İsmail Kaygusuz

Silvanlı Kadınlar
(Kısır-Satılık)

ALEV YAYINLARI

Silvanlı Kadınlar
(Kısır-Satılık)

İsmail Kaygusuz

ALEV YAYINLARI

TİYATRO

ALEV YAYINLARI

ALEV YAYINEVİ

Yeniçarşı Cad. Çelebi İşhanı No: 26/5 Galatasaray/İstanbul
Tel/Fax: (0212) 292 10 16

© İSMAİL KAYGUSUZ
© ALEV YAYINEVİ 1999
BİRİNCİ BASIM: KASIM 1999

İSBN: 975-335-029-5
Dizgi ve Kapak Tasarımı: Alev Yayınevi
Baskı: Acar Matbaacılık
Cilt: Acar Matbaacılık

İSMAİL KAYGUSUZ

SİLVANLI KADINLAR
KISIR-SATILIK

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ

İsmail Kaygusuz, 5/4/1944'de Malatya'ya bağlı Arapkir ilçesinin Onar köyünde doğdu. ilkokulu kendi köyünde okudu.Orta öğrenimini yatılı Akçadağ İlköğretmen Okulunda bitirip, ilkokul öğretmeni olarak yaşama atıldı. 12 yıl öğretmenlik yaptı. Öğretmenliğini sürdürürken İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Klasik Diller ve Edebiyatları Bölümünü bitirdi. Eskiçağ Tarihi ve Klasik Arkeoloji sertifikaları yaptı. Aynı bölümde Grek Epigrafisi (Yazıtbilim) doktorasını verdi. 9 yıl Klasik Arkeoloji ve Klasik Filoloji Bölümlerinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yaz ayları Van-Urartu, Enez ve Perge arkeolojik kazılarına epigraf-arkeolog olarak katıldı. Kazı sempozyum ve tarih kongrelerinde bildiriler sundu, seminerler verdi. Katıldığı kazılardaki epigrafik-arkeolojik buluntulara ilişkin, yerli ve yabancı bilimsel dergilerde çok sayıda inceleme-araştırma yazıları yayınlandı. bu arada bir yıl Fransa'da 'Université de Nancy II' ve 'Collége de France'da Bizans dili ve epigrafisi üzerinde çalıştı.

1985 sonrası yurtdışına çıkan Kaygusuz 6 yıl Paris'te yaşadı. 1987'de Strasbourg Üniversitesi'ne kayıt yaptırıp, başlamış olduğu '13. Yüzyıl Türk Halk Tasavvufu ve Bizans Mistikleri' üzerinde araştırınayı konu alan doktora tezi çalışmasını, özel yaşam koşullarının engellemesi yüzünden bu Üniversitede sürdüremedi. Ancak yaşamakta olduğu Paris'te geniş kitaplık çalışması yaptı ve Paris'in çeşitli üniversitelerinde konusuyla ilgili seminer ve dersleri izleyerek kendisini Alevilik çalışmaları içerisinde buldu.

Daha sonra Londra'ya yerleşerek, çalışma ve araştırmalarını

burada sürdürmeye başlayan Kaygusuz'un, Alevilik inanç kurumları, felsefe ve tarihi üzerinde; *Son Görgü Cemi I (Roman), Musahiblik, Alevilik'te Dar ve Pirleri, Alevilik İnanç Kültür ve Siyaset Tarihi I, Görmediğim Tanrıya Tapmam, 'Bilim Bütün Değerlerin Üzerindedir' Hünkar Hacı Bektaş Veli* kitapları yayınlandı. Paris'te yaşarken epigrafik (yazıtbilimsel) verilerin üzerinde temellendirerek yazdığı, İ.S.2. yüzyıl Roma dönemi Anadolu'sundan bir kesit olan '*Kentin Kızı Plankia Magna*' romanını 1997'de yayınlayabildi. Devlet Tiyatroları repertuvarına alınmış üç oyunundan *Silvanlı Kadınlar,* İstanbul Şehir Tiyatroları ve Adana Devlet Tiyatrosu tarafından sahnelendi. Bir diğeri (*İsmail Maşuki Duruşması*), Bakırköy Yunus Emre Özgün Oyun yazımı yarışmasında mansiyon kazandı. Üniversiteden anı ve araştırma-inceleme öykülerini de '*Bilimselliğin Ötesindekiler ve Darbe Günleri*' adları altında iki kitap halinde yayına hazırlamaktadır.

OYUN HAKKINDA ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER

İsmail Kaygusuz'un Silvanlı Kadınlar adlı oyunu, konusu, içeriği ve işleniş biçimiyle bizleri ulusal ve geleneksel tiyatromuzun kaynaklarına doğru yolculuğa çıkartacak bir çalışma. Silvanlı Kadınlar'a bilinen ve Avrupa Tiyatrosu'nda yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip "dramatik yazın" geleneği açısından bakmak pek mümkün değil. Oyunu, dramatik yazının anlatım olanaklarından yararlanan, yer yer öyküsel anlatımın öne çıktığı bir metin olarak tanımlamak bizleri daha doğru sonuçlara götürecek gibi... Çünkü, Diyarbakır söylenceleri, gelenek ve görenekleri, töreleri üzerine kurgulanan oyun, sahne üstü insanlarına geniş olanaklar tanıyan malzemeyi de içinde barındırmakta .

Oyunun yazarı "berdel" ve "kuma" olgusu içinde, yörenin insan ilişkilerini, toplumsal yaşantısını, gelenek-görenek ve töreler karşısındaki konumunu ele alıyor. Bu nedenle sadece yöreye değil, Anadolu'nun tümüne ilişkin birçok söylenceyi, somut tanımlamalara dayanmayan olayı ve inanışları seçmeci bir yaklaşımla oyuna taşıyor. Böylece, gerçeküstü ya da düşsel diyebileceğimiz yerel olgularla, yöre insanının gündelik yaşantısındaki gerçekleğin içiçe verilmesi olanağı ortaya çıkıyor.

Silvanlı Kadınlar, geleneğin yaşamlarını sıkıştırdığı insanların durumunu anlatıyor. "Berdel" nedeniyle gelecekleri hiçe sayılan ve sevdaları ile töreler arasında umutsuzluğa düşen genç kızlar, sevdalısıyla buluşmayı törelerin kalın duvarını şiddet yoluyla ortadan kaldırmakta arayan genç erkekler, erkek çocuk doğurmak isteyen ve son şansını kızının "berdel"i uğruna deneyen kadınlar, törelerin baskısı altında erkek çocuk sahibi

olmakla kendisine toplumsal konum ve çıkış yolu arayan erkekler, insanların inançlarındaki gizemli yanı söylencelerle birleştiren ve ebelik hünerini zekasıyla buluşturan "bilici" olmaya soyunan kişiler, yönelişleriyle oyunun öyküsünü belirlemekteler. Kısacası onlar, Silvan "insan suretleri"nde insanımızın değişmeyen yazgısının örnekleridir

Silvanlı Kadınlar'ın sahne diliyle de tiyatromuza yeni açılımlar sağlamasını diliyorum.

Hilmi Zafer ŞAHİN
Dramaturg

Silvanlı Kadınlar

Adana Devlet Tiyatrosu, İsmail Kaygusuz'un yazdığı, İsmet Hürmüzlü'nün rejisini yaptığı "Silvanlı Kadınlar" adlı oyununu sergiliyor.

Masallardan yola çıkılarak, günümüzün de oldukça konuşulur "cin" vakasına değinen oyun, insanların inançlarının nasıl sömürüldüğünü, aldatıldığını, böyle bir sömürüden çıkar sağlayanların inanç adına neler yaptığını gözler önüne seriyor.

Adana Devlet Tiyatromuzun böyle bir oyunu seçip, sahnelemesi bu anlamdaki tartışmalara tiyatro adına başka bir boyut getiriyor.

Prof. M. Bozkurt KURUÇ
Devlet Sanatçısı
Genel Müdür

Öfkeden İsyana: Silvanlı Kadınlar

Günümüzdeki cin, peri gibi aldatmacaları yapanlara karşı

yüzyıllar öncesinden Yunus Emre'nin "Yaratılanı severim yaratandan ötürü" sözüyle yanıt verelim. Bir dönem televizyonlarımızda ne de çok gösterildi bunlarla ilgili programlar: Medyumlar, cinlerden haber getirip, götürenler... Toplum, bir dönem cinsiz yaşayamadı.

Silvanlı Kadınlar, böyle bir soruna parmak basıyor. Kim yaratır cinleri? kimler sürer temiz inançlara ellerini? Sömürü mekanizmasının ilginç ve anlaşılmaz bir biçimi olan "cin" mefhumunu ve olayları, Adana Devlet Tiyatrosu, İsmail Kaygusuz'un yazdığı ve İsmet Hürmüzlü'nün sahneye koyduğu "Silvanlı Kadınlar"la ele alıyor.

Engin ORBEY
Başrejisör

BİR DENEME, BİR ÖRNEK SİLVANLI KADINLAR

Mustafa ARSLAN

Tiyatro ve sahne: yaşadığımız, sürekli sürekli varlığımızı gösterdiğimiz, kendimizi gerçekleştirdiğimiz ve ispatladığımız bir alandır."

(Oben Güney, insanda Tiyatro Tiyatroda insan.sayfa:10)

İsmail Kaygusuz'un "Silvanlı Kadınlar" oyununu çalışmaya başlarken ana düşüncemiz, yukardaki düşünce oldu.

Çalışma sürecinde, bu efsanelerin Anadolu topraklarında varlığını sürdürmüş olan bir çok uygarlığın ortak ürünü olduğunu gördük. Bir çok efsaneyi araştırdığımızda, taa İlyada destanına kadar uzadığını gördük. Doğu Kültürü ile Batı kültürü arasındaki böylesine içli dışlılık, bizi farklı boyutlara götürmeye başladı. Anadolu'da yaşayan uygarlıkların içinde, Şamanizın

derin etkisi, Orta Asya kültürünü de gözden geçirmemize neden oldu.

Şamanizmin incelenmeye başlamasıyla, "oyun" kavramı üzerinde düşünmeye başladık. "oyun" ..Neydi Oyun?...

.... "Kimine göre oyun, enerji fazlasını atmak, kimine göre, benzetmece içgüdüsünü doyurmak, kimine göre boşalma gereksinimidir;" (Metin And, Oyun ve Büyü s:14)

...."Oyun herşeyden önce isteğe bağlı gönüllü bir eylemdir, ısmarlama ya da zorlama oyun oyun değildir. Oyun, gerçek yaşamdan geçici olarak çıkararak kendi düzeninin, dünyasının içine girer." (a.g.e.s:14)

Biz de "Silvanlı Kadınlar" oyununa başlarken, Şaman'dan yola çıkarak, adak ağacımızı ortaya kurup, etrafını çaputlar bağlayarak girişimizi yaptık. Bu evrensel bir yaklaşımdı, doğu-batı kültür sentezi içinde...

Halk danslarından yola çıkarak, Evrensel 'den, "Bu dere buz bağlamış, Delilo Delilo Destane, Dipi Yarpuz bağlamış, Delilo Delilo Hayrane.." diyerek yerelselleştirmeyle, Anadolu'ya taşıdık oyunumuzu. Böylece "Silvanlı Kadınlar" oyunu, Anadolu 'da, Diyarbakır'ın Silvan 'ında geçen efsaneler yumağı oldu..

Oyunun dramaturji çalışmasında biraz ilerledikten sonra, iş oyunculuk çalışmasına geldi. Nasıl bir oyunculuk çalışmasına geldi. Nasıl bir oyunculuk sergileyecektik? Bu destanlar çağdaş tiyatro yaklaşımında, klasik bir anlayışla, duygunun ön planda olduğu, tragedyatik bir dünya ile mi anlatılacaktı, yoksa göstermeci bir anlayışla. Brecht'in Doğu tiyatrosundan etkilenerek kurumsallaştırdığı yabancılaştırma öğeleriyle mi oynanacaktı?..

Çalışmalar ilerledikçe, "Silvanlı Kadınlar" birden bire karşımıza, Yunan Tragedyaları gibi bir oyun olarak çıkmaya başladı. Sanki bir Aiskhilos, Sofokles ya da Euripides oyunu hazırlar gibi olduk.

Provalar bu coşkunlukla devam ederken, içimize sinmeyen bir şeyler vardı. Ama bunun adını bir türlü koyamıyorduk. Anadolu'da geçen bir efsanayi, gene Anadolu insanının kendini ifade ediş biçimi içinde sunmamız gerekiyordu.

Evrenseli yakalayalım derken, oyunculuk üslubunda oyunun yaratılmak istenen genel atmosferinden koptuğumuzu hissettik. Oyunu tekrar masa başı çalışmasına yatırarak bir kez daha gözden geçirmeye karar verdik.

İkinci kez yaklaşımımızda gördük ki, Anadolu'lu kendini farklı bir biçimde ifade ediyor. Bu biçim, Çağdaş Türk tiyatrosunun oluşumunda mutlak etkisi olacağı yadsınmayacak köy seyirlik oyunlarıydı.

Hemen köy seyirlik oyunları üzerine bir tartışma içine girdik. Nurhan Karadağ'ın, "Köy Seyirlik Oyunları" kitabı bizim için önemli bir kaynak oldu.

"....Anadolu'nun Türklerden önceki uygarlıklarının ilkellerden beri süregelen tören, bayram ve mitlerin, seyirlik oyunlara kökenlik etmesi açısından incelediğimizde, belirli günlerde oynanan seyirlik oyunlarda gördüğümüz ana çatıyı, kurguyu kurguyu görürüz. Yeni-eski, iyi-kötü, bolluk-kıtlık, ak-kara , yaz-kış çatışması doğanın düzenli değişimlerine uygun olarak belirli günlerde tören ve bayramlarda kutlandı. Mitler yaratıldı..." (Nurhan Karadağ, Köy Seyirlik Oyunları, s.13.)

" Silvanlı Kadınlar" için yapmış olduğumuz oyunculukla ilgili eski çalışmaları hemen bir kenara koyarak, (asla atarak değil) yeni bir biçim araştırması içine girdik.

Oyunumuz açık bir biçimde oynanacaktı. Her şey seyircinin gözü önünde . Hiçbir şey seyirciden gizlenmeyecekti. Oyun alanı oluşumunda, rollere girişte, işin kolayına kaçmadan, eldeki malzemeyi sürekli başka bir malzemeye dönüştürerek farklı oyun alanları, farklı oyun kişileri yaratmaya başladık.

Bu çalışmamızda, çevre ve giysi donanımında, Feyza Zeybek bize büyük ufuklar açtı..

Türk resminde sanatsal çizgisi hiçbir sapma göstermeden, kendi içindeki tutarlılık boyutunda sürekli bir gelişme gösteren ender sanatçılardan olan Neşet Günal'ın Anadolu'lunun çeşitli figürleri ve mekan tasarım çalışmaları oyunumuzu kurgulayıp, mekan açmada işimizi kolaylaştırdı ve iç içe geçen mekan yaratmamızda büyük kaynak oldu.

Artık işimiz kolaylaşmıştı. Oyuncular, hem tragetyatik tavrı yakalayabiliyor, hem de Köy Seyirlik oyun tarzını uygulayıp, rolüne girip çıkabiliyordu.

Bundan sonra ne yapılacaktı? Önümüzde büyük bir kaynak vardı: Türküsü , dansı, kültürü ile kocaman bir Anadolu... "Silvanlı Kadınlar" çalışanları olarak bu kültürü sağlamak düşüyordu bize..

Ve de sonra yapabilecek çalışmalarda bir örnek oluşturmak..

"Silvanlı Kadınlar " oyunu için girişmiş olduğumuz bu sanatsal yolculuk bizlere büyük bir haz verdi. Dileriz seyredenler de aynı hazzı paylaşa...

Silvanlı Kadınlar Oyunuyla İlgili Gazetelerde Çıkan Haberlerden Bazıları

KÜLTÜR SANAT

Ramazanlık oyunlar

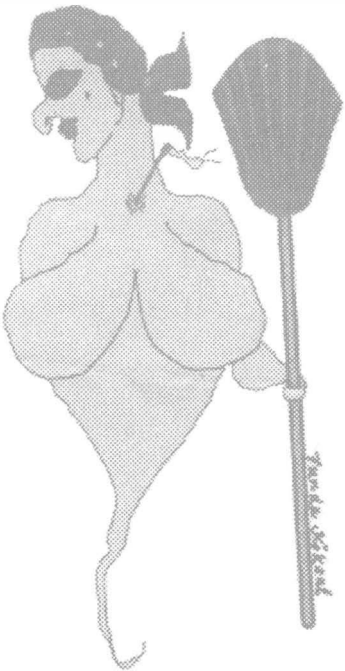
9 Ocak 1997 Milliyet Gazetesi

Şehir Tiyatroları'nda İsmail Kaygusuz'un "Silvanlı Kadınlar"ı sahnelenmeye başlandı

Söylencelerin dünyasından bugüne

7 Ocak 1997 Cumhuriyet Gazetesi

PIRABOK

Batıl inançların, büyülerin, cinli cadılı efsanelerin çok büyük bir kısmı Ortaçağ'a bir kısmı da çok daha öncesine dayanıyor, Ülkeden ülkeye, yöreden yöreye değişen bu inançlar sonsuz bir çeşitliliğe ve zenginliğe sahiptir. İşte ülkemizin güneydoğusundaki böyle cinlerden birinin adı da Pirabok'tur. Efsanelerde bir tür Pirabok, zarar vermek istediği kişi tarafından göğsüne veya ensesine iğne batırılarak esir alınır, eve getirilir. Sihirli güçlerini yitiren yaratık, eli bereketli, hamarat bir hizmetçi olur. Bir yanda istediği kılığa giren, ciğer yiyen, sihirli güçlere sahip, dağınık saçlı, koca memeli, kırmızı gözlü bir yaratık; öte yandan sıradan, her yerde rastlanabilecek bir insan tipi. İşte Güneydoğu yöresinin "Pirabok" denilen cinleri böyleydi.

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Bu kitapta toplanmış üç oyun da 'Kadınlar' üzerine ve köy seyirliği tarzına yakın oyunlar olarak değerlendirilebilir. İsmail Kaygusuz'un 'Silvanlı Kadınlar' oyunu, 1996-1998 arasında iki yıl Şehir Tiyatroları'nda kapalı gişe oynayarak büyük bir başarı kazanmıştır. Ayrıca oyun 1998 yılında Adana Devlet Tiyatrosu tarafından Adana'da sahnelenmiş. Çıkılan turnelerde Doğu ve Güneydoğu illerinin birçoğunda gösterime sokulmuştur. Oyun Doğu ve Güneydoğu Anadolu kadınlarının acılı, bezgin, karabilisiz yaşamlarını; sosyo-ekonomik ve psikolojik ezilmişliğini dile getirmektedir. Batıl inançlar, cin-peri masalları, evliya söylencelerinin yönlendirdiği günlük yaşamları içinde baba, erkek kardeş, koca baskısından bunalan, bir mal gibi değiş-tokuş edilen, parayla alınıp satılan ve sevme özgürlüğü olamayan kadınların öyküsü... Kaygusuz'un, en katı gerçekleri ve efsaneleri içiçe örgülediği 'Silvanlı Kadınlar' oyunu bize göre, antikiteden günümüze Anadolu kadınının traji-komik destanıdır.

İsmail Kaygusuz'un kırsal kesimden yine seyirlik tipinde sunmayı denediği, 'Kısır' ve 'Satılık (Evlilik Oyunu)' oyunları da genel anlamda kadının çilesi, evlilik ve aile üzerine yapılandırılmıştır. 'Kısır'da, beşik kertme geleneğiyle evlendirilmiş çocuğu olmayan bir kadının çocuk sahibi olmak için başvurduğu akıl almaz yollar sergileniyor. Kırsal bölgelerde kısırlığın evli çiftlerden hep kadına yüklenmesi; onun suçlanması ve aşağılanmasından dolayı ortaya çıkan acılar, sıkıntılar, çaresizlikler, çare arayışların getirdiği gülünçlükler, sahneler dolusu işleniyor. Kocakarı ilaçlarından, evliya türbelerinden geçerek, Satı Taşı'nda satılan gelin, ahırda cin çıkaran Şeyh'e ulaşıp kısır

damgasını alnından silerek kadınlığını ispatlıyor. Yaşadığı sosyal çevreyi şaşkınlığa uğratırken, onca acıları çekmiş olan kadın bağışlanacak mı dersiniz? Ne gezer? Sonu yokoluştur.

Yazar 'Satılık ya da Evlilik Oyunu'nda, ilkokul öğretmenliği yaptığı köylerden birinde sekiz yaşındaki öğrencisinin evlendirilmesi olayını işlemiştir. Kadının sevgisizliğe tutsak edilişi, bir araç olarak, borç karşılığı para gibi verilişi ve çalıştırılmak için satın alınışını görüyoruz. Köyün açgözlü, para ve maldan başka bir şey düşünmeyen zengini Salman Ağa ve köyün hocası Hacı Omuş ikilisinin nasıl Allahı, peygamberi ve Kuran'ı küçük çıkarları için kullanarak en yakınlarından başlayıp çevrelerine bir sömürü ağı kurduklarını izliyor. Para ve kazanç için akıl almaz düzenlerine tanık oluyoruz. Sekiz yaşındaki çocuğu, yirmi yaşlarındaki bir genç kızla düğün-dernek evlendirilmesi de bu düzenlerden birisi. Bir masaldan yararlanılarak gelini gerdek gecesinde kaçırma girişimiyle, bu evliliği önleme çabalarında yaratılan güldürü de, dudaklarda donan acı gülümsemeye dönüşmekte. Genç kadının yazgısı değişmemektedir. Zeynep kız aşkından ve hayallerinden koparılıp alınmıştır...

Alev Yayınevi

KİŞİLER :

ANLATICI : (ÖĞRETMEN)

CİN AHMET : Silvan'ın Büyükçeşme mahallesin den oduncu

FESLA : Ahmet'in Karısı

ZEYLA : CinAhmet'in Fesla'dan kızı

HACI YUSUF : Silvan'ın Kırıkminare mahallesinden külhancı

HAZAL : Silvanlı bir genç kız

YAŞLI EBE : Dişi cinlerin ve kadınların ebesi

MEMO : Zeyla'nın yavuklusu

PERDE I

Sahnenin arka duvarının iki ya da üçte birini kaplayan, Silvan'ın bitişik damlarının ve bacalarının, birkaç minare ve sur kalıntısıyla birlikte dam saçakları altında küçük pencereleri olan evlerin görüldüğü bir kasaba manzarası. Dağın eteğindeki damlar sonsuzluğa uzanır gibidir. Oyun boyunca kaldırılmaz. Sahnelerin geçtiği evler, sokaklar, duvar dipleri veya kırsal manzaralar, bu görünümün en yakın plandan parçaları izlenimi içinde vermelidir.

MASAL VE GERÇEKLERİN YAŞANDIĞI BİR TARİHTİR SİLVAN

ANLATICI : (*Ders anlatır gibi.*)

Silvan, Güneydoğu Anadolu'da orta halli –hatta orta hallinin de altında- bir kasaba. Ferhad dağının eteğinde uzanmaktadır. Ama eski mi eski. Kimileri "Asurlar'dan kalmadır", kimileri de, "hayır, burasını Urartular kurmuştur" diyor.

Silvan'da cinler ve insanlar birlikte yaşarlar. Gerçekler ve efsaneler iç içedir Silvan'da. Görünenler ve görünmezler birarada aileler oluşturur, evlenir çoluk çocuğa karışırlar. Bu çocukların adları birbirine karıştırılacak denli çoktur. Birden doğarlar ve çoğalırlar.

Çocuklar hiç çocuk olmazlar Silvan'da; her yaşta büyük adamdır onlar. Bir kısacık öykü anlatayım size Silvan'dan:

Silvan'ın düzdür damları, dümdüz. Birbirine bitişiktir eşik ve beşik. Bir gün bir kız çocuğu, üç yaşlarında ya var ya yokmuş. Çocuk bu ya, çaputtan bebeğini beşikte uyutup, çıkmış bir öğle sonrası evlerinin damına. Damları dam değil Silvan'ın, uzanıp giden düz bir tarla sanki. Damdan dama, damdan dama geçmiş. Küçük kız kentin bir ucundan

diğerine ulaşmış. Derken karanlık basmış ve bir damın bacasının boynuna yaslanıp uyuyakalmış... Öykünün gerisini sonra anlatırım. Şimdi Sin ü Seydoş türbesinde iki dilekçi var. Görelim ne diliyorlar?

SAHNE I

Hamile olduğu belli olan Fesla, türbenin içinde iki yeşil örtülü mezarın arasındadır. Her eli mezarlardan birinin üzerinde, seyirciye dönük ve dizlerinin üzerinde oturmakta. Kafasını yukarı doğru kaldırmış, gözleri kapalı dua eder bir süre mırıltı halinde.

FESLA: (*Çevresinde kimseler olmadığını anlayınca uzunca bir süre tirad geçer.*)

Sin ü Seydoş, siz iki emir kardaş!
Esirgemeyin hizmetinizi, olun bana sırdaş
Ahmet'le evleneli yirmi yıl oldu
Yanımız yöremiz çocukla doldu.

Ah Sin ana, Seydoş baba!
Benim için aynı, kız da oğlan da
Her biri yüreğimden bir parça
Ama öyle düşünmüyor baba
İlle de oğlan istiyor, oğlan da oğlan!
Neden bir oğlan veremez ona benim gibi bir doğurgan?

Suçum ne benim Sin ü Seydoş? Biri, iki yaşındaydı cin çarptı. İkinci tombul gürbüz oğlanımı gözüyle yedi kıllı Fato! Şimdi sekiz dokuz kız arasında kalmışım. Adlarını bile karıştırıyorum. Ama onlarsız günüm ne benim?

Sin ü Seydoş! Verin bana nur topu gibi bir oğlan. Gelecek yıla üstünüze çifte kurban getirmezsem, adımı bir

daha çağırmasınlar Fesla. Eğer oğlan doğurmazsam, bu kez kocam bağışlamaz beni asla.

(*Hazal, ürkek ve utangaç kapıdan içeri süzülür. Seydoş'un mezarının yanında durur. Fesla onu görmez. Hazal kadını dinlerken zaman zaman jest ve mimiklerle, onun sözlerine uygun olarak pandomima geçebilir.*)

Karnım büyümeye başladı, kocam da dırlanmaya. Bu kez çok ciddi. Ne dedi biliyor musunuz?: "Bu doğumda ya oğlan verirsin bana, ya da üstüne bir kuma getiririm en gencinden!" (*Ağlamaklı.*)

Bu yaştan sonra ben nasıl kuma kahrı çekerim? Konu komşu akraba bir yana, kendi öz kızlarıma rezil olacağım eğer oğlan doğurmazsam. En küçüğü bile başladı söylenmeye, bir kardeş istiyorum, diye. Bazan karşıma dizilip, topluca türkü söylüyorlar:

Bağdan üzüm kopardım
Fesla anaya apardım
Aney oni yiyecek
Bir kardaş getirecek

Babaları öğütlüyor onları. Bir oğlan kardeş vermezsem vallah bana darılacaklar, sanki benim elimdeymiş? Babalarından yana olup, beni suçlayacaklar. Oğlan doğuracak genç bir ana isteyecekler.

Ah Sin ü Seydoş, Sin ü Seydoş. Daha aylar var doğuma; girin bakın karnıma! (*Karnını okşayarak.*) Eğer oğlan değil kız ise, değiştirin kız isteyip de karnında oğlan taşıyanlarla. Sizler nasıl evliyalarsınız?

(*Hazal onu dinlemez ve dua eder gözükmek isterse de başaramaz. Kadının söylediği sözler ister istemez, yüzünün*

ifadesini değiştirir; güler, üzülür, yüzünü buruşturur, hayretler içerisinde dudaklarını ısırır vb.)

Yok yok! Bu kere peşini hiç bırakmayacağım. Erler, evliyalar, anakarılar, cinli perili gelinler; hepsine hepsine gidip danışacağım. Onlardan yalvar yakar oğlan dileyeceğim; kuçağıma bir çüklü isteyeceğim!

(*Elini apış arasına dokundurarak.*)

Karadelik karadelik, etme kötülük. Bana bir oğlan ver. Eğer oğlan doğurmazsam, kapan e mi. Tutulu, büzülü kal! Bir oğlan çıkar, seni parıl parıl gümüşleteceğim.

Sin ü Seydoş, iki kardaş! Onu tanırsınız; sizin meslekten evliya o da! Ta Ergani'de, Dedüğü Dedük Baba. Onun türbesini de ziyaret ettim, yalvarıp yakardım. Kulakları duymaz mıymış ne? Herkes dileğini yere çiziyor. Ben de mezarın önündeki elenmiş, düzeltilmiş toprağın üstüne kocaman çüklü bir bebek resmi çizdim. Ondan size selamlar getirdim. Dedüğü Dedük Baba'ya gidip de size uğramamak olur mu hiç?

Sin ü Seydoş! Sin ü Seydoş! Sin ü Seydoş!
Verin bana bir oğlan, koymayın kucağımı booş!

HAZAL: (*Seydoş'un mezarı üzerindeki perde de elini gezdirirken, Fesla'nın kasılmış, bezi sıkan eline değmek üzeredir. Bir süre tereddüt ederse de birden dokunup tutar.*) Üzülme benim anam! Ağlama aney ağlama! Sin ü Seydoş boş bırakmaz kucağını. Dileğini mutlaka verecektir.

FESLA: (*İrkilirse de çabuk kendine gelir. Ona döner, hüzünlü.*) Allah ağzından işitsin yavrum, çiğdem çiçeği körpe kızım. Dilerim Sin ü Seydoş senin ağzını kullanır.

Deliler gibi konuştuğum sözlerin hepsini duydun.

HAZAL: (*Kadının elini okşayarak onu sakinleştirmektedir.*) Birçoğunu duydum. İnsan kendini yalnız hissederse ağzına geleni söyler, ben de yapıyorum. Bazen ahırda bizim alaca inekle, kır eşşekle konuşup derdimi döküyorum. Ben kendi dileğimi Sin ü Seydoş'a sunarken senin için de dua ettim. Kuma adetini koyan hayınlara, kadınları hiçe sayanlara lanetler yağdırdım.

FESLA: Güzel kızıma kırkbinkere maşallah. Bu yaşta bu akıl, bu düşünce. Kaç yaşındasın yavrum?

HAZAL: On yedi yaşımı bitirdim.

FESLA: (*Kısık sesle konuşur, kız duymaz görünür.*) Cinlerin elimden çarpıp götürdüğü gülmemiş kızımın yaşındaymış. (*Yüksek sesle.*) Senin gibi güzel, akıllı kızı, bu yaşa kadar nasıl beklettiler? Babanın eşiğini müşteriler aşındırmadılar mı?

HAZAL: Aşındırmaz olurlar mı be aney. Daha onüçümde başladılar. Ama babamın istediği başlığı verebilen çıkmadı. İyi ki de çıkmadı; yaşlısı ve genci onca müşterimden hiçbirine zaten gönlüm akmadı. Anam öleli beri de babama bir oyun oldu; başka kızı olmadığından mı ne? Benim evlendirecek kızım yok deyip, eşikten adımını bile attırmıyor hiç kimsenin...

FESLA: (*Ayağa kalkarken Hazal yardım eder.*) Henüz yardıma ihtiyacım yok kızım. Doğum yaklaştığında kilerdeki un petekleri gibi şişiyorum. Senin baban da ne babaymış yani. Hiç gelinlik yaşı gelmiş kız evde saklanır mı?

HAZAL: Vallah aney, ben bu durumumdan memnunum.

Hele hele Silvan'ın erkeklerinin en yakışıklısı da olsa, en zengini de, kanım kaynamıyor hiçbirine.

FESLA: Demek Silvanlısın he?

HAZAL: He ya, güney batısında oturuyoruz.

FESLA: Ben de öbür başında. Demek onun için seni hiç görmemişim. Burası gibi küçücük bir köy değil ki Silvan, kocaman bir eski şehir. Zaten dünyada iki taneymiş; biri Van, biri de Silvan, eskilikten ve büyüklükten yana.

HAZAL: Büyümez, eskimez olsaymış Silvan. Seni dinlerken zalım erkeklerinden daha nefret ettim ana.

FESLA: Ne yapalım güzel kızım? Biz kadınların alınyazısı onların hizmetini görmek, ihtiyaçlarını gidermek; kız isterse kız, oğlan istediler mi oğlan vermek.

HAZAL: Ama içimden bir ses diyor ki, bu böyle olmamalı. Sonra bu bizim Silvan'ın erkekleri ne diye öyle akıllarının estiğini yapıyorlar? Ben Silvanlı biri ile...

FESLA: Anlaşıldı kızım, sen Silvan'ın dışında bir erkeğe yanmışsın. Sen kaderini Ferhad dağlarının ötesinde, belki de kumanın bilinmediği yerlerde yaşamak istiyorsun.

HAZAL: Bizden biri değil; hele Silvanlı hiç değil! Çook uzaklardan gelmiş.

FESLA: O nedenle buradasın sen değil mi? (*Hazal başıyla onaylar.*) Sevdalın için, ona kavuşmak için dilek diledin. Sin ü Seydoş'a zaten sevdalılar gelirmiş en fazla!

HAZAL: Çocuk isteyenler de çok gelirler ya. Eskiden

buraya suçluları getirirlermiş; daha doğrusu suçlarını yadsıyanları.

FESLA: Konuşmayan suçluların dilleri mi çözülürmüş yoksa?

HAZAL: Türbenin bekçisi, suçlu olarak getirilenlerin diline kızgın demir değdirirmiş. Ama suçsuzsa diline demir yapışmazmış.

FESLA: Çiğdem çiçeği güzelim, adını da sormayı unuttum. Benimki Fesla.

HAZAL: Benim adım da Hazal, Fesla ana. Sin ü Seydoş'un ne kerametleri görülmüştür, ne kerametler! Dışarıdaki o kocaman kavaklar dikkatini çekmedi mi?

FESLA: Çekti ya! Kalın kalın kavaklar, sanki hiç dehra ve balta yememiş.

HAZAL: Yememiş elbette; kim cesaret edebilir? Kavakların dalını budağını budayan ya da kıranları Sin ü Seydoş önce öküze çevirir, sonra onu bağırta bağırta öldürürmüş.

FESLA: Demek korkudan için kimse dokunmamış bu kavaklara, böyle boy atmış. Vallah benim herif Ahmet oduncudur; dağdan odun kesip satar. O olsa hiç çekinmez, köküne köküne salardı baltasını. Yine herifim aklıma düştü; kızların hepsini en büyüğe teslim edip, ikimiz birlikte evden çıkmıştık üç gün önce. Eşşeğin birini ben aldım, birini o. Baltasını omuzlayıp odun kesmeye gitti. İnşallah eve gelmiştir.

HAZAL: Gelmiştir, gelmiş bir yük odun için üç gün dağda yatacak değil ya Fesla aney!

FESLA: (*İlgisi yine türbeye dönmüş.*) Bu türbede yatanların bacı kardeş olduğunu bilirdim. Ama bu kadar keramet sahibi olduklarını hiç duymamıştım!

HAZAL: Buraya gelip dilek dileyenler, dileğinden hiç mahrum kalmazlar. Aslında nisan ayının Cuma günleri dolup taşar türbe. Kurbanlar kesilir, etli pilavlar yenir. Sen de benim gibi böyle güz başında tenha bir zamanı kollamışsın. Haydi Fesla ana! Şimdi şu mezarların etrafını, dileklerimizi içimizden mırıldanarak, çevrimçek üç kez dönelim. Ondan sonra da şu kenarda duran üç toparlak taşı üstüste koyup, doldurmayı deneyeceğiz.

FESLA: İyi ki sen gelmişsin Hazal kızım. Seni bana Allah gönderdi. Üstelik sırlarıma da ortak oldun. Sen de bari evliyalara iyi fısılda ki versinler muradını.

HAZAL: Bizim mahalledeki okulun yeni öğretmenine sevdalandım aney! İçime kor düşmüş yanıyorum. Ama o bilmiyor. Pencerede hep onun okula gidiş ve dönüş anlarını bekliyorum. Güneşin duvarlara serdiği ağaç gölgelerine bellik koymuşum, öyle anlıyorum gelip geçeceği zamanları yiğidimin. Abimle kaç kez bize geldi. Öyle mi utangaç, başını kaldırıp da yüzüme bakmaz.

FESLA: (*Üzgün.*) Ah Hazal'ım, yavrum! O bir hükümet adamı, memur o. Çok kötü yakalanmışsın. Melek gibi güzelsin. Ama sen bir kır-bayır çiğdemisin ve yabanın Kürdüsün. İnşallah Sin ü Seydoş, onun içine de senin ateşini kor; yaban otu, yaban Kürdü demeyip kapıp kaldırır seni.

HAZAL: Fesla aney! Evliyalar ağzından alıp gerçek kıla. Benim içimdeki sevdamı götürüp, öğretmenime vere. O da benim gibi yana yakıla. (*İkisi birden kendi eksenlerinde dönerekten mezarların çevresini üç kez dolaşır. Saz*

eşliğinde semah biçiminde olabileceği gibi, dans da olabilir.)

FESLA: Peki şimdi ne yapacağız?

HAZAL: Şimdi artık şuradaki üç yuvarlak taşı üstüste koyup durdurmanın zamanı geldi. Eğer üstüste dikilir kalır da düşmezlerse, muratlarımız olacak demektir. Haydi önce sen koy.

FESLA: (*İçinden mırıltı halinde dualar okuyarak, taşları üstüste dengeler. Sonra dikkatle ellerini çeker ve taşlar durur. Sevinçle haykırır.*) Hazal'ım! İşte durdular, yıkılmadılar. Bir oğlumu olacak, bir oğlum olacak! Oduncu Ahmet! Fesla kadın bu yaştan sonra sana bir oğlan doğuracak, utandırmayacak seni. Oğlumun adını da Seydo çağıracağım, sen ne korsan koy. (*Sakinleşir.*) Haydi şimdi sıra sende Hazal'ım.

HAZAL: (*Kadına sarılıp öper.*) Gözün aydın Fesla aney, gözün aydın bir oğlun olacak. Ah seni ne çok sevdim, tıpkı anam gibi. Sanki Emoş anam ölmemiş sağ.

FESLA: Ben de seni öz kızım Zeyla bildim, yavrum!

HAZAL: Aney muradını kabul etti Sin ü Seydoş. Dilerim bana da olurlar candan yoldaş.

(*Taşları teker teker indirir ve mırıl mırıl dualar okuyarak, onları okşaya okşaya üst üste kor. Bir ara yıkılır gibi olur ama düşmezler. Dengelenir dururlar. Sevinçle bağırır.*)

Durdular Fesla aney durdular; benim de dileğimi duydular. Öğretmenimin yüreğine ateşi koydular. O da senin gibi yansın dediler!

İKİSİ BİRDEN: (*Birbirine sarılmış durumda.*) Durdu üç yuvarlak taş, üstüste durdu. Kendiliğinden durmadı, Sin ü Seydoş durdurdu. (*Ayrılmışlar, düşte gibidirler; ya aynı zamanda herkes kendi tümcelerini söyler ya da sırayla birer cümle geçerler.*)

FESLA: Bir oğlum olacak, adını Seydoş koyacağım. Belki de ikiz doğururum; bir kız bir erkek. Ona da Sin adını koyarım.

HAZAL (*Düşte gibi.*) Sevdam senin de düştü yüreğine sevgili öğretmenim. Ateşin beni kül etmeden kavuşacağım sana.

(*Sahne kararır.*)

CİN AHMET'İN CİN KADINLA EVLİLİĞİ SON BULDU

Sahne 2

Silvan'da bir güz sonu öğle sonrası. Fesla evinde tek başına. Karnı burnunda odanın içinde dört dönerken, kendi kendine konuşur:

FESLA: Nerdesin benim Ahmet'im? Nerdesin benim herifim? Üç aydır yoksun ortalıkta? Yoksa canına mı kıydılar? Üymanın yoktu senin; kendi halinde bir oduncusun. Sorup soruşturmadığım yer kalmadı Silvan'da herifim. Nerede kaldın?

Yoksa bir kuma bulmuş onunla mı kalıyorsun? Sin ü Seydoş'tan söz aldım; sana bir oğlan verecek! İstediğin bu değil miydi herifim? Her yana haber saldım, daha duymadın mı? Bırak gel o şırfıntıyı? Hangi azına karşı geldim? Yirmi yıllık karınım senin.

Çık meydana! Dokuz tane kızını ortada koyma. Gel bize sahiplik et yeter. Kızlarımızın hepsinin de eli iş tutuyor. Sen elini soğuktan sıcağa vurma.

Kızlar, sabahtan erkenden ikişer ikişer kapıdan belledim gittiler, torbalarına birer parça ekmek koyup. Üçü dördü derelerden sel artığı ağaç kökleri ya da kırlardan tezek toplayacak. Bir kaçı da... (*düşünür*)

Dilimden yel alsın! Yoksa piraboklar mı musallat oldu; cinler mi takıldı adamıma? Ahmet'im benim, karnım burnumda sana ileniyorum, kusuruma bakma vallah çaresizliğimden. Tek yaptığım iş, aş-ekmek pişirmek ve uzanıp yatmak. Ve beklemek beklemek. Bir yandan kocamı, öbür yandan doğacak oğlumu bekliyorum. Vay benim başıma

toprak koyula! (*Kilim serili sedire uzanıp gözlerini kapatır. Uyumaya başladığında, yorgun ve çok perişan bir kılıkta; sakalları birbirine karışmış ve yüzü kafası yara bere içinde Ahmet girer. Önce bir minderin üzerine uzanır. Doğrulup çevresini süzer ve ne yapacağını düşünür. Karısının kendi kendisine konuşmalarını duyduğu her halinden bellidir. Sonra karısının uzandığı sedirin önünde diz çöküp, onu dürterek uyandırmak ister. Dudakları yüzü şiş olduğundan bir tuhaf ses çıkarır.*)

CİN AHMET: Fesla! Fesla! Uyan ben geldim. Ahmetin geldi. Neler neler geldi başıma; uyan ki anlatayım.

FESLA: (*İrkilerek kalkıp oturur; gözlerini oğuştururken, mırıltıyla.*) Düşte miyim? Bana Ahmet mi sesleniyor? Saçı sakalı birbirine karışmış, yüzü gözü yara içinde bu adam da kim? Mutlaka düş görüyorum.

CİN AHMET: Seni kandırmıyorum Fesla. Kız benim ben, Ahmet! Senin kocan, yolunu dört gözle beklediğin koca kafalı herifinim ben.

FESLA: (*Ayağa kalkar. Karnını abartılı şişirerek odada dolaşır. Ahmet de arkasındadır.*) Hayır, hayır! Benim beklediğim sen değilsin. O benim kocam, yârim ve candaşım sen değilsin. O benim kocam, yarim ve candaşım sen değilsin. Benim herifim, benim yarim sürmeli, benim candaşım karagözlüydü.

CİN AHMET: Ben senin herifin vallah. Gözlerimin doğal sürmesi gitti morartıdan. Karalığı kayboldu açlıktan perişanlıktan. Ben senin yoldaşın, candaşım Ahmetin'im.

FESLA: (*Geriye döner; bakar, irkilir.*) Bu düş bu! Ben bir düş yaşıyorum. Ha demin, Ahmet'imi istiyordum; böyle

bir çirkin herif karşıma çıktı düşümde. Ya da bir piraboksun, yani bir cinsin sen. Yaklaşma bana! Üç adım geride dur. Eğer kocamsan bellik göster. Bu şişmiş dudaklı, mosmor yanaklı; (*Abartır.*) elleri kakucuk, ayakları kısacık benim kocam olamaz. (*birşeyin farkına varır, yüksek sesle.*) Yaklaşma bana, şimdi bağırır, el alemi başıma toplarım.

CİN AHMET: (*Durur, alttan alır.*) Ben cin değilim, insanım. Ama beni bir cin kaçırdı aney, cin. İnan bana Feslam, telaşımdan ayakkabımı ters giymişim. Bak işte düzeltiyorum (*Ayakkabısını doğru giyer.*) Sakın ol, bağırma! Adımı bile yüksek sesle çağırma. Mutlaka şimdi beni arıyordur Pirabok karı; adımı duyarsa burada olur. Bize kan kusturur.

(*Çok telaşlı.*) Bellik istiyorsun, al sana bellik. Ayağımdaki balta yarasını hatırlamaz mısın? İşte parmak genişliğindeki kocaman yara izi! (*Bir ayağını açıp gösterir, ona doğru uzatır.*) İyi bak, dokun ona. Eskiden hep okşardın.

FESLA: (*Tereddütle yavaşça yaklaşır.*) Abooo! Hem de aynısının tıpkısı. Acaba doğru mu dersin, sen Ahmet misin? Sin ü Seydoş'tan oğlan sözü aldığım herifim misin?

CİN AHMET: He ya, he ya Feslam ben oyum. Ben Ahmet'im, etimle kemiğimle insanım. Dokun da gör! Dokun bana! Eğer kızgın sobaya dokunduğunda elin yandığı gibi yanıyorsa, insan değilim cinim. Önceden hazırla iğneni. Anında batırırsın yakama, artık kulun- kölen olur sana hizmet ederim.

FESLA: (*Hala ciddi fakat tereddüdü dağılmaktadır.*) Bak bu iyi fikir. Ama kıpırdama yerinden, yoksa bağırırım. Önce bir yorgan iğnesi bulayım, batırdığımda iyi canını acıtsın. (*Adam yerinden kıpırdamaz. Kadın iğneyi bulup*

sedire oturur.) Yaklaş şimdi, şöyle yandan! Yakan bana yakın olsun ki hemen batırabileyim. (*Ahmet dediklerini yapar. Kadın herşeye rağmen tereddüt içinde –durumu daha da abartabilir- iğneyi sağ eline alır, öbür elini yaklaştırıp yaklaştırıp çeker ve sonunda dokunur.*)

Aboo! Ne ateşi? Ateş değil, buz olmuş. Vallah sen Ahmetsin. Zaten şüphelenmiştim. (*Ayağının üstündeki yara izini okşarken.*) Ahmet'im benim güzel herifim, ne bu perişanlık? Sen ölmüş de dirilmişsin. Sen mezardan çıkmış hortlağa dönmüşsün. Uzan şöyle üstünü başını çıkarayım. Söyle benim yaramaz herifim, üç aydır nerelerdeydin? Sin ü Seydoş'tan döndüğümde, eşeği tavlaya bağlı buldum. Ama herifim ortalıkta yoktu. Hem bir oğlumuz olacak. Hiç mi bizi düşünmedin?

CİN AHMET: (*Karısının ellerine sarılır.*) Bundan sonra konuşuruz Feslam, sorma başıma gelenleri? Koca bir yük odun kesip, satmışım aşağı hamamın külhancısına. Yeni bir müşteri kazanmış olmanın sevinci içinde gelmiş, tam eşeği tavlaya bağlamış çıkıyordum ki bir kadın, "Ahmeeet!" diye beni çağırdı, Fesla avradın yolda hastalandı seni çağırıyor, çabuk geeel!"

Ben gidiyorum, ses gidiyordu. Ben koştukça ses uzaklaşıyordu. Güneş batarken Silvan'dan çıkmış, dağ yoluna girmiştik. Derken sese yaklaştım. Tam bir patikadan çıkıyorduk, akşamın morluğunda önümde karartısını gördüm. Az daha yaklaştım; uzun boylu ve uzun saçlı biriydi. Herhalde dedim, kendi kendime bu kadın Fesla ile birlikteymiş ve bana haber vermeğe gelmiş. "Duur!" diye bağırdım. "Kimsin sen, Fesla nerede?" O anda birden ayaklarına gözüm takıldı; aman Tanrım, ayaklarının ucu bana dönük, yüzü ise öbür yana. Cin olduğunu anladım, iğne aramaya başladım üzerimde çaktırmadan. Ama üstümde madeni hiçbir şey yoktu. O anlamıştı, kahkahalar atarak geri döndü. Ay parçası gibi güzel bir Pirabok kadındı.

Elimden tutunca bütün vücudumu sarstı ve sanki sıcaklığıyla eritti beni. Böylece beni kendisine bağladı.

FESLA: (*İnanmış ve bu tür öyküleri bildiği bellidir. Elleriyle onun yüzünü okşayarak.*) Kapat gözünü dedi, kapattın. Aç dedi açtın, kendini cinler ülkesinde buldun. Bir pençesine düşen erkek veya kadının kurtulması zordur. Allah seni bana bağışlamış yiğidim. Haydi önce içeri geç de bir güzel yıkayıp paklayayım seni, kızlar böyle pis görmesinler!

CİN AHMET (*Kuşkuyu dağıtmak için.*): Hiç kolay olmadı Fesla. Kapattım ve açtım gözlerimi, kendimi bir mağarada buldum. Düğün dernek, Pirabok'la evlendirdiler beni. Zamanı mekanı değişik insan dünyasının dışındaydım Fesla. Mağara bir bakıyorsun saraya dönüşüyor; bir bakıyorsun bulutların üzerinde geziniyorduk. Bazan minnacık karıncalara dönüşüp, toprağın içinde kayboluyorduk. Üç ayda üç çocuğumuz oldu Feslam üç!

FESLA (*Şaşkın.*): O nasıl oluyor öyle Ahmet, üç ayda üç çocuk?

CİN AHMET: Farklı onların dünyası, dedim ya Fesla; zamanları mekanları bizden çok farklı. Bir ayları bir yıl sayılıyor. Beni de zaman zaman karıncalar gibi küçülttüler ve minare gibi uzattılar. Kendileriyle birlikte oldukça görünmez kıldılar. Kaç kez gelip, kendi evimde seni ve çocuklarımı gördüm, gözledim. Ama konuşamadım, görünemedim sizlere.

FESLA: Peki nasıl kurtuldun yiğidim? Nasıl cinler cemaatını atlatıp da geldin? Aklımı yitireceğim vallah!

CİN AHMET: Bizim cin ailesinin kaldığı mağarayı

Pirabok karım, her sabah kocaman bir taşla kapatıp gidiyor. Akşam dönüşünde açıyordu. Binlerce kez taşı itmeği denedim, ama yerinden bile kıpırdatamadım. Çocukları da uyutup gidiyor, o dönünceye değin hiçbiri uyanmıyordu. Yemeden içmeden yaşıyordu cin milleti. Her nedense bu sabah öyle bir hızla çekip gitti ki, kapıyı kapatmayı da unuttu. Bunu fırsat bilip, çıktım ve koştum. Bilemezsin Feslam! Beni kendilerine uydurmak için, her gün üç öğün sopa atıyorlardı. Onun için böyle her tarafım çürük içinde.

FESLA: Vah benim Ahmet'im, vah yiğidim! (*Ona sarılmak ister adam engel olur.*)

CİN AHMET: Fesla sana kendimi tanıtmak için çok zaman harcadım. Mutlaka mağaraya gelmiş, beni bulamayınca çılgına dönmüştür. Şimdi bir bakarsın buraya damlar göz açıp kapayıncaya dek. Acele edelim. Kara katran veya karasakız olaydı eşiğin önüne dökerdik, ayakları yapışıp kalırdı. İnşallah mutfaktaki dolapta meşe külü bulunduruyorsun!

FESLA: Elbette bulunduruyorum. Çamaşırlar için meşe külü kullanıyorum. Ne ede ki Pirabok'a meşe külü?

CİN AHMET: Evin çevresine çabucak, fırdolayı dökmek gerek. Pirabok karım anlatmıştı bir gün. Meşe külü koyu bir duman olup önlerini görmelerini engellermiş! İnşallah o gelmeden işi bitiririz. Çok dikkatli olalım; gelirse sana görünmez. Sana ne söylersem onu yap. Çocuklarının babası olduğum için bana birşey yapmayacaktır. Yorgan iğnesi daima yakanda olsun; mecbur kalırsam sana seslenirim onu kullanırsın. Biz boğuşur, avkalaşırız, sakın ola ki araya girmeyesin!

FESLA: (*Ayağa kalkar.*) Korkuyorum Ahmet, inşallah

bize birşey yapmaz. İyi ki kızlarımız burada yoktu. Zaten yıllarca önce bir kızımızı elimizden almıştı. Cinler, bunlardan birine zarar vermesinler. Hemen bir kürek meşe külü alıp serpeyim evin çevresine (*Kapıya yönelir. Birden dış kapıyı rüzgar açıp kapar.*)

CİN AHMET: (*Anında ayağa fırlar.*) Gitme Fesla. Otur o köşeye ve yerinden sakın kıpırdama. (*Kadın korku ve şaşkınlık içinde dediğini yapar.*) Pirabok alevden gözlerini bana dikmiş üstüme geliyor. (*Kapıya doğru ellerini boşluğa uzatmış ilerlerken.*) Pirabok yeter artık üç yıl beraber yaşadığımız. (*Cin kadın karşısında konuşuyormuş gibi susar.*)

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Beni sevdiğini söylüyorsun ben de seni sevdim ama...

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Yok artık birlikte olamayız. Ben insan karımı böyle bırakıp gidemem seninle. Kızlarımı da çok özledim.

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Elbette senden olan çocuklarımı da seviyorum.

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Hayır gelemem. Ben bu dünyalıyım. Ben insanım; hatırlasana. Cin-peri dünyasına hiç alışamadım. Bu yüzden de her gün bir ton sopa yiyordum..

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Doğru. Sen de üzülüyordun bana yapılan işkencelere. Daha fazla dayanamam, yeniden dönmek istemiyorum.

(*Fesla faltaşı gibi açılmış gözlerle kocasını izler. Birden onun kendini yere atıp, kollarını ileriye doğru uzatarak gerildiğini farkedilir. Kadın yekinirse de kalkamaz yerinden.*)

PİRABOK:.....

CİN AHMET: (*Yerde uzanıkmış durumda.*) Hayır yapma Pirabok, sürükleme beni. Bana eziyet verme. (*Ayağa kalkar, yeniden düşer, döner ve takla atar; görünmez biriyle boğuşuyormuş izlenimi verilir. Adam sesini yükseltir.*) Gelmem Pirabok. Öldürsen de gelmem artık seninle. Biliyorum. (*Yeniden avkalanma ve sürüklenme hareketleri, sessizlik.*)

PİRABOK:.....

CİN AHMET: (*Ayaktadır ve sıkı sıkı boşluğu tutar.*) Yeter artık Pirabok. Sen insan sözünden anlamayacaksın, öyle görünüyor. Seni bir yaman cezalandırmak gerekecek! Fesla kalk, tuttum kollarını Pirabok'un; sok yorgan iğnesini yakasına. Yaşam boyu kölemiz olsun, çalışsın ahırda bacada.

(*Fesla elinde iğne, kollarını ona uzatmış titreyerek yaklaşırken, Ahmet sanki kollarındaki kadın yere çöküyormuşçasına eğilir.*)

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Demek anlaşalım diyorsun. Dur Fesla.

Bak Pirabok. Söylediğim herşeyi kabul etmelisin. Yakanı iğneledikten sonra, hemen bıraksan bile cin milleti seni öldürür. Biz söylencelerimizden biliriz; Silvan'ın kaç deresi, kaç çayı ve kayalardan patlayan su kaynağı senin gibi Pirabok kanlarıyla kıpkızıl akmıştır.

PİRABOK:.....

CİN AHMET: Peki öyleyse, anlaşalım. Beni karımı ve kızlarımı rahat bırakacaksın. Kaya ve çağıl duldalarında, mağaralarda, ağaç kavuklarında gizlenip insan oğlunu çarpmayacaksın. Değip dolaşmayacaksın ne benim aileye, ne de komşularıma.

PİRABOK:.....

CİN AHMET: (*Rahatlamış görünür.*) Tamam kabul ettim ve Cin andı içtin. Ben de seni bırakıyorum. Fesla iğneyi bizden uzaklaştır, tam arkasında duruyorsun. İğnenin karşısında hareket edemez, dönüp de gidemez. Geç otur sedire. Kendini fazla yorup, karnındaki oğlumuzu incitme. (*Olup bitenlerden şaşkın, kadın oturur yerine. Ahmet elini boşlukta tutup tokalaşma yaparken.*) Niçin öyle kahkahayla gülüyorsun; Sin ü Seydoş Fesla'nın dileğini kabul etti. Senden olanlarla birlikte üç oğlan babası olacağım. Nur topu gibi bir oğlum daha olacak. Git artık, öyle yılışık kadınlar gibi de kahkahalar atma. (*Uzaklaşan bir kadın kahkahası duyulur.*)

FESLA: (*Yeniden şaşkınlıkla ayağa kalkar.*) Herifim ben de mi cinlenmeye başladım ne? Pirabok'un kahkahasını ben de duydum. Niye gülüyordu ki öyle?

(*Sahne kararır.*)

İNS Ü CİN'İN YAŞLI EBESİ İLE SOKAKTA BİR TARTIŞMA

SAHNE 3

ANLATICI: Fesla'nın kocasının adı, bu olaydan sonra Cin Ahmet'e dönüştü. Gerçekte, Silvan'da anlatılan onca Cin öyküsüne bir yenisini ekleyerek, kendisini temize çıkarmıştı karısının önünde. Fesla'nın hiçbirşeyden haberi yok; yalnız odun paralarını değil, üç parça tarlasından birini rehin koyup aldığı borç parayı da yedi Cin Ahmet. Hele kış dönüp de bahar gelsin; adamın biri tarlayı basıp sürmeğe başladığında Fesla kıyameti koparır. Ama o zamana kadar görelim neler neler olup bitecek? Kendi yaşlarında bir kafadarla Diyabakır'a gidip, barlarda-pavyonlarda onca parayı tükettiği yanına kar kalacak Cin Ahmet'in.

Hoş yapılan kavgalarda yediği sopalar, karakollarda günlerce sabahlamalar; aç-susuz, yayan-yapıldak ve perperişan Silvan'a evin gelişiyle cezasını görmüş oldu.

Onbeş yirmi gün içinde herşeyi unuttu Cin Ahmet. Kendisini toparladı. Sin ü Seydoş'un karısına vadettiği oğlan çocuğunu, birlikte beklemeye koyuldu. Bu arada Fesla'dan kesin bir söz dahi aldı. Sin ü Seydoş'a rağmen oğlan doğurmazsa, ya da öncekiler gibi yaşamayıp, birkaç ay içerisinde kaybederlerse; karısı kendi eliyle evlendirecekti onu. (*Yaşlı Ebe kadın girer, ona seslenir.*)

Ooo! Bakınız kim geliyor? Pirabok, Kepoz ve de Bizdeniyiler diye çağırdıkları Silvanlı Cinlerin ebesi mi desem? Kadınlarımızın çok bilmiş, çok görmüş geçirmiş, eli hafif meşhur ebesi mi desem? Nereye gider ebe anamız demir bastonuna dayana dayana?

YAŞLI EBE: (*Durur, dinlenip çevreyi şöyle bir süzer.*) Nereden geliyorsam yine oraya giderim. Ben doğurtacak kadın arıyorum İns ü Cin'den. Görünenden de çok çocuk doğurturum, görünmeyenden de! İşim bu benim oğul. Hep böyle benimle dalga geçersin. Ama yanımızın yöremizin Bizdeniyiler'le dolu olduğunu bir bilsen. Bir gün onları üstüne salacağım, seni bir avkalasınlar da gör o zaman.

ANLATICI: Sen cinleri boşver! Söylesene bana Fesla ne zaman doğuracak?

YAŞLI EBE: Eli kulağında, bugün ya da yarın.

ANLATICI: Ya oğlan doğurmazsa?

YAŞLI EBE: Cin Ahmet mutlaka evlenir. Kim olduğunu bilmiyorum ama adam bulmuş bile, kulağıma çalındı. Adamın cinlerden de insanlardan da şansı açık, elliye dayanmış da olsa; Fesla hele bir kız çatlasın, ertesi gün kuma karşısında olur.

ANLATICI: Ama bilge ebemizin eli hafiftir, dokundu mu oğlan olur. Hem sonra yanındaki yörendeki Bizdeniyiler'in gerçekten iyileri yok mu? Söyle Fesla'ya yardım etsinler ki oğlan doğura! Yazık değil mi kadına? Bu yaştan sonra nasıl dayanacak kuma kahrına? Üstüne bir genç kuma gelirse, Fesla'ya sıra mı kalır?

YAŞLI EBE: Vallah oğul doğru dersin ama bugünlerde cinlerime söz geçiremiyorum. Şu elimdeki demir değneği niçin taşırım bilir misin.?

ANLATICI: Niçin?

YAŞLI EBE: Beni öldürmek için çevremi sarmış bir cin

ordusu var; öyle on tane, yüz tane değil!

ANLATICI: Hani sen onlara hükmediyordun?

YAŞLI EBE: İşte bu demir değnek sayesinde hükmedebiliyorum. Şimdilerde gece uyurken bile onu elimden bırakmıyorum. Bu Piraboklar demire yaklaşamaz, onların büyüsü demirdir.

ANLATICI: Peki ama seni niye öldürmek istiyorlar özellikle?

YAŞLI EBE: (*Kahkaha atar.*) Çünkü Cinler kralını kandırdım. Sen inanmazsın ya, beni kraliçenin doğumuna çağırmışlardı. Krala bir oğlan doğurtursam bana altın vereceklerini söylediler. Kraliçeye ağrısız sancısız bir doğum yaptırdım. Ama kız doğurdu; kraliçe iki gözü iki çeşme ağlıyordu karşımda. Bir hile yaptım. Hem onu sevindirdim, hem de kral tarafından ödüllendirildim. Ödül olarak bana bir etek dolusu kuru soğan vermişlerdi. Cahilliğimden, bilmezliğimden sinirlendim; soğanları serpe serpe evime geldim. Meğer alıp yere attığım her soğan bir avuç altın oluyormuş. Şu çarşının zengin kavatları hep benim serptiğim altınları peşimden toplayarak böyle zengin oldular. Evime girdiğimde, kızgınlığımdan eteğimde kalan üç soğanı kaldırıp odanın ortasına fırlatmıştım üç avuç altın saçıldı. Hemen geri döndüm sokaklara attığım soğanları aramaya. Ama koydunsa bul.

ANLATICI: (*Altın öyküsünü önemsemez. Amacı sadece onu konuşturmaktır.*) Eee sonra, Ebe anamız sonra? Hilen ortaya nasıl çıktı?

YAŞLI EBE: Nasıl çıktıysa çıktı. Kral durumu anlayınca, koca ordusunu üstüme gönderdi. O gün bu gün, bu demir değneğin sayesinde hayattayım.

ANLATICI: Fesla'ya da bir oğlan doğurt, onu da sevindir be Ebe ana.

YAŞLI EBE: Severim Fesla'yı. Oğlan doğurtmak için elimden geleni yaparım.

ANLATICI: Fesla'ya Allah kolaylık versin. Sen de pek inandırıcı hiç değilsin.

YAŞLI EBE: (*Kızgın.*) Hem söylenceleri, öyküleri masalları toplamış anlatırsın, hem de bana inanmazsın. Cinler padişahını nasıl kandırdığımı yalvarsan da söylemeyeceğim

(*Zeyla soluk soluğa girer, kadının arkasından peşini tutup çeker. Anlatıcıya bakmaz yüzünü saklar.*)

ZEYLA: Neredesin Ebe ana? Yarım saattir fellik fellik seni arıyorum. Çalmadığım kapı kalmadı. Sen de burada elin adamıyla çene çalıyorsun. Fesla anamın sancısı tuttu; sıcak ahırda seni bekliyor. (*Elinden tutup çeke çeke götürür.*)

ANLATICI: (*Onların arkasından bakarak.*) Bakalım görelim, Fesla'ya bir oğlan verecek mi Sin ü Seydoş?

(*Sahne kararır.*)

İKİ KAFADAR ANLAŞIYOR

SAHNE 4

Issız bir duvar dibinde Cin Ahmet ve Hacı Yusuf. Hacı Yusuf neşeli, öbürü durgundur.

HACI YUSUF: Ulan Ahmet adın Cin'e çıkmış da benim haberim yok. Nerden haberim olsun ki? Sen Silvan'ın bir başında, ben öbür başında. Kuru Çeşme mahallesine vardığımda, Oduncu Ahmet'in evini sordum. Meğer odunculuğun unutulmuş, Cin Ahmet olmuş adın! (*Gülerek.*) Bir Pirabok ile evli olduğun hikayesi herkesin kafasına kazınmış. Üstelik artık onunla anlaşıp, boşanmışsın. (*Kahkaha atar.*)

CİN AHMET: (*Telaşlı, çevresine bakınarak.*) Yavaş ol be Hacı Yusuf. Her lafın arkasından tekrarlama bunu. Bizi biri miri dinler. Başka yolu var mıydı? Her sopaya tükürüp, karıyı kızı susturmak olmuyor. Bazan böyle hile düzecek, yalan bezeyeceksin. Hem sen bana vermiştin bu fikri. Neyse bunu geçelim. Hacılığı her nerden aldıysan, (*Dikelir.*) iyi dinle beni Hacı Yusuf!

HACI YUSUF: Kız babasının karşısında boynumuz kıldan incedir. Üstelik şimdi dokuz kızın üstüne bir de oğlan. Ben teklifimi verdim; sana bir tabanca, Fesla avradına da bir beşi birlik verdik mi razı gelir. Evdeki kızlarına da birer reşat altını. Haydi bir altın da oğluna verelim.

CİN AHMET: Hacı Yusuf sana taptaze, onaltısına yeni basmış bir el değmemiş kız veriyorum. Kızının alnına da

bir tarla yazacaksın ama illa da kuru para isterim.

HACI YUSUF: Yahu Cin Ahmet suyu yukarı doğru akıtmaya uğraşma. Yükünü yüceye yığma. Daha kızının yüzünü bile göstermedin eve götürüp de.

CİN AHMET: (*Ayağa kalkıp eli arkasında gezinir.*) Eve seni niye sokacak mışım? Önce anlaşalım, görmeyi hak et.

HACI YUSUF: (*Hep alttan almaktadır.*) Kızıma, cinlenme yine? Zeyla için bir ev yaptırırım dedim. Yok dedin, hemen isterim. Tamam kabul. Oğlana yaptırdığım evi, onun alnına geçirteceğim. Üstelik Malabadi çayının kıyısında, köprünün ayağının dibinde, kesimi gelmiş koca bir kavağı yarı yarıya paylaşacağız; en az ikiyüz hezen düşer payına. Önümüzdeki yaz kestireceğim.

CİN AHMET: (*Sıkıntılı ve tedirgin.*) Ben hemen yapılmayan duaya amin demem! Bir kız babası, kızı kapıdan çıkana kadar alacağını alır. Sonra damat istese bile, kızı zırnık vermez. Kuru para, kuru para, onbinlik demetler isterim!

HACI YUSUF: Senin yüreğini yakanın ne olduğunu ben biliyorum. Evlenmek istedin ama karınla oğlan çocuğu üzerine olan pazarlığı kaybettin. Benim güzel kızımı berdel alamıyorsun.

CİN AHMET: (*Bu anımsamaktan daha da tedirgin, yüksek sesle.*) Sen onu karıştırma. Ben Fesla'ya söz verdim. Kızımı istiyor musun, istemiyor musun? Çünkü sana da söz vermiştim. Karının öldüğünü, oğlunla kızının elinde kaldığını; bir can ve beden yoldaşına ihtiyacın olduğunu söylediydin. Kuru para vermeyeceksen altınların yanısıra, sittirol git. Ben en çabuk tarafından iki demet onbinlik

isterim, rehin koyduğum tarlayı geri almak için! (*Birden susar. Çünkü çengele takılı boş bakraçlar omuzlarında Zeyla sahneye girer.*)

ZEYLA: Baba burada mıydın? Anam seninle konuşacakmış, haber ver dedi bana.

CİN AHMET: (*Yumuşak bir sesle kızına seslenirken, Hacı Yusuf'un kızını istekle süzdüğünün farkındadır.*) Zeylam benim güzel kızım. Koy bakraçları yere, gel buraya, şu emminin elini öp, hoşgeldin de.

ZEYLA: (*Hiç bir şeyden habersiz denileni yapar.*) Hoşgeldiniz emmi! Verin elinizi öpeyim. (*Öper.*)

CİN AHMET: (*Kurnazca.*) Emmisi benim kızım melektir, melek. Çiğdem çiçeği gibi taze, peri gibi güzeldir. Yavrumdaki endama bak. Haydi güzelim sen suyunu doldur bakayım çeşmeden, eve git. Ben bu emmiyi gönderip gelirim.

(*Kız birşeyler sezinlemiştir; kendisini oğluna istemeye gelen herhangi bir baba sandığından, köşeyi dönüp, onları izlemeye koyulur.*)

HACI YUSUF: (*Kendini şaşkınlıktan sıyırmış birden ayağa kalkar.*) Ahmet adamım! Tamam kabul bütün isteklerin. Dilersen üç paket onbinlik vereyim altınlarla birlikte. Sözüm söz kavaklığı da paylaşacağım seninle. Al iki paketin hazır. (*Çıkarıp uzatır.*) Hemen git irehinini kaldır. Kırkbin kere maşallah, Zeyla bir yudum su. Tam benim istediğim körpelikte ve güzellikte can yoldaşı, ten yoldaşı. Ne dilersen yaparım, olanımı veririm; varlığımı ayağının altına dökerim.

CİN AHMET: (*Parayı alıp cebine yerleştirirken.*) Ben

senin, övmekle bitiremediğin güzel kızını berdel almak isterdim böyle para, mal-mülk yerine. Ne yapalım Allah bu kez Fesla'dan yana oldu; Sin ü Seydoş aracılığıyla bize bir oğul verdi. Allah'a asi olamam, verdiğim sözden cayıp. (*Gülerek.*) Seydoş oğlumda bir çük var nah parmak kadar. Büyüdüğünde kol gibi olacak valla.

(*Köşede gizlenmiş olan Zeyla bunları duyunca, ağlamaklı "uuuy başıma toprak aneey!" diye hafif çığlık atarak çıkar. Hacı Yusuf farkında değilse de Ahmet anlar. Ama memnun olur, haberlendiği için.*)

(*Çıkarlar. Sahne değişir. Fesla'nın evi. Önce yalnız, az sonra Zeyla.*)

FESLA ANANIN YÜREĞİ İKİ ŞAKKA OLDU

SAHNE 5 / PERDE I

FESLA: (*Bebeğine banyo yaptırmış, kundaklarken onunla konuşur.*) İki adın var senin yavrum. Bilmem ne zamana kadar sürecek bu? Yalnız olduğumda Sin diye çağırıyorum. Ama baban yanımızda olduğunda birden Seydoş oluyorsun. Çok yakında gerçek adınla seveceğim seni heryerde. Güzel Sin'im benim; canımdan ve bedenimden kopmuş onuncu parçam, güzel kızım! Bu kandırmaca, bu ikiyüzlülük beni çıldırtacak vallah. Hep o Ebe kadının hilesi. Cinler kraliçesine yaptığı hileyle kralı kandırdığı gibi, benim de kocamı kandırmamı sağladı. (*Birşeyler aranır.)* Nereye koymuştum? Hah işte buldum! (*Gösterir.*) Bu Sin'imi Seydoş yapan, balmumundan çükü taşşağı! (*Dikkatle onu inceler.*)

Boyu devrilesi Ebe kadın nasıl da benzetmiş; sanki gerçek oğlan çükü. Ama biraz irice. Neredeyse yetişkinlerinki kadar. Büyüklüğünden şüphelenir de anlar, demiştim. Ama kandı, hala bir oğlu olduğuna inanıyor. Her seferinde kızların yanında açtım ki ellemesin. Ama ne zamana kadar sürecek bu kandırmaca? Hayır, o anlamadan ben söylemeliyim. Artık bir daha bunu kızımın apış arasına yapıştırmayacağım. Söyleyeceğim Ahmet'e, hangi kızı üstüme kuma getirirse getirsin, umurumda değil. Tutulu büzülü kalası karadeliği cezalandıracağım, madem oğlan çıkarmadı. İsterse onsekizinde bir kız alsın ve bir daha yatağıma gelmesin. Söyleyeceğim, söylemeliyim!

ZEYLA: (*Ansızın içeri girer ve bağırır.*) Hayır hayır söylemeyeceksin. Geciktirdikçe zaman kazanırım. Yok ana yok. Kurbanın olayım hemen deme belki birşeyler olur.

FESLA: (*Bebeği üstünkörü sararak emzirmeye oturur, endişeyle.*) N'oluyor kızım? İki üç gündür bir oyun oldu sana. Daha haftası dolmadan "Babamı kandırmamız doğru değil aney; gerçeği açıklayalım, nasıl olsa ortaya çıkacak birgün" diyen sen değil miydin?

ZEYLA: (*Ağlamaklı.*) Şimdi artık istemiyorum, istemiyorum. Kendisi keşfedinceye değin saklayalım.

FESLA: Ama neden benim güzel kızım? Benim için bu kadar üzülme yavrum. Ben artık herşeye razıyım; bu yaştan sonra erkeksizliğe de dayanırım. Babana zaten sözüm var; oğlan doğuramazsam onu evlendirmeye söz verdim. Kuma gelini kendi elimle gerdeğe sokacağım. Bu benim alınyazım, onu değiştiremem kızım. Onun için bana böyle acıma, tasalanma! (*Bu sırada kız sessizce ağlamakta ve bir bezin üzerinde duran balmumundan çocuk çükünü özenle eline almış, onu parmağıyla okşamaktadır.*)

Ne yapıyorsun kızım? At onu elinden, at yere, ez! Ben kararımı verdim, babana söyleyeceğim. Bunun için benim kemiklerimi bile kırsa hakkı var. Küçük Sin'imin apış arasına dut pekmeziyle onu yapıştırmayacağım bir daha. (*Bir karara varıp, rahatlamış insan tavrı içinde.*) Bir değil isterse iki kuma getirsin üstüme; hangi kancık it gelirse gelsin!

ZEYLA: (*Ağlayarak.*) Ya ben aney, ya ben ne yapacağım? Belki biraz gecikir, demiştim. Her ne kadar önünden kuru para aldıysa da pazarlıktan her an cayacakmış bir hali vardı babamın.

FESLA: (*Hiçbirşey anlamamış, şaşkın. Kucağında uyumuş olan bebeği aceleyle kundaklarken.*) Zeyla, kız sen ne anlatmak istiyorsun? Gelecekse bana kuma gelecek, sana ne oluyor?

ZEYLA: (*Diklenerek.*) İki gün önce o yaşı karalı gelesice altmışlık ihtiyar, niye babamı görmeye gelmişti sanıyorsun?

FESLA: Niye gelmişti ki kız?

ZEYLA: Niye olacak? Onun da ben yaşlarda bir kızı varmış, aralarında anlaşmışlar; sen oğlan doğurmazsan o kız sana kuma...

FESLA: (*Sözünü keser ve aldırmaz.*) Eeee! Gelecekse gelsin.

ZEYLA: Aralarındaki pazarlığı dinledim. Babam oğlu oldu diye evlenmekten vazgeçince...

FESLA: İyi ya işte! Oğlu olmadığını birazdan eve gelir gelmez öğrenecek.

ZEYLA: (*Üzgün.*) Kız aney, bırak ki sözümü tamamlayayım. Adam varını yoğunu ortaya dökmüş, beni satın almak istiyor. (*Ağlamaklı.*) Uyy aney aney, ben ne ederim o ihtiyarla? Genç ömrümü nasıl geçiririm?

FESLA: (*Sonunda anlamıştır.*) Uuuyy başıma toprak benim. Öz kızımla kumam berdel olacak. İki koca herif gencecik kızlarını değiş-tokuş edeceklermiş he mi?

ZEYLA: (*Ağlamasını bolartarak.*) He aney, hee ya! Kulaklarımla işittim pazarlığı. Önünden para bile aldı babam. Adam varlıklıymış, alnıma mal-mülk bile yazıyor. Ama benim gözüm yok malda parada.

FESLA: (*Kızını kucaklayarak ağlar.*) Vah benim talihsiz küçüğüm! Şimdi yüreğim iki şakka oldu; yarısı kan yarısı

irin akıtıyor. Bir hançer oyuyor içimi. Unuttum kendi derdimi yavruuum. Aaah Silvanlı kadınların kötü yazgıları aah!

ZEYLA: (*Birden anasından ayrılır, umutla.*) Aney sana demekten çekindiydim. Malabadi yamaçlarında, tam on gündür bir yiğit bana göz koymuş bırakmaz peşimi. Tezek toplarken, kaçkez at üstünde etrafımda dolandı. Yüreğim gümbür gümbür gümledi anam. Kimdir, kimin nesidir bilmiyorum. Adı da Memo.

FESLA: (*Değişmiş, fısıltıyla.*) Sen de adını verdin mi ona?

ZEYLA: Verdim. Sadece kendi adımı. Bana bir ayna verdi...

FESLA: Ya sen?

ZEYLA: Ben de ona, hani sana kaybettim dediğim ipek mendilim vardı ya, işte onu verdim. Benimle şemsiye taşının altında buluşmak istiyor bu gece. Benim ağladığımı görünce çok üzüldü. Ama sebebini söylemedim. Aney sevdim o yiğidi; kanım öyle mi kaynadı ona. Ama nasıl gideyim artık, babam beni bugün yarın satacak o koca herife.

FESLA: (*Ağlamaklı, hep fısıltıyla.*) Sıçayım sakalına o koca herifin. Ben duymamış, görmemiş olayım yavrum. Git konuş onunla. Bir daha ya görürsün ya göremezsin; arzu amanın kalmasın o yiğitte. Kimbilir bakarsın; allah güç kuvvet verir, kartal gibi seni kapar kaldırır, dağlar aşırtır.

ZEYLA: (*Sevinçle anasına sarılır.*) Fesla anam benim, allah ağzından işitsin. Sen ne iyisin. Ah kaderimiz kara

bizim anam! (*Birden elindeki balmumu erkeklik modelinin farkına varır.*) Ha yarın berdel verileceğim, ha üç gün sonra satılacağım; ne farkeder? Kurtulsun Sin bacım şu balmumu çükten. (*Onu kaldırıp yere atar ve odanın kapısına yakın yere yapışır; diklemesine durur.*)

FESLA: (*Zeyla'ya sarılmış durumda boşalır.*) Vaaay başıma topraklar taşlar. Kızımla kumam berdel olacak.

CİN AHMET: (*İçeri girer. Bazı şeyleri duyduğu bellidir. Birbirine sarılmış ağlamakta olan ana kıza kötü kötü bakar. Hiçbirşey söylemeden, önünde yere yapışmış duran balmumundan organ modelini alıp bakar. Ana ile kız susmuş, birbirine sarılmış durumda, şaşkınlık ve korkuyla onu izlerler. Adam gidip uyuyan çocuğun kundağını çözerek, onu çıplatıp bakar. Çocuk uyanıp ağlamaya ve kendisi bağırmaya başlar.*

Fesla demek bana bunu yaptınız Ebe kocakarısıyla elbirliği edip?

(*Karısını kızından ayırarak bir tekme atar. Elinden kaçar, kız aralarına girer. Fırdolayı birkaç kez odayı dönerlerken.*)

Ebe kadın Cin padişahına yaptığını iddia ettiği hileyi bana da yaptı demek? Üstelik en parasız zamanımda, bana oğlan müjdelediği için bin lira verdim kendisine. Beni elaleme rezil ettin Fesla. Silvan'ın en genç ve en güzel kızını üstüne kuma getirmezsem bana Cin Ahmet demesinleeeer!

(*Çocuk ağlaması, ana ve kızın bağırışları arasında kovalamaca sürerken sahne kararır.*)

FESLA'NIN KÖTÜ KADERİNİN ZEYLA'YA NASIL YANSIDIĞI

PERDE II

ANLATICI: Haber akşamdan yayıldı. Ertesi gün bütün Büyükçeşme mahallesi, Cin Ahmet'in oğlu değil yine bir kızının olduğunu öğrenmişti.

Cin Ahmet ile Hacı Yusuf bu arada defalarca buluştular. Hacı ona kızını iki kez uzaktan, bir kez de yakından gösterdi. Verdiği parayı geri almaktan da vazgeçti Hacı Yusuf; bir an önce değiş-tokuş yapılmasını istiyordu.

Kış gelip çatmadan, son görüşmenin arkasından berdel kızların koca evlerine gidip oturmaları kararlaştırıldı. Olay en yakınlarından bile saklanarak, en gizli bir biçimde uygulanacaktı.

Gelelim Zeyla ile Memo cephesine: Şemsiye taşının altında buluşmaları Zeyla'ya uğurlu gelmedi. "Öksüz hırsızlığa çıkmış diye ay akşamdan doğmuş" denir ya; Zeyla da bir kez Memo ile buluştu ama mahallenin delisi Abdal Veli onları gördü. Günlerce ağzına sakız yapıp, olur olmaz yerde tekrarlayıp durdu:

"Zeyla bir babayiğidi seviyooor!.."

Hiçkimsenin bu deliyi dinleyip, kaale aldığı yoktu. Ama Cin Ahmet kuşkulanıp kızı eve kapattı. Kıza yapmadığı kötülüğü bırakmadı: Kapıdan dışarıya artık adım attırmıyor. Kendisi dışarı çıksa kızcağızı uzun bir iple bağlayıp, öyle gidiyor. Fesla kadının da elinden birşey gelmiyor, kız doğurdu diye pusmuş oturuyor.

Bu arada Memo'nun, bütün sıkılığa rağmen bir yolunu

bulup Zeyla ile nasıl konuştuğunu görelim. Birazdan Zeyla babası yanında, ağıldaki üç-beş koyunu sağmaya gelecek. Şu paravanayı ağılın duvarı belleyin. (*Arkadan koyun kuzu melemeleri duyulur.*) Şurası da kapısı. Güneş henüz battı. Çobanlar koyunları ve keçileri ağıllarına kapatmışlar. Bakınız bakınız, bir koyun sokakta kalmış. Ağılını arıyor. Aman ne de şişman koyunmuş bu böyle.

MEMO BOYNUNA İP GEÇİRİLMİŞ ZEYLA'YLA KONUŞUP ANLAŞMANIN YOLUNU BULDU

SAHNE 6

Memo, Cin Ahmet ve Zeyla. Koyun postuna bürünmüş ve diz üzerinde, dört ayaklıymış gibi koyun öykünmesi içerisinde, meleyerek Memo girmiştir. Paravanın yanında yüksekçe parmaklıklı kapıdan geçer. Ağılda meleşen koyunların arasına girdiği izlenimi verilir. Aceleden kapının kancasını takamaz; babayla kızın sesleri gelmektedir. Cin Ahmet elinde süt sakracıyla yürüyen Zeyla'nın boynuna takmış olduğu ipi çekmektedir.

CİN AHMET: (*İpe asılarak*) Haydi kısırlanma çabuk yürü. Birkaç haftadır beni de kendini de rezil ettin elaleme. Yemeseydin o boku; Şemsiye taşının altında elin piçiyle görülmeseydin, böyle boynunda ip olmazdı. Düştün mahallenin delisinin diline, şerefimizi beş paralık ettin. Senin niyetin bohçanı toplayıp kaçmaktı...

ZEYLA: (*Doğruyu söylememiştir.*) Vallah yok baba, bir yere kaçacağım ney yoktu benim. Tezek toplamaktan gelirken gecikmiştim...

CİN AHMET: Yine başladın. İlk günden beri aynı şeyleri söylüyorsun. Tezekten gelirken gecikmiştin. Şemsiye taşı altında tezek çuvalını indirmiş, az buçuk dinlenirken, elin piçi gelip sana dalaştı.

ZEYLA: Sana ne dedim ki bana bunu yapıyorsun? Karşı mı geldim? Atına eşek mi dedim? Beni hangi ite verirsen

ona giderim; eniğe versen eniğe, uyuz ite versen ona giderim! Söyle berdelim kim bari onu tanıyayım!

CİN AHMET: Onu hiç kimse bilmeyecek. Zaten kendisi de bilmiyor. Sana yaptığımız tedbirsizliği ona yapmadık. Ben bile uzaktan seyrettim. Yoksa o da aynı boku yemeğe kalkışırdı. Hem damadım hem kaynatam olacak herifle anlaştığımız gün uzak değil. Önümüzdeki cuma gününe değiş-tokuşu Uzun Taş'ın dibinde yapacağız..

ZEYLA: (*Öfkeli.*) Tıpkı iki kurbanlık koyun gibi!

CİN AHMET: Sus dırlanma kız. Haydi gir içeri, koyunları sağ şimdi. İpin ucunu kapının halkasına bağlayacağım. Sakın kaçayım ney demeyesin; (*Alaycı.*) bakarsın yine elin piçi yerden biter gibi ortaya çıkar. Tütünüm bitti, tütün alayım. Beş dakika içinde gelirim...

(*Ağılın parmaklıklı kapısının açık olduğunu farkeden Zeyla, o kısma yaslanarak bunu babasından saklar onu dinlerken. Kendisi arkadan açmışçasına girer. Kuşkulandığından telaşlıdır, bakraç elinden düşer. Baba söylenerek ipin ucunu bağlar ve sahneden çıkar.*)

ZEYLA: (*Kendi kendine.*) Fesla anam koyunların hepsini içeri edip, ağılın kapısını sıkı sıkı kapattığını söylemişti. Sanki içeride birisi var. Kestim yiğidimden umudu. Sırtıkuyu çıkası Deli Veli, nereden bizi gördü de irezil olduk. (*İçeriden karışık koyun melemeleri gelir.*) İçeride biri var, mutlaka yine o Deli olacak. (*Değişik bir meleme sesi gelir.*) Bu koyun melemesi değil, çık ulan ortaya Deli!Abdal Veli seni bir sopalatayım da aklın başına gelsin. Zaten kinim var sana. (*Paravanın ardına geçer.*)

ZEYLA: (*Konuşmaları arasında ara sıra koyun keçi melemeleri ve süt sağma sesleri duyulur.*) Sen misin? Sen

çıldırmışsın Memo. Ya babam içeri girip koyunlara keçilere baksaydı? Onların kenelerini kırmak isteseydi ben süt sağarken? Senin gibi böyle kocaman besili koyunu hemen tanımaz mıydı?

MEMO: Bugünkü gelişimi kaç denemeden sonra gerçekleştirebildim bilemezsin. Bu fikri de bana Silvanlı olmayan arkadaşım buldu sonunda. Her akşam üç kızkardeşinle geliyordun.

ZEYLA: Yine böyle boynumda hep bu yular vardı. Ama niye onlarla birlikteyken gelmedin?

MEMO: Çare arıyorduk. Ağıla nasıl girebileceğimi yeni keşfettik. Öyle kolay olmadı, üzerine biçip diktiğimiz, şüphelenilmeyecek birkaç koyun postu bulmak kolay olmadı. Buraya gelirken koca bir sokağı geçtim koyunlarla birlikte. Telaşımdan kapının kancasını unutmuşum.

ZEYLA: Bilemezsin Memom haftalardır neler çektim! Ama çektiklerime değil bir daha seninle konuşamayacağıma üzülüyordum. Belki işitmişsindir konuşmalarımızı, önümüzdeki Cuma'ya....

MEMO: Duydum Zeylam duydum hepsini. O altmışlık kuduz kimse, seni ona Uzun Taş'ın dibinde teslim edecekler. Her kimse onu ele geçirip, kanını içsem yüreğim soğumaz.

ZEYLA: Hayır hayır kanını manını içme, sadece beni ona bırakma Memo. Berdel tesliminde kimse bulunmayacak. Belki Fesla anam bulunacak, karşıda da kim olur bilemem. At değiştirip, bizi yeni evlere götürecekler!

(*Ağlamaklı.*)

MEMO: Hayır götüremeyecekler. Uzun Taş'ın geçit dar bir boğaz, en uygun yer. En gizli en görünmez yerde yapıyorlar değiş-tokuşu. Ama bunu yaparken bizim işimizi de kolaylaştıracaklar. İsterse düğün alayı geçsin o boğazdan; iki kişi o alayı durdurur ve gelini rahatlıkla kaçırabilir.

ZEYLA: (*Ağılın kapısına doğru bakracı elinde gelerek konuşur ve koyun postu altında Memo da onu izler.*) Kaçır beni! Götür beni Silvan'dan uzak illere. Görüyorsun ya halimi; kapılara bağlamışlar beni kaçarım korkusuyla. Kurtar beni bu zilletten Memo.

MEMO: Bütün isteğim bu. Seni attığım gibi; çiynime dağlar aşırtacağım. Zeyla, benim körpe güzelim; seni o kart horozun kanatları altına bırakırsam Memo demesinler bana!

ZEYLA: Haydi içeri girelim, sen koyunların arasında dur babam neredeyse dönecek. Ben çıkar içeri girmesine engel olurum.

MEMO: (*İçeride kısık sesle konuşurlar.*) Cuma'ya Uzun Taş'ın altına mavzerimle geleceğim. Berdel tesliminde alacağım ellerinden, atacağım seni dalıma, dağlar aşırtacağım. Aman Zeylam sağlam giyin. Fistanının altına bir keten göynek ve bir-iki fistan daha giy. Havalar soğumaya başlıyor; Ferhad dağlarında bildiğim ıssız mağaralarda kalırız belli bir süre.

ZEYLA: (*Çok heyecanlı.*) Memo'm dediklerini yapacağım bir değil üç fistan giyeceğim altıma. Hırkalar örmüşüm, onları da giyeceğim. Dört gözle seni bekleyeceğim. Gözlerim dağlarda olacak. Al mavzerini çık karşımıza; yüreklerinin yağı erisin herkesin ve korkudan dizlerinin bağı çözülsün. At dalına beni. Kartal gibi

kaldırıp, dağları aşırt. (*Cin Ahmet'in öksürüğü duyulur:*) Babam geliyor. Sen şu dövenin arkasına geç, üstüne de birkaç burma kuru ot atıp seni kapatayım.

(*Ansızın çıkar ve ağılın kapısının dışına çömelir. Bakraç da yanındadır:*)

CİN AHMET: (*Ağılın kapısına yaklaşırken.*) İçeriden sesler geliyordu, cinlerle mi konuşuyordun?

ZEYLA: Kendi kendine mırıldanıyor, koyunlarla konuşuyordum. Yoksa içeride bir el piçimi var sanıyorsun? İstersen gir bak!

CİN AHMET: (*İpi ağılın kapısından sökerken.*) Benimle dalga mı geçiyorsun kız? Senin dilin amma da uzun oldu, patlatacağım şimdi beş kardaşı. Haydi karanlık iyice basmadan gidelim.

(*Yine ip elinde Zeyla'yı yederek çıkar. Arkasından koyun postundan Memo sahneyi boydan boya geçip çıkar. Alaca karanlıkta ışıklı bir pencere.*)

FESLA BİR KUMA BEKLİYOR, ZEYLA İLE MEMO KAÇMAYI KARARLAŞTIRDI, YA HAZAL'LA YAVUKLUSU NEREDE?

SAHNE 7

HAZAL: (*Odasında yatmaya hazırlanırken uzun saçlarını taramaktadır ve düşleriyle başbaşadır. Kendi kendisiyle konuşurken birkaç kez pencereden o sezmeden bir gölge geçer.*) Üç gün önce yine gördüm onu, ağabeyimle birlikteydi. Bir kere hoşgeldin dediğimde ve bir kere de çay ikram ettiğimde bana baktı. Yaktı gözlerimi yaktı; o bakışları ok olup sineme battı.

Hem sinem, hem yüreğim yaralı. Yiğidim sanki hiç olmuyor oralı! Ama o bakışlar boş değil; vallah beni sevdiğini söylüyor, pır pır ettirdi yüreğimi.

Tanrım n'olur, n'olur benim bakışlarım da onun yüreğini pırlatsın. Yüreği kuş gibi uçup, aha bu pencereden girsin ve gelip göğsümün üstüne konsun. (*Kalkıp pencereye doğru gider.*) Karanlık! Hey karanlık çabuk karış aydınlığa; ben de kavuşayım gönlümün aydınlığı öğretmenime. Her sabah bu pencereden yiğidimin geçişini seyrediyor ve seher yeline yalvarıyorum:

Seher yeli seher yeli , al benim sevdamı götür yare ver!

Demek karasevda bu! Acaba kavuşabilecek miyim yabanıma garibime? Yoksa Kerem'in Aslısı gibi yanıp kül mü olacağım? Başkasına gelin gider de kavuşmazsam, yanıp kül olmayı yeğlerim.

Bu günlerde babamın tavrı değişti; artık gelenlere; "benim evlendirecek kızım yok" demiyor. Sakin sakin, "Allah yazmışsa olur!" deyip savıyor. Yoksa kafanda biri mi var? Silvanlı kızların alın yazısını babaları yazıyor, ne

Allahı? Acaba o da bir büyüğünü –belki de müdürünü- beni babamdan istemek için yollamış mıdır?

Sin ü Seydoş! (*Kısık sesle haykırır.*) Sin ü Seydoş unuttunuz mu bana verdiğiniz sözü? Hani benim sevdamı ona verecektiniz! Hani onun kalbine de bir rehin bırakacaktınız benden yana? Boşuna mı bellik verdiniz; üç yuvarlak taşı üstüste durdurdunuz? Yoksa beni umutlandırıp mutlandırıp, onulmaz dertlere mi sokmak istiyorsunuz?

(*Birden anımsar.*) Sahi acaba Fesla ananın oğlu oldu mu? Ah ben ne aptalım! Niçin Fesla'nın evini barkını, oturduğu mahalleyi iyi öğrenip bir yere yazmadım? Eğer oğlu olduysa, ben de sevdiğime kavuşacağım demektir! Ama nasıl öğreneceğim? Evleri Silvan'ın öbür ucundaymış. Ama hangisinde? Hangi yöndeki uçta? Sonra o kadar çok Fesla kadın var ki Silvan'da! İnşallah Sin ü Seydoş sözlerinde durmuş ve ona bir oğlan vermişlerdir de kocası kuma getirmez üstüne. (*Yorganın altına girer, sedirdeki gaz lambasını kısarak.*)

En iyisi mum yakıp kendi derdime ağlayayım! Mum dedim de aklıma geldi. Üç gün sonra cuma akşamı kilerde Sin ü Seydoş için iki mum yakıp; yaban yiğidimin niyetine uykuya yatacağım. Eminim ki Sin ü Seydoş düşüme girerek, iyi haberlerini kendileri verecekler!

Abim odasına yeni geldi galiba. O da sevdalı. Hep gelip bana, bir kır çiçeğine aşık olduğunu söyler dururdu. Bir-iki haftadır yüzü doğrulmuyor, tek söz de etmiyor. İki gün önce yalnız bulduğumda şakaya getirip, kır çiçeğin nasıl, iyi mi diye sordum. Burnunun ucuyla "kır çiçeğimi koparıp saksı sarığa bağladılar" dedi. Hiçbirşey anlamadım. N'olur ben de sevdalıyım, bacın sana kurban olsun yardım et bana, diyebilsem ona. Diyebilsem diyebil... (*Uykuya dalar ve sahne kararır.*)

Sahne 8

Arkada farklı yükseklikte iki uzun kayayı simgeleyen iki gölgenin ya da sahnenin ortasında tavana yükselen bez veya kartondan iki sivri kaya arası boğaz, yani yol geçidi-dir. Geçidin başında mukavva ya da kontraplaktan iki kaya.

MEMO: (*Göğsünde fişeklikler, sırtında mavzer kayalardan birinin ardında beklemektedir. Ayağa kalkıp, endişeli gözlerle çevreyi izlerken düşünceleri bir dışavurumla verilir. Tedirginlik, umutsuz ve endişeli durumu belirgindir.*) Nerede kaldı bu adam? Bilmem ne diye güveniyorum şu hükümet adamına. Belki de gelmeyecek, gelmesin; onun işi değil ki! Sana destek olurum demişti, ne bileyim ben? Ya da korktuğu için gelmeyecektir. Böylece arkadaş içtenliği belli olur! Buraya gelip, pusuya yatmak yürek ister. Haydi bakayım Memo, Kendi göbeğini kendin kesmek zorundasın. Haydi bakayım Memo, çal dalına yavuklunu çık dağlara dağlara! Adımız dillere destan olsun.

ANATICI: (*Yüzü maskeli, soluk soluğa girer. Öbürü görmez.*) Elbette olacak adınız dillere destan. Ayrıca örnek olacaksınız. Öyle kadere kulluk edip de kolu bağlayıp durmamak gerektiğini öğreteceksiniz. Kumaya, berdele ve körpecik kızları babası dedesi yerindeki erkeklerle evlendirme törenlerine başkaldırmak gerektiğini teşvik etmiş olacak bu kaçış. Böylece başkalarına da örnek olacaksınız.

MEMO: (*Tam kendini göstererek.*) Kusura bakma. Biraz gecikince hakkında epeyce dedikodu yaptım kendi kendime. İnşallah tabancanı almayı unutmamışsındır. Sahi yüzünü kapatman mı gerekiyor?

ANALATICI: (*Yüzünü açar.*) Evet yüzüm kapalı olsun istiyorum. Çünkü sen Zeyla'yı alıp gidince geri kalanlar ile ben ilgileneceğim. Rastlantı bu ya bakarsın bizim mahalleden olur ve beni tanıyabilirler. Tabancadan sözettin. Bir değil iki tabancam var. Birisi ruhsatlı, öbürü otomatik. Tabancamı üstümden eksik ettiğim yok ki! Yaşam güvencesi mi var bu bölgede? Kırdaki ve sokaktaki halk olarak, devletin ve gerillanın, yani iki ateş arasında kalmışız. Silahla yatıp kalkmaktayız.

MEMO: Doğru, çok haklısın!

ANLATICI: Dedikoduna gelince; beni korkaklıkla suçlamışsan çok haksızlık etmiş oluyorsun. Büyük bir sarsıntı içindeyim üç gündür. Sevdalıyım ben de sevdalı Memo. Ah ben ne aptalmışım!

MEMO: N'oluyor dostum senin de mi dumanın başından tütmeğe başladı yoksa benim gibi? Haydi de bana, geç de şu kayanın arkasına.

ANLATICI: Hayır önce senin işini tamamlayalım. Benimkini senin işinle karıştırırsak, hiçbirini çözemeyiz. Önce siz ikiniz aşın Ferhat dağını öbür yüzünü. Belki ben de kendi sorunumu çözerim gelecek güze. Çünkü zorunlu doğu hizmetim bitiyor, yine de az sonra yolcu ederken sana çıtlatacağım.

Belki çok uzaklardan kolunu uzatır bana yardımcı olursun. Şimdi bunları bırakıp, ne yapacağımızı, yeniden gözden geçirelim.

MEMO: Tam gelecekler sahnenin ortasına, yani geçidin ağzına ve gelinler atlarından indirilip karşılıklı damatlara teslim edildiğinde...

ANLATICI: Sen o anda, bir mermi salıp, yıldırım gibi aralarına atlayacak Zeyla'yı o moruğun elinden çekip alacaksın.

MEMO: Ve sen burada tabancanla...

ANLATICI: Birkaç mermi yakacağım. İnşallah bir top kırnap ipi getirmeyi unutmamışsındır?

MEMO: (*Kayanın arkasında ayağa kalkar ve ip topunu fırlatır.*)
Al bir top kırnap sana, yakala onu.
(*Anlatıcı yine maskesini takmış, kayanın arkasında doğrularak, atılan yumağı havada yakalar.*)
Hepsini birbirine bağlar, kördüğüm yaparsın kolayca çözmemeleri için. Sonra değişik yollardan evine gidersin. Bir-iki gün sonra arkadaşım olarak, oğlan ve kız babası arasında elçilik yaparsın. İnanıyorum ki babam seni dinler ve açar kirli çıkının ağzını...

EVDEKİ HESAP ÇARŞIYA UYMUYOR KABAK DİĞER SEVDALILARIN BAŞINDA PATLIYOR

SAHNE 9

Nal sesleri duyulmaya başlayınca, ikisi birden kayaların arkasına gizlenirler. Sahnenin bir köşesinden Hacı Yusuf, kucağında bohçası, siyah feraceli ve yüzü tüllü kapalı Hazal'ın üzerinde olduğu at kafası geçirilmiş sırığı yederek girer. Yanında yaşlı Ebe Kadın vardır. Öbür köşeden aynı şekilde Cin Ahmet, Zeyla'nın üzerinde sırıktan atı yederek, Fesla kadınla birlikte girerler. Fesla iyice bürünmüştür. Tam kayaların önünde atlar durur belirli bir aralıkta. Kadınlar yular tutarlarken, erkekler gelin kızları devir teslim alma işlemlerine başlarlar. Herbiri teslim aldığında seyircinin karşısında, arkada bekleyenler görmeden, kızların yüzlerindeki tülü kaldırıp, bakar ve kapatır. Seyirci Hazal ve Zeyla'yı görür, tanır.

Ferace altında kıpır kıpır tedirgin ve umutla beklemekte olan Zeyla'yı, Hacı Yusuf alıp da yerine döndüğünde, Memo'nun mavzerinden çıkan mermi vadide yankılanır. Herkes donup kalmıştır ve kiminle karşılaşacağını bilmeyen Memo haykırarak kayanın üstünden ikisinin arasına atlayıp ayırır onları. Ancak mavzerini göğsüne çevirdiği adamın babası olduğunu görünce bir an dili tutulur, bir sarsıntı yaşar.

Bu arada Memo'nun şaşkınlığa anlam veremeyen Anlatıcı iki tabancasını birden havaya ateşler ve:

"Sarıldınız. Hiçkimse yerinden kıpırdamasın!"

diye bağırır. Değişik bir sesle ve yankılanır birkaç kez. Herkes olduğu yerde kıpırdamadan durur.

MEMO: (*Mavzer babasına dönük durumda.*) Baba sen ha? Zeylamı elimden alacak olan sen ha?

HACI YUSUF: (*Şaşkın korkulu.*) Ben mi? Memo sen? Sen beni mi vuracaksın oğul?

MEMO: (*Sol eliyle Zeyla'nın elinden tutarken, sağ elindeki mavzeri sertçe babasına doğru uzatarak.*) Hayır, baba katili olamam. Al mavzeri öldür beni baba. Ben Zeyla'nın sevdalısıyım. O da bana sevdalı. Önce beni öldür. Sonra onu al götür.

(*Kadın hıçkırmaları başlamıştır. Anlatıcı kayanın önüne çıkmış; ayakta, iki elinde birer tabanca ve maskeli haydut donunda şaşkın beklemektedir. İki yana bakarak tedirginliğini, ıstırabını dışa vurmaktadır.*)

HAZAL: (*Eli tabancalıyı, ses ve kılık değişikliğinden dolayı tanımamış. Kardeşi ile babası arasındaki olayın farkına vardığında bağırmaya başlar. Cin Ahmet onu güçlükle zaptetmeğe çalışırken, bir yandan da elleri tabancalı anlatıcıyı izler. Fesla kadın bir anda bu sesten irkilse de tanıyamaz. Çünkü sürekli kızını ve Memo'yu izlemektedir. Baba oğul arasında geçenlere kendini kaptırmıştır.*)

Memo kardaşım! Babaaaa! Sakın ola kıymayasın oğlunaa. Yavuklusunu geri ver onaa. Bu ne yazgıdır allahım? Oğulla babayı karşı karşıya getirdin. Kalemin kırıla da yazmaydııın!

HACI YUSUF: (*Umulmadık davranışla, bağırır.*) Memooo! Oğlum benim!

(*Mavzeri elinden kapar alır, oradakiler en yüksek heyecanı yaşarlar. Anlatıcı kendini toparlayıp, adama nişan alır. "Bırak silahı yere!" diye bağırmaya hazırdır. Bunların farkında bile olmayan baba, silahı kaldırıp yere fırlatır. Zeyla ile oğluna sarılarak.*)

Ne demek seni öldürmek oğlum benim? Sana ben nasıl kıyarım? Bağışla bu bunak babanı. Zeyla bu andan itibaren, haşa avradım değil, olamaz. O benim biricik gelinim. Madem maksadınız onu kaçırmaktı, onun için pusu kurdunuz, (*Onlardan ayrılmış ortadadır.*) öyleyse ne duruyorsun oğlum, bindir gelinimi atına, haydi doğru eve. Can yoldaşın kimse söyle o şaşkına, artık indirsin o tabancaları. Ama berdel sözümüz, yine yerini aldı. Ulan Cin Ahmet, cinlerin her yerde ve her zaman sana yardıma koşuyorlar. Ah senin de bir oğlun olaydı, kızım da senin gelinin olurdu, avradın değil. Sana çiğdem tanesi bir kız veriyorum. Kılına halel gelsin, evini başına yıkarım, bilmiş olasın.

MEMO: (*Sevinçle Zeyla'yı ata bindirirken, şaşkınlığı ve sarsıntıyı üzerinden atmamış hep Hazal'a doğru bakan arkadaşına seslenir.*)
İndir tabancalarını. Koy yerine onları, lazım değiller şimdilik. (*Anlatıcı robot gibi indirip, ceplerine yerleştirir onları.*) Sevgili arkadaşım, yarından itibaren senin derdini konuşup, ona da çare bulacağız, hiç üzülme!
(*Zeyla'yı bindirdiği sırık at yedeğinde sevinçle çıkarlar. Ebe kadın bir kenarda sessizce olup bitenleri izler ve gözü Anlatıcı'dadır.*)

HAZAL: (*Ata yaklaşırken, ağlayarak boş yere bağırır.*) Memooo kardaş! Babaaa! Benim günahım nedir? Beni niye bırakıyorsunuz babam yaşındaki adama?

FESLA: (*Sesi o anda tanımıştır ve kızın yüzünü açar.*) Vaaay talihsiz kuzu vaay! Hazal yavrum sen ha! (*Öbürlerinin şaşkınlığı arasında*) Seni ne çok sevmiştim Sin ü Seydoş türbesinde.

HAZAL: (*Birden ona sarılarak, teselli ararcasına.*) Ah Fesla aney! Ben de seni çok sevmiştim. Ama gör ki bize ne

oyunlar etti Sin ü Seydoş, iflah olmaz dertler verdi ikimize de. Seni oğlansız bıraktı, beni yiğitsiz; alıp sevdamı vermedi ona. (*Bu sırada anlatıcının kıpır kıpır hareketler içerisinde olduğu ve birşeyler söylemek istediği halde yapamadığı hissedilir.*)

FESLA: (*Onu kızıymış gibi kucağına bastırarak.*) Doğru dersin güzel yavrum. Sin ü Seydoş bize oyun etti. Türbe başlarına yıkılsın; yıkılsın da altında kalsınlar. Sel alsın, yok olsunlar. İmi tozu yok olsun da kimse umut bağlamasın gayrı.

HAZAL: He Fesla aney hee! Doğru dersin. Ben şimdi bu koca herifin karısı ve senin kuman olacağım. Vay başıma gelenler.

FESLA: Kaderimiz bu biz Silvanlı kadınların. Zeyla'm kurtuldu çok şükür. Çıkmadık canda umut vardır yavrum. Gün doğmadan neler doğar. Bakarsın Bozatlı Hızır senin de carına yetişir. (*Cin Ahmet çekip ayırarak Fesla'yı ata bindirir.*)

HAZAL: Ah Fesla anam. Gün doğduktan sonraya kalırsa biter herşey! Gündoğmadan önce carıma kavuşsun dilerim Bozatlı Hızır.

CİN AHMET: Yeter be anlaşıldı; birbirinizi iyi tanıyormuşsunuz. Yetişir dertleştiğiniz. Evde devam edersiniz.

HACI YUSUF: (*Çıkarlarken.*) Cin Ahmet her yerde şansın yardım ediyor. Hep kedi gibi dört ayağının üstüne düşüyorsun. Ulan sana Pirabok-Cinler bile yardım ediyor. (*Yenilmiş bir insan tavrı içinde.*) Haydi ben de sizin mahalleye geliyorum. Adamın birinde alacağım var. Sen onu tanıyorsun. Bu gece orada kalayım bari. (*Çıkarlar.*)

ANLATICI: (*Yüzünden maskeyi atmış ve Ebe kadını unutmuş, kendi kendine.*) Kabak değil top bizim başımıza patladı! Hazal'ın dediği gibi, bizim günahımız ne? Niye biz kurbanı olduk bu olayların? Biz birbirimizi, birbirimizden habersiz seviyorduk. Memo'yla can arkadaşız, kardeşten öteyiz! Kaşımı kaldırıp bakmıyordum Hazal'a, "Bacıma göz koyduğun halde bize geliyor benimle arkadaşlık ediyorsun" demesin diye! Üç gün önce bir cesaret gösterip penceresini dinleyerek öğrendim herşeyi. Evet üç gün önce beni sevdiğini öğrendim ama biraz önce kaybettim. Hazal cesur kızdır; eğer düşmemek için dayandığım şu kayanın önündeki elleri tabancalı haydudun kim olduğunu anlasaydı, kendisini kaçırmaya beni zorunlu kılabilirdi. Böyle birşeye girişmemek için kendimi zor tuttum. Şimdi sanki onu, kendi ellerimle Cin Ahmet'e teslim etmişim gibi suçluluk duyuyorum.

EBE KADIN: (*Birden ortaya çıkar.*) Ben bu olayın içine kör tesadüf girdim. Hacı Yusuf'u gördüm, kızını ata bindirmiş gidiyor. "Gel bize tanıklık et kızımı berdel götürüyorum." dedi ve para verdi, geldim. Çoktan çekip gitmem gerekirdi. Ama iki eli tabancalının kim olduğunu merak ettiğimden kaldım. Tanıdık tanıdık seni, ahmak herif! Herşeye burnunu soktun. Yok efsane araştıracağım, yok öyküler masallar araştırıp yazacağım diye evimin kapısını da az aşındırmadın. Sen de girdin öykümüzün içine. Gördün mü şimdi, Silvan'da biz, olağanüstü olaylarla içiçe nasıl yaşıyormuşuz?

ANLATICI:(*Kadının ellerine sarılır.*) Ah Ebe Ana! Söyle bana, neyleyim ana? Memo'ya son anda çıtlatmak istemiştim, yapamadım. Ne demişti Hazal!? Gün doğmadan önce yetişsin canıma Bozatlı Hızır! Bana bir yol göster İns ü Cinnin Ebe anası! Hızır gibi yetişip kurtarmalıyım onu.

EBE KADIN: Al şu mavzeri. Başka ne yapacaksın? Gerdekten önce git bas Cin Ahmet'in evini, kaldır Hazal gelini. Olmamış işler mi? Tak maskeni yine yüzüne. Nasıl olsa kimse seni tanımadı. Herkes Hazal gelini sevdalısı dağa kaldırmış bilsin. Hazal'ı al benim cinli evime getir. Ben onu şu şalvarımın içine sokar yine saklarım. Sen yine sabahleyin okuluna gider öğrencilerini okutursun. İstersen Memo'ya da haber yollarsın, madem can arkadaşındır; sana mutlaka yardım edecektir. Haydi fırla! İster bacadan, ister kapıdan, pencereden gir ama iş işten geçmeden Cin Ahmet'in evine damla!...

ANLATICI: (*Sarılıp öper onu.*) Sağol Ebe Ana. Bu gece Hazal'la senin cinli evinde olacağız. Eğer gelemezsek, bil ki başımıza bir iş gelmiştir.

(*İkisi de ters yönlerden çıkarlar ve sahne kararır.*)

FESLA KUMASINI GERDEĞE HAZIRLARKEN NELER OLUP BİTTİĞİ YA DA FELEĞİN HAZAL'A NELER NELER ETTİĞİDİR

SAHNE 10

(*Fesla, Hazal, Cin Ahmet, Hacı Yusuf, Anlatıcı.*)
Kocasıyla kumasını gerdeğe koymak için Fesla'nın hazırladığı yatak odası. Bir tahta sedir ya da karyola üzerinde süslenip hazırlanmış gerdek yatağı. Yatağın baş tarafına yakın duvarda, yerden bir metreden biraz yüksekçe iki üç raf ve üstünde çeşitli dikiş-nakış gereçleri ve ufak tefek eşyalar.

FESLA: Hazal artık ağlama! Yeter kendi gözyaşlarında boğulmanın alemi yoktur. Şu halinle 'hem ağlarım hem giderim' diyen gelinlere döndün.

HAZAL: (*Yatağın bir köşesinde oturup durmaktadır.*) Ne ilgisi var Fesla ana? Onlar mutluluktan ağlıyorlar. Ben nasıl mutlu olabilirim. Satıldığım adamın yüzünü görmek bir yana; bu sabah gelin edileceğim söylendi, akşam da gerdek odasındayım. Davulcunun tokmağı bile davul üzerinde, 'dengii dengineee!' diye ses çıkarır. Ben ağlamayayım da kim ağlasın Fesla ana?

FESLA: (*Hazal'ın yanından kalkıp karşısına geçer.*) Artık bana Fesla ana demeni istemiyorum. Bacı de, abla de ama ana diye çağırma artık. Ana ile kız kuma olamaz; bir erkeğin altına yatamaz hem ana hem kız. Benden uzakta olsaydın, bana ana demenden zevk alırdım ve sana kızım derdim seve seve! Ama şu üstünde oturduğum ve benim

yirmi yıllık evlilik yatağımda kocamın koynuna girdikten kelli, ne sen bana ana ve ne de ben sana kızım diyemeyiz.

HAZAL: (*Gözleriyle ilk kez odayı tararken.*) Ama daha girmedim ki kocanın koynuna Fesla ana! Son ana kadar bırak da diyeyim. Hem sonra sen dememiş miydin gündoğmadan neler doğar? Bakarsın gerçekten Bozatlı Hızır ya da beyaz atlı Azrail...

FESLA: (*Keser.*) Sus! Beyaz atlı ölüm meleğinden sözetme! Tamam yarına kadar diyebilirsin. O sözün gelişiydi; gündoğmadan kurtulmayı falan da unut. Dengi dengine diyordun. Cin Ahmet'le ben yakın yaşlardayız; ben kırkımı yeni devirdim, o ise elliye yaklaştı. Ama ben yaşlandım o daha domuz gibi. Ev çoluk çocuk kahrı, yaşam kahrı kadının üzerinde. Bir bakıma çok daha iyi, bir kadının kendinden yaşlı biriyle evlenmesi. Birlikte ihtiyarlarlar, yani düşkünlükleri aynı zamana denk düşer. Ne demek istediğimi inşallah anlıyorsundur. Orta yaşlısından da gencinden de alacağın aynı şeyler. Yiyeceğin aynı kemiksiz et!

HAZAL: Sen neler anlatıyorsun öyle?

FESLA: Henüz hiç bilmediğin şeyleri. Genç oldu mu ilk önce o saldırır; ne ettiğini ve ne yaptığını anlamadan herşey olur biter. Ama senden büyük oldu mu erkek; gözleriyle vücudunun her noktasında iz bırakarak seni çeker. Fıkırdayıp, kıkırdayarak harekete sen geçersin. Gıdıklayıp çimdiklerken, ellenir dillenirsin.

HAZAL: Utandırıyorsun beni Fesla ana. Bir de dikkatimi çeken bir şey var. Bu oda ne çok benimkine benziyor; şu yatak, şu raflar!...

FESLA: Bu iyi işte, yavaş yavaş yerini benimsiyorsun

demektir. Söyleyeceklerimi dinle. Biraz sonra gerdeğe gireceksin. Yirmi yıllık kocamın neler sevdiğini bilirim. Onun çocuklarına, bana ve sana kısacası ailesine karşı köpek gibi değil ipek gibi davranması, onu zevkten öldürmene bağlı.

HAZAL: Çıldırdın mı sen Fesla ana? Ne diye ben öldüreyim, cezasını Allah versin, (*Mırıltıyla.*) Şu oda şu raflar!...

FESLA: (*Mırıltıyı duymaz.*) Safdoru kız sen de! Onu gerçekten öldürmeyeceksin. Kocam olacak herif senin de kocan artık. Onu zevkten mayıştıracaksın. (*Tutar elinden ayağa kaldırır.*) Sen yeni kabarmış bir bahar toprağısın. Şu yetiştirdiğin taptaze sebze ve meyvelerden lokma lokma yedirerek yapacaksın bunu! (*Bunları söylerken kızın yanaklarına, memelerine ve kalçalarına dokunur.*): Gıdıklayarak, mıncıklayarak yaklaş ona... O boydan yukarı çıkmayasın, bir Pirabok güzeli bile tebelleş olup kaçırdı...

(*İçeriden çocuk ağlama sesleri gelir.*)

Çocuk uyandı, altını değiştirip hemen geliyorum. Kocamız olacak Cin Ahmet, kahveye mi meyhaneye mi gitti bilmiyorum. Belki de babanla buluşmuş demleniyorlardır. Birbirileriyle çok iyi anlaşıyorlar. (*Çıkar.*)

HAZAL: (*Ayakta odayı inceden inceye tetkik ederken.*) Çok garip bir duygu var içimde şu odadayken. Acaba ilk kez bir erkeği beklemekten ve onunla yatma merakımdan mı? Yoksa Fesla anamın anlattıklarının heyecanı mı? Hele Cin Ahmet'le, kocam olacak herifle ilk karşılaştığımda ondan şiddetle nefret edeceğimi düşünmüştüm. Ama etmedim. Şimdi de etmiyorum. Onu şimdi yalnız merakla değil, istekle bekliyorum.

Sonunda Fesla ana konuşurken çözdüm. Öteden beri zaman zaman düşümde gördüğüm bir erkeğin yüz hatlarını

sezinledim. Ne zaman ki Öğretmeni tanıdım, düşümde görmemeğe başlamıştım bu yüzü... Tanrım bu ne biçim duygu? Bu yüzün sahibini bekliyorum ve rüyalarımdan tanıdığım bu erkek, bana öğretmenimi unutturuyor mu ne? Tuhaf değil mi birkaç kez, benzer bir odada aynı erkekle seviştiğimi anımsıyorum düşlerimde. Uyandığımda çok şiddetli heyecanlar yaşamıştım... Bazan da çırılçıplak kucağındayken, birden küçücük bir kız oluyordum ve beni kaldırıp atıyor, görüntü kayboluyordu... Şu raf yok mu? Aynısından küçükken bizim evde vardı. Rafların önüne oturup ellerimi uzatarak raftan tutar, tutar kendimi yukarı çekerdim. Demek ki boyum ufacıkmış.

Bir çaputtan bebeğim...

(*Bunu söylediğinde, elini uzattığı rafta duran çaputtan yapılma bebeğe dokunur birden. Çocukluğunu yaşıyormuşçasına alır onu, çocuksu sözlerle sevmeğe başlar. Gerdek yatağının önüne oturmuş, uzattığı bacaklarının üstüne yatırmıştır.*)

Ah benim melek bebeğim buradaymış! Ağlama yavrum benim. Bak sen bacağını ıslattı. İşedi yaramaz. Dur senin altını temizleyeyim. Sonra emzirip uyutayım.

(*Çatal bir beze sarılmış paçavraları açarak, çocuksu hareketlerle bacaklarını temizliyormuş gibi yaparken, Fesla içeri girer ve göz göze birkaç saniye bakışırlar. Toparlanır.*) Kusura bakma Fesla ana, birden çocukluğumu hatırladım. Garip değil mi, buna benzer bir bebeğim vardı. Adına da...

FESLA: (*Kızgındır ama sakin olmaya çalışır. Bebeği alır elinden.*) O benim ilk gülmemiş kızımın, ondan tek hatıra bu çaput bebek. Kızlarımın hiçbirine dokundurtmam.

HAZAL: Benimkine o kadar çok benziyor ki! (*Rüyada gibi anlatmaya başlar. Fesla merak ve endişeyle dinler.*) Bizim evde de böyle raflar vardı. Anam bebekle çok

oynuyordum, zamanında uyumuyordum diye olacak, onu elimden alır, böyle yetişemeyeceğim rafın üstüne kordu. Ama sıçrayarak raftan tutar, çaput bebeğe dokunarak düşürürdüm. Tuhaf değil mi demin bu bebeği gördüğümde, eski bebeğimin adını da anımsadım ve aynen o günleri yaşadım.

FESLA: (*Bir acayip sarsıntı içinde onu sarsarak sorar.*) Peki neyidi adı?

HAZAL: (*Kadının yüzündeki heyecanı, dudaklarının titreyişine anlam veremez.*) Melek derdim. İlk kez hatırladım. Ama senin neyin var Fesla ana? Hey Tanrım galiba bana da anam Hazal demezdi o zamanlar...

FESLA: (*Titreyerek soluk soluğa.*) Fesla anan kurban olsun sana, söyle ne diye çağırırdı anan sana?

HAZAL: Hatırladım, vallahi hatırladım, Emik derdi, Emik bana!

FESLA: (*Çılgın gibi kıza sarılarak.*) Kızım, Emik kızım benim. Emin olmalıyım emin! Sen mutlaka 'O'sun! Bebeğin adı senin adın. Emin olmalıyım emin!

(*Kızın çevresinde fir döner, kız şüphe içinde ve şaşkın. Birden Hazal'ın şalvarını indirip sağ kalçasındaki beni görür ve bağırmaya başlar. Bu sırada dışarıdan anlaşılmaz sesler gelmektedir.*)

Cin Ahmeeeet! Yerişip yetmeyesiceee nerdeeesin? Koş da gel! Yaşamıyasıcaa, sırtı yere gelesice heriiif!

HAZAL: (*Şaşkın, sevinçli.*) Anam Fesla anam benim. Gerçek mi bu nasıl olur? Hacı Yusuf benim babam değil mi? Ya rahmetli Emoş anam, o kimdi? (*Birbirilerine sarılıp dönmekteyken, Cin Ahmet kapıda belirir, şaşkındır.*)

FESLA: (*Bağırır.*) Cin Ahmet, Hazal bizim gülmemiş Emik kızımız Emik! Bebeğini tanıdı, kendi adını hatırladı. Dahası sağ kalçasında kocaman beni var. Bunların hepsi rastlantı olamaz. Koca sersemim, kadın delisi herifim, öz kızınla gerdeğe girecektin bu gece! Orada bakınıp durma öyle, sırtı yere gelesice Hacı Yusuf'u çağır gelsin! Hemen söylemeyesin. (*Adam şaşırmış ve robot gibi söyleneni yapmak üzere dışarı çıkar.*) Kızım biz de heyecanımızı yatıştıralım. Adama da alıştıra alıştıra sormalıyız.

HAZAL: (*Kadının kollarından sıyrılarak.*) Tanrım olur şey değil, bu mümkün değil. Neden Emoş anam ya da babam bir gün olsun demediler? Ya da dolaylı olsun söylemediler kendi kızları olmadığımı. Demek Fesla ana, Sin ü Seydoş türbesinde cinlerin kaçırdığını söylediğin kızınım ben? Demek bunun için birbirimize ısındık kanımız kaynadı. Dahası benim düş gördüğümü zannettiğim şeyler doğruymuş! Hacı Yusuf babam hele içeri girsin. Şu bebeği yatağın üzerine koyayım; bak nasıl tanıyacak! (*Raftan alıp koy.*) Düşümde gördüğümü sandığım bu odanın düzenini kendi evimize kurmuşum Fesla anam. Onu konuşturmayı bana bırak sen.

(*Ona sarılır ve yatağın üzerine çökerek hüngür hüngür ağlarlar. Bu sırada önde Cin Ahmet, ortada Hacı Yusuf arkada ise elinde mavzeri yüzü maskeli Anlatıcı girerler. Anne kız birbirinden ayrılıp ayağa kalkar.*)

SAHNE 11

ANLATICI: (*Geçit önündeki sesiyle.*) Sıkılmaz moruklar geçin bakalım şöyle! Fesla ana sen de yanlarına. Al, şu ipi bağla ikisini de. (*Fırlatır elindeki kınap topunu. Kadın korkuyla alıp erkeklerin yanına gider.*) Hazal kalk hazırlan, al bohçanı gidiyoruz!

HAZAL: (*Korkusuzca.*) Nereye ve niçin? Kimsin sen?

ANLATICI: Ben gündoğmadan carına yetişmesini dilediğin Bozatlı Hızır'ım. Var mı bir diyeceğin? Seni sevdalına götürmeğe geldim.

HAZAL: (*Alaycı.*) Vay vay vay! Demek önce ağabeyim Memo seni kiraladı. Sonra da beni sevdiğini söylemek değil, belli edemeyecek kadar korkak sevdalım. Öyle mi? Hem sonra kimmiş o sevdalım? Adını söyle de herkes duysun.

ANLATICI: (*Kekeleyerek.*) Kırıkminare İlkokulu öğretmenlerinden, Memo'nun can arkadaşı Veli değil mi sevdalın?

HACI YUSUF: (*Birden ortaya fırlar.*) Vay, demek evimize, sinsice kızıma göz koyduğu için girip çıkıyormuş. Yarın onu bir göreyim alnının ortasından vurup öldüreceğim! Nasıl kızımın namusuna göz koyarmış?

ANLATICI: (*Kızgınca.*) Otur oturduğun yerde, mıhlarım şimdi. Kızının namusunu beş paralık eden sensin. Kızını satan senin gibi babalar yerin dibine batsın. Ben namusun sahibiyle konuşuyorum, seninle değil. Hazal! Veli

sevdalın değil mi? Söyle! (*Hazal Fesla'ya doğru bakar, o başını sallar.*)

HAZAL: Doğru Veli öğretmene sevdalıyım. Onu seviyorum. Ama kendisi gelip elimden tutup beni sürüklemedikten sonra, sen buradan benim ölümü çıkarırsın. Öyle ısmarlamayla hac kabul edilir mi sanıyorsun. Hem geç kaldın aslanım. Eğer uzun taşın önünde yapsaydın, hiç tereddütsüz gelirdim. Çünkü bir başka kayanın altında Veli'nin beni beklediğini umutlanırdım. (*Üstüne yürüyerek.*) Kaldır şu silahını çekil kenara. Öyle bir olayın ortasına gelip çöğdürdün ki, kırk yıl yusan paklayamazsın.

FESLA: (*Birden anlatıcının gelip karşısına geçer.*) Öbür kızım Zeyla'nın kurtuluşuna yardımcı olduğun için ağzımı bozmayacağım. Burası Hazal'ın gerdek odası. Sen de tanık ol neler olup bittiğine...

HAZAL: Ve feleğin Hazal'a neler ettiğine tanık ol da git Veli öğretmene haber ver gelsin! Seviyorsa Allah'ın emriyle istesin babamlardan, kaçırmasına gerek yok. (*Anlatıcı şaşkınlık içinde olanları izlemeye başlar, bir kenara çömelir mavzerine dayanarak.*)

CİN AHMET: Yahu Fesla az önce yalnız girdiğimde ne konuşuyordunuz alahesen? Hala anlayamadım, aklım boka mı karıştı kulağıma gelenlerden!

HAZAL: (*Fesla'dan önce davranır.*) Bir dakika. Önce Hacı Yusuf babamla konuşalım. Çünkü içeri gireliden beri her yanı süzüyor. Diyecek sözleri var galiba?

HACI YUSUF: (*Cin Ahmet'le ikisi hafif sarhoştur, merak içinde.*) He vallah kızım, çok doğru. Kapıdan içeri adımımı attığımda, sanki bizim evdeki odana girdiğimi

sandım. Şaşırdım kaldım. Nasıl yaptın? Yoksa Memo sevdiğin eşyaları, şu birkaç saat içerisinde sana mı getirip bıraktı? O yatağındaki bebek bile burada. Yatak ve raflar bile aynı yanda..

HAZAL: Hayır baba! Ne ben getirdim ne de Memo? Biliyorsun ki berdeller üstünde başında ne varsa onunla teslim edilir ve teslim alınır! Şu bebek (*Eline alır.*), şu raflardakiler, onların dizilişi, odanın dizilişi tam aynı olmamakla birlikte benim odama benziyor. Benimki, bu gördüklerinin belleğimde kalmış taklidi baba. (*Sanki herşeyi biliyormuşcasına.*) Haydi baba beni, onbeş yıl önce nasıl bulduğunuzu anlatın. Herkes duysun. Şu oda benim ilk üç yılımın...

HACI YUSUF: (*Ağlamaklı, kızının önünde diz çökerek.*) Beni de Emoş ananı da bağışla yavrum n'olur. Doğru, biz seni evin damındaki bacanın boynunda bulduk. Ama öz çocuklarımızdan ayırmadık seni. Emoş anan bize bu kızı cinler getirdi deyip aldı içeri. O gün bu gün bizdesin. Bağışla bizi yavrum. (*Ağlayarak bacaklarına sarılır. Hazal tutup kaldırır.*)

HAZAL: (*Zorla konuşur, ağlamaklı.*) Sen benim yine Hacı Yusuf babamsın. (*Kucak açmış kendisine doğru gelen doğal ana-babasına koşar.*) Benim Fesla anam Cin babam! (*Üçü birbirine sarılır.*) Gerçek babama ve beni doğuran anama kavuştum. Ellerin bir babası var benim iki. (*Hacı Yusuf'u da tutup aralarına katar.*) Keşke Emoş anam da ölmeseydi!

ANLATICI: (*Maskesini çıkarmış. Onlar birbirine sarılmış dururlarken, gerçek sesiyle.*) "...Büyükçeşme Mahallesinden bir küçücük kız bezden bebeğini uyutup, dama çıkmış bir öğle sonrası. Damları dam değil Silvan'ın dümdüz bir tarla. Küçük kız damdan dama, damdan dama

geçmiş ve Silvan'ın bir ucundan diğerine ulaşmış. Kırkminare mahallesinde bir damın bacasının boynunda uyuyakalmış. Evin kadının hep oğlu olur, hiç kızı olmazmış. (*Bu sırada Hazal, sesini duyar duymaz, ismini söyleyerek karşılıklı ağır ağır ilerlerler ve birlikte.*) 'Bunu bana iyi cinler getirdi' deyip, evini, ana-babasını ve adını söyleyemeyen küçük kızı kendine evlat edinmiş. Aradan yıllar yıllar geçmiş, kız büyümüş ve ana-babasının evine gelin gelmiş. Uyutup gittiği çaputtan bebeğini görerek uyandırmış ve ana babasına kavuşmuş..."

(*İki sevdalı sahnenin ortasında birbirileriyle el ele tutuşurlar. Hazal başıyla ana-babalarını göstererek, kendisini istemesini işaret eder.*)

ANLATICI: (*Saygılı bir biçimde.*) Allah'ın emri peygamberin kavliyle kızınız Emik Hazal'la evlenmek istiyorum, kendisinin de rızasıyla onu bir ömür boyu bana verir misiniz?

ÜÇÜ BİRDEN: Verdik gitti. Ama saçının teline halel gelsin; evini kazma kürek başına yıkarız. Bilmiş olasın.

(*PERDE KAPANIR*)

KAYNAKLAR:

1- Esma OCAK, *Berdel (Öyküler)*, 2. Basım, İstanbul 1982

2- Muhsine HelimoğluYavuz, *Diyarbakır Efsaneleri II*, Ankara-1990

“KISIR”

KİŞİLER:

ALİ DAYI
HANİFE BACI
VELİ ÇAVUŞ
FATMA HALA
ZEYNEP
HÜSEYİN
BİRİNCİ GENÇ KIZ-GELİN (YAŞLI KADIN)
İKİNCİ GENÇ KIZ-GELİN (YAŞLI KADIN)
ÜÇÜNCÜ GENÇ KIZ-GELİN(YAŞLI KADIN)
BİRİNCİ DELİKANLI
İKİNCİ DELİKANLI
ÜÇÜNCÜ DELİKANLI
KOCA BABA
KOCA BABANIN KARISI
SATICI BABA
HASAN DAYI
ŞIH AHMET

Olaylar 1970'li yılların sonlarına doğru Anadolu'nun kırsal bölgelerinden herhangibirinin birkaç yerleşim biriminde (köy ve mezra vb.) geçer.

Not: Gerekirse 'Çocuksuz Baba' türbesindeki Koca Baba, Karısı, röntgenciler ve 'Satı Taşı' çevresindeki Satıcı Baba, satışta bulunan köylüler, Zeynep ve Hüseyin dışındaki oyuncuları tarafından oynatılarak oyunun kadrosu 7-8'e indirilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1-GELİNLİK KIZI OLMANIN GURURUNU YAŞAYAN ANA BABALAR

SAHNE 1

Ali dayının evinde bir oda; Ali dayı, Hanife bacı, Zeynep.

ALİ DAYI: (*Kapıdan dışarı doğru*) Güle güle, güle güle.. Bu işten başka hangi iş dersen onu bitiririm Zahide ana. Evden çık de, çıkayım. Sırtında gübre dök de, dökeyim...

HANİFE BACI: Akşama dek odun sök de, sökelim..

İKİSİ BİRDEN: Öl de, ölelim. Ama bu iş için bize yük olma Zahide ana. Verecek kızımız yok bizim Tahsin'in oğluna.

HANİFE BACI: Darılma sakın, beğenmediğimizden değil..

ALİ DAYI: Andımız var, verilmiş sözümüz var. Haydi güle güle git. Sağlıcakla git. Tahsin'e de benden selam söyle..

(*Kapıdan dönüp otururlar. Kız bir kıyıda çorap örmektedir.*)

HANİFE BACI: Bir adamın yetişkin kızı oldu mu, ona rahat yüzü yok. Dünürün biri gelip, biri gidiyor. (*Ali*

dayının gülmesi bollaşır.) Hıh, senin de bu gülmen yok mu? Ne yani dediklerim yalan mı?

ALİ DAYI: Yok avrat, niçin yalan olsun? Hoşuma gitti sözlerin. Bırak gelsin gitsinler aldırma.

HANİFE BACI: Herşeye bir neden bulur, karşındakini avutursun.

ALİ DAYI: Bırak gelip gitsinler diyorum. Sen gelinlik kızı olmanın mutluluğunu duy! (*Öykünme içinde.*) Eğin dağlarına gitmemişlerdir ama önümüzde eğilirler. Biz yükümüzü yüceye yığdıkça onlar alttan alırlar. Yumuşak bir kedi uysallığıyla sokulurlar. Oysa bilirim ne hin oğlu hindir onlar.. Köprüden geçinceye, yani ağzımızdan bir 'hee' alıncaya dek 'sen bilirsin, aman dayı', işleri bitti mi 'sittir ulan ayı oğlu ayı' derler. Bırak ki gelsinler, yalvarıp yakarsınlar. Onların gelip gitmeleriyle, eşiğimiz mi aşınacak? (*O sırada Zeynep dışarı çıkmaya davranır.*)

HANİFE BACI: Yeter be herif, yeter konuştuğun. Bak işte kızı utandırdın, dışarı kaçıyor...

ALİ DAYI: (*Değişmiş.*) Kız gel! Nereye gidiyorsun? Çok mu utandın? Yoksa kızdın mı?

HANİFE BACI: Elbette ki utanır. Böyle şeyler kızın yanında konuşulur mu?

ALİ DAYI: Utanmasına demem birşey ama, üzülmesine müsade edemem. Oysa sevinmeli bu durumlara. Çünkü üstünlük kazandırıyorlar ona.

HANİFE BACI: Gerekmez ki.. Zati benim kızım köyün biricik güzeli. Görmez misin? Oğlan babaları bunu sezeli,

kapımızı su yolu ettiler.

ALİ DAYI: (*Zeynep'i tutup oraya getirmiştir. O da sessiz bir ağlama tutturmuştur.*) Yooo, ağlama! Bunlar sevinç gözyaşları olmalı. Ama kızmaca ve darılmaca ile ilgiliyse, buna asla müsade edemem. Sen benim hem malımsım hem canımsın. Urba diktirip gömlek giydiren benim sana. Sorsana anana... Seni besleyip büyütene, bu ana getirene dek neler çektik neler! Bu elle tutulur, gözle görülür maddeyi ananla ben varoluşturdum. O maddeyi istediğimizce kullanmak ise benim hakkım. Ben babayımm!

HANİFE BACI: (*Ilımlı*) Canım herif, kız ne dedi de böyle bağırırsın? Sana karşı mı geldi? Birine verdin de ben onu istemem mi dedi?

ALİ DAYI: Bazan bir damla gözyaşı, karşı koyuşun kendisidir. Kızım benim malım ve canım, ağla dersem ağlamalı, gül dedim mi dudaklarında gül açılmalı, bendeki neşeyi paylaşmalı.

HANİFE BACI: Öyle ama sevinç her zaman gülmeyle kendini göstermez ki. Bir kahkahayla dışa vurulmaz ki.. Bazan yanaklara aşağı süzülen gözyaşı, mutlulukların en canlı anlatımıdır. Elbette ki gelip giden dünürler bizden çok onu sevindiriyor... (*Az durur.*) Haydi haydi, dışarıda işimiz var, ağılın damı salkım saçak dökülüyor...

ALİ DAYI: Doğru ya, gidip onaralım davar sığır gelmeden. Gece hayvanlar dışarda kalmasın. Haydi kızım sen de evi barkı süpür. Belki gelen giden olur. (*Karısına göz kırpar. Hepsi dışarı çıkarlar. Az sonra elinde bir süpürge Zeynep girer ve süpürgeyi duvara dayayıp karşısında diz çöker.*)

ZEYNEP: (*Süpürge ile konuşur.*) Hanım süpürge, canım

süpürge! Tutaklı başın, saçaklı gövden hakkı için söyle. Benimle senin aramızda ne ayırım var? Seni süpürgeci yaptı. Tutağını iplerle tutturup, saçaklarını makasla kırptı. Özenle emek verdi. Ortalığı süpürmen için seni başka ellere devretti, sattı. Diyelim gelin etti. Ne ayırım var aramızda?

SÜPÜRGEDEN GELEN SES: (*Bu Zeynep'in kişilik verdiği, süpürge namına çıkardığı sesidir.*) Hanım Zeynep, canım Zeynep! Uzun saçlı güzel başın, dal boyun hakkı için söyliyeyim. Birkaç ayrıntıdan başka, bir ayrım yok seninle benim aramızda. Anan baban senin ustan; emekleri ve yemekleriyle büyüdün. Urba attılar sırtına, gömlek giydirdiler eynine. Büyüdükçe güzelleştin, oldun bir varlık; adı Zeynep, kendisi kız, soyu insan, cinsi kadın... Ama inan sen de hizmet için, kullanılmak için varoluşturuldun. Yok benden farkın! Devredileceksin benim gibi elden ele, yani gelin edileceksin bir yere. Bu senin kader çizgin...

ZEYNEP: (*Gözü yaşlı, süpürgeyi eline alıp ve süpürürken.*) Doğru dersin benim güzel süpürgem. Saçımı süpürge edip, doğduğum günlerde çizilmiş kader çizgimde yürüyeceğim; herkes gibi, tüm köyümün kadınları gibi, anam gibi... (*Doğrulur, dalgın dalgın.*) Ah şuramda bir yumru durur, içinde bir sevi büyür.. Çık desem çıkmaz, eri desem erimez. Biliyorum ne etsem bu sevi benden farımaz. O, asker oldu. Yadellerde yaşar şimdi. Belki de hiç bilmez. Değil mi süpürgem, ille de sevdiğime gelin gitmem gerekmez? Büyüsün o, büyüsün buramda. Öldüğümde benimle gider mezara.. (*Kapı vurulur ve Hasan dayı içeri girer .Zeynep'in içini bir umut dalgası kaplar.*)

SAHNE 2

(*Hasan dayı ve öncekiler.*)

HASAN DAYI: Zeynep, benim güzel kızım, baban nerede? (*Hayran hayran bakar.*)

ZEYNEP: (*Utangaç ama sevinçli.*) Babamla anam evin arkasında.

HASAN DAYI: (*Konuşturmak için.*) Ne yapıyorlar orada kızım?

ZEYNEP: Ağılın damını onarmak için az önce gittiler. Buyurun oturun Hasan dayı. Hoş geldiniz. (*Elini öper.*)

HASAN DAYI: Hoş bulduk kızım... Çok yaşa, el öpen sağolsun. (*Oturur bir kenara.*) Haydi yavrum, git ananla babanı çağır gelsinler. Sonra onarırlar ağılı. Gerekirse ben de yardım ederim. (*Zeynep çıkar, kendikendine.*) Şu kız doğrusu, benim oğlanın huyuna da suyuna da uygun. Bakalım Ali ne diyecek? Allahın emriyle doğrudan doğruya isteyeceğim. Ali'nin de kaburgası kalındır ama bir taş atacağım. Belki gediğine oturturuz. (*Karı koca girerler.*)

ALİ DAYI: (*Yağcı*) Oooo! Hasan dayı hoş geldin, sefalar getirdin. (*Tokalaşırlar.*)

HANİFE BACI: Sefa geldiniz. (*Elini öper. Zeynep de içeri girmiştir.*) Kızım odayı süpürmüşsün. Git kapının önünü de süpür bari.

HASAN DAYI: Hanife bacı, maşallah Zeynep arslan

gibi kız oldu; sırtın yere gelmez gayri. Elini aldı artık, sana bir iş bırakmaz.

ALİ DAYI: (*Sinsice bir övünçle.*) Bırakmaz Hasan dayısı bırakmaz. Kırkbin kere maşallah, pire gibi çalışır benim kızım. Anası kadın işlerinden yana elini sıcaktan soğuğa vurmaz oldu.

HANİFE BACI: Dört beş yıldan beridir, tövbeler olsun ocak başına oturmamışım. Nah bir karışken hamur edip, yufka açmasını öğrendi. Çarşı ekmeği gibi de bazlama yapar.

HASAN DAYI: (*Koltuktan verir.*) Arkadaş adam dediğinde, kız dediğinde soy-sop olmalı. Şu köyde onca kız var. Ama Zeynep gibisi yoktur.

KARI KOCA: (*İkisi birden.*) Bizim kızımız bir tane..

HASAN DAYI: Dedim ya, soy-sop olmalı. Ana baba olmalı bir kızda, bir delikanlıda da.

ALİ DAYI: Öyle elbette. Eyvallah benim kızımın anasının babasının soyu da bellli sopu da..

HASAN DAYI: İyi tanırım ben seni Ali, iyi tanırım. Doğduğunu bile bilirim.

ALİ DAYI: (*Hasan dayıya söz bırakmaz.*) Aman canım şimdi eski harmanları savurma. Avrat haydi şuradan bir kahve yap da içelim.

HASAN DAYI: Yok canım zahmet etmeyin.

ALİ DAYI: Zahmeti yok. Sen benim hem emmimsin

hem dayımsın. Ana tarafından da baba tarafından yakınlığımız var. Ayrıca sevip saydığım büyük komşumsun, evime buyurmuş gelmişsin, bir kahve de mi içirmeyelim yani? (*Kadın çıkar.*)

HASAN DAYI: (*Fırsatı yakalamışcasına.*) Bak Ali, komşum, öteden beri birbirimize yakınlığımız var. Birbirimizi sever sayarız.

ALİ DAYI: (*Az meraklı görünür.*) Elbette, hem sever hem de sayarız..

HASAN DAYI: Ben düşündüm ki bu dostluğumuzu uzatalım.

ALİ DAYI: Dediğin şeye bak Hasan dayı. Ayrılık gayrılık mı var? Yoksa sen bizi hısım gözüyle görmüyor musun?

HASAN DAYI: Ooff! Anlatamadım. Elbette görüyorum. Ama ben istiyorum ki...

ALİ DAYI: Vallah pek birşey anlamadım. Senin dilinin altında bir bakla var galiba.

HASAN DAYI: Ben aracı dünür-münür yollamak istemedim. Benim işim dobra dobur..

ALİ DAYI: (*Alaycı.*) Şimdi anlamaya başladım. Ah ne kafasızım ben! Hanifeee, hele gelsene geeel!

HASAN DAYI: (*Az içerlemiş.*) Dur çağırma canım, önce biz erkek erkeğe konuşalım. (*Değişir birden ve diz çöker.*) Allahın emri peygamberin kavliyle kızın Zeynep'i oğlum Ali'ye istemeğe geldim.

HANİFE BACI: (*İçeri girmiştir.*) Zati ben de geliyordum. Zeynep'e dedim sen yap, sen yap ki daha tatlı olsun kahve. (*Bir durgunluk, kocasında ise şeytansı bakışlar vardır.*) N'oldu ne var yine?

ALİ DAYI: Bak Hanife, Hasan dayı daha yakından bize hısım olmak istermiş..

HASAN DAYI: Her kişinin gönlünde bir arslan yatar. Benim de gönlümde bu istek yatar. Ama bir andınız, bir sözünüz varsa ne diyeyim?

HANİFE BACI: (*Şaşkın görünür.*) Anlamadım ki ne demek istediğini!

ALİ DAYI: (*Sözcüklerin üzerine basa basa.*) Zeynep'i ister Hasan dayı, onun için gelmiş. Başkaları gibi dünür yollamayı, sakalımızın altından geçmeyi gereksememiş. (*Ciddi ve değişik tonda.*)
Bak Hasan dayı, bundan başka ne dersen onu yaparım. Sırtında gübre dök de, dökeyim.

HANİFE BACI: (*Kocasını destekler.*) Akşama dek odun sök de, sökelim..

KARI KOCA: (*İkisi birden.*) Öl de, ölelim. Ama bu iş için bize yük olma. Sebebini de hiç sorma.

HASAN DAYI: (*Müthiş bozulmuştur.*) Hayır hayır, sorarım. Nedenini aramak benim hakkım. Bizi beğenmez misin acaba?

ALİ DAYI: Oğlun da, sen de baş tacı. Biliyorum sözüm sana acı geliyor. Allah biliyor, andettim. Sözüm de sözdür benim.

HASAN DAYI: (*Kırılmış.*) Anladım ama kimedir sözün? Ne zaman verdin? Anlıyayım beni kime satıyorsun? Değerse, bırakayım, helal olsun. Yok yoksa, hemen alnına bağlar bahçeler yazayım. Boynuna altınlar dizeyim. Varımı yoğumu uğruna saçayım.

HANİFE BACI: (*Hasan dayının içten heyecanından etkilenmiş.*) İnan Hasan dayı, hem dayımsın hem de emmim sayılırsın.Hele karşı taraf bir caysın, benim payıma söz bir, Allah bir...

ALİ DAYI: Caysın olur, niye olmasın? Veririz Ali'ye. Arslan gibi babayiğit..

HASAN DAYI: (*Aynı heyecan içinde.*) Yeğenim, komşum, hısmım! Tanıyayım n'olursun kimmiş hasmım?

ALİ DAYI: Bir töre andı bu. Doğrusu töreye karşı gelirsem, kınanmaktan korkarım toplum içerisinde..

HASAN DAYI: Elbette ki karşı gelemezsin töreye, malmülk girse bile araya. Gelenekleri satamazsın paraya.. Kime, nasıl, ne zaman söz verdin? Bileyim, de bana Ali, etme eyleme!

KARI KOCA: (*İkisi birden.*) Beşik Kertme!

2-"YAPALIM, BEŞİK KERTME YAPALIM"

SAHNE 3

Duman rengi bir ışık içinde, aynı odada onsekiz yıl önceki bir an yaşanır: Ortada bir beşik vardır. Genç Hanife bacı çocuk emzirmektedir. Genç Ali dayı bir çiftçi aracı onarmaktadır...

GENÇ HANİFE BACI: Gördün mü çocuk nasıl sesini kesti. Allah bin kere razı olsun adamdan.

GENÇ ALİ DAYI: Kız avrat herifte bir nefes var pes doğrusu!

GENÇ HANİFE BACI: Çocuğun iki gündenberi gözüne uyku girmiyor, habire bağırıyordu.

GENÇ ALİ DAYI: Sanki bizim gözlerimize uyku giriyor muydu ki?

GENÇ HANİFE BACI: Ne yapalım? İki sene bekledik, sonunda Allah kıyıp verdi bir kız. Biz de ona bakmak zorundayız. Rahmetlik ana babalarımız bizi kolaylıkla mı büyütüp, yetiştirdiler? (*Kapı çalınır.*) Tamam çocuk uyudu. Kapı mı çalınıyor ne?

GENÇ ALİ DAYI: He ya, haydi kalk da aç! (*Kadın kalkıp kapıyı açar ve içeriye Genç Veli Çavuş'la karısı girerler. Karısının sırtında bir beşik vardır.*)

EVSAHİBİ KARIKOCA: Ooo! Hoş geldiniz, buyurun.

MİSAFİR KARIKOCA: (*İkisi birden.*) Hoş bulduk, hoş bulduk sağolasınız..

GENÇ HANİFE BACI: Sizi böyle hangi yel attı? (*Kadının beşiğini indirmesine yardım ederken.*) Bizim kapılar küçüktür ama...

GENÇ FATMA HALA: Aman Hanife, bacım öyle kecine kecine niye konuşursun? İşin gücün elinden zaman mı bulabildik? (*Erkekler birbirlerine aldırma anlamında işaretleşirler.*) Vallah on gündür Hanife'ye bebek görmeğe gidelim, ha bebek görmeğe gidelim..' dedik, dedik de ancak bugüne denk getirebildik..

(*Zeynep'in yüzünü açar ve getirdikleri hediyeleri koyarlar.*)

Pi piüü pü pü pü! Kırk bin kere maşallah! Mışıl mışıl uyuyor. (*Hepsi çocuğun başına toplanmışlardır.*)

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: (*Şakacı.*) Ulan Ali, ite benziyesi, sana benziyor tıpkı.

GENÇ ALİ DAYI: Elbette bana benzeyecek. (*Gururlu.*) Babası benim.

MİSAFİR KARI-KOCA: Tanrı size bağışlasın, uzun ömürler versin. *(Ev sahipleri de öteki beşiğin başına giderler.*)

EVSAHİBİ KARI-KOCA: Sağolasınız. Tanrı sizin yavrunuzu da size bağışlasın..

GENÇ HANİFE BACI: Maşallah maşallah, Fatma bak nasıl da toplamış kırkını çıkarınca. Benimki de hayırlısıyla bir kırkını doldursaydı! Yavrum iki gündür rahatsızdı, zorzulüm uyuttum.

GENÇ FATMA HALA: (*Hep beraber oturmuşlardır.*) Çocuk keyifsiz mi oldu? Topal Abdullah sizden gidiyordu herhalde.

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Tuz mu çevirttiniz?

GENÇ ALİ DAYI: Hiç sorma Veli çavuş, o uyuz Fatoş'un gözü değmiş çocuğa...

GENÇ FATMA HALA: Aman aman kapılardan bacalardan ırak! Zati o kadının gözünün birinde el gibi bir ben var..

GENÇ HANİFE BACI: Yaaa anam, iyi ki çabuk farkına vardık. Yoksa yavrumu gözüylen yiyecekti uyuz Fatoş.

GENÇ ALİ DAYI: Yahu Veli çavuş, o topal Abdullah'da bir nefes var kardaşım, bir nefes var. Herif bizi duayla üç dört kere esnetti, ağızlarımız ayrılı kaldı.

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Çok keskindir nefesi onun. Göze gelenler için birebirdir. Biraz pahalıcadır ama erbabıdır işinin. İyi de diş bağlar. Ben birkaç kez bağlattım, hemen ağrısı kesildi.

GENÇ HANİFE BACI: Geçen yıl ben de bağlattım. İpliği eline alıp, daha düğüm atmadan hırp diye kesildi dişimin ağrısı. İşte ben o adamı öyle gördüm..

GENÇ FATMA HALA: Benim de geçen kış, şu üst azıdan bir ağrıdı, havalara çekiyordu beni. Akşamdan başladı, sabaha dek gözümü gözüme çalmadım.

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Üstelik beni de uyutmadın..

EVSAHİBİ KARI-KOCA: Eeee sonra?

GENÇ FATMA HALA: Sonrasını anacağım, sabahı dar ettim. Canımı zor attım topal Abdullah'ın evine. Eşikten adımımı attım..

EVSAHİBİ KARI-KOCA: Eşikten adımını attın?

GENÇ FATMA HALA: Topal Abdullah'la yüzyüze geldim gelmedim; birden hafifledi ağrı. Bir de dua edip bağlayınca, ne ağrı kaldı ne de sızı...

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Dedim ya, doğrusu topal Abdullah'ın nefesi keskin, eli hafiftir. Dertlere dermandır onun duası... Ama pahalıcadır, ama çok umar..

GENÇ ALİ DAYI: Tek kızımız iyi olsun daha da veririm.

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: İyi olacak, büyüyecek, kızlar arasına karşacak. Benim oğlan da onu kaçıracak. (*Gülerler.*)

GENÇ FATMA HALA: Niçin kaçırsın canım? Allahın emriyle isteriz? (*Birden.*) Bakın aklıma ne geldi? Bizim oğlanla sizin kızı beşik kertme yapalım...

ÖBÜRLERİ: (*Hepsi birden.*) Yapalım. Beşik kertme yapalım.

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Durun öyleyse. Diz gelin bakayım. (*Diz çökerler.*) Ali efendi, Yusuf oğlu Ali efendi, Allah'ın emri peygamberin kavliyle beşikteki kızın Zeynep'i, beşikteki oğlum Hüseyin'e verir misin? (*Bu cümleyi üç kez tekrar eder...*)

GENÇ ALİ DAYI: Veli efendi, Hasan oğlu Veli efendi!

Allah'ın emri peygamberin kavliyle, beşikteki kızım Zeynep'i, beşikteki oğlun Hüseyin'e verdim gitti. (*Üç kez tekrarlar.*) Tanrı birbirine ileride hoş göstersin. (*Oradakiler ellerini açıp dua ederler 'Amin!' çekerler.*)

GENÇ FATMA HALA: Daha bitmedi: Nişan alıp vermek gerek,

Beşiklere takmak gerek.
Her seneyi geçirdikçe
Beşik sapını kertmek gerek...

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: (*Karısına.*) Başından bir altın çıkar da, ver bana. (*Karısı çıkarır.*) Hanife sen de bir sağlam iplikle bir keskin bıçak getir. (*Getirir.*) Hayırlı olsun dileğiyle ilk çentiği açıp, nişanı takıyorum. (*Dediklerini yapar.*)

GENÇ ALİ DAYI: Hanife, avrat gel bakayım yanıma. Uzat parmağını. Şu yüzüğün birini çıkartıp, ben de oğlana bir nişan takayım. (*Çıkarıp, beşiğin sapını kerterek, yüzüğü bir iplikle oraya takar.*) Hayırlı uğurlu olsun. Gönülleri iyilik dolu, yardımcıları Ali olsun. İlk çentiği ben çenttim, sonuncusunu açmak onlara kısmet olsun.. (*Erkekler erkeklerle, kadınlar kadınlarla kucaklaşarak, birbirlerini kutlarlar.*)

GENÇ VELİ ÇAVUŞ: Biz birbirimizi çok severiz, onlar da sevsinler birbirlerini...

GENÇ ALİ DAYI: (*Öbürleriyle birlikte.*) Amiiinn! (*Kadınlar susar.*) Haydi avrat! Bu hayırlı işin sonunda, ağzımızı tatlayalım. İnek yeni yavruladıydı ya, ağuzsüdünü getir ki yiyelim. İçine dut pekmezi katmayı da unutma sakın haaa! (*Beşik kertme olayının anlatılması sona erer.*

Ali dayı ve Hasan dayı kahve içmektedirler. Zeynep içeride yoktur)

ALİ DAYI: Aha durum bu Hasan dayı. Kız avrat git içeriden beşiği getir. Getir ki Hasan dayımın içine iyice kanı gelsin.(*Kadın çıkar.*)

HASAN DAYI: Yok yok, Ali inanırım ben sana. Doğrusu hiç duymamıştım. Oysa anlamalıydım Veli Çavuş'la olan samimiyetinizden...

ALİ DAYI: Vallah bu işten bir bizim, bir de onların haberi var. Bir de ulu Tanrı'nın...

HASAN DAYI: Tanrı birbirine hoş göstersin. Ben törelere, geleneklere sadık bir insanım. (*Kadın içeriden beşiği getirir. Beşiğin sapının üstünde bıçakla açılmış çentikler ve sonunda bir altın asılıdır*)

HANİFE BACI: Aha beşik, aha da nişan. Bak sayı bir, iki üç dört beş... Onaltı on yedi...

HASAN DAYI: Ne denir? Tanrı mutlu kılsın. Bizden bir hayır dua etmek, gerisi Tanrı'nın bileceği iş.. Eline sağlık Zeynep'in, kahve çok güzel olmuş. Sizler de kahve gibi aziz olun...

KARI-KOCA: Yarasın. Bal şeker olsun Hasan dayı. (*Kadın fincanları ve beşiği alıp çıkar.*)

HASAN DAYI: Ne diyelim Ali? Kısmet değilmiş. Ben de oğluma elbet bir kız bulurum, hele gelsin askerden. Ama askerden gelse de, bizim oğlanın köyde gözü yok.. Kasabada yaşamak istiyor. Bak ne söylüyeceğim; sözlü bir kızın evde fazla kalması iyi değildir. Haber salın gelsinler.

Üç aşağı beş yukarı, pazarlığını yapın. Düğün dernek edin etmeyin, sizin bilececeğiniz iş, ama bekletmeyin...

(Sahne kararır.)

SAHNE 4

Veli Çavuş'un evinde, kadın bir yanda hamur yoğurmakta, erkek ise kahkahayla gülmektedir.

VELİ ÇAVUŞ: Hah hah haa hayy! Böylesi görülmüş şey değil!

FATMA HALA: Ne var? N'oldu yine? Kahkahayla boğdun evi?

VELİ ÇAVUŞ: Yahu benim bildiğim oğlan babaları kız arar, kızı olanlara tav yapar. Yanına gitti mi, kızını vermeğe razı etsin diye bir dediğini iki etmez. Adamın ağzının içine bakar. Yetişkin kızı olanlar padişah sayılır, bir süre astığı astık, kestiği kestik..

FATMA HALA: (*Gülme sırası ona gelmiştir.*) Hay Allah! Sen ne adamsın be!

VELİ ÇAVUŞ: Bre sen ne gülüyorsun? (*Öbürü gülmeyi sürdürür.*) Ne gülüyorsun dedim?

FATMA HALA: Ne gülmeyeyim herif! Kızı varmış, kız babasıymış gibi konuşuyorsun.

VELİ ÇAVUŞ: (*Sanki adamın yarasına dokunulmuştur, özlem dolu*) Doğrusu bir kızım olmasını çok isterdim. Vermiş Tanrı mal-mülk neyliyeyim! Şöyle melek gibi bir

kızım olaydı (*Düşte gibi.*), onu bademiçiyle besler, kuşsüdü içirirdim..

Saçlarını iki belik yaptırır, sallandırırdım belinden aşağı,
İnce belinden aşağıya, topuklarına kadar...
Kendi elimle tarardım onları.
Eğer kızım olsaydı, öyle güzel, öyle nazlı olurdu ki...

FATMA HALA: (*Ağlamaklı bu kez.*) Ağam niye içlenirsin niye?
Tanrı kız vermedi diye.
Elimizden ne gelir, neyleyelim?
Hep bunu tasa mı eyleyelim?

VELİ ÇAVUŞ: (*Anında değişir.*) Yok canım, tasa ettiğim falan yok. Yani olsaydı.. Olsaydı, işte böyle yapardım, diyorum..

FATMA HALA: (*Az önceki suçluluk kompleksinden kurtulmuş*) Acımazdın herhalde oğlan babalarına? Doğrusu onların canlarına okurdun. Yalvarsalar yakarsalar da bir türlü 'he'ye gelmezdin.

VELİ ÇAVUŞ: (*Ödünleyici.*) Aaamaan canım sen de! Kızı olanın daha büyük derdi var. Haydi biraz çirkin oldu, sakat oldu, evde kaldı. Ya da çok güzel oldu, uğrunda kanlar aktı.

FATMA HALA: Her neyse, senin derdin ne ki bu sözleri konuşursun, he? Yoksa Hüseyin için bir kız mı düşünürsün? Yoksa biri sana birşeyler mi dedi? Ama sakın unutma yıllar önceki andı?

VELİ ÇAVUŞ: (*Bu son cümleyi duymamıştır.*) İyi söyledin Hüseyin'i. Bunca konuşmalarım onun içindi.

FATMA HALA: (*Parlar.*) Hüseyin için? Hüseyin'e kız arıyorsun ha? Olur mu?

VELİ ÇAVUŞ: Hele bir sabret. (*Az durur.*) İki saat önce bizim aşağı bahçedeydim. Yeni diktirdiğim fidanları yokladım, geziniyordum. Baktım aşağıdan yukarı doğru, Yaba Kemal geliyor. –Selamünaleyküm-aleykümselam, hemen girdi konuya: 'Yalnızsın. Evlendirsene oğlunu (*Bunları öykünerek söyler.*) Senin gibi biri öyle bir düğün yapmalı ki, gören gözler kamaşsın.. Şanın şöhretin her yana yayılsın.' Böyle dedi. Daha da çok şeyler anlattı. Hani bir toparlak kızı var ya; aklınca onu benim oğlana yaslamak istiyor..

FATMA HALA: Ne yapacakmış Hüseyin'im o bücürü?

VELİ ÇAVUŞ: Hele o Kaba Mehmet! Hani İncifer adında bir kızı var, elekçi değneği. Aman Tanrım, görsenduysan ona düzdüğü övgüyü; aklını yitirirsin. Hiç sarar mıyım ben, o elekçi değneğini oğlumun başına? Ondan çocuk mocuk olmaz be karı. Karın kalça yok, kupkuru. Oysa ben torun isterim torun, düzünelerce, yanımı yöremi sarsınlar, 'dede, dede' diye ağlaşıp dursunlar...

(*Soluk alır.*) Daha niceleri: Kör Bakır, Uzun Hacı... Güllü bacı hele vermiş bizi dile... Demez olsaydım, ağzımdan çıktı bir kez!

FATMA HALA: (*Endişeli.*) Ne dedin? Ne dedin de?

VELİ ÇAVUŞ: Aferin dedim, hanım gibi bir kızın var. Sana artık iş bırakmaz. Karı vurmuş çıkarmış ki, 'Veli Çavuş benim kızı isteyecek oğluna'. Haberini aldım, iki cuma akşamı bizi beklemiş gece yarılarına dek. 'Kızımı istemeğe ha geldiler, ha gelecekler...' dermiş.

FATMA HALA: Ne? Köye hep yaymış mı böyle? Aman

herif olur mu hiç böyle şey? Ya Hanife ile Ali'nin kulaklarına gittiyse! Ne derler onlar?

VELİ ÇAVUŞ: Benim sözüm söz... Zeynep'e bakmasın bir kem göz, çıkarırım vallaha.

FATMA HALA: El altından haber aldım. Çok gelen giden oluyormuş. Kimi bir taş atmış, kimi önlerine söz atmış. Dünür yollayanlar bile olmuş..

VELİ ÇAVUŞ: Bu ne cesaret böyle?

FATMA HALA: Ne yapsınlar? Elalem ne bilir ki Ali dayının kızı Veli Çavuş'un oğlu'na Beşik Kertme'dir?

VELİ ÇAVUŞ: Sahiden de öyle? Gelgelelim işin içinde yine bir iş var. Öyle ya Ali gelen gidene: 'Benim kızım sözlü, nişanlı...' diyebilir...

FATMA HALA: Demesine demiş ama, belki bizden umudu kesik.. Eğri oturup doğru konuşalım. Kabahat bizde: Taşda ses var, bizde yok. Oysa ki şurada oturup da, 'kızım olsaydı şöyle yapar, böyle ederdim' deyip diyeceğine, Ali gile gidecektin. Pazarlığını yapıp alnına altını takacaktık..(*Az durur.*) Söyle şu son yıllarda hiç kerttin mi beşiği? O ilk yıllar taze keyif! Beşiği getirir, özene bezene bir çentik açarak yüzüğü kaydırırdın. Yıllar var ki bu işi hep ben yaparım. Niyetini bozdun mu yoksa?

VELİ ÇAVUŞ: (*Suçluymuş gibi alttan alır.*) Yahu niye öyle konuşuyorsun? Dedim ya benim sözüm söz..

FATMA HALA: Bırak, bırak ki konuşayım. Birkaç yıldır bu işi öylesine savsakladın ki, içimden birşeyler kopuyordu anımsadıkça. Adama enayi derler ele bırakırsak..

Bilirim sen geleneğe pek aldırmazsın, onuruna da toz kondurmazsın...

VELİ ÇAVUŞ: Eeee, onur namus işini katma bunun içine. Doğru belki savsakladım ama caymadım. Ne bileyim bir-iki yıl daha dursunlar da ondan sonra düğünü yaparız diye düşünmüştüm. Hem sonra niye yalan söyleyeyim, Ali'yi her gördüğümde ben söylemezsem, onun hiç konuşmaması bana koyuyordu. (*Kadın birden gülmeye başlar.*) Niçin gülüyorsun?

FATMA HALA: Ne gülmeyeyim? Az önce kendin, kızım olsaydı oğlan babalarına neler yapacağından söz ediyordun. Ali, Ali dayı da senin demirinden. O da düşkün gururuna.

VELİ ÇAVUŞ: (*Yenilmiş.*) Pes be karı! Onun da buldun kolayını. Akıl erdiremediğin dem, şeyleri bir çırpıda çözümlüyorsun. Tevekkeli dememişler 'kadının fendi, erkeği yendi...' Söz sana, demir gibi bir söz. Bu iş artık sürüncemeden kurtulacak ve birkaç gün içinde bitecek. Oğlan nerede?

FATMA HALA: Kim, Hüseyin mi? Çiftçilerin yanına gitti. Oğlanı ne yapacaksın?

VELİ ÇAVUŞ: Ona da açsak.. Ha avrat ne dersin? Oğlan sakın bir başkasına tutulmasın?

FATMA HALA: Bir türlü anlayamadım, gitti seni. Oğlan senin önüne geçebilir mi? Sen babasın. Babanın önünde hangi oğlan doğrulabilir? Niçin bu şekilde konuşuyorsun?

VELİ ÇAVUŞ: Fendiniz mendiniz var ama, saçı uzun

aklı kısa derler siz kadınlara.. Avrat! Oğlum onunla koskoca bir hayat geçirecek, ben değil. Unuttun mu yirmi yıl öncesini? Alacakaranlıklarda az mı yolunu bekledim bağ damlarında, pınarın yollarında?

FATMA HALA: (*İçini çeker, özlem dolu..*) Ah sen başkasın. Var mı senin gibisi şu köylerde?

VELİ ÇAVUŞ: (*Gururu okşanmış.*) Ama doğrusu, gerçek yanı da yok değil. Gelgelelim bu bizim oğlan ne demirimden benim, ne de kömürümden. Hepten dayısı. Pısırık mı pısırık... Arslan gibi, boy pos yerinde.. Ama kalıbının adamı değil be!

FATMA HALA: (*Savunucu.*) Daha yaşı ne? Hele bir askerliğini yapsın, sana taş çıkartacak. Bu yıl değil öbürsü yıl asker.. İşte evlendirirsek önümüz sıra bir adamımız olur. Onca konuğumuz geliyor. Yalnız başıma nasıl indirip kaldırdığımı, bir ben bilirim, bir de Allah.. Artık yaşlandım. Zeynep bana yardımcı olur. Evin orta direği yaparız onu. Kilerin kilidini ona teslim ederiz, herşeyi o yönetir...

VELİ ÇAVUŞ: (*Oğlundan yana düşünceli.*) Orası öyle ama...

FATMA HALA: Ne ikirciklenir durursun Hüseyin'den yana? Oğlan tam babaya gereksinme duymaya başladığı zaman, sen evi barkı terketmiş yadellerde sürtüyordun..

VELİ ÇAVUŞ: Doğru kadınım, o yönden çok haklısın. Herşeyin üzerine bir avuç kül serpip, hazırlığa girişmeliyiz. Oğlan evlendirmek kolay değil avraat!

SAHNE 5

Sokakta üç genç kız, ellerinde birer testi vardır.

GENÇ KIZLAR KOROSU: Suya gideriz elimizde testiler,

Oduna gideriz sırtımızda ipler..
Ot biçmeye, keven çekmeğe gideriz.
Ak yollar, tozlu topraklı, taşlı çakıllı yollar teperiz.
Bir gideriz beş arkaya bakarız. Niye?
Oğlanlar peşimizden geliyor mu diye...
Şapkalarını yana eğmiş, şalvarları yerde sürünür
Ah bu delikanlılar yok mu; ne yanlarına varılır, ne de onlarsız olunur.

I.GENÇ KIZ: (*Karşılarına geçer.*) Ama bir Zeynep var köyde.

II. GENÇ KIZ: Her babayiğidin gönlünde...

III. GENÇ KIZ: Veli Çavuş'un Hüseyin de.

I.GENÇ KIZ: Tüm kızların gönlünde.

II. GENÇ KIZ: Duyduk ki o da Zeynep'in elinde.

GENÇ KIZLAR KOROSU: Ama bir Zeynep var köyde
Her babayiğidin gönlünde..
Veli Çavuş'un Hüseyin,
O da Zeynep'in elinde.

I.GENÇ KIZ: Niye kıskanırsınız kızı?

Koca bulamamak korkusu,
İçinizde ince bir sızı. (*Gururlu.*)
Benim Koca Musto'm var, dağ parçası.. (*Ritmik hareketlerle döner.*)

II. GENÇ KIZ: Kendine çok güvenirsin,
Ama arkadaşını da bilirsin:
Durur durur turnayı gözünden vurur (*Dansederek birincinin yanına varır.*)
Çoban Veli'nin ateşi içimi kavurur..

III. GENÇ KIZ: Çok havadan uçarsınız bacılar.
Bana dua etmiştir kutsal elli hacılar.
Onların avuçlarını öpmüşüm, türbelere gitmişim.
Ve sonunda bir düş görmüşüm:
Bir düş ki baştanbaşa Sato dolu...
Benim Sato'm tektir tek,
Haydi yavrum sen de şöyle bir seek! (*O da danseder yanlarına varır:*)

GENÇ KIZLAR KOROSU: Dağ parçası koca Musto
İçi kor dolu Çoban Veli,
Ak yüreciği berk Sato (*Ritimle dönerler.*)
Biz bulmuşuz eşimizi..(*Dalgınlaşır, dururlar.*)
Şimdilik bunlar birer düş.
Çünkü babalarda biter iş..

I.GENÇ KIZ: Arkayı bir kollayayım. (*Köşeden bakar.*)
Kaçalım bizimkiler geliyorlar.(*Çıkarlar.*)

SAHNE 6

Sırtlarında kazma kürek üç delikanlı.

DELİKANLILAR KOROSU: Bizler karayağız, esmer, iri yarı, Köy delikanlıları..
Otlatırız davarları
Çift sürer, yaprak kırar, meşe söker ve işleriz tarlaları.
Tan ağarır kalkarız,
Toprakla el-yüz yıkarız,
Akşam yıldızı balkılıyınca evin yolunu tutarız...
Kolumuzda güç kuvvet, elimizde ustalık var.
Tutup tutup dağları devirirız, babayiğit kişileriz.
Yüreğimiz koskoca...
Biz Koca Musto, Çoban Veli ve Sato,
Korkuyu ve uykuyu yitirmişiz,
Kızların peşine düşmüşüz.

I.DELİKANLI: Ama bir Zeynep var köyde, kınalı keklik.

II.DELİKANLI: Tümümüz gönlünde bu taze ferik.

III.DELİKANLI: El uzatmağa, dil uzatmağa gelmez üstelik. Köyün kızları da Hüseyin'e kesik.

I.DELİKANLI (Alaycı): Çavuş'un Hüseyin mi? Doğrusu ne erkek, ne erkek!

II.DELİKANLI: Gös-görkem yerinde. Gören arslan parçası sanır.(*Gülerler.*) Ama bizim Veli onu iyi tanır..

III.DELİKANLI: Tanırım ya, kalıbının adamı değil.

Yıkıştık tarlada, kaldırdım vurdum yere.
Hantal mı hantal, bir saman çuvalı sanki...

I.DELİKANLI: Hasan dayı köye yaymış: Zeynep Hüseyin'e Beşik Kertmeymiş. Babası Veli Çavuş'un oğluna vermiş.

II.DELİKANLI: Hangi kız babasının isteğine karşı geldi ki, Güllü Fatma'dan başka? N'oldu?

III.DELİKANLI: N'olacak çekti vurdu babası..

DELİKANLILAR KOROSU:
Biz üç arkadaş düşmüşüz bir üçlünün peşine.
Tanrı acıma bıraksın babalarının içine...
Düşünmeye gelmez bu iş,
Uyur iken gördük bir düş:
Ak sakalı yalbır yalbır,
Bir derviş der 'ya sabır'.
Bizi gördü gülüverdi
Hepimize umut verdi.

II.DELİKANLI: (*Köşeden bakar.*) Kızlar testilerini çeşmenin başına koyup, dereye indiler. Yanlarına varıp, hatırlarını soralım. (*Neşeli bir şekilde çıkarlar.)*

3- BEŞİK KERTME'Yİ EVLİLİĞE DÖNÜŞTÜREN OYUN

SAHNE 7

Aynı sokak bir süre boş kalır. Sonra sağdan ve soldan Veli Çavuş ve Ali dayı çifti girerler. Merhabalaşır el sıkışırlar.

ALİ DAYI: Nereye böyle Veli Çavuş ikiniz birden?

VELİ ÇAVUŞ: Sen nereye böyle ha, takmışsın Hanife bacıyı peşine?

ALİ DAYI: (*Ödün vermez.*) Ne bileyim, şöyle biraz dolaşmak istedik. Neylersin, can sıkıntısı...

VELİ ÇAVUŞ: Üzerine alma sen, derler ki can sıkısı kuyruk acısındandır...

FATMA HALA: (*Erkeklerin hiçbirine fırsat vermez.*) Hanife, bacım bir şeye mi üzüldünüz? Bir derdiniz mi var?

ALİ DAYI: Vallah Fatma bacı, başımızda bir dert var ki...

VELİ ÇAVUŞ VE KARISI: (*İkisi birden.*) Hay'rola ne derdi bu?

VELİ ÇAVUŞ: Bir derdin vardı da, niçin bana açmadın? Bir haber salsaydın, bir yol bulur, derman olurduk belki...

ALİ DAYI: Sağol Veli çavuş sağol. O denli dermansız bir dert değil. Hani zamanı değildi de...

VELİ ÇAVUŞ: Meraklandırdın beni bayağı. Söyle neymiş senin derdin?

FATMA HALA: Derdinize ortak oluruz, belki emini buluruz. Haydi Hanife söyleyin, bizi yabancı görmeyin.

HANİFE BACI: Yok canım niçin yabancı görelim sizi. Biz sizi yabancı bilmiyoruz. Eğer siz öyle görüyorsanız, o başka.

VELİ ÇAVUŞ: (*Kasılarak.*) Hanife bacı, Hanife bacı! Doğrusu bu sözün çok acı.. Oysa ben isterdim ki derdinizi hemen açasınız. Ben de varımı yoğumu ortaya dökeyim. Elimden geldiğince yardım edeyim...

HANİFE BACI: Yok Çavuş ağa yanlış anlama sözümü. Tanrı kör etsin iki gözümü ki, en yakınlarımızdan daha yakınsınız.

ALİ DAYI: Çavuş, biz nasıl birbirimizi yabancı görebiliriz?

FATMA HALA: Öyle ama daha anlatmadınız durumu? (*Kurnazca hücuma geçer.*) Bazan insan öyle olur: Eğer ortamı uygun bulmazsa, asıl söyleyeceğini söylemez.

VELİ ÇAVUŞ: Doğrusu bazan ben de bizim avradın dediği gibi yaparım..

ALİ DAYI: Aslında bunu kötü bir davranış sayarın ben. Ama insanoğlunun bir özelliği olsa gerek yeri geldi mi ben de yaparım.

VELİ ÇAVUŞ VE KARISI: (*Ağzından sözü çekmek için.*) Biliyoruz şimdi de öyle yapıyorsun. Haydi söyle asıl içinde olanları.

ALİ DAYI: (*Kurnazca gülerek.*) Kalbten kalbe yol gidermiş. Demek sizin içinizde sakladığınız bir sır var ki bizim de var sanıyorsunuz.

VELİ ÇAVUŞ: Sanmıyoruz, biliyoruz.

ALİ DAYI: (*Hiç yanaşmaz doğrusunu açıklamaya.*) Siz yine öyle bilin. Ama durum başka, bizim öküz çifte gitmiyor.

VELİ ÇAVUŞ: Çifti koşalı çok oluyor mu?

ALİ DAYI: Bir hafta on gün oluyor. (*Kadınlar kızgındır. Fatma hala kocasını alır çeker sokağın bir ucuna. Hanife bacı ile kocası öbür köşede dururlar. Önce Veli çavuş çifti ışıklandırılır.*)

FATMA HALA: Yapma n'olursun herif. O da senin demirinden, söylemez. Konuyu sen aç. N'olursun yapma!

VELİ ÇAVUŞ: (*Kızgın.*) İyi biliyorum ki bize geliyorlardı. O açsın işte ilk sözü.

FATMA HALA: Yapma Veli, güzel ağam benim. Sen indir et.

VELİ ÇAVUŞ: Avrat, yirmi yıllık karımsın hala beni tanımadın mı? Ben babama bile indir etmedim.

FATMA HALA: (*Yalvarır.*) Elini ayağını öpeyim. Saçımı süpürge yapayım ayak tozuna. N'olursun! Bu görev

senin. Sen meseleyi açmalısın...

VELİ ÇAVUŞ: Ama geleneğe göre Ali bize haber yollayabilirdi. (*Kadın önünde diz çöküp ellerine sarılır.Öbür köşe aydınlanır.*)

ALİ DAYI: Hanife ne zorlayıp duruyorsun? Görmez misin herif ağzına bile almıyor. Peşini bile batırdığı yok...

HANİFE BACI: Yapma benim erkeğim yapma. Yok sakıncası, sen aç meseleyi! Herkesin ağzının kapanması için, bizi de kızı da rahatsız etmemeleri için konuşmalısın.

ALİ DAYI: Yok avrat yok. Veli çavuş havalarda uçuyor. Yere inmeli o. Bana indir etmeli. Ben kız babasıyım bugüne bugün.

HANİFE BACI: (*Yalvarır.*) Etme herif, tutma herif. O eğilmiyorsa sen eğil. Şimdi konu komşu geçecek, birisi görecek ayıptır.

ALİ DAYI: (*Kızgın.*) Ayıbı o düşünsün biraz da. Düşünsün de söylesin. Söylesin de olsun bitsin şu iş.

HANİFE BACI: Kulun kölen olayım herif. Başyukarı su gitmez.

ALİ DAYI: Ama o götürüyor, diretiyor. Kız babası o olsaydı, vallah da billah da ben söylerdim. Kolay mı bir can veriyoruz kendisine, onca yıl emeğini çektiğimiz...

HANİFE BACI: (*Diz çöküp ellerine sarılır.*) N'olursun etme eyleme. Şunca yıldır bir yastığa başkoyduk, taş koymadık. Kırma beni! Tuğundan sancağından mı düşersin sen hatırlatsan?

ALİ DAYI: (*Yelkenleri azıcık suya inmiştir.*) Öööf! Çok yalvarma be kadın. Elbet birşey olacak. (*Kadınlar diz çökmüş oturmaktadırlar. Erkekler iki yabancıymış gibi dolaşarak, gelip karşılaşırlar. Karıları ilgi ve merakla bekleşmektedirler...*)

VELİ ÇAVUŞ: Eee Ali sonra?

ALİ DAYI: Sonrası can sağlığı. Ne olsun? Bizim sarı öküz bir türlü çifte gitmiyor. İki adımda bir yatıyor. Yatınca da bir daha kalkmıyor.

VELİ ÇAVUŞ: Ondan kolay ne var? Elinden çıkar.

ALİ DAYI: O öküzü ancak uzak bir yere satmak gerek, hem de etlik olarak. Huyunu suyunu bilen onu alır mı hiç?

VELİ ÇAVUŞ: Demek epey zamandır çift sürdür müyorsun?

ALİ DAYI: He ya, saban ve boyunduruk tarlada bekliyor birkaç gündür...

VELİ ÇAVUŞ: Yahu Ali aşkolsun doğrusu, sabanların kaç gündür tarlada bekliyor da bana haber salmıyorsun. Ben de üç tane öküz var, verirdim birini işini görürdün..

ALİ DAYI: Sağol Veli Çavuş. Olur, yarın aldırırım. Öküzü elden çıkarıp, yeni bir tane alınca onu geri yollarım.

VELİ ÇAVUŞ: Canına kurban olsun. İstersen hiç yollama. Bitir çiftini, borca girme boşuna. Şeey Ali... (*Susar.*)

ALİ DAYI: (*Umutlu.*) Ne Veli Çavuş? Birşey mi diyecektin?

VELİ ÇAVUŞ: He ya, birşey söylüyecektim, çarptırdım birden. Unuttum.

ALİ DAYI: İyi düşün Veli belki anımsarsın.

VELİ ÇAVUŞ: Yahu dilimin ucunda, söyleyemiyorum.

ALİ DAYI: Söyle canım çekinme, ölüm yok ya ucunda. Herhalde şey diyecektin.

VELİ ÇAVUŞ: (*Umut içinde.*) Haydi canım de, hatırlat ki söyleyeyim.

ALİ DAYI: (*Gururu bırakmaz..*) Ben de unuttum vallah, ne diyeceğimi. Akıl-us mu kaldı bende?

VELİ ÇAVUŞ: Bugün biz de bir unutma hastalığı peydah oldu. Ne hikmettir bilmem ki? *(Susar dolaşmaya başlarlar. Herbirinin karısı kocalarının kollarından tutup eski köşelerine götürürler. Orada kadınlar ve erkekler ikişerli olarak, düşüncelerini dışavurumları aynı sözcüklerle olur.*)

KADINLAR: Niye, niye söylemedin? Konu-komşuya rezil olacağız şimdi..

ERKEKLER: O söyleseydi. O niye söylemedi? Ben 'şey' dedim, o da gerisini getirseydi.

KADINLAR: Ne de yüksek gururunuz varmış. Bencilliğin bu kadarı da can sağlığı..

ERKEKLER: Ben bencilsem, o da bencil. O söylesin..

KADINLAR: Haydi bakalım, birlikte söyleyeceğiz, ner-

eye gittiğimizi. (*Yavaş yavaş karşılıklı olarak yaklaşırlar. Kadınlar ve erkekler hemcinslerine doğru yürümektedirler.*)

DÖRDÜ BİRDEN : Biz size gidiyorduk, bu sokakta karşılaştık. (*Suskun, ikişerli bakışmalar.*)

Bize niçin gidiyordunuz? (*Sinirli bir ara.*)

Bir hayır iş konuşacaktık... Hani onsekiz yıl önce.., (*Gülümsemeli bakışmalar.*) Eeee! Onsekiz yıl önce? (*Yeniden sinirli bir ara.*)

Zeynep (Hüseyin) bebekken bize (size) çocuk görmeğe gelmiştiniz (gelmiştik). (*Her çift kendi çocuklarının adlarını ve yaptıklarını söyler.*) Çocuklar beşikteydi. O anda aklımıza birşey geldi.. (*Sinirlerin en gergin olduğu andır.*) Şey.. Şey.. şey.. (*İyiden yaklaşmışlardır.*) Beşik Kertmeee! (*Bir sevinç havası sarar.*) Nişan alıp nişan verdik, unuttunuz mu? (*Memnun gülümsemeler ve tatlı bir boşalma.*) Unutur muyuz hiç! (*Yalnız erkekler.*) Bu meseleyi açmaya geliyordum sana... (*Sarılırlar birbirlerine. Kadınlar da aynı şeyi yaparlar...*)

VELİ ÇAVUŞ: Yahu Ali seni bu kadar da inatçı bilmiyordum..

ALİ DAYI: Sana birşey diyeyim mi? *(Kadınlar bu ara kendikendilerine fısıl fısıl birşeyler konuşurlar, duyulmaz.*) Veli Çavuş doğrusu ben de senden buncasını beklemiyordum. Sözü konuya getirip getirip uzaklaştırdın.

KADINLAR: (*Yanlarına gelirler.*) Haydi, haydi yeter artık. İkinizin de inadına bir diyecek yok..

HANİFE BACI: Biz aramızda konuştuk Fatma ile. Şimdi doğru bize gideceğiz.. Sonra da mollayı-muhtarı çağırırız.

FATMA HALA: Önce kıza altın takıp, başlığı konuşalım.

VELİ ÇAVUŞ: Sonra hısımı akrabayı buyur ederiz. Nikahını kıydırır, duasını yaparız, olur biter...

ALİ DAYI: (*Sevinçli.*) Haydi bakalım, şimdi doğru bize gidelim. Düğün demek, nikah mikah işini orada konuşur, hallederiz.

VELİ ÇAVUŞ: Zeynep'in ve Hüseyin'in şerefine üç kere! (Seyirci *'varol' ya da 'yaşa' seslerini beklerken, o anında tabancasını çekip üç kez havaya doğru ateşler. Sokaklar ve damlardan bazı başlar gözükür. Çıkarlarken perde iner.*)

İKİNCİ BÖLÜM

4- KISIR VE DE DOĞURGAN OLMANIN SIZILTILI ÖYKÜLERİNE GİRİŞ

SAHNE 1

Beş yıl sonra... Veli Çavuş'un evinde, Fatma hala ve gelini Zeynep. Kadın ayakta yün eğirmekte... Zeynep ise bir köşede çorap örmekte..

FATMA HALA: (*Çok değişmiştir; kızgın.*) Bu benim işim mi? Benim işim mi bu ha? Bu yaşlı halimde ayakta dikelip duruyorum.. (*Kendi kendine.*) Genç olacak, gelin olacak... İyice belimin direği kırıldı...

ZEYNEP: (*Usulca.*) Ana ne kabahat var bende? Sana kim dedi ki orada duran yünü al da eğir? Elimdeki çorabın tekini bitirdim. Birini de yarıladım. Bunu bitirince sıra yüne geliyordu...

FATMA HALA: (*Sabırsız.*) Ne yapayım? Gelin olacaksın gelin. Bu yün burada günlerce duruyor. O elindekini bitirinceye dek çok zaman geçer. Bu yün buraya eğrilmek için konuldu. İş sırayla yapılır. Önce yün eğrilir sonra ise çorap örülür. Ama sen ne anlarsın iş görmekten, ne anlarsın gelinlikten? Adın geline çıkmış, gelinler çiyninde gidesice!

ZEYNEP: (*Suçlu suçlu.*) He anam he! Keşki gelinler çiyninde gitsem, keşki yerin dibine batsam da bir daha çıkmasam... O zaman oğluna bir gelin getirirsin. Ben kötüyüm, benim elimden bir iş gelmez...

FATMA HALA: (*Daha da coşmuş.*) Teeooovv! Benim oğlum sana mı kalmıştı? Ama neylersin bebekken söz vermiştik, beşik kertmeyle nişanlamıştık. Yiyemedik sözümüzü. Yoksa senin gibisine mi kalmıştı benim biricik oğlum? Elini sallasa ellisi, kolunu sallasa tellisi gelirdi onun ardından.

ZEYNEP: (*Bunları dinlemeye alışıktır; üzgün.*) He anacığım, he benim güzel kaynanam! Ben kötüyüm, bir diyeceğin var mı?

FATMA HALA: (*Gelinin alttan alışına daha da kızar.*) Elbette, elbette böyle serbest serbest konuşursun, hiç korkun yok... Aldın elimden oğlumu, bağladın uçkuruna... Bir sözüme gelse, bir beni dinlese, senin taşını attırırım, kurban ederim seni bu eve.. Ama nerdeeee?

ZEYNEP: (*Tonunu bozmamıştır.*) Yeter anacığım yeter! N'olursun yavaş bağır; sokaktan duyanlar olur, bizi ayıplarlar...

FATMA HALA: (*Elinden yünü bir yana atmış ve oturmuştur. Gelin çorabı bırakıp, yünü alarak eğirmeye başlar.*) Umurumda bile değil. Kimseyi sallamam ben. Benim zati dünyam yıkılmış... (*Ağlamaklı.*) Çavuş'um yok artık. Ah! Benim boynum bükük...(*Haykırır.*) Kısır kaltak, kocam senin yüzünden öldü. Vermedin, veremedin bir tek torun.. Kahrından öldü...

ZEYNEP: (*Yarası deşilmiştir, ağlayarak.*) O Tanrı'nın işi o, Tanrı vermezse ben neyleyeyim? *(Kadın ağlamakta, anlaşılmaz şeyler mırıldanmaktadır*) Ana n'olursun yeter artık! Güzel Allah işini bilir. Umut kesmeyelim, belki olur..

FATMA HALA: (*Ağlaması kesilmiş ama kızgınlığı*

sürmekte.) Bir, iki üç değil tam beş yıl geçti. İlk yıllar küçüktür dedik, sonra oğlan asker oldu... Askerden çıkalı da iki yıl oluyor hadi? (*Bunları biraz da üzgün söyler.*)

ZEYNEP: (*Kadının kendinden yana üzüntüsünden yararlanır.*) Geçenlerde Halil hoca Yıldızname'ye baktı ya, 'nur topu gibi bir oğlan gösteriyor' dediydi. Yalan mı söyledi o? Kitap yalan söyler mi?

FATMA HALA: (*Sakinleşmiştir.*) Söylemesine söylemez ama. Belki Hoca'nın gözü bir yana kaymış ve Zeynep yerine Zehra'nın yıldızına bakmıştır..

ZEYNEP: Ana n'olursun umudunu kesme! Benim diğer gelinlerden kalan yanım mı var? Onlardan neyim noksan?

FATMA HALA: (*Alaylı bu kez.*) Maşallah güzelliğin yerinde, etin budun, kalçan kıçın yerinde. Zati onun için değil mi oğlum, fırdolayı dönüyor çevrende. Ama sende döl eksik.. Döl yatağın kuru, bitek değilsin. Çoraksın çorak...

ZEYNEP: Kendime güvenim var, verimsiz değilim ben. Toprak vardır, anıza yatar yıllarca. Sulamak gübrelemek gerekir. Ancak ondan sonra ürün verir.

FATMA HALA: Ne yani, suyun gübren mi noksan? Yoksa oğlum..?

ZEYNEP: (*Keser.*) Yanlış anlama. Demek istediğim, belki bir sebep var. Bir göz değmesi ya da tekinsiz bir yerde cinler dokundu bana. Çare bulmalı değil mi? Sen de öyle derdin ya...

FATMA HALA: (*İyiden sakinleşmiş.*) Derdim doğru. Ne

yazık ki her geçen gün bendeki umut yapısından, bir taş sökülüp gidiyor. Yıkıldı, yıkılacak diye korkuyorum. Ben de kaynatan gibi bu dertle ölüp gideceğim.. (*Az durur.*) Bir komşuya gitsem, sokakta yürüsem, hiç yoluna gidemeyen biri beni durdurup; 'Fatma, he kız, senin gelinin kısırmış doğru mu' diye soruyor. Sanki öküz altında buzağı arıyorlar.

ZEYNEP: (*Elindeki yünü eğirecek güç kalmamış, onu bir yana kor, ağlıyarak kadının ellerine sarılır.*) Sen benim ikinci anamsın. N'olur anacığım, babam beni buradan, ölüm çıkmak üzere verdi, dirim çıkmasın buradan, bir derman bulun, derdime ortak olun. (*Ayağa kalkar, düşte gibi*) Çok istiyorum bir çocuğum olsun, kız yahut oğlan; kadınlığımı anlayayım, analık zevkini ben de tadayım.

Yavruma kanat takıp uçurayım,
Sevincimiz gökleri tutsun.
Ondan sonra isterse Allah canımı alsın...
Gözümden akan yaş ama, içim kan ağlar ana.

Diz çöküp yalvarıyorum sana. (*Diz çöküp kadının ellerini tutar.*)

Her ne denli bana sövüp saysan da, kızsan da, beni çok sevdiğini bilirim. Anamın can yoldaşısın. Bu eller beni az mı elledi? Az mı öllük içine beledi?

FATMA HALA: (*Üzüntülü.*) Ne umutlarla büyüttü anan seni, ne umutlarla gelin etti! Ah gelin kızım! Gör ki, bu kahpe felek bize ne işler etti. Anan da şimdi elinde taş, vuruyor bağrına bağrına. Ağlıyor senin kara bahtına... Elimizden ne gelir? Ya bu yaşam böyle sürüp gidecek ve her gün birbirimizi yiyeceğiz ya da kurtulacağız.. Elbette derman araştıracağız.. Hüseyin'im bizden fazla kotarıyor, üç gündür yaşlı kadınların peşinde. Onlar da kendilerini ağıra satıyorlar. Ama demir gibi söz verdiler, bugün mutlaka gelecekler. Kafa kafaya verip, ilaçlar yapacaklar.

ZEYNEP: (*Umutlu.*) Umarım Tanrıdan, beni sevindirecekler.

FATMA HALA: Yalnız seni değil, tümümüzü. Güngörmüş kadınlardır onlar, elleri hafiftir, uğur getirir.. Koca köyün onca kadını onların elinde doğum yapar. Ellerini vurdukları hastalardan iyilik, sağlık akar. İnşallah köyün lokman hekimleri, kocakarılar, yüzümüzü güldürecekler...

ZEYNEP: (*Özlem dolu.*) Nelerimi vermezdim ah nelerimi, bilsem ki bir çare bulunacak.!

FATMA HALA: Haydi gelinim sen al şu kovaları suya git, evde su yoktur. Nerede ise geldi, gelecekler...(*Gelin çıkar. Kadın yünü eline alıp eğirmeye başlar...*)

SAHNE 2

Ellerinde çorap örerek üç gelin -önceki genç kızlar- sokağa girer ve duvarın dibine otururlar. Üçü de hamiledir...

GELİNLER KOROSU: Deseler ki sultanlık ne?
Kızlık anam, kızlık bacım.. Gelinlik ne?
Oysa özenirdik evlenene.
Ama gene,
Gelinlik başka hava.
Bakanımız var, sahibimiz var.
Ama şu kaynanalar,
Tatlı ekmeklerimizi acı ediyorlar...

I.GELİN: (*Kalkar ve dansederek döner.*) Ben mutluyum Koca Musto'nun kollarında. Kulak bile asmıyorum kaynanamın dırdırlarına...

II.GELİN: (*O da kalkıp döner.*) Benim çobanım çobanların çobanı
Daha görmedim ben, onun gibi sapan taşı atanı...
Taş yarıklarında bir ot biter yeşil yeşil, oval yapraklı,
Adı çoban kaşığı, meyvesi kaşığa benzer, yenilmez kullanılır.
Aha onlarla, taş çanaklara sağdığı südü, atıştırır gövdesine,
Gider mideye ve kanına karışır.
Kandan iliğe, ilikten bele düşer.
Ve Çoban Veli akşam yatakta beni bulur; rahatlığa kavuşur...

III. GELİN: Benim Sato çayır biçer,
Tırpan sallar koca gün.
Yer aşı, içler suyu...
Güneş ışıl ışıl pırıldar yüzündeki ter tomurcuklarında.
Beyni kaynar günboyu sıcaktan, içi yanar cayır cayır,
Gelir kollarımda alnının terini kurutur,
Kollarımın arasında içinin korunu soğutur...

GELİNLER KOROSU: Düğün dernek yapıp da bizi aldılar niye?
Bolca çocuk yapalım diye.
Kadınız doğuracağız, çıkarıp çıkarıp atacağız...
Tanrı rızkını verir deyip salacağız ortalığa...

I.GELİN: Ama bir Zeynep gelin var köyde, kısır!

II.GELİN: Beş yıldır evli, dölü yok, kısır!

III.GELİN: Kız iken kimseye bana mısın demezdi..
Kafdağını gözlerdi...Çok güvenirdi kendine kadınlığından, güzelliğinden yana.. (*Zeynep elinde kovalarla soldan girer, onu görmezler.*)

GELİNLER KOROSU: Veli Çavuş'un gelini,
Hüseyin sarıyor sarıyor belini,
Beş yıldır bulamıyor dibini.
Dibi yok ki; KISIR!
Atıyor tohumu,
Döl yok ki, KISIR!
Didiniyor kocası,
Çare yok ki, KISIR!
Güzel gelin, hoş gelin,
Amma KISIR! (*Ansızın kendilerini dinleyen Zeynep'i görür ve susarlar. Zeynep herbirine ayrı birer bakış atar. Bir pandomima havası oluşur bir süre için. Zeynep ağlamaklı, koşarak çıkar.*)
O Zeynep'ti o. Onu gördük..

I.GELİN: Baktı baktı, baktı baktı...

II.GELİN: Sözlerimiz onu yaktı yaktı...

III.GELİN: Hiç konuşmadı, kaçtı!

GELİNLER KOROSU: (*Gitmeye hazırlanırlar.*) Kadın dediğin, tam kadın olmalı.
Karnı her yıl dolu olmalı.
Ulu Tanrı'ya sığınıp;
Çıkarıp çıkarıp salmalı.. (*Çıkarlar. Onların kocaları olan delikanlılarla Hüseyin girer.)*

SAHNE 3

Üç delikanlı ve Hüseyin. Sokak boyunca konuşa konuşa geldikleri izlenimi verirler.

HÜSEYİN: Yahu siz ne diyorsunuz Allahaşkına? Söyletmeyin beni...(*Delikanlılar çevresini sararlar.*)

DELİKANLILAR KOROSU:
Dinle sana bir nasihat edelim,
Yatakta kadından kaçıcı olma
Belini berkçe tut, elini yavaş,
Derdest haylayıp da çarpıcı olma.

İşi iyi becer, az ağırdan al
Öteye beriye bir parmak bal çal.
Sık dişin' hedefi iyi nişan al,
Uyuşuk uyuşuk dalıcı olma.

Tarla dediğini sürüp ekmeli.
İy'ce karıştırıp tapan çekmeli.
Bitek olmak için gübre dökmeli
İşin yakasını salıcı olma...

HÜSEYİN: (*Kızgın.*) Beni kızdırıyorsunuz, hemen şuracıkta soyunacağım..
Bana tabancayı çektirmeyin.
Ben erkekliğimi tam kullanıyorum,
Belli ki onda kadınlık bulamıyorum (*Üzgünleşmiş*)
Ama onu seviyorum.

DELİKANLILAR KOROSU: Biliriz, kim sevmez ki Zeynep'i ? Dünya güzeli.

Ama kısır? Ama bu büyük kusur.
Bizimkilerinde inek cinsi var; doğur da doğur!
Siz de başınızdan defetmelisiniz bu derdi.

HÜSEYİN: Başımı her taşa vuracağım.
Ya onu kıracağım ya da bir çare bulacağım.
Tarlamı bitek yapıncaya, döl alıncaya dek uğraşacağım..
Öte sokaktan yolladım üç güngörmüş yaşlı anayı, gidip göreyim ne yaparlar? (*Çıkar.*)

DELİKANLILAR KOROSU: Yaşlı analar bulacaklarmış inek altında danayı...
Gübreye gereksinme duymaz bizim tarlalar,
Anadan doğma bitek.
Üçünün de karnı şişmiş birer petek. (*Çıkarlar.*)

5-ELLERİ HAFİF GÜNGÖRMÜŞ KADINLAR DERMAN DAĞITIYOR!

SAHNE 4

Fatma Hala, üç yaşlı kadın ve Zeynep. Kadınlar oturmuşlardır. Zeynep dışarıdan gelip onlara 'hoşgeldiniz' diyerek ellerinden öper.

I.YAŞLI KADIN: Zavallım, bahtsız gelinim benim..

II.YAŞLI KADIN: Ne nazlım, ne mazlum gelin!

III.YAŞLI KADIN: Derlerdi inanmazdım. Abartırlar sanırdım. Yüceltirler sanırdım.

ÖBÜR İKİ YAŞLI KADIN: O neymiş o, abartırlar, o neymiş o, yüceltirler sandığın?

III.YAŞLI KADIN: (*Aldırmaz.*) Hiç böyle yakından görmemiştim. Masallarda yaşasaydı, saraylarda sultan olur, yiğitler ona kurban, şehzadeler önünde kul, peri kızları yanında bir pul olurdu. Ah Zeynep, allı Zeynep! Meğer ne allı, ne pulluymuşsun sen? Bahtsız yavrum!

I.YAŞLI KADIN: Doğru çok bahtsız gelin..

II.YAŞLI KADIN: Tanrı iki iyiliği vermiyor bir kişiye..

FATMA HALA: Vermiyor anam vermiyor. Vurdumu felek yaman vuruyor. Bakarsınız sam yelleri esmiş de, çayırçimen soluyor. Gönül baharlarında göğertiler kuruyor.

III.YAŞLI KADIN: Dilerim Tanrı'dan Zeynep solmasın. Alkarısı ellerini ciğerine salmasın...

FATMA HALA: Süs için mi geldiniz güngörmüş, devran sürmüş, yaşını başını almış analar ? Gelinimin, oğlumun ve benim içimizdeki sancılar yer bitirir bizi.

Bildiğiniz bilmediğiniz, duyduğunuz duymadığınız yolları-çareleri birleştirin. Ne yapıp eyleyin, gelinimi iyileştirin.

I.YAŞLI KADIN: Ben bir derman bilirim denenmiş, sınanmış. Ninemden öğrenmiştim..

II.YAŞLI KADIN: Benimki birebir çocuğu olmayanlara. Üç-beş gelini emledim-emeçledim. Nurtopu gibi oğlanlar, melek gibi kızlar doğurdular.

III.YAŞLI KADIN: Benimkiyse kolay bir iş, yalnızca, yalnızca bir diş!

Bulması da yapması da kolay. Ancak melek gelinimin yüzü gibi, İçi de güzel olmalı. Umutsuzluğu, inançsızlığı atmalı.

İçi pak, alnı ak, yüreği temiz olarak dediğimi yaptıktan sonra gidip kocasıyla yatmalı.. Utanma gelinim o köprüden biz de geçtik. Bir zamanlar bizler de gençtik.. (*Hüseyin girer.*)

HÜSEYİN: Hoş geldiniz üçünüz de..

ÜÇ BİRDEN: Hoş bulduk üçümüz de. Ama senin yerin yok içimizde...

FATMA HALA: Haydi oğlum dışarı çık. Şöyle bağa bahçeye doğru açıl bir. Sonra gelir yemeğini yersin. (*Hüseyin çıkar.*)

I.YAŞLI KADIN: Zeynep! Gelin kızım benim! Ocakta kaynayan çamaşırın-mamaşırın var mı?

ZEYNEP: He ya, var. Çamaşır günüm bugün. Kazanda çamaşırlar fokur fokur kaynıyor..

II.YAŞLI KADIN: Çok iyi.. Buğusu fazla çıkıyor mu?

ZEYNEP: Bacadan yukarı direk gibi çıkıyor..

I.YAŞLI KADIN: İyi dinle şimdi beni. Bir leğen alacaksın. Kaynayan çamaşırlardan kocanınkilerini, içine dolduracaksın. Üzerine şööööyle (*Bacaklarını hafif açıp, kıçını yere koymadan oturur.*) it oturuşu oturup, çamaşırların buğusuna duracaksın.. O buğu ne buğudur! Ne zaman ki senin şeyin onu soğutur, korkma artık! Haydi çıkar donunu. Utanmayı sıkılmayı at yüzünden, biz de kadınız.. *(Zeynep donunu çıkarır kor bir kenara.)* Şimdi gel benimle içeri. (*Bir kapıdan çıkarlar. Ses içeriden gelir. Önce az bir süre suskunluk..*) Önce bir dua edeyim, buğuya üfleyeyim... Çök kızım, çök anam.. Çamaşırı değdirme, havada beklet!

ZEYNEP: Aaah! Çok sıcak, yanıyorum. (*Bu arada diğerleri kapının yanına gelmişlerdir.*)

I.YAŞLI KADIN: Elbette yanacaksın biraz. Buğu şeyinden içeri girecek, döl yatağına dalacak. Orayı ısıtıp, kötü cinleri çıkaracak.

ZEYNEP: Amanın yanıyorum! Yaktı, pişirdi buğu beni...

DIŞARDAKİLER: Dayan kızım, sabırlı ol. Sık dişini!

I.YAŞLI KADIN: Seni yakan buğu değil aslında. Cinler

çıkmıyor, çıkmak istemiyorlar. Onun için sana eziyet veriyorlar. (*Gelin inlemektedir.*)

FATMA HALA: Dayan kızım, dayan Zeynep'im.

I.VE III.YAŞLI KADIN: Bir lokmacık sabır, bin kazayı savuşturur.

II.YAŞLI KADIN: Çok zalımdır rahim cinleri. Kolay kolay yerlerini terketmezler. Ama bu çamaşırların buğusu, tıpkı kovandan balarıları pössürten tezek tütsüsü gibi gelecek ve onları..

Artık yeter. Nasıl olsa rahimden çıktılar, yarı yola gelmişlerdir. Öbür yarısını da ben çıkartırım tütsüyle..

I.YAŞLI KADIN: Kalk kızım. Tütsü şimdi onlara sana verdikleri eziyetin karşılığını çıkartır.. (*Zeynep inleyerek ve güçlükle içeri girer. Kuşaktan aşağısı ıslaktır fıstanının. Saçlar ıslak, yüzü ter içinde güçlükle kenardaki donu üzerine oturur.. Öbürleri de yerlerine geçerler.*)

II.YAŞLI KADIN: Benim iş kolay. Can-man acıtmaz. Şimdi hemen tütsüyü yapalım ki geri dönüş başlamasın. (*Kuşağının arasından bir çaput çıkarır ve ağırdan mırıldanarak çözer*) İşte benim ilacım da bu, kuru it boku! Yakalım şunu. (*Tutuşturur.*) Yavaş yavaş yanar it boku tezeği. Haydi kızım gel, çök şöyle! (*Zeynep yine donsuz olarak tütmekte olan tezeğin üstünde beklemeğe başlar.*)

III.YAŞLI KADIN: Tütsü ile hele çıksın cinler sıra bana gelecek. (*Bu işi yapan kadın mırıl mırıl saymaktadır.*) Kaça geldin?

II.YAŞLI KADIN: Daha ellideyim. Yüze vardım mı tamam, hemen kaldıracağım..

I.YAŞLI KADIN: Çamaşır buğusu zati yarı yolu geçirdi. Orada sarhoş sarhoş beklerlerken, tütsü de girince iyiden esriklenip çıkarlar..

II.YAŞLI KADIN: (*Sesli.*) ...90, 91, 92, 93, 94,95, 96, 97, 98, 99, 100. Kalk kızım kalk artık. Maşallah maşallah, kuşlar gibi hafifledin!

ÖBÜRLERİ: Nasıl da değişti birdenbire...

II.YAŞLI KADIN: (*Tezeği kontrol eder.*) Bak gördün mü? Tezek sönmüş. Bunun sönmesi demek, cinlerin içerisine düşüp yanmaları demektir. Şu ateş küreğiyle süpürgeyi ver. (*Kadın verir.*) Sakın sakın elini vurmıyasın. (*Okuyup üflediği yerde küreğin üstüne süpürür.*) Al bunu dışarıda bir yerde, evin duvarından üç adım öteye göm! (*Fatma Hala çıkar.*)

III.YAŞLI KADIN: Gel bakalım yanıma. Cin-min kalmadı sende gayri.. Kalbini bozma...Benim işin hiç zorluğu yoktur. (*Koynundan bir şey çıkarır.*) Bu bir diş sarmısak.. Ama tekin değil, okunmuş üflenmiş.. (*Sarmısağı kat kat sarılmış bez arasından çıkarırken Fatma hala da içeri girer.*) Kur'an'dan dua komadım okudum bunun üzerine, tam üç gün üç gece.. Al bunu, bu kutsal sarmısak seni ak pak yapacaktır. (*Geline verir.*) İçeriye geç, parmağınla aç şeyinin ağzını, koy dudadığının bir kıyısına gel! (*Gelin içeri odaya geçer*)

FATMA HALA: Cinler çıktı, sarmısak ne yapacak?

III.YAŞLI KADIN: Sarmısağı orasına koyacak ama kokusu ağzından gelecek...

II.YAŞLI KADIN: Kokusu ağzından gelince?

III.YAŞLI KADIN: Bunun kerameti orada işte.. Kokusu ağzından gelince, çocuk olabilir. Haydi kızım çabuk gel! (*Gelin yanlarına gelir.*) İyice yaklaş yanıma. İçinden tüm kötü düşünceleri at. Haydi üfle bakayım. (*Gelin kadının yüzüne doğru üfler.*) Yok yok, daha kokusu gelmiyor. Kızım niyetini bütün kıl! Sırayla dolaş! (*Öbür kadınların sırayla yüzlerine doğru poflar fakat hepsi de 'ıh!' diye kafalarını sallarlar.*) Daha akla yüreğini. Tüm iyi düşünce ve arzularını ağzına topla. Ona hükmet! *(Gelin telkin altına girmiştir.*) Koku ağzından gelsin, muradın yerini bulsun! (*Gelin ağız kelimesinin sık sık geçmesinden, İstemi dışında ağzına götürür elini birkaç kere.*) İçinde hiçbir kötülük kalmasın! Haydi yeniden dolaş. Kaynanandan başla..

FATMA HALA: (*Gelin yüzüne doğru 'pof'lar, umutlu.*) Pof de! Bir daha pofla kızım! Galiba kokuyor. Hele siz de bir koklayın, kokuyor! (*Sevinçli.*)

I.II.KADIN: Kokuyor, sanki ağzıyla yemiş gibi kokuyor..

FATMA HALA: (*Sevinçten uçmakta.*) Hey Tanrım sen ne büyüksün! Karnın ağzından kafanın ağzına koku da gidermiş! Sen ne etmeye kadir değilsin?

III.KADIN: Haydi kızım (*Gururlu.*) giy donunu artık! (*Gelin kenardaki donunu almak ister.*) Onu değil, yeni bir don.. Hiç giyilmemiş, ev dokuması. Hem de alaca olsun, uğur getirir. (*İçeri girip çıkar.*) Donun kutlu olsun..

I.II.KADIN: Donun kutlu, yaşamın mutlu olsun kızım.. (*Kaynanası geline göz eder ve o da kalkıp ellerini öper.*)

ÜÇ YAŞLI KADIN: (*Üçü birden.*) El öpen sağolsun, muradı yerini bulsun.. (*Fatma hala içeri girer.*)

III.YAŞLI KADIN: Az kalsın unutuyordum. Gelin kızım artık doğuma hazırsın. Bu gece kocanla yatarsın. Utanma kızım. Ertesi gün Gülbaba türbesine gidersiniz. Ona adak adar, dilek dilersiniz. Elini delikten sokup, bir kemik çekersin. Görelim ne çıkacak? Kaval kemiği çıkarsa oğlun, omurga çıkarsa kızın olacak. (*Fatma hala çıkıp elinde birşeyler yanlarına gelir.*)

ÜÇ KADIN: (*Üçü birden.*) Gülbaba güldürsün sizi yavrularım!

FATMA HALA: (*Üçüne de birer havlu ile birer sabun verir.*) Azımızı çoğa tutun analar bacılar. İnşallah nefesiniz, ilaçlarınız derdimizi ondurur. O zaman daha çok veririm. Hüseyinim sizleri varlıklara kondurur.

ÜÇ KADIN: (*Üçü birden ayağa kalkarak.*) Lokmanız kabul olsun. El bizden, sevap Allah'tan. Haydi sağlıcakla kalın! (*Çıkarlar.*)

ZEYNEP-FATMA HALA: (*Onlar çıkarlarken.*) Sağolasınız! Güle güle! Allah sizlere de uzun ömürler versin. (*Çıkarlar ve sahne değişir.*)

SAHNE 5

Üç gelin sırtlarında çuvalları, oflaya puflaya sokağa girerler. Üçü de hamiledir. Çuvalları yanyana duvarın dibine koyarak üzerlerine otururlar.

I.GELİN: Ooof anam ooooff! Ne yoruldum anam! Ne yoruldum!

II.GELİN: Ben, ben de yoruldum bacım. Şuradan şuraya

gelinceye dek ter topuğumdan çıktı..

III.GELİN: N'olacak, anam bacım, n'olacak? Üçümüz de iki canlıyız. Olmaz olası karnımızdakiler kanımızı emiyorlar...

I.GELİN: Öyle deme kız bacım, öyle deme günahtır. Tanrı veriyor, Tanrı'nın işi o.

III.GELİN: (*Gerçekçi.*) Haydi canım sen de!

I.GELİN: Aaa! Kudurmuş bu gelin vallahi! Şunun söylediğine bak sen.

II.GELİN: Yalan da değil hani, yatma bakalım kocanla, çocuk mocuk oluyor mu?

III.GELİN: Öyle tabii ya! Benimkisi üç aylık, kız seninki kaç ?

II.GELİN: İki aylık da benimki. Gebe olunca insan bir iş yapamıyor, tıkanıp kalıyor. Şu bir avuç bulguru döğdürmeye götürüp gelinceye dek canım çıktı.

III.GELİN:
N'olacak anam,
Her yıl bir tane koyuyorlar karnımıza.
Bir yıl sonra adam olup karışıyor aramıza..
Ertesi yıl bir daha, bir daha..
(*Göğüslerini kalçalarını gösterir.*)
Bakanızaa, bizlere genç gelin demek için,
Bin tanık gerek...
Çok giyilmiş çarıklara dönmüş yüzümüz,
Pörsümüş göğüslerimiz,
Yaşlı kadınlara döndük...

II.GELİN: Kızlığımızda zıpır gibiydik. Çatalkaya'nın yokuşu günde üç kez iner çıkardık, sırtımızdaki odun şeleği bana mısın demezdik..

III.GELİN: Birer binek eşeği olduk şimdi.. İndi bindiler, inip bindiler, yanımız yöremiz dolup kaldı.. (*Üzgün*) O dolgun, o alımlı çağıma yeniden erişmek için nelerimi vermezdim, nelerimi!

II.GELİN: Söz aramızda Elif karıya gittim. Karnımdakini düşürmek istedim..

ÖBÜRLERİ: (*Merakla.*) Eee! Ne yaptı? Hani düşmemiş?

II.GELİN: Kibrit çöpünden kırmızı bibere dek içime sokturmadığı kalmadı..

I.GELİN: (*Bilgiçce.*) Değil mi, yine de istediğin olmadı? Dedim size ben.. Ama inancınız sarsılmış. Dedim size Tanrı verir diye. Sen boyunla birlikte günaha girmişsin öyle yapmakla. (*Öbürüne.*)

Sen de iyice azıtmışsın inanmamakla. Tanrı'nın işine karışırsınız.. Siz ne sanıyorsunuz? Vermeye gönlü olmadıktan sonra Tanrı'nın, bir değil on kocayla yatsanız çocuk olmaz. Her ne çareye başvursanız yine olmaz.. Örnek mi istersiniz? Veli Çavuş'un gelini Zeynep! Evet, alımlı, çalımlı, hiç bozulmamış.. Ama bilmez o analığın ne olduğunu. Son umudu da suya düştü. Gülbaba da ona çocuk vermedi. Çünkü Allah var işin ucunda Allah...

ÖBÜRLERİ: O kısır o..

I.GELİN: Tanrı isterse verir, kısırı doğurgan yapar Tanrı dilerse...

III.GELİN: Güzelliğine, bu yaştaki vücuduna özenirim Zeynep'in. Ama yine de olmak istemem onun gibi..

I.GELİN: Ha işte bu yola gel. Öbür çocuklarınız karnınızdayken, böyle konuşmazdınız. 'Kadın dediğin doğurgan olmalı, çıkarıp çıkarıp salmalı' derdiniz! Peki şimdi nedir derdiniz? Elbette analığın zor olduğunu gördünüz. Derdiniz kızlığa geri dönmek mi? Ama güzel Tanrım işini iyi bilir. O bizlere öyle bir kapı vermiş ki, açıldı mı bir daha kapanmaz...

II.GELİN: Aman ne çok bilmişsin sen?

III.GELİN: Doğruların bile yanlış olduğunu kabul ettiriyorsun bize. Kentli kadınlar ilaç alıp, alet takıp hamile kalmayı bile önlüyorlarmış. Nahiye'ye bir ebe gelmiş, o anlatıyormuş bunları...

I.GELİN: Haşa haşa, onlar Tanrı'nın işine karışıyorlar. Sizin bu söylediklerinizde Allaha karşı gelmektir.

ÖBÜRLERİ: Haşaa, haşa! Tövbeler olsun!

I.GELİN: O Zeynep de sizin gibi. Allahın merhametini beklemiyor. Bilmiyor ki kısırlık kendine verilmiş bir ceza. Beklemiyor cezanın bitmesini..

ÖBÜRLERİ: O, çocuk istiyor çocuk.. Bir çocuk ona dünyalara bedel. Hem sonra bunca yıldır bekliyor..

I.GELİN: Doğru her taşa baş vuruyor ya, bence beklemeli. Hanım hanım oturmalı evinde. Tanrı ona acıma gösterir erinde gecinde.. (*Gerçekçi.*) Hem olanlar ne yapmış ki? Aha bizlerin beşer altışar tane sarmış çevremizi. Başlarımız göğe mi değdi?

ÖBÜRLERİ: (*Rahat bir soluk alırlar.*) İşte onu deyiver. Şöyle akıllı ol, yola gel!

I.GELİN: (*Şaşkın.*) Ooooh! Şaşkınlığımdan söyleyeceğimi kestiremiyorum. Dertliliğimden ne diyeceğimi bilemiyorum..

III.GELİN: Kurulu düzen bu kızım, bozuk para gibi harcıyor bizleri.. Sözle ve kendiliğinden değişmez ki! Yıkmak gerek yıkmak bu gelenekleri. Önce baba 'ekmek yedirdim, köynek giydirdim' deyip biniyor dalımıza. El koyuyor, yön veriyor yaşamımıza kendisi yaşıyacakmış gibi.Şimdi kocalara hizmet. Yarın çocukların derdi...

II.GELİN: Bunların hiçbiri yok Zeynep'de.. Kocası emrinde.. Görkemi yerinde. Çoluk çocuk derdi hiç yok.. N'oluyor sana kızım? Ye, iç keyfine bak!

ÖBÜRLERİ: Ne başını taştan taşa vurursun, çocuk çocuk diye?
Şimdi de Çocuksuz Baba'ya gidecekmiş, mantar taşa sürtmeye...

6-ÇOCUKSUZ BABA'NIN MANTAR TAŞINA ÇIPLAK OTURUŞ

SAHNE 6

ÇOCUKSUZ BABA TÜRBESİ: Arkaya sokulu olan uzunca bir taş duvardan dışarıya çıkıntı yapmıştır. Bu taşın üzerinde renkli renkli perdeler örtülüdür. Duvarın önünde bir alçak seki... Bakıcı karı-koca oraları süpürmektedirler...

KOCA BABA: (*Sekide oturmakta.*) Bir ay var ki kimse gelmedi. Şu kutsal taşın üstüne kimse oturmadı..

KOCA BABANIN KARISI: Bir aydır n'olduysa bize oldu. Kısmetimiz kesildi. Çuvallarımız esildi. Acaba Çocuksuz Baba bize düşman mı kesildi?

KOCA BABA: Deme avrat, öyle deme! Biz kime ne yaptık? Bugün gelmezse yarın gelir. Yarın gelmezse öbürgün gelir. Tanrı'dan umudunu kesme! O zaman ikimizin de yüzü güler..

KARISI: Neredeee o günler! (*Yalvarır.*) Tanrı'dan odur ki dileğim, Çocuksuz Baba'ya kurban getireler. Sunular sunup, bağışlar vereler...

KOCA BABA: Yoksa halımız duman olacak.. Bu ev bu, kolay dönmüyor dümeni. Her şeye ihtiyaç çıkıyor.

KARISI: Saçımı süpürge ettim senin uğrunda. Çocuksuz

Baba n'olur birazcık da sen acı bana. Güçlük mü var kutsallığına. Aç yolları dolsun kalsın çocuksuzlar. Gelinler, kocalar, analar babalar ve çocuklara susuzlar yanını yöreni sarsın. Ziyaretçiler dolsun kalsın..Karınlarını doyurmazsam, kutnu döşeklerde yatırmazsam kahrolayım. (*Ağlamaklı.*) Güz içindeyiz, yakında kışa gireceğiz. Kış hazırlığı yapmamız gerek. Rızkımız, kış devliğimiz sana bağlı...

KOCA BABA: Kalk avrat, içlenme öyle! O bizi düşünmek, korumak zorunda. Sen git türbeyi de pakla, çevresini süpür, silkele. Duanı, yakarışını orada tamamlarsın. Ulu atamız orda yatıyor. Bu düşek ondan emir alıyor. (*Kadın kalkar.*) Ama ben düşümü gördüm. Sağ elimin içi de tatlı tatlı kaşınıyor, denemişim mutlaka kısmet geliyor..

KARISI: (*Ayağa kalkar, çıkarken.*) Dileğim o ki, ya gelen çok olsun, ya da bir kişi olup varlıklı olsun. Umarım dünya çocuksuz dolsun. (*Çıkar. Duvarın arkasından kısık, anlaşılmaz sesler gelir. Koca Baba kulak kabartır ve köşeden arkaya doğru bakar.*)

KOCA BABA: (*Değişmiş, gülerek.*) Ulan namussuzlar! Yine doluşmuş av beklersiniz. Ama ağzınız karataşa geldi. Çünkü hiç kimse gelmedi. Hem böyle fısıltınız duyulursa içeriden, olmaaz. O zaman hiç bir kadın burada durmaz.

I.SES: (*Dışardan.*) Koca Baba içeriden sesler geliyordu da acaba dedik.

II.SES: Dedik ki gözümüz gönlümüz açılsın biraz..

KOCA BABA: Nerede oğullarım nerede o şans? Geçen ay sıraya girmişti çocuksuz kadınlar. Tek sıra olmuş bekliyorlardı kapının önünde. Siz de düğün bayram ettiniz, biz

de.. Hey gidi gençlik!

TOPLU SES: (*Dışardan.*) Koca Baba yine gençliğini anımsadın.Ah kimbilir, sen ne hovardalıklar yaptın!..

KOCA BABA: Susun ulan utanmazlar, bana kara çalmayın! Kabahat bende ki size yüz veriyorum. Çocuklar ağızlarıyla- elleriyle göremiyorlar, bari gözleriyle görsünler diyorum. İyiden iyiye şımardınız. Siz beni ne sandınız ha?

TOPLU SES: Kızma bize Koca Baba. Koşa koşa gelmişiz ta buraya. Ama şansımız yokmuş. Gözlerimizin kısmeti yokmuş, nidelim? Bari geçip gidelim..

KOCA BABAB: (*Sinsice güler.*) Ben düşümde gördüm çocuklar. Bugün mutlaka gelen var. *(Eğilerek köşeden doğru bakar.*) Aaa! Bakın. Gördünüz mü gelenleri? Şansınız varmış. Bizim avratla bir gelin bir de erkek geliyor, türbeden çıkmışlar da.. Haydi toz olun. Geçin öbür yana. Onlar şimdi buraya gelecekler. Sakın gürültü fısıltı yapayım demeyin. Ben kuvvetlice bir öksürmeden, saldırıya geçmeyin.. (*Sessiz ve sevinçle örtülü taşın çevresinde dolaşır. Arada bir eliyle okşar. Az sonra karısı, Hüseyin ve Zeynep girerler.*)

SAHNE 7

Koca Baba, Karısı, Hüseyin ve Zeynep

KOCA BABANIN KARISI: Düşün doğru çıktı.. Türbeye vardım varmadım, bunlar karşıma çıktı..

KOCA BABA: Bak sen! Öte köyden Veli Çavuş'a benziyor. Onun oğlu musun yoksa?

HÜSEYİN: He ya Koca Baba. Veli Çavuş'un oğluyum. Adım Hüseyin..

KOCA BABA: Hoş geldin, sen safalar getirdin. Sen de gelin kızım, sen de hoş geldin..

ZEYNEP-HÜSEYİN: (*İkisi birden*) Hoş bulduk sağol.. (*İkisi de yorgundur.*)

KOCA BABA: Oturun yavrularım, oturun şöyle! (*Sekiye çökerler.*) Sen daha küçüktün ben size geldiğimde. Gözlerinden tanıdım. Gözlerin tıpkı baban Veli Çavuş'un gözleri, rahmetlik..

KOCA BABANIN KARISI: (*Sevinç dolu.*) Dur hele herif dur! Konuşmayı bırak ki çocuklar niyazlarını yapsınlar. Senin haberin yok, Hüseyin bir koç getirmiş bir koç getirmiş ki at gibi.. Türbenin kapısına bağladık koçu. Görenler görsün de ibret alsınlar.. Haydi yavrularım düşün peşime de, ben ne yaparsam siz de onu yapın.. (*Otururlar taşın önüne, kadının yaptığı gibi eğilip taşı üç kere öperler.*) Bildiğiniz tüm duaları okuyun. Ama sakın üç Kulh-ü Vallah'ı unutmayın. (*Okurlar, yalvarırlar mırıltı halinde. Zeynep perdelerin üstüne kapanır hıçkırarak ağlar.*)

KOCA BABA: Zavallı güzel gelinim. Daha çok gençsiniz. Hiç üzülme hiç, Çocuksuz Baba'ya gelen muratsız kalır mı hiç? Kaç yıldır evlisiniz?

HÜSEYİN: Yediye yaklaştı..

KOCA BABANIN KARISI: (*Gelini kaldırır.*) Ağlama kızım kalk canım. Üç yıldan fazla beklemeyecektiniz. Buraya gelseydiniz görecektiniz, şimdi altın topu, nur topu gibi çocuklar kucağınızda olacaktı..

KOCA BABA: Ama yine de üzülmeyin, geldiniz ya buraya...

HÜSEYİN: Geldik ya.. Aman ne sarp yolunuz varmış, neredeyse Murat'a uçuyorduk katırdan.

YAŞLI KARI KOCA: Geçmiş olsun! Nasıl oldu?

HÜSEYİN: (*Zeynep yeniden kafasını kutsal taşı örten perdelerin içine gömmüş içini çekmektedir..*) Ne olduysa şu karşı kayalıkta oldu. İkimiz de katırın sırtındaydık. Hayvanın ayağı bir kaydı, üçümüz birden taş kırıntılarıyla yolun altındaki uzunca bir kayaya kadar sürüklendik.. Bizi o kaya kurtardı. Yoksa gitmiştik.. (*Zeynep kafasını kaldırır söze karışır.*)

ZEYNEP: Altımızda deli deli akıyordu Murat suyu.. Korkuyu yaşadık, ölüm korkusunu burnumuzun dibinde hissettik..

HÜSEYİN: O kaya olmasaydı suları boylamıştık, bizi o kurtardı...

KOCA BABA: Vah vah! Bir verdiğiniz karşı gelmiş. O taş sizin için kutsal oldu artık. Kimbilir hangi evliya o kayaya dönüşüp sizleri kurtarmıştı. Bak işte bu koca köy, biz hepimiz, Çocuksuz Baba'nın nesliyiz. Şu gördüğün kutsal taş da bizlerin varoluş nedeni...

HÜSEYİN: Nasıl olmuş Koca Baba?

KOCA BABA: Bir zamanlar buralar, dağlar, ovalar, ıpıssızmış. Çocuksuz Baba'yla karısı yaşarmış yalnız. Ve Tanrı'dan bir dilek dilerlermiş, bir çocuk isterlermiş köründen topalından.. Olmamış bir türlü bir çocukları. Tam kırk

yıl bir yastıkta ömür geçirmişler. Ermişler ermesine ama demek daha pişmemişler..

KOCA BABANIN KARISI: (*Sözü ele alır.*) Bir gün bir ulu kişi gelmiş, ak sakallı, perişan hallı.. Gelmiş de aha bu mantar başlı taşın üstünde oturmuş. Çocuksuz Baba'nın karısı bunu görmüş, evine buyur etmiş..

KOCA BABA: Meğer o adam Hızır imiş. Her çağrılan yerde hazır imiş. Demiş: 'Pek memnun kaldım sizden. Bir karşılık da bizden olsun. Çocuğunuzun olmadığını anladım. Bacı, hani bir taşa oturmuştum ya, gider sen de otururşun onun üzerine. Taş soğuk soğuk değsin çıplağına.

KOCA BABANIN KARISI: Çok çocuğunuz olacaktır. Koca bir köy oluşacaktır soyunuzdan. Dünya durdukça da Çocuksuz Baba adınızdan sözedilecek..' Dediği gibi sır olmuş, bulutlara karışmış. Odur budur da, bu taş kutsallığını yaşamaktadır... (*Perdeleri açarak taşı ortaya çıkarır. Yedi kat örtü altındadır. Örtüleri tek tek öperek kenara kor. Taş duvardan ileriye doğru bir çıkıntı yapmaktadır. Taşın phallus biçimi belli olur. Üzerine oturulmaktan aşınmış ve kayganlaşmıştır.*) Haydi Koca Baba sen Hüseyin'i al da git buradan. Türbeye kurbanı kesin siz. Ama unutma, kurbanın kanı iyice göllenip, birikince...

KOCA BABA: Biliyoruz canım, kan pıhtılaşıp birikince sana seslenirim. Kalk Hüseyin! (*Kalkarlar.*)

HÜSEYİN: (*Çıkarlarken.*) Çocuksuz Baba, Hızır dede bize de yardım etsin, dua edin! (*Köşeyi dönerlerken Koca Baba öksürmeğe başlar. Onlar kaybolduğunda, duvarlardan üç-beş baş kendini gösterir.*)

KOCA BABANIN KARISI: Haydi kızım soyun artık

soyun. Utanma soyun, bir sen bir de ben varız burada. İkimiz de avradız. Fistanını, şalvarını çıkart, donunu da..

ZEYNEP: (*Soyunurken.*) Yaşlı ana, nurlu ana. Utanma korku kalmadı bende.. Ben bir çocuk istiyorum, kadınlığımın istpatı.. İstersen, anadan doğma ol de, olayım. Yeter ki ben bir çocuk sahibi olayım.. (*Donunu da kaldırıp bir yana atar.*)

KOCA BABANIN KARISI: Zeynep gelin at peşini ardına. Ak köyneğinin peşini fırlat geriye. Aç ak baldırını otur çıplak taşa. (*Dediklerini yapar.*) İçinden iyi şeyler geçir, iste muradını. Sürekli olarak, bir çocuğum olsun de. (*Duvardan başlar dilleri sarkmış olarak iyice eğilir. Birbirlerine betimler yağdırır röntgenciler.*) Çocuksuz Baba'nın döşeği, Bozatlı Hızır'ın eşiği bu. Sana sağlık, sana döl verecektir...

ZEYNEP: (*Bir huşu içinde.*)
Bozatlı Hızır'ın eşiği.
Çocuksuz Baba'nın kutsal düşeği!
Kul olup kapına geldim.
Gönlümü tüm sana verdim.
Yalnız gönlümü değil benliğimi de,
Çıplaklığımı, bedenimi de..
Koparın parça parça etimi
İlmek ilmek sırım çekin kutsal gücünüzle derimden...
Ama beni kurtarın bu kederimden.
Bir çocuk istiyorum, bir çocuk verin!
Olağanüstülüğünüzü gösterin!

KOCA BABANIN KARISI: Yavaş kızım, yavaş söyle. İçinden geçir arzunu, bağırıp çağırma. O, niyetleri, düşünceleri bile işitir. Gönüllerde yatan arzuları, kafalarda oluşan düşünceleri ve yüreklerde çöreklenen korkuları,

herşeyi görür-bilir Çocuksuz Baba.

ZEYNEP: Soğuk sular serptin kızıl yüreğime, aklaştırdın. Ömrün günün artsın Koca Anaa!

KOCA BABANIN SESİ: (*Uzaktan gelir.*) Koca Baba'nın karısı! Koca Baba'nın karısı! Gelini indir taştan! Gelini indir taştan! (*Duvardan kafalar yiter.*) Kan göllendi, pıhtılaştı.. Kan göllendi, kerme kestiii!

KOCA BABANIN KARISI: Kalk kızım kalk artık. Gidip türbeye yüz sür ki, perdelere dolayım seni..

(*Çıkarlarken perde iner.*)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

7-YA ÇOCUK DOĞURURSUN YA KUMAYA RAZI OLURSUN

SAHNE 1

Hüseyin'in evinde bir yıl sonra, Zeynep ağlamaktadır, kocası ise kızgın kızgın dolaşmakta.

HÜSEYİN: Kadın dediğin tam kadın olmalı. Kadınım der gezersin, üstelik çok da güzelsin. Ama neye yarar bir çocuk doğurmadıktan, soyumuzu sürdürecek bir evlat vermedikten sonra? Nedir senin güzelliğin?..

ZEYNEP: (*Ayaklarına sarılarak yalvarır.*) Hüseyin'im, ağam, kocam benim.
El değmemiş bir filizken geldim sana.

HÜSEYİN: (*Duymaz.*)
Bir heykel gördüm ben bir yerde, mermerden.
Kalır yanı yok senden,
Güzellikten yana tıpkı sana benziyor, ama cansız..
Sen canlısın, ne farkın var ondan?

ZEYNEP: Henüz bir çiğitken sana adamışlar beni. Senin bitek erkekliğinde buldum kadınlığımı.

HÜSEYİN: Sen etten kemikten, o taştan mermerden.
O da kısır, sen de..
Meğer yedi yıldır bir taşla ömür sürmüşüm.

ZEYNEP: Yedi yıldır çocuğum olmaz bilirim- Ama yine de dilim varmaz söylemeye noksanlığımı. (*Ayağa kalkar, düşte gibi.*) Tanrı beni kadın yaratmış. Havva'nın hamurundan maya katmış. Ben kadınım kadınım kadın.. Neyleyim kısıra çıkmış adım!

HÜSEYİN: Babamla anam, ikisi de kahırlarından öldüler. Senin çocuksuzluğunun kurbanı onlar oldular. Bense umutla yaşadım yıllar yılı. Sıra bana geldi, ölme sırası bana değil mi? Yok öyle şey. (*Haykırarak*)! Beni öldüremeyeceksin! Seni ben ölümden de öteye tutsak kılacağım. Taşını atacağım, boşayacağım seni. (*Sakin.*) Öyle birini getireceğim ki, mermerden duru bir güzellik taşımayacak. Ama bir kısrak kadar doğurgan olacak...

ZEYNEP: (*Israrlı.*) Neyleyim kısıra çıkmış adım. Ama ben kadınım kadın. Ah gökleri deler feryadım! Nerdesin Tanrım? Gelsene, bana yardım etsene!(*Bir kenara çöker ve ağlar*)

HÜSEYİN: (*Saldırgan.*) Yeter be kessene! Çok dinledik senin bu kendine güvenmişliğini, kadınlığından yana olan coşkularını. Artık vız gelir bana yalvarıların.. Ben çocuk istiyorum anlıyor musun? Ben ölünce ocağımı tütütecek birini,

Şu Veli Çavuş oğlu Hüseyin'in yerini tutacak bir çocuk istiyorum.

Yeter yedi yıldır beslediğim umut!

Benim erkekliğimin ölçüsü-ölçeği yerinde..

Sen ne denli ben kadınım, dersen de, senin derdin içinde.

Öylesine Tanrı'nın kötü bir kulusun ki, yedi yıllık uğraşılarımız da sonuç vermedi. Hiçbirşey temiz olmayan içinden söküp atamadı kötülük cinlerini.. Sen daha hangi yüzle bu evliliğin sürmesini istersin? (*Birden değişir.*) Bir

çocuk ver bana, tüm geçenleri unutayım, kul-kurban olayım sana...

ZEYNEP: (*Ağlamaklı yalvarır.*) Hüseyin beni boşama yalvarırım! Yine vurayım bazı taşlara başımı. Elbet kırılır şeytanın topal bacağı. Elbet birgün terkeder beni, bana çile çektiren cinler. Bakarsın bu kez yardım eder erler-pirler...

HÜSEYİN: Seni nasıl ki, Allah da erler-evliyalar da terketmişler, ben de terkedeceğim.

ZEYNEP: Hüseyin, erkeğim benim! Bana bir fırsat daha ver! Sordum soruşturdum, üç günlük ötede bir köy varmış, adı Gülgel.. Taşımı atma benim, oraya da bir gidelim. Beni boşarsan, bunca yıl sonra nasıl giderim ben babamın evine? Yedi yıldır emek vermişim buraya. Gençliğimin, yiğitliğimin güçlerini dökmüşüm bu eve.Tek üstüme kuma getir, ikinize de hizmet edeyim. At bir çul kapı ardına, köpekçe üstünde kıvrılıp yatayım. Ama yollama beni baba evime! Ölüm çıksın Tanrı'nın emriyle geldiğim kocamın evinden..

HÜSEYİN: (*Acıma dolu.*) Tanrım ben de şaşırdım ne edeceğimi? Nerelere gideceğimi? O neymiş o, Gülgel köyündeki?

ZEYNEP: Satı Taşı, Hüseyin'im.. Dediğim dediktir.Oraya da gidelim. Eğer olmazsa çocuğum ve kısırlık alınyazımsa, kaderime kulluk edip, kendi elimle evlendireceğim seni. Bakarsın Satı Taşı'ndan, ya bir Satı ya da Sadık veririm sana!..

HÜSEYİN: Pekala onu da sınayacağız. Bir kaç gün sonra oraya da varacağız. Sana acı söyledim, seni üzdüm biliyorum. Aslında babana kızgındım. Anam öleli eşiğimizi

geçmeyen, derdiniz nedir demiyen babana...

ZEYNEP: (*Durumunu unutup, gerçekçi.*) Bu köyde hep böyle değil mi? Ana baba kızını verir ama gözünü keser ondan. Gidip gelmek, evin dirlik düzenine karışmak sayılı. Ama elbette haksızdırlar.. Ben gider konuşur, ağızlarının payını veririrm onların.(*Sahne kararır.)*

SAHNE 2

Her zamanki sokağın bir köşesi ışıklandırılır. III.yaşlı kadın duvara arkasını vermiş oturmakta, düşündükleri şeylere göre mimikleri değişmektedir.Az sonra Hüseyin girer.

III.YAŞLI KADININ DIŞA VURULAN DÜŞÜNCELERİ: Hüseyin daha gelmedi. Yoksa vaz mı geçti? Aslında o Zeynep'in attığı tırnağa gelmez ya, bana ne! Benden söz götürüp getirmesi. Kolay mı? Koca bir kışlık yiyeceğimi verecek, yaparsam bu işi. Doğrusu çok cömert bir kişi. Bazan da üzülmüyor değilim Zeynep'in hesabına. Onun için az mı uğraşmıştık? Ne ilaçlar yapmıştık! İki gün önce onun yine yardımına koştum. Beni gördü, yalvardı, yakardı, 'bir yol göster!' dedi. 'Bir yol göster! Ne edeyim nerelere gideyim?' Dedim benden söylemesi kızım, senin kocan evlenecek. Ne yap, yap bir çocuk sahibi ol. Olur ya, Tanrı Hüseyin'den vermez de Hasan'dan verir.. Dene bu yolu yavrum, söv bana dene! Günahı labalı şu kocakarının boynuna.. 'Yapamam dedi, kocamı aldatamam.'Aldatamazmış! Beklesin. Beklesin de görsün, Hüseyin nasıl evlenecek! Nasıl kendisine kötülüklerin en kötüsünü edecek? Yine de bir başka yok daha göstermeden edemedim. Kocan seni 'Satı Taşı'na götürsün dedim. İnşallah güler de gelirsin Gülgel'den... Çocuğu olmayanların, çocuğu durmayanların başvurduğu bir yer de

orası. Dilerim derdinin orada bulunur çaresi dedim. Dedim de sevincinden kolu-kanadı gıcır gıcır etti eksik eteğin. (*Ayağa kalkıp da köşeden bakar ve yine oturur.*)

Bu yaşlı, bu kocamış halımla bekletirsin beni, Veli Çavuş'un oğlu! Sana ta baştan göstermiştik doğru yolu. Evlen evlen, demiştik yeri geldiğinde. 'Bana Zeynep'ten başkası uğur getirmez. Hiç bir kadın onun yerini alamaz' demiştin ananın yüzüne karşı bile. Güzellik çocuk doğurmaz ki.. Güzellik sonsuz değil ki.. Aha sonu geldi! (*Hüseyin sokağa girer. Çevresine bakına bakına ve sinerek onu bulur. Konuşmalar kısık sesle olur genellikle*)

III.YAŞLI KADIN: (*Ayağa kalkar.*) Nerdesin Hüseyin? Nerdesin a yiğidim? Dedim içimden acaba gelmeyecek mi dedim. Onca ivip duruyordu, yoksa vaz mı geçti bu işten? İnsan başladı mı bir işe bitirmeli onu. Savsaklanan işten hayır gelmez oğul...

HÜSEYİN: Haklısın haklısın ama işler çatallaştı. Karşımda dilinin ucunu yaşlamıyan Zeynep bugün karşımda durmadan konuştu. Elime ayağıma düşüp 'beni boşama, hemen evlenme' diye yalvardı durdu.

III.YAŞLI KADIN: (*Küçümseyici.*) Elbette senin de acıma damarların seğirdi. Beni iyi dinle! Kadının,birisi ben isem de, gözünün yaşına bakılmaz. Avrat kısmına yeşil ışık yakılmaz. Başvuracak yeni bir taş mı bulmuş yoksa?(*Alaycı.)* İnşallah başını-maşını kırmaz. Teeooov ölme eşeğim ölme!

HÜSEYİN: Ne bileyim birisi salık vermiş, Satı Taşı varmış.. Neyse bunu karıştırmıyalım da asıl işimize bakalım. (*Yağcı.*) Haydi güzel ninem, sen asıl işten haber ver. Üç kere yolladım seni, hala 'he olur' demedi mi?

III.YAŞLI KADIN: Ah benim koca yiğidim! Ben her seferinde sana söyledim, senden iyisini, senden babayiğidini nereden bulacak?

HÜSEYİN: Öyle deme nine! O bugüne bugün bir ebe hanım, okumuş yazmış bir kız. Aklı yetik herşeye. Söylemeliydin kendisine. İstediğince altınlar takarım başına. Gümüş kemer bağlatırım beline. Kutnulara-ipeklilere boğarım kendisini.. Ama seni de hiç unutmam, güzel ninem, kışlık devliğinden başka, giyeceğini yakacağını da veririm. Gerekirse yanıma alırım, zati yalnızsın. Ama bu işi yapmalısın..

III.YAŞLI KADIN: (*Sevinçli.*) Olacak oğul olacak. O kız seni alacak.. Ben adamın gözünden anlarım, yalnız sözünden değil. Senin boyun bosun, yakışıklılığın onu tüketmiş. Senden konuştukça, zevkten ölüyor. Gülmeden ağzı kulaklarına varıyor. Üstelik parayı da çok seviyor....

HÜSEYİN: Gelen paraya gelsin, mala gelsin. Alnına bağ-bahçe yazarım. Ayaklarının altına kırmızı lira dizerim...

III.YAŞLI KADIN: Sana birşey diyeyim mi? Sen karının taşını bir at, onu bir boşa, Ebe hanım gelip ocağın başına kurulacak.. Sana da istemediğin kadar oğul-uşak doğuracak...

HÜSEYİN: (*Heyecanlı.*) Öyle mi dedi? Nasıl söyledi? Anlatsana daha başka teklifleri var mı?

III.YAŞLI KADIN: Gözleri böyle söylüyordu. Sen anlamazsın oğlum. Biz onca yıl gün geçirip devran sürdük, bakışlardan anlarız herşeyi.. Arzular önce gözlerde belirir. Sonra dilde yoğunlaşır, kelime ve cümleler halinde

dökülür. Ama bu iş henüz gözlerde. Kelime olarak dökülecegi gün çok yakın. (*Az susar.*)

HÜSEYİN: Neden sustun? Bana söylüyemiyeceğin bir şey mi yoksa?

III.YAŞLI KADIN: (*Meraklandırıcı.*) Sen her ne teklifi olursa olsun kabul ediyorsun değil mi? Desem mi demesem mi?

HÜSEYİN: Her ne dediyse başım üstüne... Bir teklifi mi var? De benim koca ninem de!

III.YAŞLI KADIN: (*Kendi kendine.*) Aklım usum ermedi! O ne demek ola ki? Erkek dediğin, erkektir. Sakalı bıyığı varsa erkekliği yerindedir..

HÜSEYİN: (*Meraklı.*) Senin dilinin altında bir bakla var. Hele çıkar onu hele! Haydi çekinme söyle, oğlun ölmemiş de karşında, seni dinliyor farzet.

III.YAŞLI KADIN: Vallahi çocuk...

HÜSEYİN: (*Sözünü keser.*) Ne yani ondan da mı çocuk olmazmış? (*Üzgün.*) Öyleyse hiç düşme üzerine. Vazgeçelim. Onu zaten bir-iki kez gördüm Nahiye'de. Eğer ondan da çocuk olmaz ise, vazgeçtim. Ulular 'yedi yabancıdan evlenmek uğur getirir' dedikleri için onu istemiştim.

III.YAŞLI KADIN: (*İvediyle.*) Yanlış anladın yiğidim. Yani teklifi çocukça demek istedim. Niye vazgeçecekmişsin? O senin tam dengin! Üstelik seni tanıyormuş. Gülerek dedi ki: 'Hüseyin beni mi istiyor? Bağ-bahça-para mı teklif ediyor, kendinin olsun.. (*Öbürü şaşkın.*) Bana bir

rapor getirsin, yeter...'

HÜSEYİN: Ne raporu? Ben askerdeyken görmüştüm, hasta olanlar, doktordan rapor alır.Ben hasta değilim ki...

III.YAŞLI KADIN: İşte benim aklım-usum ermiyor dediğim durum bu. Üstelik 'Hüseyin bana doktordan erkekliğini ıspat edecek bir rapor getirsin. Bakalım çocuk yapabiliyor mu?' diyordu..

HÜSEYİN: (*Kahkahayla güler.*) Öyle mi dedi? Zavallı ebe hanım, doktora ne gerekir? Senden ayıp oluyor ama, dersin ki ona, 'teklifi başımın üstüne ama kasabaya kadar yorulmak istemiyorum şimdi, erkekliğimi her an için ısbata hazırım, dilerse kendisinde deneyerek...'

III.YAŞLI KADIN: (*Bir tuhaf heyecanla.*) Haklısın Hüseyin'im. Her erkek bu söze böyle yanıt verir...

HÜSEYİN: Ama doğrusu bu sözüne de bayağı kızdım onun. Benimle alay mı ediyor? Erkekliğimi ben iki parmak kağıtla mı ıspat edecekmişim? Doktorun iki parmak kağıdıyla mı, ha? (*Karışık sesler gelir.*) Haydi gelenler var. Şöyle yürüyelim. (*Yürürler.*) Söyle ona, istediği yerde buluşalım. Senden yüzüm kara- O zaman erkekliğimin ölçüsünü ölçeğini alır... *(Çıkarlarken sahne kararır.*)

8-SATI TAŞI'NDA GÖRÜLMEMİŞ BİR AÇIK ARTIRMA

SAHNE 3

Sahne ışıklandırırlır. Orta yerde, bir metre kadar yükseklikte bir kaya parçası olan SATI TAŞI'na çakılı demir halkaya, boynundaki yuların zinciriyle bağlı Zeynep durmaktadır. Başına bir hayvan yemi torbası takılıdır. Çevresinde 5-6 kişilik kadınlı erkekli köylü kalabalığı vardır. Böyle duruma alışık oldukları anlaşılır. Zeynep'in güzelliği ve görkemi onları çeker. Aralarında onun hakkında konuşurlar:

-Zavallının çocuğu mu olmazmış ne?
-Yoksa debe mi, çocuk mu tutamıyor?
-Aaa! Bakın hele Satı Taşı'ndaki de ne mal!

-Doğrusu açık artırma uzun süreceğe benziyor. (Taşı halka içine almışlardır. Bir satılık hayvanın kontrolu gibidir. Zeynep şaşkın, korkulu bakmakta.. Konuşması yasaktır.)
-Eti butu, herşeyi yerinde. Yük hayvanı olamaz. Eşsiz bir binek atı..
-Gülgel köyü görmemiştir böylesini...
-N'olur konuşması yasak olmasa da konuşsa, zavallım. Biz de deriz ki kadınız... (Kadın.)
-Beş para etmezsiniz şunun yanında..
-N'olacak? Bizde kadınlık mı kaldı, çocuk doğurmaktan? (Kadın.)
-Bir çepiç mi daha değerlidir yoksa keçi mi, et bakımından? Elbette ki çepiç.. Çünkü kısırdır, eti sıkıdır. (Kadın.)

KALABALIK KOROSU:
Ey kutsal taş! Satı Taşı!
Koca evliyanın el taşı!
On günlük yoldan atılan taş
Şu önünde satılan, güzel gelinin derdinin dermanı ol!
Çok gelinler satılır senin çevrende.
Ama yok bunun gibisi, gözleri üzüm irisi,
Işıkları dolanmış, 'ete kemiğe bürünmüş' su perisi...

Koca evliyanın el taşı!
Kutsal torbana takmış şu güzel başı;
Düşlerinde okşa em dağıtan ellerinle.
Us yetilmez gizeminden tohumlar serp avuç avuç dölekleşsin..

-Herkesin gönlünü fethettin. A güzel gelin doğrusu sana imrendim (Kadın.)
-İçten gelen arzularla yalvardık bunca kişi pak yürekle.
-Verecektir dileğini sen gör hele..
-Satıcı Baba nerde? Mal sahipleri nerede?
-İşte geliyorlar.
(*Satıcı Baba, Hüseyin ve Ali dayı konuşarak girerler.*)

SATICI BABA: İyi, akşama kalmadınız, erken gelmişsiniz..

ALİ DAYI-HÜSEYİN: Üç günlük yoldan geldik. Yorgunluktan iyice bittik.

KALABALIK KOROSU: Üç günlük yoldan gelmişler, yorgunluktan bitmişler. (*Taşın çevresinden ayrılıp, toplu halde bir kenara çekilmişlerdir.*)

SATICI BABA: (*Hüseyin'e.*) Babayiğit Oğlum, adını bana bağışlasana..

HÜSEYİN: Hüseyin, Veli Çavuş oğlu Hüseyin derler bana!

KALABALIK KOROSU:
Hüseyin'miş, Hüseyin'miş adı.
Doğrusu yiğit delikanlı..

SATICI BABA: Adı güzel, kendi güzel Hüseyin! De bana oğul, kaç yıllık evlisin?

HÜSEYİN: Yedi yılı doldurduk. Sekize döndük.

KALABALIK KOROSU: Yedi yıllık evlilermiş,
Tanrı bir çocuk vermemiş...

ALİ DAYI: (*Araya girer.*) Rahmetli babasıyla arkadaştık. Daha beşikteyken nişanlamıştı.

KALABALIK KOROSU: Bebekken nişanlanmışlar,
Beşik Kertme yapmışlar..

SATICI BABA: Hımm! Demek beşikte nişanlandınız? Peki kaç yaşında sınız?

HÜSEYİN: (*Sabrı tükenmiş.*) Yaşımızı neden soruyorsunuz Satıcı Baba? Ne yapacaksanız yapın! Ne eşiştirip duruyorsunuz?

KALABALIK KOROSU:
Kızdı Hüseyin ama haklı değil mi?
Üç günlük yoldan gelmişler,
Böyle bekletmeli mi?

SATICI BABA: (*Kalabalığa.*) Sizin göreviniz, satışta malın değerini artırmak. Benimki de gelini iyi tanımak. İyi

tanımlayalım ki, ona göre kutsal taşın çevresinde döndüreyim...

ALİ DAYI: Sen sor biz anlatalım.

HÜSEYİN: (*Az önceki çıkışına pişman olmuş.*) Olsun dileğimiz, istediğinizce para harcayalım..

KALABALIK KOROSU: Olsun dileği, istediğimizce para harcayacak.

SATICI BABA: Hepten sözümüzü kesersiniz. Çekilin şöyle. Bak Hüseyin, oğlum burada bir töre vardır, bu iki gönül birleştireli kaç yıl olduysa, gelin o denli taşın çevresinde döndürelecek. Siz her ne kadar evliliğinizin sekizinci yılındaysanız da, beşik kertme olmuşsunuz, bebekken birbirinize bağlamışlar sizleri.

ALİ DAYI: Oğlan kırk günlük, kız on günlüktü..

SATICI BABA: (*Cevabı Hüseyin'den bekler.*) Bu yüzden kaç yaşında olduğunuzu söylemeniz gerek..

HÜSEYİN: Yirmi yedi yaşındayız ikimiz de...

SATICI BABA: Öyleyse gelin tam yirmi yedi kez dönmeli taşın çevresinde. Böylece töre yerini bulmalı. (*Şaşkınlıktan ve meraktan, yorgunluktan bitkin bir durumda, yularla taşa bağlı bulunan Zeynep'i çözer ve taşın çevresinde döndürmeye başlar. Bağırmaya başlar. Bir anda orası bir hayvan pazarı yerine döner.*) Satılık hayvan var! Genç mi genç, dinç mi dinç!

-Ödünç verir misin, ödünç?

SATICI BABA: Ödünç değil satılır. Açık artırma yapılır.

Var mı artıran, var mı? Kol-kıç kütük gibi. Öyle mi güçlü, tam binek atı. Var mı artıran, şöyle değer veren gönlünce?

-Beşyüz var benden, beşyüz.

-Beşyüz elli...

SATICI BABA: Beşyüz elli oldu. Var mı fazla veren? (*Hüseyin ile Ali dayı şaşkın şaşkın onlara bakmaktadır.*)

-Yediyüz elli veriyorum.

-Sekizyüz elli ..

-Benden binelli..

SATICI BABA: Binelli! Binelli! Var mı artıran? Acele edin acele edin! Sökün keselerin ağzını sökün, toy günüdür.

-Bin beşyüz elliye çıkıyorum.

-Eğer kuzlacıysa bin yediyüz elli veriyorum.

SATICI BABA: Kuzlacı at! Doğurgan, hem de iyisinden. Erkekse Sadık, dişiyse Satı. Var mı? Var mı binyediyüzden yukarıya alan bu atı?

-Bin sekizyüz..

-Bin sekizyüz elli.

-İki bin, iki bin.

SATICI BABA: İki bin, iki bin! Hey Hüseyin, sen ne dedin? Sen de artırabilirsin?

-İki bin beşyüz.

HÜSEYİN: Beşbin verip atı alıyorum.

SATICI BABA: Beşbine yükseldi. Var mı artıran? Vakit az kaldı.

-Beşbin beşyüz..

SATICI BABA: Beşbin beşyüz oldu. Keseleriniz söküle hak yoluna döküle. Beşbin beşyüz!

-Beşbin yediyüz..

HÜSEYİN: (*Kayınbabasına yavaşça.*) Anlamıyorum, buradakilerden biri mi satın alacak kızını? Bu nasıl iş? (*Satıcı Baba, 'beşbin yediyüz' diye bağırmayı sürdürmektedir.*)

ALİ DAYI: Öyle olacak galiba. Artır, artır haydi durma..

HÜSEYİN: Altı bin, altı bin veriyorum.

SATICI BABA: Altı bin, altı bin! Var mı artıran? Üç turumuz kaldı..
-Altıbin ikiyüz.
-Altıbin beşyüz.

HÜSEYİN: Yedibin.
-Yedibin beşyüz.
-Sekizbin altıyüz.
-Sekizbin yediyüz..

HÜSEYİN: Dokuzbin.
-Dokuzbin beşyüz..
-Onbin, onbin verip atı alıyorum.

SATICI BABA: (*Herkes susmuştur.*) Tamam tur doldu. Yirmi yedi kere döndük. At da onbine bu delikanlıda kaldı. Al oğlum güle güle hayrını gör. (*Yuları adamın eline verir. O da yedeğine alıp, çeker götürür.*)

HÜSEYİN: (*İvediyle.*) Satıcı Baba bu nasıl olur? O adam aldı götürüyor.

SATICI BABA: Oğlum töre böyledir. Son artırmayı sen yapabilseydin sende kalırdı. Şimdi sen lokmanı at! Bozuk

parasını serp taşın! Sonra gidersin peşlerinden. Adamı razı eder, atını geri alırsın. Artırdığı fiyatı aşmamak kaydıyla, ne isterse vereceksin. O da satışa katılanları razı edecek. Ondan sonra da Satıcı Baba'yı görecek, onun hakkını vereceksin. Haydi şimdi ilk görevini yap! (*Hüseyin bir köşede duran heybeye koşar. İçinden bir çanta dolusu şeker-kuru üzüm çıkarır. Oradakiler sessiz ve saldırmaya hazır durumda beklerler. Hüseyin önce çantayı boşaltır taşın üstüne. Taştan yere dökülünceye dek kimse dokunmaz. Bir kısmı taşın üstünde kalır. Onları Satıcı Baba, yerdekileri oradakiler kapış kapış ettikten sonra toplayıp şapkasına doldurur. Daha onlar toplamaktayken Hüseyin bir avuç dolusu da bozuk para bırakır taşın üstüne ve kalabalık onları kapışmaya dururken, dışarıya koşar. Patırtı gürültü içerisinde sahne kararır.)*

9- ŞIH AHMET KISIR'IN DERDİNE DERMAN OLUYOR

SAHNE 4

Zeynep tarlada sarı bir ışık altında çapa yapmaktadır. Bir süre çalışır. Çevreden kuş sesleri ve şu şırıltıları gelmektedir. Arkada bir kır panosu bulunması daha etkili olabilir.. Zeynep'in konuşmaları uzun süre kendikendine olur. Bir süre sonra Şıh Ahmet gelir.

ZEYNEP: Öğle geçiyor, güneş fırladı gitti. Hüseyin hala gelmedi. Oysa hemen geliyorum demişti. Üstelik sokağın ortasında birdenbire 'sıkıştım, fena sıkıştım, hemen geliyorum' deyiverdi. Ancak kocakarılardan biri o ara, Hüseyin'e işmar etti gibi geldi bana.. Bizim yaşamımız çekilmez oldu artık.. O beni aldatıyor...*(Az durur uzaklara bakarken çapasına dayanmış.)* Gelmedi Hüseyin. Halbuki kendisi iş üstüne çıkardı beni. Burada oyalanacaktık ki, canımız sıkılmasın. Ipıssız dağın başında, yapayalnız bıraktı beni. Biliyorum artık sevmiyor, sevmiyor beni. (*Hızlı hızlı çapa vururken.*) Tanrım içimden bir ses, 'sen kısır değilsin, sen kısır değilsin!' diyor. Acaba o kocakarının dediğini mi yapsam? Belki Hüseyin'den döl almak yasaklanmış bana Tanrı tarafından. Bir başkasıyla mı...? Yanımda yöremde dolaşan erkekler çok.. Ama yapamam, yapamam! Ben Tanrı'nın emriyle geldim ona. Erkek kadını bırakır ama kadın yapamaz, öyle gördük, öyle işittik biz! Biz bu töre içinde büyüdük.. (*Çapaya bir taş takılır. Onu çıkartıp başucuna oturur.*) Şu taş nasıl da bebeğe benziyor. Bir çocuğum olaydı, şöyle ak tülbentlere belerdim. (*Başından ak başörtüsünü çıkarıp taşı sarar. Gözleri uzaklara dalar. Ve önce mırılda-*

narak sonra yüksek sesle 'Mevlam şu taşa bir can ver' türküsünü söyler. O türküye başladığında, Şıh Ahmet gelmiş ve başucunda beklemektedir. İçinde ona karşı kabaran duygularla başbaşadır.)

ŞIH AHMET'İN DÜŞÜNCELERİNİN SESLENDİRİLİŞİ: Hey koca Tanrı! Neler yaratmışsın? Şu türkü çığırana, kendi ışığından bir pırıltı katmışsın. Büyüklüğünün, yüceliğinin üstüne hiç söz olur mu? Bağışla beni, sana yaklaşan bir güzellik-bir yücelik var bu kadında. Senin suretinde yere inmiş bir yücelik! Of anam oof! Yaşamım boyunca görmediğim bir güzellik! Tanrım günah yazma ona karşı içimde kabaran duygularımı dillendirmemi. Öyle arzu ediyorum şu gelini öyle ki!

Onun cisminden fışkıran tatlı sesin yarattığı bir tatlı hoşluğa, tutkuya doğru sürüklüyor beni. Git kör şeytan! Azdırma beni! Doğru yoldan saptırma beni.. (*Farkında olmadan adım adım ilerlediğinden gölgesi Zeynep'in üstüne düşer.*)

ZEYNEP: (*Anında susar. Taşa sardığı örtüsünü çıkarıp, gelişigüzel başına atar.*) Bir gölge var üstümde, adam gölgesi. Hüseyin sen misin? Niçin geciktin? Bana yalan söyledin değil mi? Yedi yıl bekledin birkaç ay daha bekleyemez miydin? (*Kafasını çevirince Şıh'ı görür. Kalktığı gibi çapa elinde kenara sıçrar ve bağırır.*) Siz kimsiniz? Ne istiyorsunuz? Yaklaşma bana!

ŞIH AHMET: Korkma kızım, kaçma benden. Bir kötülük gelmez benden sana!

ZEYNEP: İn misin, cin misin? Ne istiyorsun benden? Yalnızlığımı mı kolluyorsun?

ŞIH AHMET: Yavrum ben ne inim ne de cinim. Senin

gibi bir insanım. Karşı geçe köylerinden gelirim. (*Ona çok alıcı, arzu edici gözlerle bakar.)*

ZEYNEP: Bana ne? Nereden gelirseniz gelin. Gidin işinize!

ŞIH AHMET: (*Ona doğru yaklaşarak.*) Kızım sana bir zarar gelmez benden , korkma!

ZEYNEP: (*Sımsıkı çapasına sarılır.*) Git diyorum sana! Var yoluna git diyorum! Bir adım daha atayım deme. Kafanı dağıtırım çapayla!

ŞIH AHMET: (*Durur.*) Bir derdin olmalı senin. Böyle yalnızlıklarda kendi kendinle, düşüncelerinle başbaşa, derdini türkülerle dökersin.. (*Etkileyici bakışlar.) İÇ KONUŞMA: Tatlı sesi inim inim inletiyordu dağları. Güzelliği kadar namuslu da. Adımımı atsam çapayı kafama yiyeceğim*..), Gel bacım gel! Anladım ki senin çocuğun olmaz. Belli çok yerlere gittin. Çok taşlara vurdun başını. (*Zeynep alıklaşır, elinden çapa düşer.*) Ama yine de kurutamadın gözlerinin yaşını. Görüyorum, en az yedi yıllık çekmişliğin var gözlerinde kümelenen. Artık üzülme, güzel Tanrı'mın yüceliğini, ışığını yansıtan, melekleri perileri anımsatan, bülbül sesli kadınım! (*Zeynep etkisi altına girmiştir.*)

ZEYNEP: (*Diz çökmüş, büyülenmiştir.*) Siz, kara sakalı altında ak yürek taşıyan. Elinde asası dağlar beller aşan, dertlilerin darını ulaşan Hızır mısınız ne? Nereden bildiniz benim çocuğumun olmadığını? Yedi yıldır bu derdi çektiğimi nereden anladınız? Siz kayıptan haber veren bilican mısınız?

ŞIH AHMET: (*Önünde diz çökmüş kadının başını okşıyarak.*) Ben –haşa! – Hızır değilim. Ama belki bilicanım.

Düşlerimde peygamberle konuşur, ondan emirler-fermanlar alırım. Öte geçede dillerde dolaşır adım sanım. Belli ki buralara gelmemiş namım.. (*Kasılarak.*) Ben Alirıza oğlu Şıh Ahmet'im.

ZEYNEP: (*Korkuyla adama gözlerini diker.*) Aman Şıh'ım, ben ettim sen etme! Sakın bana beddua etme! Seni herkes tanır. Sizi önce başka donda görmüştüm, onun için tanıyamadım. (*Ayaklarına kapanır.*) Müsaade et gidip köye haber vereyim geldiğini, tekbirle-duayla karşılasınlar seni. N'olur bağışla beni... Zati günahlar altında ezilir dururum.

ŞIH AHMET: (*Ağır ağır.*) Kalk kadınım kalk! Kalk da güneşe bak, neredeyse akşam olacak. Yalnız başınasın, git evine. Köyünüze geleceğim, ama şimdi değil. Geleceğimi haber verebilirsin. Size konuk olayım, kimin gelinisin?

ZEYNEP: (*Ayağa kalkmıştır.*) Veli Çavuş'un..

ŞIH AHMET: Şu rahmetli.. Tanırım, iyi tanırım. Karşı geçelere beni ziyarata gelmişti. Hak yoluna çokça para vermişti. Haydi bağışladım seni. Size konuk olacağım. Bu gece senin niyetine yatacağım. Derdini Peygambere anlatacağım. Ondan senin için bir derman isteyeceğim. Üzülme, haydi kalk! Git ve rahat et. Kocana da anlatmayı unutma, kendisiyle bu konuda pazarlık edeceğim. Veli Çavuş'un oğlu olduğuna göre, eli bolca olsa gerektir.

ZEYNEP: (*Ayağa kalkar, şaşkındır*) Şimdi bize gitsek olmaz mı? Seni konuk eyleriz. Başımızın tacı, gözümüzün ruhusun. Bizde yatarsın. Tanrı'ya peygambere bizim evde tapşırırsın.

ŞIH AHMET (*İÇ KONUŞMA: Kötü ettik güzel gelin kötü! Bir şıh değil de eşkıya olarak tanıtmalıydım kendimi*

sana.. O zaman kaldırırdım seni dağa, kimsenin ruhu bile duymazdı. Bunca kör insan ardımdan koşar... Artık geç..) Olmaz kızım olmaz, bu gece gelemem. Kızıllı köye uğrayacağım. Kurban kesmiş, beni bekliyorlar... (*Sahne kararır.*)

SAHNE 5

Işıklar yandığında; açık bir ahır kapısının iki yanında Şıh Ahmet, Hüseyin, Ali dayı durmuş pazarlık etmektedir. Akşam güneşinin son ışıkları kapıdan içeri süzülerek, orada bulunan gübre yığınına vurmaktadır. Zeynep de bir kenarda sonsuz bir sabır içinde beklemekte..

ŞIH AHMET: Hüseyin, Veli Çavuş'un oğlu! Senin baban baba adamdı. Eli boldu, cömertti. Hem de çok mertti...

ALİ DAYI: Şıh'ım, Hüseyin'in babasından geri kalan yanı mı var?

ŞIH AHMET: Yok Ali, damadını hiç savunma. Hele Hüseyin sen de hiç alınma. Baban kadar cömert değilsin ki değil.

HÜSEYİN: Valla Şıh'ım, cömert olmasına cömerdim ama gelgelelim-darılma sen yükünü öyle yüceye yığdın kibeş koyunun yanısıra, bir de katırımı istiyorsun. Oysa ki biliyorsun, burası dağlık bölge, katır bizim herşeyimiz. Beş koyunun yanına üç koyun daha katayım, uzlaşalım...!

ŞIH AHMET: (*Alınmış.*) Evladım senin bileceğin iş bu. İster ver, ister verme.

(*Zeynep yalvarıyla bakar kocasına.*) Ben gelini kırda

gördüm acıdım. Ağzından çıkan 'ah!' dağı taşı deliyordu. Bir ağıt tutturmuştu, göğe yükseliyordu. Ben sordum o anlattı. Benim de içimde fırtına koptu. Adına uykuya yattım, düş gördüm.

ALİ DAYI: Şıh'ım sen bilirsin ocağına düştük..

ZEYNEP: (*Adamın ellerine sarılır.*) Yüce Şıh'ım! Gördün, gözetledin göklere çıkar ahım. Vaz gelme bu işten. İste istediğini! (*Boynundaki altınları koparıp, adamın ayaklarının dibine atar.*)Al altınlarım senin olsun, kurtar beni bu dertten!

ŞIH AHMET: Yok kızım yok.. Bildiğin gibi değil bu iş. Çünkü ben kendi başıma görmem bir iş. Tanrı buyurur, peygamber emreder. Onlar bana düşlerimde ne yapacağımı der. Senin için dediler ki; 'o gelinde kötü cinler yuva yapmış. Onca yıl boyunca ne yaptılarsa, çıkmamış. Bir sıcak gübre yığını üstüne oturup bekliyecek. Sen ise üç 'yasin' okuyup cinleri kamışa dolduracak, 'ihlas' ile ağzını kapatacaksın. Daha birçok şeyler söyledi. Hepsini size söylüyemem. 'Karşılık olarak da kocasının en gözde, en sevdiği şeyini alacaksın' dediler. Bu emir, bu buyruk dışında iş yapamam. Önce de size anlattım bunları. Ayrıca yabancı kimselerin bulunmayacağı yerde yapmamız gerek. Şu ahır da boş, işte tam yeri.. Hüseyin! Kabul ettiğin an başlayabiliriz..

HÜSEYİN: (*Uykudan uyanır gibi.*) Doğru benim en sevdiğim, en gözde hayvanım katırımdır. Çevrede bir eşi daha yoktur, boyundan, huyundan ve husundan yana.. Şu yol yoksulluğu içinde can damarımdır. Ama madem ki Tanrı buyurdu, peygamber emretti. Ve atacaksın madem üstümüzdeki şu pis derdi verdim gitti katırı da.. Şu andan itibaren, o da senin oldu..

ŞIH AHMET: İşte şimdi babanın ruhu şad oldu. Şimdi Ali ağa, Zeynep'in bir babası sen, bir babası ben. Hüseyin sen de Tanrı'nın emriyle kocası.. Şunca köy bölgenin şıhı ve hocası olan ben size derim ki: Oturun şu köşede, hiç birşeye karışmayın. Ağzınızı açıp da bir tek kelime konuşmayın. Ben dualar edeceğim. Dünyalar dolusu cinleri biraraya getireceğim. Ben duaya başladım mı gözüm görmez olur kötülükleri, kendimi yitiririm. Bir bakarsınız burdan yiter, giderim. Bana yaklaşmayın sakın! Beni tutmaya kalkışmayın. Benden mutlaka üç adım geride durun.. (*Öyle etkili konuşur ki, oradakiler istem dışı olarak, üç adım geri çekilirler*) Çevremi cinci kalabalığı sarmıştır. Yaklaşanları çarpar, ezip yokeder...

ALİ DAYI: (*Tuhaf bir ürperti içinde.*) Haydi Hüseyin şöyle bir köşede oturalım.(*İkisi de kapının bir yanından epeyce aralıklı olarak ve seyircilere yüzleri dönük otururlar.*)

ŞIH AHMET: (*Önce kendine düzen verir. Sonra birdenbire başlar dualar okumaya. Bir süre mırıl mırıl gözlerini Zeynep'e dikerek dua okur. Sonra cebinden bir kamış çıkarır ve onu elinde tutar. Etkili bir şekilde.*) Yaklaş yanıma Zeynep gelin! (*Baş-göğüs ve bacakları üç kez işaretler.*) Soyunacaksın Zeynep! Geç içeri! Soyun dipten başa! Anadan doğma olacaksın! (*Hipnotize eder gibi.*) Soyun Zeynep, cıscıbıldak ol! (*Kadın soyunmaya başlayınca sahnede renkli ışık kırılmaları olur. Bu ortam içinde soyunur. Babası ile kocası o yana hiç bakmazlar, birer taştırlar sanki..*) Otur sıcak gübrenin üstüne. Yayılsın sıcaklık vücuduna. Kul yapısı hiç birşey kalmasın üzerinde. (*Bunları söylerken, kadına yiyecekmiş gibi bakmaktadır o soyunduğu yerde.*) Kapıyı kapatıyorum. (*Kapar.*) Kendinle başbaşa kal orada! Şimdilik iyilik cinlerini toplayıp yolluyacağım sana. Burası bir savaş alanı olacak. (*Çok acayip*

hareket ve seslerle cin çağırmaya başlar. Bir süre bunları sürdürür. Ali dayı ve Hüseyin şaşkınlık içindedir. Şıh kendinden geçmiştir. Karşısında birileri varmış gibi konuşur. Hem konuşur, hem de karşısındakilerin yerine yine kendisi cevap verir...) Hepiniz buradasınız, söyleyin bana Yecücler Mecücler, padişahınız kim?

.....

Ha sensin değil mi? (*Eliyle boşluğu gösterir.*) Gel buraya ve bana en yaşlı cini bul içinizden!

.....

Söyle bana yaşlı cin! Söyle bana Zeynep'in derdi ne? Neden çocuğu olmaz?

.....

Demek içinde o var.. İçini yiye yiye şişkolaşmış cin var. Yok mu kolayı onu çıkarmanın? Söylemiyeceksin ha, söylemiyeceksin öyle mi? Senin gırtlağını sıkacağım. (*Eli havada birşey sıkar gibi.*) Söyle diyorum söyle! Senin yüzünden koskoca cin taifesini kamışa doldurup, ağzını mumluyacağım. Hıım, demek söylüyeceksin?

.....

Demek hep birlikte içeri doluşacağız? Sonra Zeynep'e yapışacağız? Eme eme çıkaracağız o şişkoyu? Biraz zor olacak, belki bağıracak öyle mi? (*Yeniden acayip hareketler yapar. Komut verir.*) Sıraya gir! Cin ordusu üçerli kol ol. Peşimi takip et, uygun adım marş! (*Yürür ve kapıyı açıp kapatır, sesler içerden gelir.*) Halka ol! Üç kere dolan gelinin çevresini. Dikkaaat yapış! (*Gelin birden bağırır.*) Daha yavaş daha yavaş em! (*Soluk soluğa ve heyecanla*) Fazla eziyet verip geline çile çektirmeyin! (*Ah! Oh! Ve diğer heyecan ünlemleri sürdürülürken:*)

HÜSEYİN: Ali dayı Şıh içeride..

ALİ DAYI: Aman oğlum sus..

HÜSEYİN: Ne yapıyor acaba? Cinler kızına çok eziyet veriyor olmalı...

ALİ DAYI: Şu koca memlekette ondan başka yok cinlere hükmeden. Kaç kere görmüşler havada uçurduklarını Şıh Ahmet'i..

HÜSEYİN: Ben de duydum. Çok işlerini onlara gördürürmüş. Bir koca tarlanın taşını onlara paklatmış. Bağının budanmış çubuklarını onlara toplatırmış.

ALİ DAYI: Onlar da kendi canlarından korkuyorlar. Şuncağız kamışa sıkışıyor binlercesi. Zahar çok sıkılıyorlar, eziyet çekiyorlar..

HÜSEYİN: İnsan bir görse acaba nasıl yaratıklar? (*Bu arada içerden anlaşılmaz sesler, inilti ve heyecanlı solumalar gelmeye devam eder.*)

ALİ DAYI: Küçüklü büyüklü tıpkı insana benzerlermiş. Hem sonra okuyan insanın duayı iyi bilmesi gerekirmiş. Bir kelimesini şaşırsalar, cinler onu çarpar, ağızlarını çarşambadan perşembeye çevirirlermiş. Korkar, her 'ben hocayım' diyen kişi, yapamazmış bu işi. Bakma sen, Şıh Ahmet ermiş kişi. O öyle bir adam ki, bir bakarsın kaybolur ve ancak yedi yıl sonra çıkar ortaya..

HÜSEYİN: Ali dayı sakın kızın cinlerle başbaşa bırakıp, şimdi de kaybolmuş olmasın. Biliyorsun beş-altı yıldır yoktu, birdenbire ortaya çıktı.. Baksana kızın içeride inliyor. Belli ki cinler çok eziyet ediyorlar..

ALİ DAYI: Oğlum sen aklını mı kaçırdın? O keramet ehli bir kişi. O bir yiter, ortaya çıktığında, ya Mekke-i Mükerreme'de ya da Medine-i Münevvere'de olduğunu

söyler. Böyle bir adam, hiç cinlerin yanında tek başına Zeynep'i bir eksiketeği bırakır mı? Doğrusu sen onunla fazla konuştun, sözüne söz ettin..Ne isterse kabullenecektin. Ben dedim içimden, şimdi herşeyden vazgeçip sana hışım edecek.. Seni onulmaz bir derde daha duçar edecek..

HÜSEYİN: (*Saf saf.*) Belki de babamı tanıdığı için bana kızmadı. Aslında ben birden us yetiremedim. Karşımdakini normal bir insan sandım. Oysa o ulu kişi! (*Susar. İçerden aynı çeşit sesler sürer.*) İçeriden iniltiden başka birşey gelmiyor. Acaba n'oluyor? Ne yapıyorlar? Sakın kızını öldürmesin cinler! Kapının yarığından bir baksak mı? (*Ayağa kalkar. Ali dayı anında kolundan yakalar.*)

ALİ DAYI: Dur oğlum! Adımımı atayım deme. Şimdi tüm çevremiz cinlerle dolu. Hepsi içeri girmedi ya, bir kısmı da burada gözcülük yapıp, onları koruyordur. Bizi hemen çarparlar, otur oturduğun yerde. Şıh Ahmet içerdeyken, cinler hiç birşey yapamaz kızıma... (*Birden kapı açılır.*)

ŞIH AHMET: (*Hafif bir yorgunluk vardır, bağırır.*) Sıraya giiiirr! İkişerli kol halinde dışarı çık. Çevir etrafımı! Ey yaşlı cin, o kötülük cini şişko çıktı mı?

.....

Çıktı demek. Döl yatağına yeşerecek bir bitki yerleştirdin mi? Pekala! Ey benim yaranlarım cinlerim! Sizleri toplu salamam, dünyamızda başıboş dolaşmanıza göz yumamam. İnsanlara sakıncanız olur.. (*Bağırır, coşar acayipleşir.*) Tek sıra oooll! Küçül, küçül, nohut kadar küçül girin bakayım kamışa! Girin yalvarmayın! Tümünüz dolun kamışa.Sonra işler açmayın başımıza. Kötülük cinlerini yediniz siz de kötüleştiniz, (*Dualar okur.*) Kamışın ağzını mumluyayım. Çek kafanı içeriye! (*Elindeki kamışın ağzını cebinden çıkardığı bir parça balmumuyla kapatır.*

Dualar okurken birden silkinir. Olağanüstülüğü gitmiştir. Düşer, kendini kaldırıp yere atar.)

ALİ DAYI: (*Aceleyle.*) Koş Hüseyin tutup kaldıralım. Zeynep kızım sen de giyin gel! (*Kaldırırlarken.*) Kalkın Şıh'ım, kalkın hocam..

ŞIH AHMET: (*Güçlükle doğrulup kalkar.*) Çok şükür Tanrım sana! Çok zor bu cinlerle uğraşmak çok. Ufak bir yanlışlık, insanın ölümüne sebep olur. Zeynep gelin gitsin, gitsin yatsın artık. Ona da çok eziyet verdiler cinler.. (*Zeynep çıkar. Şıh'a hiç bakmaz, üzgün-ağlamaklı yürür.*)

ALİ DAYI: Zeynep kızım, Şıh'ın elini öpsene. Senin için hayatını ortaya koydu. Cinlerle cebelleşti.

ZEYNEP: (*Şıh'a döner ve anlamlı anlamlı bakar.*) İçeride öptüm elini, öyle değil mi Şıh'ım? (*Hızla çıkar.*)

ŞIH AHMET: (*Heyecanlı.*) Doğru, hem de birkaç kere.. korkmuş olacak.. Ben artık gideyim.

(*Sahne kararır.*)

9-GERÇEĞİN DEDİKODUSU BU: ZEYNEP KADINLIĞINI İSPAT ETTİ

SAHNE 6

KONANTAŞ: Kır yolunda bir seki, I. ve II. Gelin sırtlarında çalı çırpı girerler ve sekiye ofluyarak konarlar yükleriyle birlikte. Biri gebedir. Yıllar daha da çökertmiştir bu iki gelini..

II. GELİN: Gidi gençlik! Uçtu gitti..

I.GELİN: N'oldu kahırlandın yine?

II.GELİN: Aklıma ne geldi biliyor musun? (*Öbürünün yanıtlamamasına aldırmaz.*) Biz üç çocuktuk, üç genç kız olduk. Gelinlik çağımız geldi, üçümüzün kısmeti birden geldi, gelin olduk..Üçlü yaşadık, üçlü çalıştık. Bulgur haşladık, odun taşıdık. Tezek topladık kırlarda. Kuzukulağı-yemlik çektik anızlarda torbalar dolusu. Kenger kestik düzharmanlarda, sakız kanattık. Üçlü çiğnedik sakızlarımızı. Sütleğen çekerken patlattık el damarlarımızı..

I.GELİN: (*Üzgün.*) Yeter yeter Tanrı aşkına, depreştirme yaralarımızı!Ansıtma üçlü geçen anılarımızı.. Ah, az mı yalatmıştık kertenkelelere avuçlarımızı? Geleceğimizi keşfetmek için Dıngıl Diken'ine az mı değnek saplamıştık?

GELİNLER KOROSU:
Biz üç gelindik altı ay öncesine dek.
Koca köyde üç can yoldaşı..

Birbirimizin sırtaşı, aktaşı, karataşı,
Çatım çatım çatlıyan Sabırtaşı..
Sana üçüncü gelin derlerdi, çoluk-çocuk öyle bellemişti..
Adın Fatma'ydı ya, kimse bilmezdi, bilmesinlerdi..
Derdinden kimse anlamazdı, anlamasınlardı..

I.GELİN: Terkettin bizi Fatma, üçüncü gelin,
Çocuk yolundaymış senin de ecelin. Yedi çocuk sen var ettin. Sekizinci ise seni yok etti..

II.GELİN: O gitti. Gitti gider. Belki de şimdi bize yer hazır eder.

I.GELİN: Öyle korkuyorum ki, ben de sekizinciye gebeyim. Bir kötü, bir bumburuk korku oturmuş yüreciğime doğururken öleceğime dair bir korku.

II.GELİN: Niye, korkuyor muşsun? Ben sekizinciyi, onun ölümünden sonra doğurdum. Üstelik ben de senin gibi korkardım. Ben geçtim o köprüyü, sen de geçersin selametle. Kocadede'nin elinin suyunu ya da yedikat ipekliye sarılı evliyanın kutsal tasından su içersin. Ondan sonra arslan gibi doğurursun..

I.GELİN: Anam aslında o ölecek gelin değildi. Sancısı tuttuğu gün güneş batımında eşik arasına bulaşık suyu dökmüş. Alkarı'nın peşinin ucunu kirletmiş.

II. GELİN: Öyle ya, eşik arası, Alkarı'nın yeridir.

I.GELİN: Akşamdan sancısı hızlanmış. Gelinceğizi göklere çekmeğe başlamış. Birden 'al basmış'. Dili dudağı kurumuş, boğulmuş. Hatırlamıyor musun biz bile yetişemedik? Alkarı boğmuş gelinceğizi, şişten-demirden

elleriyle ciğerini söküp götürmüş. Ondan sonra ağzından burnundan kanlar boşanmış..

II.GELİN: Anacığım eceli gelmiş zavallının. Yoksa söyleseydi, böyle böyle; eşik aralığına bulaşık suyu döktüm diye, bir tütsü yapar kurtarırlardı onu Alkarının elinden.. Aman sen de öyle birşey yapmıyasın sakın. (*Az susarlar.*) Ah ben bugün kimi gördüm kimi?

I.GELİN: Kimi gördün, kimi? İn mi cin mi?

II.GELİN: Küçük dağları ben yarattım diye diye dolaşıyor. Karnını devire devire su taşıyor. Bir kurum çalım.. Dedim ki kendi kendime, hey gidi allım! Senin daha bir, benimki dokuza çıkmak üzere.. Ben senden dokuz kat daha yükselirsem, aya çıkmalıyım...

I.GELİN: Demek gebe diye gercikleniyor.. Şıh Ahmet'e dua etsin, onun keskin nefesine dua etsin.

II.GELİN: Ne yalan söylüyeyim? Hiç aklım-usum ermedi bu işe! Sekizinci yıl kısır Zeynep hamile!

I.GELİN: Ama biliyorsun, Şıh Ahmet de bir evliya, gayıptan konuşur, gelecekten haber verir. Onun çok çok kerametleri söyleniyor. Öyle olağanüstü işleri var ki, dilden dile dolaşıyor her yanda...

II.GELİN: Öyle ama köyden bazılarının ağzında da şey olduğu.. (*Eğilip kulağına fısıldar.*) gevelenip duruyor..

I.GELİN: Öyle şey olmaz. Öyle birşey yapan adam, altı ay sonra gelip de beş koyun-katırı nasıl götürmeye cesaret eder? Hem bu sözleri dişinin arasından çıkarıp da günaha girme sakın.. Ermişlerle uğraşılmaz, sonra derdine derman

bulunmaz.. Bak dinle sana birşey anlatayım da: Şıh Ahmet birgün bir evde konaklayıp, orada yatmış. Ermişliğinden yana çok övüldüğü için, evin küçük gelini bunu denemek istemiş. Şeytan girmiş kafasına, gitmiş gece şıhın koynuna girmiş. Kocası gibi sarılmış, orasına elini atmış. Ama o ne? Bir deste gül gelmiş eline, onu tutmuş. Gelin de sabaha çıkmadan canı çıkmış. Onunla uğraşmaya, hakkında konuşmaya gelmez.. (*Kalkarlar ve ışıklar kararır.*)

SAHNE 7

Işıklar yandığında her zamanki sokak ve duvar dibinde oturmuş çarıklarını onaran I.Delikanlı ve II.Delikanlı gözükür..Aralarında konuşup tartıştukları anlaşılır. Kadınlar aynı sokağa girip, yanlarına otururlar ve yüklerinden kurtulurlar.

I.DELİKANLI: Tövbe tövbe! Tövbeler olsun.

II.DELİKANLI: Ne yalan söylüyeyim kuşkulanıyrum..

II.GELİN: (*I.Geline.*) Ben sana demedim mi? Bak bizim herif de duymuş.

I.GELİN: Ben inanmıyorum. Sana anlattım ya. Şu heriflerden de yüzüm kara, onun şeyi bile yokmuş. Bir deste gül varmış orasında..

II.DELİKANLI: Öyle deme bacım, şeyi yokmuş da üç tane oğul ile dört kızı nereden almış? Ağaç kovuğundan mı?

I.DELİKANLI: Onlar, Tanrı'nın emriyle almış olduğu karısından doğmuş..

I.GELİN: Siz anlamadınız benim dediğimi, Şıh Ahmet'e karşı öyle cinsel istek duyan oldu mu, gül destesi olurmuş..

II.GELİN: Bu isteği duyana öyle gözükürmüş demek.

II.DELİKANLI: Herkes gibi ben de bilirim o hikayeyi.. Peki ama ya Şıh Ahmet'in kendisi duyarsa böyle bir istek, n'olacak?

I.GELİN: Vallah ne bileyim! Ben hiç öyle kötü düşünemiyorum. Bir evliya demiş tapmışım..

I.DELİKANLI: Ben de öyle.. Onca varlıksızlığımız içinde, çocuklarımın rızkından kesip, bir teneke buğday vermişim o gelişinde..

II.DELİKANLI: Vermesine ben de verdim. Sen 'Allah' de ver, balık bilmezse, Halık bilir. Ama yine de içimde bir kuşku var, bunu atamam ben.

I.DELİKANLI: Ama inadım yok, belki de Şıh Ahmet'tendir o çocuk. (*Öbürleri şaşırır.*) Ancak senin anladığın anlamda değil.

ÖBÜRLERİ: Nasıl yani?

I.DELİKANLI: Ben evliyalar menakıbinde okudum, evliyanın elinden bir kadın o niyet ile bir lokma alıp yese, çocuğa kalırmış.. (*O sırada Hüseyin çökmüş bir durumda, ölgün ölgün selam vererek geçer.*)

HEPSİ BİRDEN: O geçti Hüseyin. Ama ne denli de ölgün. Sanki on yıl yaşlanmış. Sanki bir kavgada yenilmiş..

II.DELİKANLI: İki ay oluyor ki, hep böyle, hiç potu

açılmıyor. Diyorum size işin içinde iş var. Sonra Şıh Ahmet koyunlar ile katırı istemeğe geldiğinde basbayağı direnmiş. Vermek istememiş.

ÖBÜRLERİ: Ama yine de vermiş..

II.DELİKANLI: Siz yine işkillenmeyin, dediğiniz olsun.. Haydi avrat sırtla şeleğini doğru eve. Git de ekmeği pişir. Ben de şu çarığı onarıp geleyim.

I.DELİKANLI: Doğru ya, bizim avrat haydi sen de.. Yılda bir kez dedik dinlenelim, bu çarıklar çıktı başımıza.. Yarın yine dağın yolunu, sürünün peşini tutacağız (*Kadınlar şeleklerinin altına girer, erkekler yardım etmeğe çalışırken III. Delikanlı girer ivediyle.*)

SAHNE 8

III.DELİKANLI: Sizi birarada bulduğum ne iyi oldu. Bakın bakın ne buldum?

ÖBÜRLERİ: Dağ köylerinden bir karı mı buldun? Çocuklarına ana mı buldun?

III.DELİKANLI: Bir kağıt buldum..

ÖBÜRLERİ: Bir kağıt bulmuş. Ne kağıdı?

III.DELİKANLI: Bir kağıt ya, Hüseyin'den düştü. Hele gelin şöyle..

II.DELİKANLI: (*I.Delikanlıya.*) Al da oku görelim ne yazıyor? Sen askerde hepimizden iyi okurdun.

I.DELİKANLI: (*Alır kağıdı merakla açar, öbürleri çevresini sarmıştır.*) Hem de daktiloyla yazılmış. Durun bir içimden süzeyim.. (*Seyircilere döner ve sessiz okurken yüzü korkunç bir değişmeye uğrar..*)

ÖBÜRLERİ: Ne yazıyor? Okusana!

I.DELİKANLI: (*Ağır ağır ve heceliyerek.*) '... Veli oğlu Hüseyin'in muayenesi yapılmış ve meni tahlili sonunda; bir miligram menideki sperm sayısının 60.000.000'dan düşük olduğu görülmüştür. Çocuğu olmıyacağına dair rapordur...' (*Tümü şaşkın ve taş kesilmişlerdir. O şaşkınlık anında birdenbire Hüseyin girer yeri araştırarak. Durumu kavrar ve kağıdı I.Delikanlı'nın elinden kaptığı gibi kaçar. Bütün gözler ona döner..*)

GELİNLER VE DELİKANLILAR KOROSU:
O Hüseyin'di o! Kağıdı aldı kaçtı.
Kaçmadı sanki uçtu.
Gerçek şimdi ortaya çıktı.
Şıh Ahmet'e ulu hoca, evliya derdik, ipliği pazara çıktı.
Hayın çıktı, namussuz çıktı..
Ya Zeynep'e vurulan kısır damgasının suçlusu kim?
Geleneklerimiz mi? Karabilgisizliğimiz mi?
Yoksa bizi bu durumda bırakanlar mı?
Her kimse ve her neyse,
Zeynep kadınlığını ıspat etti.. (*Işıklar kararır. Az sonra aynı sokak hüzünlü bir renkle ışıtılır.*)

EPİLOGOS

Oyundan bazı kişiler geçerlerken, sokağın hüzünlü ortamı içersinde, Hüseyin ile Zeynep hakkında, kesintili olarak olasılar sunarlar...

I.DELİKANLI: Durumun köye yayıldığı günün gecesi, yittiler ortalıktan Hüseyin'le Zeynep...(*Çıkar.*)

II.DELİKANLI: (*Hemen arkasından.*) Oysa anlaşılmasaydı, belirginleşmeseydi durum, yaşayıp gideceklerdi aramızda. Üç kişii bilecekti.. Alınyazılarına razı geleceklerdi.. (*Çıkar. Az ara.*)

III.DELİKANLI: Kayaarasının mağaralarından birinden, çocuk ağlaması duymuşlar oduna giden kadınlar. Ninni sesleri yankılanıyormuş Kayaarasının Derede.. Tıpkı Zeynep'in sesiymiş.. (*Çıkar, az ara.*)

ALİ DAYI: (*İyiden yaşlanmış, ağlamaklı.*) Bugün düşümde gördüm yavrumu, Zeynep'imi. 'Baba ben iyiyim,

canım sağ' dedi, çocuğum da oldu. Öyle bir rahatım ki.. Hüseyin'le gül gibi geçinip gidiyoruz..' Bulutlardan seslendi bana. (*Ağlıyarak.*) Ah yavrum senin sebebin benim. Anan da öldü, şimdi çekiyorum sana yaptığımı... (*Çıkar.*)

I.YAŞLI KADIN: Geyikatıla'nın Kayalık'ta Hüseyin'i görmüşler.. Bir geyiğin peşinden geyik gibi koşuyormuş.. (*Çıkar. Az ara.*)

II.YAŞLI KADIN: Zeynep'i Şıh Ahmet tutup göğe çekmiş. Hüseyin peşini bırakmamış. Üçü birlikte bulutlardan kayıp sır olmuşlar.. (*Çıkar.*)

III.YAŞLI KADIN: Hüseyin ile Zeynep bir kentte otururlarmış. Adlarını bile değiştirmişlermiş.. *(Çıkar iki gelin girer az sonra..*)

I.II. GELİN: Adı sanı yitti Zeynep gelinle Hüseyin'in. Sadece öyküleri kaldı.

SATILIK

(EVLİLİK OYUNU)

KİŞİLER:

SIĞIRTMAÇ ALİ: Olgun, yakışıklı, yirmibeş yaşlarında.
GÜDÜK OSMAN: Kısa boylu, şakacı, yirmidört yaşlarında.
YUSUF: Sekiz yaşında, çabuk kanan bir çocuk.
SALMAN AĞA: Elli yaşlarında, sinsi, yumuşak diken dedikleri cinsten bir köy zengini
FADİME KADIN: Aynı yaşlarda, Salman Ağa'nın karısı.
HACI OMUŞ: Altmış yaşlarında, hem hacı, hem de hoca olan varlıklı bir köylü kurnazı.
KÖR İHSAN: Elli yaşlarında, aşağılık duygusunu yenememiş, sağlamlara hınç duyar biri.
SATI BACI: Aynı yaşlarda iyimser bir kadın, Kör İhsan'ın karısı.
HATİCE KİRVE: Yirmibir yaşlarında bir genç kadın.
ZEYNEP: Ondokuz yaşlarında güzel bir kız.
BİRKAÇ KÖYLÜ

Yer: Bir Doğu Anadolu köyü
Zaman: 1960'lı yılların ortaları

ÖNOYUN

Bir köy sokağı. Henüz çalıştırılmayan ve onarımı yapılmakta olan, davar ağılından bozma, büyükçe bir odanın dış duvarında, kapı yeri üzerinde K. İLKOKULU yazılı tahta levha vardır. Kapıya yakın, sonradan açılmış ve iğreti yerleştirilmiş pencere kasasının alt yarısı cam üstü beyaz ambalaj kağıtlıdır. Öğretmen ve öğrenci ve Yusuf'un sesleri duvarın arkasından, çekiş vuruşları arasında duyulur. Sonra sokağa Hacı Omuş'la Salman Ağa ve Güdük Osman girerler.

Perde açılmadan önce okul paydos zili ve dağılan öğrencilerin sesleri duyulur. Seyircilere, normal bir okul yahut sınıf göreceğini umarken, perde açıldığında sesler kesilmiş ve yukarıdaki görünümün şaşkınlığı yaşatılır.

ÖĞRETMENİN SESİ: Oğlum siz ikiniz niçin bekliyorsunuz? Arkadaşlarınız ağılın arka kapısından çıktılar. Ön kapının onarımını daha bitiremedim, görüyorsunuz.

ÖĞRENCİNİN SESİ: (*Gülerek.*) Öğretmenim şu Yusuf diyor ki, öğretmenin karısı yok mu?

ÖĞRETMEİN SESİ: (*Hep çalışırken konuşur.*) Hayır yok. Ben evli değilim. Kendimi zor geçindiriyorum.

ÖĞRENCİNİN SESİ: Öğretmenim Yusuf diyor ki, evli olsaydı, işlerini hep karısı görürürdü, benim işlerimi hep karım yapıyor.

ÖĞRETMENİN SESİ: Benim babam Salman Ağa değil ki, işlerimi yapacak bir kız alsın bana. Yusuf kaç yıldır evlisin?

YUSUF'UN SESİ: İki yıldan fazla oldu öğretmenim.

ÖĞRETMENİN SESİ: Yani sekiz yaşındayken mi evlendin?

YUSUF'UN SESİ: He öğretmenim.

ÖĞRETMENİN SESİ: Karının adı ne? Kendisi kaç yaşında?

YUSUF'UN SESİ: Adı Zeynep, yirmibir yaşında..*(Arkadaşıyla fısıldaşır.)*

ÖĞRETMENİN SESİ: Yine ne fısıldaşıyorsunuz?

ÖĞRENCİNİN SESİ: Öğretmenim Yusuf diyor ki, babama söyliyeyim, öğretmenime de başka birinin kızını satın alsın. Onun benden çok işi var...

ÖĞRETMENİN SESİ: (*Kahkaha atarak, dalga geçer.*) Hiç fena olmaz. Yarın size geleyim de benim yanımda söyle. Ben de biraz kendimi acındırayım. Hiç değilse şu ağıldan bozma odayı sınıf yapmaya çalışırken bana yardımcı olur. (*Ciddi.*) Şaka bir yana, aynı zamanda köyün muhtarı olan babanla oturup konuşmam gerekiyor. Üç aydır kapı, pencere ve masa onarmaktan, dam aktarmaktan yorgun düştüm. Araç gereç, defter kalem kitap yok. Köye ilk geldiğimde getirdiklerim de bitmek üzere. Babalarınız, abilerinizden kimse gelip yardım etmiyor, işimiz var diyorlar. Bazan uğrayanlar oluyor dalga geçmek için..Yer bulamamaktan, Hacı Omuş'un ağıldan bozma odasını sınıf yaptık. Sizlere davar bana da çoban diyorlar.!

GÜDÜK OSMANIN SESİ: (*Uzaktan gelir.*) Memleketin namussuzları! Ananızı-avradınızı böyle böyle yapayım! Salman Ağa, Salman Ağa! Salman Ağa çıkmış dağa. Hacı Omuş düşmüş ayağa..Tosbağa, tosbağa, tos-

bağa, tosbağa...

ÖĞRETMENİN SESİ: Benim adamım Güdük Osman geliyor. Köyün delisi-melisi ama bana tek yardım yardım eden o. Sağolsun yine yardıma geliyor olmalı. Karanlık olmadan şu kapıyı yerine kurarız birlikte. Yine ne var?

ÖĞRENCİNİN SESİ: Öğretmenim, bu Yusuf korkusundan titremeye başladı. 'Benim düşmanım geldi, kaçalım' diyor.

ÖĞRETMENİN SESİ: Demek Güdük Osman senin düşmanın Yusuf? Ne duruyorsunuz öyleyse? Haydi görünmeden çıkın arka kapıdan... (*Konuşmalar durur, onarım sesleri arasında Hacı Omuş'la Salman Ağa sokağa girerler.*)

HACI OMUŞ: (*Okul tarafına hiç bakmaz.*) Salman Ağa niye beni bu sokaktan getirdin? Boyumca günaha soktun beni. Şu okul mudur mokul mudur, onun önünden geçmeye yeminliydim.

SALMAN AĞA: (Gülerek.) Yahu senin ağılındı burası, sen verdin. Haydi bakalım bizim çoban ne yapıyor, davarları salmış galiba...

HACI OMUŞ: Olmaz o eşikten içeri adımımı atmam. Vermem için sen ısrar ettin. Üstelik kız torunumu okula yazmacağına söz vermişti. Ağılı alınca sözünden döndü. Hüsnüye'yi yollamazsan okula, seni mahkemeye veririm, dedi.

SALMAN AĞA: Ne yapalım bu öbürü gibi değil. Yakında onu da müslüman eder, peşine takarım üzülme. Ne de olsa hükümet adamı, birden üstüne gitmeyelim. Köyün

delisi geliyor, bize dalaşmadan uzaklaşalım.

GÜDÜK OSMAN: (*Sesi arkadan gelir.*) Memleketin namusssuzları! Ağalar, tosbağalar!
Salman Ağa Salman Ağa! Hacı Omuş çıktı dağa! Kumandan geliyor kumandan! Ananızı avradınızı...

HACI OMUŞ: Geldi bile. Salman Ağa, sen yüz veriyorsun şu Güdük Osman'a. Bu yüzden ağzına geleni, sövüp sayıyor..

SALMAN AĞA: Ne diyeyim Hacı Omuş? Allah vuracağı kadar vurmuş, bir de biz mi vuralım. Dağda bayırda sokaklarda dolaşıp duruyor. Biri bir parça ekmek verirse yiyor, vermezse kıvrılıp yatıyor bir köşede..

GÜDÜK OSMAN: (*Saçı sakalı birbirine karışmış, yırtık-pırtık şapkası ve ceketini tersinden giymiş. Sallanarak, zıplayarak sokağa girer. Onları görünce kahkaha atarak çevrelerinde dolaşır. Onları tutacakmış gibi yapar.*) Allah'ın dürzüsü Hacı Omuş, Peygamber'in namussuzu Salman Ağa! Salman Ağa çıktı dağa. Hacı Omuş'u buldu dağda. O da kendisi gibi tosbağa. Ananızı avradınızı aha böyle (*Yekinme hareketleri yaparak.*) yapayım dağda bağda! Kumandan geliyor kumandaaan ! Hacı Omuş, Hacı Omuş. Hacı Omuş'a kim komuş?
(*Ciddi.*)
Hey kafasız köylüler! Bir Allah'ı öbürü Peygamber'i yanına almış, ananızı bellemiş!..

HACI OMUŞ: (*Onu itekleyerek.*) Ulan köyün delisi, Güdük Osman budalası git bizden öte, öte git! Git derede bayırda, kurda kuşa bağır-çağır!

GÜDÜK OSMAN: (*Kah gülerek, kah ciddi ve acayip*

hareketlerle.) Hacı Omuş Hacı Omuş! Salman Ağa Hacı Omuş'a komuş. Kumandan da Salman Ağaya komuş. Salman Ağa'ya çalışanlar! Dilinin ucunu yaşlamayanlar! Hepinizin anasını avradını. Kumandan geliyor kumandaaan! (*Koşarak öbür taraftan çıkar.*)

SALMAN AĞA: Karakolda, hapishanede biraz fazla okşadılar bu pezevengi. Onun için hep kumandanı sayıklıyor. Kafasına çok vurmuşlar..

HACI OMUŞ: Deli danalar gibi bağıra-çağıra küfrederek koşmasından belli.. Öküzün, eşeğin, koyunun cümle hayvanlardan, hangisinin kafasına kuvvetle vursan, artık ondan daha hayır gelmez. Deli divane dolaşır durur. (*Çıkarlar.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Bağırarak yeniden girer.*) Allahsız tosbağalar! Memleketin namussuzları! (*Kimseyi göremeyince birden susar. İçeriden dışarıyı izlediği anlaşılan öğretmenin kahkahası duyulur.*)

ÖĞRETMENİN SESİ: Tamam Osman, köyün delisi. Gittiler memleketin namussuzları. Gel içeri.

GÜDÜK OSMAN: (Değişmiştir.) Öğretmenim, zaten sana yardıma geliyordum...

ÖĞRETMENİN SESİ: Kapı kanadının üstünden atlayıp içeri gel. Önce bir çay demleyip içelim. Sonra birlikte kapıyı kurarız yerine. (*Güdük Osman tam kapının önündedir.*) Sana aşkolsun koca köye deli olduğunu kabul ettirmişsin ya!...

GÜDÜK OSMAN: (*İçeri girerken*) Bir adama kırk gün deli derler deli olur. Bana iki yıldır diyorlar. (*İçeriden sesi*

gelir.) Çok akıllı sözler ediyorum, yine deli saçması sanıyorlar, masal diyorlar.

ÖĞRETMENİN SESİ: Osman, umarım bu kere kararlı geldin, bana herşeyi, bütün öyküyü anlatacaksın. Sakın bana da deli numarası yapma!

GÜDÜK OSMANIN SESİ: (*Gülerek.*) Hayır hayır yapmam. Hapiste yattığım sırada, Salman Ağa dürzüsü, benim delirdiğimi, adını şimdi anmak istemediğim arkadaşımın ise verem olduğunu köye yayıp, herkesi inandırmış. Ben de köye geleliden beri kullanıyorum deliliğimi. (*Sahne kararırken.*) Karar verdim, ta başından anlatacağım sana olup bitenleri tek tek. Sen istediğin biçimde, kendi sözcüklerinle ve kendi anlatımınla düzenlersin. İster roman yaz okusunlar, ister oyun yap seyretsinler ve bizim öykümüzden ibret alsın insanlar. Sen de kafana iyi sok herşeyi, yarın başımı alıp terkedeceğim buraları, arkadaşım gibi...

(*Sahne tamamıyla kararır ve oyun başlar.*)

BİRİNCİ BÖLÜM

KÖY ÇEŞMESİNİN DİLİ OLSADA ÖNÜNDE OLANLARLARI ANLATSA

SAHNE I

Köyde bir sokak. Sokağın başında köy çeşmesi. Dip sağ köşede Salman Ağa'nın evi. Solda İhsan dayının evi.Perde açılırken güneş ışıkları çevreyi iyiden ışıtır. Köyde sabah. Arkadan öküz inek böğürtüleri. Koyun, keçi melemeleri ...vs.

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Arka sokaklarda bağırır-görünmez.*) Haylayın haa! Haylayın! Sığır gidiyooor!

Haylayın haa! Haylayın! Duyduk, duymadık demeyin! Sığır gidiyoor. Ağyola doğruuu! (*Ses bir uzaklaşır, bir yakınlaşır. Bağırma ile birlikte yere vurulan sopa sesleri gelir.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Daha uzaklardan sopa sesleriyle.*) Haylayın haa! Haylayın! Davar gidiyooor! Haylayın haa! Haylayın! Davar gidiyooor! Ağyola doğruu! Haylayın haylayın! Koyunu keçiyi evde komayın. Haylayın ha haylayın! Sürün sürün davar gidiyor! Davar gidiyoor. Ağyola doğruuu! Haylayın ha, haylayın haylayın. Koyunu keçiyi evde komayın!

(*Sağdan ve soldan Sığırtmaç Ali'yle Güdük Osman girerler. Sırtlarında torbaları, ellerinde sopaları vardır. Güdük Osman torbasını çıkarır. Çeşmede elini yüzünü yıkamağa başlar. Sığırtmacın gelişini görmemiştir.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Alayla.*) Ooo! Güdük Osman! Sen de mi yüzünü yıkıyordun. Hiç görmemiştim yüzünü yıkadığını!

GÜDÜK OSMAN: Alay etme! Adam olan elbet yıkar yüzünü.

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Alayı sürdürerek çevresini dolanırken.*) Öyleyse güzel pakla çapak tutmuş gözünü. Bu ne biçim yüz yıkama? Suratının yarısı ıslak, öbür yarısı kupkuru duruyor.

GÜDÜK OSMAN: (*Sabırla dinlemiştir-kızgın.*) Amaaan! Sabah sabah başımda saç kızdırma.
Azdırma yeni yatışmış sinirlerimi. Hadi musluğu kapatacağım, yıkayacaksan yüzünü sen de yıka!

SIĞIRTMAÇ ALİ: Senin gibi miyim ben? Ben yüzümü yerimden kalkınca yıkarım.Yüzünü yumayanın suratını şeytan yalarmış.

GÜDÜK OSMAN: (*Musluğu kapatır. Doğrulup, cebinden bir buruşuk mendil çıkarıp yüzünü silerken.*) Yumayanların değil, yuyup da silmeyenlerin yüzünü şeytan yalarmış (*Siler.*).
Bir varmış, bir yokmuş! Allah'ın kulu çok da yokmuş. Bir tek anakarı ile bir de oğlu varmış. Tıpkı seninle benim gibi...

SIĞIRTMAÇ ALİ: Oğlum bırak şimdi masalı. Gündüz masal anlatanın anasının donu çalınırmış. Masal uzun kış geceleri anlatılır. Senin de herşeyin masal. Dağda-belde, yolda-yolakta heryerde masal anlatırsın. Bir bilirsen beş katarsın. Uydurur kaydırırsın sonra masal diye bize yutturursun.

GÜDÜK OSMAN: (*Az güler.*) Ben masalcı Serikli Hasan'ın dizinin dibinde kurs görmüşüm. Benim tüm yaşamım masal.(*Ciddi.*) Senin de öyle... Köycek tümümüzün de... Masal olmamışlığı, hiç yokluğu yansıtır. Oysa biz gerçek dünyada yokluğu yaşıyoruz. Var mı içimizde şu dünyada varolduğunu ispat edebilen? Yalnız cisimsel değil, düşünsel bir varoluş gerek... Doğru şu anda ikimiz de varız, oturuyoruz çeşmenin başında... Ama birer taş parçası ya da iki odun parçası... Düşünsel varoluşu özgürlük tamamlar. Var mı elimizde özgürlüğümüz? Şu köyde dışarı adımımızı atacak olanağımız var mı? Elbette yok. İşte bunun için kendime bir oyalanma alanı bulmuşum ben. Masallarımız...

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Şaşkınca.*) Ulan Güdük Osman sen neler konuşuyorsun? Nereden öğrendin bu sözleri böyle?

GÜDÜK OSMAN: Hani ben arada komşu köye Selimli'ye gidiyorum. O köyün öğretmeni ile iyi dostluğum vardır. Tam halk adamı. Küçükken çok çobanlık etmiş bizim gibi o da... Ben masallar yazdırıyorum ona. O ise bana bu gibi bilgileri veriyor...

SIĞIRTMAÇ ALİ: Bizim köyün öğretmeni Salman Ağa ile Hacı Omuş'a teslim olmuş, onlar ne derse onu yapıyor. Benim ahbabım da Delihasanyurdu köyü öğretmeni... Ne güzel! Bak masalların işte burada sana büyük yararı dokunmuş.

GÜDÜK OSMAN: Doğru. Ama bir cins masal var ki yarar yerine, zarar veriyor. Örneğin şu dinsel masallar! Köyümüzde bir uyanış olmamışsa Hacı Omuş gibilerinin halka anlattığı, onların da doğruluğuna inanarak bir gönül huzuru içinde gözyaşlarını akıta akıta dinledikleri masallar yüzünden. Tıpkı masallardaki gibi boşluğu, yokluğu yaşıy-

orlar. Şu köyde bir Salman Ağa, bir de Hacı Omuş tam özgürlüğe sahip...

SIĞIRTMAÇ ALİ: Doğru. Bizim tümümüz de senin davarların, benim sığır sürülerimiz gibi ağzı var, dili yok otluyoruz.

GÜDÜK OSMAN: Onlar ise istediklerini yapıyorlar, yapacaklar da biz boyun eğdikçe. Bak Salman Ağa'nın dölü geliyor. (*Öbür taraftan Yusuf çıkar, onları görmez.*) Köy onun dedikodusu ile çalkalanıyor. Salman Ağa, bunu evlendirmek istiyormuş.

SIĞIRTMAÇ ALİ: Parmak kadar çocuğu.

GÜDÜK OSMAN: Hee yaa, bu parmak kadar çocuğu.

SAHNE 2

YUSUF: (*Bir türkünün nakaratını söyleyerek onları görmeden yoluna devam eder.*)
Ezmeyinen süzmeyinen loy loy
Yar bulunmaz gezmeyinen loooy loy..
Mezarımı kızlar kazsın loy loy
Altın saplı kazmayınan looy

GÜDÜK OSMAN: (*Yusuf'u görmemiş gibi ilerler ve ona çarpar.*) Aah! Kusura kalma Salman Ağa'nın oğlu, göremedim. (*Çarpmasıyla devirir.*)

YUSUF: (*Ağlamaklı kalkarken.*) Seni söyleyeceğim babama, bak dizlerim acıdı.

GÜDÜK OSMAN: Aman Salman Ağa'nın oğlu sakın

deme. Hem kendi düşen ağlamaz.

YUSUF: Ben kendim düşmedim ki. Sen düşürdün. Babama diyeceğim ki, o Güdük Osman beni düşürdü. Sen görürsün.

GÜDÜK OSMAN: (*Yusuf son cümleyi söylerken birden yere düşer ve kalkarken ağlama öykünmesi içinde*) Ben de seni anama diyeceğim, görürsün gününü sen. Diyeceğim ki, Ağyola davarın önüne giderken o Salman Ağa'nın Yusuf'u beni yere düşürdü. Bacağım acıdı. Aha bak nasıl da topallıyorum. (*Topallık öykünmesi yapar. S.Ali kendini zor tutmaktadır.*)

YUSUF: (*Çocuksu bir korkuyla ağlamayı bırakmış.*) He ya ben mi düşürdüm seni? Sen kendin düştün.

GÜDÜK OSMAN: (*Hala ağlamaklı.*) Elbette sen düşürdün beni. İşte tanığım da Sığırtmaç...

YUSUF: (*Ona bağırır.*) Sığırtmaç dayı, Sığırtmaç dayı ben mi düşürdüm bunu?

SIĞIRTMAÇ ALİ: Pek farkına varamadım ama, koskoca Güdük Osman senin ayaklarının altındaydı. Herhalde sen düşürdün. (*Onların yanına gelir.*)

YUSUF: (*Suçu kabullenmiş.*) Vallah ben düşürmedim.

GÜDÜK OSMAN: (*Ciddi.*) Durup dururken bana ayağınla çelme taktın, düşürdün... Götünle göğe çıksan seni anama söyleyeceğim. Benim anam, senin gibi erçellik edenleri donuna sokuyor...

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Yusuf'tan yana gözükür.*) Durun sizi

barıştırayım. Hadi canım sen de ağlama öyle.

GÜDÜK OSMAN: Barışırım ama birinci isteğim babasına söylemeyecek beni. İkincisi ise evlenince ne yapacağını anlatacak.

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Onu konuşturmak için.*) Demek, sen yakında evleniyorsun ha?

YUSUF: (*Çocuksu, korkusu geçmiş.*) Heya evleneceğim, everecek babam beni.

SIĞIRTMAÇ ALİ: Kiminle evleneceksin?

GÜDÜK OSMAN: Çimçekenin kızıyla mı yoksa, kemik kemirenin kızıyla mı?

YUSUF: (*Yusuf anlamaz-Sığırtmaç gülmekte.*) Onlar da kim ki? Ben tanımıyorum onları.

GÜDÜK OSMAN: Tanırsın oğlum tanırsın. Bir teper, öbürü dişler. Bu işleri kim işler ha?

YUSUF: Kim olacak, itlerle eşekler. Osman dayıya da bak sen! İnsan, itle eşekle evlenir mi hiç? Ben başkalarının kızını alacağım, bir kadın kızı.

SIĞIRTMAÇ-GÜDÜK: (*İkisi birden.*) Bir kadın kızı alacaksın, öyle mi?

GÜDÜK OSMAN: Erkek kızı niçin almıyorsun?

YUSUF: Olmaz. Babam dedi ki, 'erkek erkeği almaz, erkek kızla evlenir'.
Ben de başkalarının kızını alacağım.

GÜDÜK OSMAN: Oğlum adı yok mu bu başkalarının?

YUSUF: Adı başkaları işte!...

SIĞIRTMAÇ-GÜDÜK: (*Gülerek.*) Başkaları! Başkaları!

YUSUF: Başkaları yaa! Başkalarının kızı bana arkadaş olacak.

GÜDÜK OSMAN: Senin hiç mi arkadaşın yok? Küllüklerde, gübreliklerde sen yalnız mı oynarsın?

YUSUF: (*Onların bilgisizliğine güler.*) O biçim arkadaş değil bu.

SIĞIRTMAÇ-GÜDÜK: O biçim değil, ya ne biçim?

YUSUF: (*Bilgiçlik dolu.*) Gece arkadaşı, gece yatakta...

SIĞIRTMAÇİ-GÜDÜK: (*Şaşkın yinelerler.*) Gece arkadaşı. Gece, yatakta...

GÜDÜK OSMAN: Demek gece arkadaşı? Sen kani-kuni yapmasını bilir misin ki?

YUSUF: Yok bilmem ben kani-kuniyi? Nedir o? (*Sığırtmaç gülmekte.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Ciddi.*) Önce sen söyle! Nasıl olacak bu gece arkadaşlığı? Yatakta da arkadaşlık olur muymuş? Benim yatakta arkadaşlarım, yorganımın dikişlerindeki bitler. Isırarak, kaşındırarak sabaha dek bana arkadaş oluyorlar... Ama Allah şu parmaklarımın arasına bitleri bir düşürmesin, ezi eziverirler. (*Yusuf güler.*) Ne gülüyorsun?

YUSUF: Benim arkadaşım bitler değil ki.. Başkalarının kızı bana arkadaş olacak yatakta. Kışın ben çok üşürüm.

SIĞIRTMAÇ-GÜDÜK: Seni soba gibi ısıtacak?...

SIĞIRTMAÇ ALİ: Nasıl ısıtacak?

YUSUF: Anamın yaptığı gibi (*Oldukça ciddi.*). Beni bacaklarının arasına sokup iyice terletecek (*Öbürleri gülerler.*). Kollarıyla da sıkı sıkı saracak...

GÜDÜK OSMAN: Sonra sen ne yapacaksın?

YUSUF: Hiiiç ısınacağım.

SIĞIRTMAÇ-GÜDÜK: Isınacaksın.

YUSUF: Ben geceleri hiç dışarı çıkamam ödüm kopar.

SIĞIRTMAÇ ALİ : Vay korkak vay!

YUSUF: Daha korkmıyacağım ki... İstediğim zaman dışarı çıkabileceğim. Anam da beni dövmeyecek...

GÜDÜK OSMAN: Anan seni niçin döver?

YUSUF: (*Utangaç.*) Iıh! Söylemem ayıptır.

GÜDÜK OSMAN: Söyle oğlum utanma, yok burada kimse... Tıka kulaklarını Sığırtmaç, sen duyma!

YUSUF: (*Yavaşça.*) Geceleri korkuyorum. Kalkamıyorum yataktan. Bazı kere altıma...(*Sonunu getiremez.*). Anam da beni dövüyor. Ama artık yapar mıyım? Yatak arkadaşım beni sırtlayıp her gece dışarı

çıkaracak. Çişimi yapıncaya dek beni bekleyecek dışarda. (*Öbürleri gülerler.*) Niçin gülüyorsunuz? Babam dedi ki: "O senin karın olacak. Senin her işini görecek. Sen elini sıcaktan soğuğa vurmıyacaksın. Eğer sözünü dinlemezse vereceksin sopanın gözünü."

GÜDÜK OSMAN: (*Gerçekçi.*) Hadi be sen de! (*Konuşturmayı sürdürür.*) Söyle bakalım, karıyla yatmayı da öğretmiş mi baban?

YUSUF: (*Çocuksu.*) Öğretmesi gerekmez ki ben biliyorum.

GÜDÜK OSMAN: Sen biliyorsun ha? Mercimeği fırına verecek kürek var mı sende?

YUSUF: Elbette kürek var bizde. Ama mercimeği ne yapacağım? Ateş küreğinini içine mi koyacağım? Ama anlayamadım. Hiç fırın yatağa sığar mı? Ben Darende'de gördüm fırını. İçinde ekmek pişiyor. Kocaman bir mağara gibi, içi de ateş dolu cayır cayır... Yatağa sığsa bile yakar.

GÜDÜK OSMAN: Ekmek fırını değil, oğlum mercimek fırını. Bu fırın başka fırın... Gel, gel ki kulağına söylüyeyim.

(*Kulağına eğilip birşeyler fısıldar. Sığırtmaç gülmekten katılmaktadır.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Güldüğü yerde.*) Ulan yeter Güdük Osman, bırak gitsin, konuşturma şunu!

YUSUF: (*Aldırmaz.*) Hıı, şimdi anladım. Ben kaç kere dere kıyısında çamaşır yıkayanlarınkini görmüştüm. Acaba o ne ki? Karnının ağzı mı deyip dururdum. Demek mercimek fırınıymış.

SAHNE 3

Sığırtmaç Ali hâlâ gülmektedir. Çeşmenin musluğu ile oynar kendine gelmesi için. Oradan tutunur. Bu arada sırtında sopaya takılı kovalarla Zeynep sokağın öbür başından çıkar.

GÜDÜK OSMAN: (*Zeynep'i görmüştür*) Hadi yallah yoluna! (*Yusuf ivediyle koşarak Zeynep'in geldiği yerden çıkar*) Hey Ali? Ben gidiyorum! Senin sığırlara da bakarım! Seninki geliyor! (*Sağdan çıkar.*) Haylan ha! Haylayın davar sığır gidiyoor. Ağyola doğruuu! (*Ses gittikçe uzaklaşır. Sığırtmaç gülmeyi hala kesmemiştir. Zeynep başucundadır ama görmez.*)

ZEYNEP: (*Çevresine bakınır, yaşmağını hafif indirir.*) Hışt Ali, ne gülüyorsun öyle! Bak ben geldim. (*Kabları yere bırakır.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: Geldin mi Zeynep? (*Gülmesi durur.*) Şu bizim Güdük Osman, Salman Ağa'nın oğlunu bir makaraya aldı.

ZEYNEP: Ha şu evleneceği söylenilen oğlanı mı?

SIĞIRTMAÇ ALİ: He ya. O sekiz yaşındaki Yusuf'u.

ZEYNEP: (*Yüzünden hafif bir gülümseme geçer.*) Tırnak kadar çocuk evlenir miymiş. O ne bilir evlenmeyi? O karı kadrini ne bilir? (*Musluğu açıp kabları koyar.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Çok duygulu bakar ve üzgün konuşur.*) Bu dünya çok acımasız Zeynep! Kimi su bulamaz

içmeye, kimisi geçit bulamaz geçmeye. Biz körolası başlık parası yüzünden birbirimize kavuşamıyoruz ... Ama köyün yarısı Salman Ağa'nın; dönümlerce afyon tarlası, bağı, bahçası var. Endişe eder mi? Değil sekiz yaşındaki oğlunu, beşiktekini bile evlendirmeye girişir. (*Kızın elini tutar.*) Ah Zeynebim ah!

ZEYNEP: Yapma yiğidim! Görürler. Görürler de bizi gözülen yerler. Dedikodumuzu ederler...

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Duygusal güçlülük içinde.*) Görsünler o yaşını başını almışlar. O koca kortu büyükler dedeler-nineler ve köyün ileri gelenleri hepsi görsünler. Böylece bir çobanın da kalbinin olduğunu bilsinler.

ZEYNEP: (*Ali'ye yaslanır.*) Koca yiğidim, Ali'm! Zeynep'inin canı kurban olsun sana. Güven bana, bu canım tende olduğu sürece seninim. Ay-gün, yer –gök ve çobanlara yol gösteren Çoban yıldızı tanığım olsun ki, yalımların yaladığı kalbim daima seni sevecek.

SIĞIRTMAÇ ALİ: Ama korkarım o yalımlar tez söneceek!

ZEYNEP: Aşkımdan kuşku mu duyuyorsun? Ben Cehenneme bile giderim seninle..

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Düşte gibi.*) Hayaller ülkesine uçuyor düşüncelerim. Bir küçük ev görüyorum sonsuzluğun ötesinde. Tek katlı, üç odalı, pencereleri kocaman, hemi de camdan. İçersinde sen-ben ve çocuklarımız. Ah bir de, bize ve çocuklarımıza yetecek denli bağ-bahça ve tarlamız olsa! (*Umutsuz susar.*)

ZEYNEP: Olacak elbette Ali'm, biz de insanız.

(*Kendinden geçmiş, fısıltıyla.*) Al götür beni ciğerim. İstersen ölüme götür, gelirim. Babama kalırsa altı bini almadan beni sana vermez! Kavuşmamız için bir tek çare biliyorum.

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*İlgiyle.*) Zeynep'im seni dinliyorum.

ZEYNEP: Kaçalım, Ali'm kaçalım. Kanatlanıp uçalım. Koca köyde bizim gibi pek çok var. Onlara da bir yol açalım. Anam vermeye dünden razı. Çünkü bizim aşkımız onun da yüreğinde ince sızı. Derler ki, 'baba yüreği kaba, ana derdime yana!'. Gözleri görmez, babam kördür. Ama neyleyim kızına karşı nankördür. (*Ağlar.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Düşünceli.*) Zeynep'im doğru dersin. Ancak kaçıp buralardan uzaklaşmakla işimiz görülür. İkimiz iki yandan düşünüp taşınalım...(*Susar.*)

ZEYNEP: Olur sevgilim öyle yapalım, Şimdi gidelim geç oldu. (*Kablarını sırtlar.*) Gürültü geliyor, gelenler var galiba, görmesinler bizi bir arada.

SAHNE 4

Sığırtmaç Ali çeşmenin yanından geri çıkar. Zeynep geldiği yerden döner.Sağdan Salman Ağa ile Hacı Omuş girerler. Hacı Omuş bir elinde tesbih, öbüründe baston taşır. Salman Ağa, Zeynep çıkıncaya dek bakar ardından konuştukları yerde.

SALMAN AĞA: İşte böyle Hacı baba geçti o günler, geçti o eski günler! Geçtii!

HACI OMUŞ: Geçer ya, geçer. Salman Ağa geçti gitti o eskiler! Çok arayacağız o günleri çook!

SALMAN AĞA: (*Özlemle.*) Ne dersin sen büyük küçük, hatır-gönül, ağa-hizmetkar mı kaldı? Herkes şimdi kendi başına adam. Serbestiyetmiş yok bilmem ne! Ne güzeldi o eskiden! Ben hatırlarım daha yedi-sekizinde ya vardım ya yoktum. Dedem Murat Ağa aha şu çeşmenin başında... O zaman böyle boru-musluk yoktu, bir ağaçtan oluk vardı.

HACI OMUŞ: Canım onu sen bana sor. Bir oluk da ben oyup takmıştım o zamanlar. Senin deden de gerçekten yaman kişiydi. (*Orta yere dikelirler. Arka sokaklardan arada bir gelen hayvan sesleri susar.*)

SALMAN AĞA: Diyeceğim o ki, dedem sözüne biri söz mü etmiş, yoksa bir fısıltı mı duymuş ne, elli kişiye sırayla bir sopa çekti aha burada. Bütün köyün kadınları ayaklarına kapandılar da ondan sonra bıraktı. Kim dilinin ucunu yaşlıyabilirdi ki..

HACI OMUŞ: Elbette ya, ağalığın hacılığın-hocalığın değeri vardı. Hürriyet de neymiş yani? Mutlak serbesti mi olurmuş? Muhammed Mustafa Aleyhısselam-ı vesselam efendimizin bile köleleri hizmetkarları varmış. Dört kitabı ezbere bilen koca bir Peygamber bilmez miymiş hürriyeti? Demek ki yok öyle bir şey!

SALMAN AĞA: Görmüyor musun din elden gidi- yor.

HACI OMUŞ: He ya, üstelik Tanrı'nın işlerine karışıyorlar. Tanrı buyurur ki, 'Benim işime karışmayın! Karıştığınız gün dünyanın sonu gelmiştir bilesiniz.' Demek ki dünyanın sonundayız. Salman Ağa sonundayız...

SALMAN AĞA: Öyle ya Hacı baba. Karışıyorlar Tanrının işlerine. Hemi de çook karışıyorlar. Düşün bir, okul açmışlar, mektep değil de. Açmışlar da neler öğretirler. Sekiz on yaşındaki çocuklara neler!

HACI OMUŞ: Biz o yaşlardayken Kuran-ı Azimüşşanı en az yedi kez hatmetmiştik. Beş vakit namazımıza beş daha katardık. Aha gördün az önce camide, sabah namazında kaç uşak vardı sekiz on yaşında?

SALMAN AĞA: Ben diyem üç sen de beş..

HACI OMUŞ: Biz küme küme, saf saf dizilirdik hocamızın ardına.

SALMAN AĞA: Ya şimdi? Şimdi öyle mi? Tövbe estağfurullah, tövbe estağfurullah ayın taş toprak olduğunu öğretiyorlar. Dünyanın ise karpuz gibi. Hemi de döndüğünü.

HACI OMUŞ: (*Durum kendi bilgi sahası içine girdiğinden kavramıştır.*) Sen de mi öyle dersin? Dünya sarı öküzün iki boynuzunun arasındadır... İnanmaz mısın?

SALMAN AĞA: İnanırım elbette...

HACI OMUŞ: (*Onu duymaz coşkuyla.*) Öyle bir öküz ki, arafat dağı kadar saman yer her öğünde. Tanrı'nın melekleri besler onu. Bir dakka geç kalsa yemi boynuzlarını sallar. Boynuzlarını salladı mı dünya sallanır, yerler yarılır. Melekler, eğer Tanrı insanlardan hoşnut olmazsa öküzün yemini kısar, geciktirir. O zaman zelzeleler, zelzeleler... Dünya alem altüst olur. Dua edelim, namaz kılıp oruç tutalım ki yem melekleri öküzün eksik etmesinler suyuyla yemini.(*İkisi de çeşmenin önündedirler. Çeş-*

menin duvarına dayanır ellerini açarak mırıl mırıl dua ederler.) Dualar azaldı, yer sallanması çoğaldı. Niçin? Çünkü melekler öküzün yemini vermez oldular zamanında. İşte kıyamet günü de böyle olacak. Bir boynuz vurdu mu dünyayı bir çöp parçası gibi kaldırıp atacak. Sonra üstüne çıkıp çiğneyince kıyamet kopacak.

SALMAN AĞA: Dünya da öylecene durur değil mi öküzün boynuzları arasında? (*Öbürü kafasıyla onaylar.*) Ay'a taş-toprak derler, ya buna ne dersin?

HACI OMUŞ: Bunları söyleyenler de, bunları okutan o yeni yazı hocaları var ya, onlar da değil müslüman...

SALMAN AĞA: Ama bizim öğretmen bu yıl oldu. Hep arkanda namaz kılıyor, Beş vaktini kaçırmıyor.

HACI OMUŞ: Amma velakin bilir misin, Tanrı Kuran'da ne demiş? Neler yazılı orada?

SALMAN AĞA: Gelmiş, geçmiş, gelecek olan herşey yazılı. On sekizbin alemden haber var...

HACI OMUŞ: Tüm onların yanısıra birşey daha var. Hani şu öğretmen dediğin hocalar var ya, aha onlar! Kıyamet gününde, yetmiş bini birden kıtır kıtır kesilecek Mehti Resul tarafından. (*Az durur, üzgün.*) Hiç göndermezdim bu yeni yazıya torunlarımı.Gelgelelim zaman onu istiyor, lazım ya... Adını sanını yazamıyan, köyden dışarı çıksa kör tavuk gibi olur.

SALMAN AĞA: En gereklisi askere gittikleri zaman. Benim musibet oğlan kitap harfini öğrendi ama elyazısı faizli borç senetlerini sökemiyor daha (*Sevinçli.*) Ama Kur'arkursunda birincigidiyor arkadaşlarıarasındadeğil mi?

HACI OMUŞ: He ya, seninki çok çalışkan çocuk. Yusuf'un gibi pek fazla yok! Elifi görünce mertek sayıyor bazıları, eğri bacak yeni yazıları okumaktan. Ama öyle bir falakaya çekiyorum ki dürzüleri...

SALMAN AĞA: (*Dertleri açılmıştır.*) Karı-koca sekiz yaşındaki Yusuf'a güveniyoruz. Görüyorsun, şimdi kimse gelip de boğaz tokluğuna çalışmıyor-ırgatlık etmiyor. Eskiden öyle miydi? Açlık-kıtlık vardı, alabildiğine fakirlik vardı.. Karınlarını doyurunca, öyle mi çalışırlardı!

HACI OMUŞ: Irgat karnını doyurduğu yerden bir kuruş almamalıdır. Irgat dediğin gece gündüz çalışmalıdır ki, helal olsun yediği içtiği.

SALMAN AĞA: (*Sinsi sinsi güler.*) Ama bak, ben bu konuda işimi iyi bilirim.Harman sonu şöyle bir gezer, kimin kışlık idaresinin çıkmadığını gözlerim.
Kış oldu mu tek tek evime çağırırım onları; ödünç yiyecek verir, yazın ırgatlığa geleceklerine dair söz alırım. İş zamanı görmez misin? Haşhaş tarlalarımda, bağımda ve bahçemde sürü sürü insan çalıştırırım.

HACI OMUŞ: Böylece sen de hiç karşılıksız onları çalıştırmış olursun. (*İki yüzlü*). Amma velakin senin yaptığın iyiliği, ödünçlerini verseler bile tam ödeyemezler onlar. Çünkü tam açlarından ölecekleri zaman, Hızır gibi yetişirsin!..

SALMAN AĞA: Hadi hadi Hacı baba sen de başka yollardan bu işleri becerirsin. (*Gülerler.*) Yine de şunu söylemek isterim ki, ırgadın yaptığı işten iş çıkmaz! Adamın olacak, kendin yapacaksın kendi işini, kendi ailenin bireyleri yapacak. Ya da başlarından ayrılmayacaksın. Kadın ırgatların başında karın ya da kızın..Erkek ırgatların başında

oğlun ya da kendin duracaksın. O zaman gör sen iş çıkarmayı.

HACI OMUŞ: (*Taşı gediğine kor.*) O zaman edersin Yusuf'unu iki baş dört ayak, gelin olur sana iyi bir dayanak. Ondan sonra istediğince haşhaş ekip satmaya bak! Hem ırgadın başında durur, hem de kendisi çalışır...(*Birşeyler hatırlarmışcasına.*) Neyleyim aah! Sininde yatmıyası babam, bana beddua etti deli gençliğimde. 'Kucağına çüklü çömelmiye ...' dedi. Eğer oğlum olaydı benim, daha beşikteyken everirdim değil sekizinde...

SALMAN AĞA: Ben de bıldırdan beri bu işin peşindeyim. Gel gör ki uygun birini bulamadım. Benim gelinim güzel olmalı. Onu büyütüp koynuna alıncaya kadar da oğluma ana olmalı, (*Az durur.*) Bugün zaten bu konuyu sana açacak, düşünceni soracaktım. Benim oğlana köyde kimi uygun görürsün? (*Hacı Omuş'un kulağına eğilerek birşeyler söyler.*)

HACI OMUŞ: (*Kafasını sallayarak.*) Demek kafandan o geçiyor. Çok güzel, tam istediğin özellikler var onda öyle değil mi? Boy-pos yerinde, katır gibi de çalışır. (*Oturdukları yerden kalkarlar.*)

SALMAN AĞA: Bir süredir onun üzerinde duruyorum. Ama bizim kadınla, Fadime'yle anlaşamıyorum. Gerçi bu kızı düşündüğümü bilmiyor o. Yalnız Yusuf'un evlenmesine karşı.

HACI OMUŞ: (*Birşeyler anımsamışcasına yürürken.*) Onun ipi benim elimde. Hiç çekinme. Yüreğini berk tut kızın babasından yana.

SALMAN AĞA: (*Koluna girer.*) Hacı baba haydi o

zaman bize gidip, şu işi bir düzene koyalım. Bizim avradın da aklını çel. Karşı çıkmasın bana. Sözüme söz etmesi iyi bir belirti değil. Bu yaştan sonra sopa yemek yakışmaz ona...

HACI OMUŞ: Sen üzülme Fadime kadının gönlünü ben tez yaparım. (*Onlar çıkarken Zeynep omuzlukla kablar sırtında yeniden girer.. Zeynep su doldururken Hatice Kirve de su kaplarıyla girer.*)

SAHNE 5

HATİCE KİRVE: Nasılsın Zeynep? Hiç göremiyorum seni. Nerelerdesin kız? (*Zeynep arkaya doğru bakmaktadır.*) Nereye bakıyorsun öyle?

ZEYNEP: Nereye mi bakıyorum? Şu boyu devrilesi Salman Ağa'yla, okuduğu Kuran canına karim olasıca Hacı Omuş'a bakıyorum.

HATİCE KİRVE: Sus anam, sus bacım yerin kulağı vardır (*Korkuyla.*). Bilmez misin bu köyde dünya öyle mi dardır? Hemen seni müzevir ederler. Bir tek bu sözü demek için, ta evlerine giderler.

ZEYNEP: (*Kovalarını doldurup bir kenara koymuştur.*) Ne yani? Hatçe sen mi gidip söylüyeceksin?

HATİCE KİRVE: Aa Zeynep! Çok sinirlisin sen bugün! Yani, bana bile güvenme demek istiyorum şu köyde. Görmüyor musun? Salman Ağa ile Hacı Omuş'un gözüne girmek için uğraşır durur köylü! Birine dünyalık için, yani açlıktan ölmemek için, öbürüne ise öte dünyada, öldükten sonra rahat etmek için muhtaçtırlar.

ZEYNEP: (*Hatice'nin yakasından tutar*) İsyan ediyorum Hatçe isyan! Başkaldırıyorum bu düzeni kurana, kuran Tanrıysa Tanrı'ya, herşeye başkaldırıyorum! Yaşamak mı bu?...

HATİCE KİRVE: (*Çevreye bakınır.*) Elini çek yakamdan kız! Yavaş ol, yakamı yırtacaksın.

ZEYNEP: (*Aynı tonla sürdürür.*) Nedir bu? Nedir bu tutsaklık, bu kölelik? Aslında açlığa, ölüme tutsaklık! Kökü nereye varıyor ya? Bir karış topraksızlığa. Salman Ağa'dan önce köylü, aç kaldıkça satmış tarlasını, bağını, bahçesini babasına dedesine. Ya da zorla almışlar. İnan Hatçe, Kızılyazı'da, Düzharman'da babam söylüyor da, dönümlerce tarlalarımız varmış. Bunları şimdi Salman Ağa'nın kullandığını düşündükçe içim kan ağlıyor.. Şimdi bizim olmayan o topraklar nazlı gelinler gibi yatıyor. Her gördükçe içime, aha şuralarıma keskin uçlu birşeyler batıyor.

HATİCE KİRVE: Bizim de öyle, herkesin öyle... Ne yapacaksın bacım? El ile gelen düğün bayram...

ZEYNEP: Öyle ama yoksulluk belimizi kırıyor. Sevdiklerimizden uzaklaştırıyor. Kul-köle etmiş tümümüzü topraksızlık ve de açlık korkusu...Boyu devrilesi Salman Ağa yumuşak diken. İşini sertlikle değil, yumuşakça, kat kat karşılığını çıkardığı yardımla yapıyor. Hepimize kazık üstüne kazık atıyor. (*Susar.*) Görüyorum hiç dinlemiyorsun. Elbette evlendin, ipliğini boyadın sen, gözün yükseklerde artık.

HATİCE GELİN: (*Alaylı.*) Ama ne evlenme? Ne gelin olmak! (*İçini çeker.*) Üç yıllık evliyim, üç gün koca gördüm. Kızlığımı aldı elimden, babasının evine kul etti.

Bu mu evlilik? Gurbet ellerde, borç ödüyor. Ben burada, o gurbette çürüyor.

ZEYNEP: Benim abimin de durumu aynı ya! Ancak bizim yenge hanım azdı iyiden, kuyruğu omuzlayıp gitti evden. 'Tavuğa horoz gerek dedi, horozum olmadıktan sonra gidip anamgilde otururum...'

HATİCE KİRVE: Vay kahpe vaay! Herkesin canı yok muymuş yani? Senden ne haber, oluyor mu işlerin? Kız Sığırtmaç'la olan aşkınız köyün diline düşmüş. Sonu gelecek mi bari?

ZEYNEP: (*Duygulu.*) Gelecek elbette. Birbirimizi çok seviyoruz. Ancak Ali'de başlık parası yok...

HATİCE KİRVE: Kız Zeynep sana birşey diyeyim mi? Söv bana, al kaç! Gidin uzaklaşın, dağlara çıkın. Başka yerlerde yurt yuva edinin. Burada siz de bizim gibi olursunuz. Tüm gelinlerin alınyazısı bu, bizim köyde. Siz de girmeyin bu çemberin içine. Mutsuz olursunuz. Söner aşkınızın alevi, söner. Siz bari söndürmeyin. Alın başınızı gidin!

ZEYNEP: (*Geçiştirir.*) Birşeyler yapacağız artık. Bıçak kemiğe dayandı. Kolayını Allah getire! Ah Hatçe ah! Herşeyi para yaptırıyor, para, varlık! Bak Salman Ağa, sekiz yaşındaki oğlunu evlendirmek için kız arıyormuş.

HATİCE KİRVE: He ya! Kirvesi de bizim adam. Kimi istese verirler. Çünkü başlık tıkır sayılır avuçlarına babaların.

ZEYNEP: (*Güler.*) A kız! Oncacık çocuğa da varılır mı?

HATİCE KİRVE: (*Kurnazca.*) Ben kız olsam hiç dinle-

mez alırdım. Şimdi evliyim de koca yüzü mü görüyorum sanki. O zaman da kendimi kocasız sayardım. Hiç değilse bir bolluk içinde yaşardım.

ZEYNEP: Hiç de bildiğin gibi değil. Bizim komşumuz, ondan biliyorum. Bir tek oğulları var. Başka bir varlıklı olsa onu şehzadeler gibi yaşatır. Oysa oncacık oğlanın iş yapmaktan canı çıkıyor. Evden ağıla, ağıldan bağa bahçaya. Oradan tarlaya, bir dakka boş bırakmıyorlar. Üstü başı da nasıl yırtık pırtık geziyor.

ZEYNEP: (*Sözünü keser.*) İyi adam sözünün üstüne gelirmiş. Bak hele Salman Ağa'nın Yusuf'u, salak salak bu yana geliyor... (*Eğilip bakarlar.*)

YUSUF: (*Türkü söyleyerek girer. Öbürleri gülerler. Türkü söylerken onları görmez.*)

Ezmeyilen süzmeyilen loy loy!
Yar bulunmaz gezmeyilen looy loy!
Mezarımı kızlar kazsın loy loy!
Altın saplı kazmayılan looy loy! (*Oradakilerin gülmesini işitir, susar. Utangaç sorar*) Zeynep bacı babamı gördün mü?

ZEYNEP: He ya gördüm, gel buraya ne yana gittiğini söylüyeyim sana! (*Onlara yaklaşır. Aralarında vücut hareketleri ve gülmelerle bazı konuşmaların geçtiği anlaşılır. Yusuf'u 'sen al, ben alayım' anlamında birbirlerine iterler. Sonra kıçına bir şaplak vurarak oradan uzaklaştırırlar. Yusuf'un ilgisinin Zeynep'in üzerinde yoğunlaştığı anlaşılır.)*

Kız babayla pazarlığa oturmuş
Oturmuş da kendine bir fiyat bulmuş

SAHNE 6

Kör İhsan'ın bir yanında sepetlik çubuklar, elinde ise yeni başlanmış bir sepet örmekte. Karşısında Satı Bacı yün tarağı ile yün taramakta.

KÖR İHSAN: (*İş yaparken içini çeker.*) Hey gidi Satı kadın! Ne gençliğimizde yiğit olup yiğitler arasına karıştık. Ne de yaşlılığımızda bir rahat yüzü görebiliyoruz. Ne gün gördük, ne devran sürdük.

SATI BACI: (*Kendine hakim.*) Aldırma İhsan'ım, aldırmaa! Herkes bizim gibi!

KÖR İHSAN: Zaten sen hep böyle dersin! Halbuki bizden aşağısı can sağlığı. (*Daha gerçekçi.*) Ne var ki yaşam boyu senin tüm çilelerimize göğüs germen, bizi yokolmaktan beri aldı. Gerçeği söylemek gerekirse bizim ailenin yaratıcısı sensin.

SATI BACI: İhsan, ne biçim söz öyle? Eğer sana destek oldumsa, bu benim görevimdi. Her kadının yaptığını yaptım.

KÖR İHSAN: (*Aşağılık duygusu içinde.*) Ama benden üstünsün. Sağlamsın, tamsın sen. Benim kötü alınyazım bu. (*Acılı.*) Dokuz yaşında ışıksız kaldım. Şanssızlığıma bak ki, koca köyde yalnız benim gözümü aldı çiçek hastalığı. Kiminin yüzünde, elinde, vücudunda bir belirti bıraktı. Beni ise sonsuz karanlığa tutsak kıldı. Çevremde yaşıyan-

lar ışıklar-ışıltılar ırmağında yunuyor. Benimse karanlıkta içim kanıyor...

SATI BACI: (*İşini bırakmış, Kör İhsan'ın yanına gider ve onu okşar.*) İhsan'ım, herkes görüyor da n'oluyor? Sen bizden daha mutlusun, anlıyor musun? Çünkü bu dünyanın kötülüklerini görmüyorsun. Şu köylünün çektiklerini, toplumun nasıl bir karın sancısı içinde kıvrandığını bilmiyorsun.

KÖR İHSAN: Satı! (*Elini tutar.*) Ben ışığa sonsuz ama tanımsız bir özlem duyuyorum. Haklısın kötülükleri görmüyorum. Gel gör ki ben en büyük kötülükler dünyasını içimde yaratıyorum. Bazan canavarlaşıyor, insanlardan nefret ediyorum. Ama sen, sen beni bu kötü dünyadan sıyırıyorsun.

SATI BACI: Tanrı aşkına İhsan, kötülük düşünmenin gereği var mıdır?

KÖR İHSAN: Elbette yoktur. Ancak yaşlılığın gençliğe, güçsüzlüğün güçlülüğe özlem duymasıyla, sonuç değişimi?

SATI BACI: Değişmez. Ama kötümser olmakla da değişmez. Yaşlıların gençlere, göremeyenlerin görenlere, işitemeyenlerin işitenlere özlemi sonuçsuzdur, anlamsızdır. Aslında herşeyi birbirine karıştırdık biz.

KÖR İHSAN: (*Güler.*) Doğru dersin, bu biçim konuşmalar hiç hoş olmuyor. (*Az dururlar.*) Ha Satı, gelini ne yapacağız? Adam yollayıp getirtelim mi? Yoksa kocasının gelmesini mi bekleyelim?

SATI BACI: Bilmem ki...(*Kahırlı.*) N'oldu ona anlıyamadım birdenbire? Tam üç yıl kuzu gibi oturdu. Öz kızımız

Zeynep'ten bile hizmetliydi...

KÖR İHSAN: Ağzı var dili yoktu. N'olduysa kışın son ayında oldu.

SATI BACI: Bana kalırsa o cadı anası yaptı. Kandırdı. N'olur yani üç-dört yıl kocasız beklese. 5-6 yıl bekleyen gelinler var.

KÖR İHSAN: Hem ne yapsın oğlan canım? Sonra gurbet kolay mı? O nasıl dayanıyor? Sekiz-on bin liralık borç üç yıl içinde kazanılıp ödenebilir mi?

SATI BACI: Ne diyorsun sen? Fayızıyla mayızıyla ondört-onbeş bin çıkıyor... Gelin hanım kaçıp anasına gideceğine, oturup düşünmeliydi.. Oysa o, bir gelinin ağzına alamayacağı sözler etmiş. Kulağımın dolusunca duydum. Senin yanında denilmeyecek denli ayıp sözler. Ama kaltak anasınındır bunlar. Neyse diyeceğim o ki, kuyruğu omuzlayıp kaçacağına bu gelenekleri kuran atalara küsseydi. Her gelinin başının karı bu, kimine üç yıl, kimine beş yıl yağar..

KÖR İHSAN: Değil mi ya, insan başına bir iş geldi mi kaderine küsüp oturmalı. Çünkü kaderi Tanrı çizer, hayır ve şer ondandır. Müslümanın amentüsü bu. Bak bana, tamam kırk yıldır kaderime kulluk etmiş oturuyorum.

SATI BACI: (*Kör İhsan'ın yeniden körlüğüne dönmemesi için sözü değiştirir.*) İhsan biliyor musun Zeynep'in de gelin olma zamanı geldi artık?

KÖR İHSAN: Su getirmeye gitmişti, hala gelmedi mi o?

SATI BACI: Şimdi birazdan gelir. İhsan ne diyorsun?

Sığırtmaç Ali'nin anası, kızı istetmek için haber bekliyor, 'he!' demeyecek misin?

KÖR İHSAN: (*Az düşünür, değişmiştir.*) Satı Kadın, benim kızım ağırlığınca altın eder. Var mı Zeynep gibisi gibi şu koca köyde? Gelenekleri yıkıp, başlıksız vereyim istiyorsun. Yok kadınım yok! Binasını kuran böyle kurmuş dünyanın. Namus bedava verilmez, biliyorsun. Elin topal kızı, kel kızı dörtbeş bin liradan aşağı verilmezken, ben Zeynep'imi ucuza mı kaptırayım? Fukara ise varlıksızsa ne yapalım? Biz çok mu varlıklıyız? Biz nasıl verdik altıbin lirayı? (*Gururlu.*) Benim Zeynep'imin üstüne güzellik, çalışkanlığına çalışkanlık yok şu koca köyde...

SATI BACI: Öyle ama herif, kız evladı el oğlu için büyütülür. Büyük kızı evde saklamak günahtır. Karayı kadayı yığma, Sığırtmaç'tan iyisine mi vereceksin? Arslan gibi babayiğit...

KÖR İHSAN: Ben bilmem arslan gibi, kaplan gibi... Önce altı bin derdim, şimdi yedi bin isterim. Sayar yedibini avucuma sonra Zeynep'i alır. Kolay mı ben ciğerimden oluyorum...

SATI BACI: (*Daha acımalı.*) Nereden alıp verecek? Kan alacak damarı yok oğlanın. Bir ana bir oğul ; iki kukumav bir mağarada kalmış!

KÖR İHSAN: Öyleyse evlenmeğe çıkmasın, ya da borç alsın yapsın düğünü. Ondan sonra da gidip ödesin! (*Bilgiçlikle ve otoriter.*)

Senin aklın ermez Satı kadın, gençlerin ilk evlilik yıllarının ayrı geçmesi evlilikte bir aşamadır. Ne kadar fazla yıl ayrı kalır da dayanabilirlerse, geri kalan yıllar için uğurlu sayılır, iyi geçim olur.

SATI BACI: Kızı Sığırtmaç'a böyle verirsek, o da gidip gurbette beş-altı yıl kalacak.

KÖR İHSAN: Zeynep de sabırla oturacak. Böylece... (*Dışarıdan ayak sesleri gelir.*)

SATI BACI: Sus! Zeynep geliyor! (*Kapı açılır, Zeynep kaplar sırtında girer ve suyu bir yana koyup kapıyı kapatır.*)

SAHNE 7

KÖR İHSAN: Geldin mi Zeynep? Bir tas su ver de içeyim!

ZEYNEP: Peki baba getireyim. (*Bir tas su doldurur ve babasının eline verir. Kendisi karşısında elpençe durur.*)

KÖR İHSAN: Su gibi aziz ol kızım, dedenin canına gitsin!

ZEYNEP: Afiyet olsun baba. (*Tası alır.*) Sen de içiyor musun ana?

SATI BACI: Yok kızım yok, sağolasın. Suyun yeri sudan soğuk... (*Gülerler, Zeynep tası yerine koyar.*)

KÖR İHSAN: Zeynep! Gel bakayım şöyle dizimin dibine. Hem bana yardım et hem de konuşalım. (*Zeynep yanına oturur. Elleriyle saçlarını yanaklarını okşar.*) Zeynep seninle açıkça birşey konuşacağız. Artık gelin olma zamanın geldi. Senin için bazan ananın bazan benim kulağımıza fısıltılar geliyor. Ama ben bağıra bağıra söylüyorum; 'Benim kızım köyde bir tane. Onu almaya öyle

herkesin kolay kolay gücü yetmez. Hiç başınızı ağrıtmayın.' Nabız yoklaması için gelenlerin çoğu parayı bile sormadan gittiler böyle konuşunca.

ZEYNEP: Ne parası baba? (*Utangaç.*)

KÖR İHSAN: Başlık kızım, başlık parası, ne olacak? Seni alacak olan delikanlıyı gurbet ellerde süründüreceğim. (*Tuhaf bir ödünleme duygusu içinde.*)

ZEYNEP: (*Kırgın.*) Niçin baba?

KÖR İHSAN: Niçin mi? Kör İhsan'ın kızına müşteri çıkmak kolay mı? Tam yedi bin lira başlık alacağım!

ZEYNEP: (*Anasına bakar, o boynunu büker, çaresizdirler ama cesurca.*) Peki baba niçin alıyorsun onca başlığı? Beni bağışla, sen açıkça konuşalım dedin onun için söylüyorum.

KÖR İHSAN: Niçin mi? Kız seni on dokuz yıldır kim adam etti? Anan baban değil mi? Onca emeğimizin karşılığı ne olacak yani? Ciğerimizi 'alın biz bıktık' diyerek kaldırıp elin kucağına mı atalım?

ZEYNEP: Baba yani bana çektiğiniz emeğin karşılığını mı alacaksınız?

KÖR İHSAN: Hem emeğimizin karşılığı, hem de senin değerin... Desene Satı kadın!

SATI BACI: (*Kızının anlamsız bakışlarıyla karşılaşarak.*) Ben karışmam. Sen kızınla konuşuyorsun. Ben arada yokum. İki kişi konuşurken üçüncüsüne ne düşer bilirsin!

ZEYNEP: Bir dakika baba. Kaç yaşında elim iş tuttu benim? Beş yaşımdayken başladım çalışmağa. Demek ki bu evde ondört yıldır çalışıyorum. Bunca çalışmamın bir önemi yok mu?

KÖR İHSAN: Ben anlamam, kadın mal gibidir. Tam değerini bulmadan satılmaz. Sen değeri kılı kılına biçilmiş bir malsın. Hemi de hazır lokma. Yedi bini veren atar ağzına!

ZEYNEP: Sorumu yanıtlamadın baba. Ondört yıllık çalışmamın bir değeri yok mu dedim?

KÖR İHSAN: Varsa var canım. Çalıştınsa yedin içtin.

ZEYNEP: (*Üzgün.*) Yememin içmemin dışında şöyle üç-dört bin lira tutmaz mı çalıştığım?

KÖR İHSAN: Sen şu babasının anasının canına sıçtığıma bak! Benden hesap soruyor. Ne yani, Sığırtmaç'ı fazla sıkmayayım mı istiyorsun? (*Kızgın.*)
Yedibinin yarısı üçbin beşyüz eder. Buncacık başlık alırsam senin adın altın iken pul olur. Üçbuçuk kuruşa iner. Sersem kız! Bir kız ne denli yükseğe satılırsa o kadar değeri olur. Kocasının, kaynata ve kaynanasının katında itibarı artar. Ben senin namını yüceltmek istiyorum. Sen ise kendini düşünüyorsun. Kızım binası böyle kurulmuş bu dünyanın. Peygamberimiz bile kızı Fatıma'yı, hem de amcasının oğlu Ali'ye verdiği halde ondan 400 dirhem gümüş başlık aldı. Hazreti Ali kalkanını bir Yahudi'ye rehin koyup, verdi bu başlığı. Sonra da çalışıp kazandı ve rehinden kurtardı. (*Öğüt verir.*) Kızım, bir mal ne denli yüksek fiyatla satın alınırsa o denli gözde olur, incinmesin, bir zarar görmesin diye el üstünde tutulur. Gelin dediğin de böyledir.

ZEYNEP: (*Ağlamaklı.*) Baba, baba iki de bir mal ile eşleştirme beni, n'olursun! Ben canlı varlık değil miyim? İnsan değil eşya mıyım? El kadar çaput muyum ben baba? (*Ağlar.*)

KÖR İHSAN: (*İçlenir. Ana da işini bırakır yanına gelir.*) Ben ne yapayım kızım? Gelenekleri, uluların, atalarımızın koydukları töreleri bozamayız. Güzel kız yüksek parayla verilir. Yoksa adama 'çüüş!' derler, aldanmış derler. Senin de değerin olmaz. Kel, topal, çirkin gelinler 'güzelsin de bizden farkın ne' derler. 'Bizden daha ucuza gittin.' Bunu işitmektense ölmek daha iyidir. Benim için de senin için de...

ZEYNEP: (*Ağlayarak kalkar.*) Baba, baba azıcık anlıyabilsen...

KÖR İHSAN: Seni anlıyorum kızım. Sığırtmaç'ı istiyorsun. Söz seni ona vereceğim. Anan da çok övüyor onu. (*Ciddi.*) Ama yedi binden bir kuruş aşağı olmaz!

SATI BACI: Haydi kızım, sen kalk ahıra git. Üç günlük mayıs birikmiş, git tezek vur. Şu kılı tarağı toplayayım, ben de geliyorum. (*Zeynep şaşkın kapıya el atar önce sonra döner.*) Hadi şaşırma bir bakraç da su al. (*Zeynep çıkar. İşini toplarken.*) İhsan darılttın Zeynep'i.

KÖR İHSAN: (*Az kırgın.*) Yeter daha üsteleme işime bakayım. Karşımda o kadar konuşması ayıp bir kere, kız olacak.

SATI BACI: Ama sen konuşturdun. Konuşmasına izin verdin, o da söyledi içindekilerini.

KÖR İHSAN: Ben konuştuysam bile (*Bağırır.*) bir kız

babasının yanında bunları söyleyemez. Belki ben ağzını aradım. Ben isterdim ki 'sen bilirsin babacığım, sen nasıl bilirsen öyle yap kimi uygun görürsen ona varırım' desin. Ama demedi öyle, yezit kız! Satı! Tut beni dışarı çıkmak istiyorum. (*Tutar kaldırır.*)

SATI BACI: (*Yumuşak.*) İhsanım, gençtir bağışla onu. Gençliğini anımsa bir. Küllüklerde az mı beklerdin geceleri, el yordamıyla gelip benimle konuşmak için (*Çıkarlar.*).

Hacı Omuş plan kuruyor
Salman Ağa uyguluyor

SAHNE 8

Hacı Omuş, Salman Ağa karşılıklı halı serili alçak sekilerde oturmuş çay içmekteler ve Fadime kadın diz çökmüş çay ikram etmektedir.

HACI OMUŞ: Fadime görüyorsun ya bu işin günahı münahı yok.

FADİME KADIN: Aklım almıyor, Hacı baba. Bir karış çocuk Yusuf. Çocuk kısmı evlenir miymiş? Ne yapayım bizim herifin işleri.

SALMAN AĞA: Çok kafa patlattın Fadime. (*Yüzü gülücü.*) Kadın niye içlenir beni çekiştirirsin? Aslında bu işin yararı sana dokunacak.

FADİME KADIN: Doğru dersin bana elbette yararı dokunur. Evin orta direği olur gelin dediğin. Ama Hacı baba sen söyle, hiç sekiz yaşındaki çocuk da koca olur mu?

Yazık değil mi Yusuf'uma? Bu yaşta karı kahrı mı binecek küçücük omuzlarına? Taşıyabilir mi? Bir daha doldurayım Hacı baba! (*Çay doldurur Hacı Omuş'un bardağına.*)

HACI OMUŞ: (*Ağırdan.*) Taşır taşır Fadime. Salman Ağa'ya karşı gelme. Kocasına karşı gelen kadının öte dünyada yeri çivili beşiktir. Orada sallanır. Sonra katran kazanlarına yollanır.

FADİME KADIN: (*Bir ürperme geçirir.*) Hacı baba tam yirmi yıllık evliyiz. Sor hangi gün buyruğundan çıktım? O denli evlat acısı çektim. On iki yılda on çocuğum öldü. Yine de –işte yüzü, işte yüzüm- hangi gün karşısında dilimin ucunu yaşladım? Desin.

HACI OMUŞ: (*Memnun.*) Çok iyi Fadime, çok iyi, yine de yaşlama sen. Tevekkeli değil köyde herkes sana Fadime Ana diyor.

SALMAN AĞA: (*Çaktırmadan Hacı Omuş'a gözeder.*) Ben çok memnunum eşimden neme gerek. Bugüne dek sözümün üstüne söz etmemiştir. Bu ilk karşıkoyumudur.

HACI OMUŞ: (*Salman Ağa'ya güler.*) Eğer tövbe edersе, Tanrı onu bağışlar. Cennetin baş köşesinde Fadime Ana'ya yer ayırır. (*Karşılıklı gülümserler.*)

HACI OMUŞ: Nikahta hayır vardır. Böyle küçükten olursa daha da hayırlıdır. Hazreti Muhammed Mustafa Aleyhüsselam-ı Vesselam efendimiz yedi yaşındaki Ayşe anamızı nikahı altına almıştı. Günahı o bizden iyi bilmez mi ha?

FADİME KADIN: Elbette Hacı baba. Ama o peygamber o. Bizler günahkar kullarız. O Tanrının en sevgili kulu,

o yapar elbette. Bizimki oğlan evlendirmek değil, evlilik oyunu olur...

SALMAN AĞA: (*Kızgın bağırır.*) Hala konuşursun Fadime kadın! Hacı babaya da mı itiraz edersin? O Kuran'dan konuşur. O Şeriattan konuşur. Allah'ın, Peygamber'in emirlerini bize bildirir. Hem hacı, hem hocadır. Sözüne nasıl söz edersin?

HACI OMUŞ: (*Yeni bir şeytanlık usuna gelmişcesine.*) Dur sen, Salman Ağa dur! Doğru söyler Fadime. Ama son olarak ne dedi?

SALMAN AĞA: 'O peygamberdir yapar, yapar' dedi.

HACI OMUŞ: A, Fadime kadın! Sen bilir misin peygamberin yaptığı-ettiği-söylediği şeylere ne denir? Sünnet denir, Sünnet-i müekkede! Peygamber'in sünnetini yerine getirmek ümmetinin boynuna borçtur. Aslında kızını küçükten gelin edeceksin. Oğlunu küçükten evereceksin.(*Sahte bir dinsel coşku içinde.*) Peygamber'in emrini herkes unutmuş. Sen dinibütün bir adamsın Salman Ağa doğrusu. Bu işi yapmakla Peygamber'in sünnetini yerine getiriyor ve de müslümanlara böyle yapmaları gerektiğini hatırlatmış oluyorsun. Ne mutlu sana ki cennette şimdiden yerini hazırladın.

FADİME KADIN:(*Yelkenler inmiş.*)Biraz önce geldiğinizde birini bulduk demiştiniz Hacı baba kim ola ki o?

SALMAN AĞA: (*Kendisi yanıtlar.*) Fadime, desem şimdi sen de beğeneceksin. Aylardır takılmıştı kafama o. Ama belki vermezler diye ortaya çıkmamıştım.

FADİME KADIN: Hadi tez de canım. Merağımı kur-

sağımda koma! Kim ola ki o aylardır kafana takılan?

SALMAN AĞA: (*Bir suçlama hisseder bu çıkıştan yanıtlamak istemez.*) Neylersin bir ters adamın kızı, inatçı mı inatçı!

HACI OMUŞ: (*Güvenç dolu.*) Görürsün sen, nasıl kırarım ben onun inadını! Sen onun ne para düşkünü olduğunu bilmezsin. Tanrı aha onun için varlık vermiyor öylelerine. Alimallah dünyayı yıkarlar, senin benim gibi paraları olsa. Üstelik şimdi kuyruğu benim elimde. İki ayağını bir papuca sokarım, kızgın saçlara oturturum ben onu. Hiç mi hiç kaygılanma sen. Ben iş yapmasını çok severim...

SALMAN AĞA: (*Sevinçli, sözü uzatıp başka yana çeker.*) Anlıyorum anlıyorum. Yaman hocasın doğrusu. (*Güler.*) Hacı baba senin hakkında, tenekelerle kırmızı altını varmış derler. Söz aramızda kaç teneke ha! Hadi Fadime kadın git içerdeki gömme dolaptan bir tabaka kaçak tütünle bir defter Suriye kağıdı getir. Getir ki birkaç sarım sarsın Hacı baba. (*O çıkar.*) Desene hadi kaç teneke kırmızın var? (*Öbürü tereddütlü.*) Canın bedenin sağola Hacı baba, benden mi saklıyorsun?

HACI OMUŞ: (*Sinsice.*) Adam sen de, ne kadar olacak bizim gibi adamın altını.? (*Eliyle gösterir.*) Şöyle şöyle iki küçük teneke.. Salman Ağa ben Hac yolunda harcadım, Hicaz yolunda. Senin gibi istif etmiyorum. Senin küplerin yanında benimkilerin lafı mı olur? Hey gidi! Artmıyor ki benimkiler öyle seninkiler gibi. Allah daha çok versin! Her yıl sana afyon karşılığında külçeler geliyor.

SALMAN AĞA: (*Az bozulur, gülümser.*) Canım senin paraların da heryıl faizle yüzde kırk arttığını bilmiyor

muyuz sanki? Ama senin şu yün hırka işi çok mu çok hoşuma gitti. (*Güler.*) Aşkolsun doğrusu!

HACI OMUŞ: (*Önce anlıyamamış.*) Ne hırkası canım?

SALMAN AĞA: Hani yahu Hicaz'a giderken!

HACI OMUŞ: (*Güler bu kez.*) Hıı! Çok basit. Bir gün baktım benim büyük kız şöyle düğümlü düğümlü bir hırka örüyor. Merak ettim kız dedim acaba o düğümler içine ne koyuyorsun. Hiç, dedi, kötü düğmeler koyuyorum. Dedim, Kaç düğme koyuyorsun? Dedi 'eski gömlek düğmelerinden küçük oldukları için 400-500 tane'. Ceket düğmesi olsa 200 tane sığdırırım.

SALMAN AĞA: (*Kahkahayla güler.*) Sonra da o düğmelerin yerine altın koydurttun değil mi?

HACI OMUŞ: He ya, 250 düğümlü bir hırka yaptırdım giydim sırtıma. Gümrükten geçerken ne terler döktüm, bulunur diye.

SALMAN AĞA: Kimin aklına gelir ki?

HACI OMUŞ: Gelmedi ya, geçirdim.

SALMAN AĞA: Ne demiş atalar hem ziyaret, hem ticaret! O parayla epeyce kazandın.

HACI OMUŞ: Üç dört kat arttırdık o hac yılı parayı. Ama biliyor musun? Hırkayı sökmek bir zor oldu bir zor oldu.

SALMAN AĞA: Nasıl oldu o iş?

HACI OMUŞ: Mekke-i Mükerrem'de bir yüz numarada

tamam iki saat bok kokladım. İkide bir kapıyı vurup Arapça birşeyler söylüyorlardı. Ödüm kopuyordu zorla açacaklar diye. Neyse güçlükle hırkayı söküp paraları çıkardım. Koltuğumun altındaki meşin cüzdana yerleştirip dışarı çıkınca geniş bir nefes aldım. (*Öbürü gülmekte.*) Ya Salman Ağa, gülersin gevrek gevrek! O hırka bize, Arapların yüz numarasını da ziyaret ettirdi Kabe'yle birlikte. Senin paralar da küpteymiş değil mi? (*Öbürü başını sallar hayır anlamında.*) Ya nerede?

SALMAN AĞA: Senden esinlendim bu yeni para saklama usülünü. Gözümün önünde benim altınlar. Ayağımızın oturağımızın altında.

HACI OMUŞ: (*Hayretle.*) Ne yani bu odanın tabanında mı gömülü?

SALMAN AĞA: Yok canım! Kırk gün düşünsen bulamazsın! Tam bir ay uğraştım. Hep gece çalıştık Fadime ile ve nakit altınımın tümünü yerleştirdim.

HACI OMUŞ: Doğrusu merak ettim.

SALMAN AĞA: (*Ayağa kalkar.*) Hacı baba kaldır bakayım ucunu şu ortadaki keçenin! (*Hacı Omuş güçlükle kaldırmaya çalışır.*)

HACI OMUŞ: Bu kadar ağır keçeyi hayatımda ilk kez görüyorum. Iıh! (*Zorla kıpırdatır.*) Öbürü gülmekte. Yoksa altınlar bunun içinde mi? (*Öbürü evet anlamında başını sallar.*) Sendeki akıl kimsede yokmuş Salman Ağa!

SALMAN AĞA: Bu keçeyi yapmak için tam elli okka yün harcadım. Bir sıra altın dizdim bir sıra yün bastırdım. (*Güler.*) Yaa Hacı baba kelimenin tam anlamıyla ağırlığın-

ca altın eder şu küçücük keçe!

HACI OMUŞ: (*Artık açılmış.*) Benimkiler teneke içinde samana gömülü. Dur ki hele ben de öyle yapayım, (*Fadime kadın içeri girince susarlar. Bir tabak tütünle kağıdı önlerine koyar.*) Ooo! Altın sarısı gibi valla! Ne güzel tütün böyle. (*Sarmağa başlar.*)

SALMAN AĞA: Geçenlerde kaçakçılar getirmişti, bir torba da bana bırakmışlar. Onlar söylemişler Fadime'ye, ben evde yoktum. Sana diyecektim unuttum. Mamo Ağa, Zoralan köyünü satılığa çıkarmış. Belki duymuşsun.

HACI OMUŞ: He ya duydum. Zati bugün seninle bu meseleyi konuşacaktım. Hayır işi ön plana aldım. Şu işimizi bitirelim bir, sonra eğer istersen ortak satınalalım o köyü.

SALMAN AĞA: Olur be Hacı baba! Çok verimli bir köy. Biz de bir köy sahibi olalım. Nasıl olsa ağa derler adımıza! N'olacak bir yarım teneke senden, ben de şu keçenin yarısının yarısını kestim mi, satın aldık gitti.

HACI OMUŞ: (*Söyleme fırsatı eline geçtiğine ve kabul edildiğine sevinçli.*) Şimdi altın ağası, afyon ağası, o zaman da köy ağası derler. Ama hele dur hele, bir işi bitirmeden öbürüne geçmek iyi değildir. Şimdi ben doğru Kör İhsan'lara gideyim. Gideyim de ortamı hazırlayayım. Sen arkamdan az sonra gelirsin.

FADİME KADIN: (*İlgiyle.*) Ne? Yoksa Kör İhsan'ın Zeynep'i mi isteyeceksiniz?

ÖBÜRLERİ: (*İkisi birden.*)
He ya, onu isteyeceğiz.!

FADİME KADIN: (*Sevinçli.*) Zeynep çok iyi kız! Köyün en güzel, en çalışkanı! (*Kuşkulu.*) Ama babası verir mi? Zeynep isteyerek alır mı?

HACI OMUŞ: Kör İhsan verir, vermese bile verecek!

SALMAN AĞA: Zeynep de alır, almasa bile varlığı görünce alacaaak! (*Hacı Omuş çıkar kapıdan Yusuf girer.*)

SAHNE 9

YUSUF: Neredeydin baba? Ben de seni arıyordum sabahtan beri.

SALMAN AĞA: (*Şaka yollu.*) Nerede olacağım? Şapkamın altındayım, görmüyor musun? (*Güler.*)

YUSUF: (*Yüz bulur.*) N'olu, yani bir yeni şapka al ki, ben de şapkamın altında olayım. (*Ağlamaklı.*) Onca zenginsin ama ben böyle yırtık-pırtık...

SALMAN AĞA: (*Önce bozulur, gözü keçeye kayar, kendini toparlayıp sözünü keser.*) Hiç üzülme Yusuf'um (*Gönlünü alır.*) Sana en yeni urbalar giydireceğim.

YUSUF: (*Umutla.*) Ne zaman baba?

SALMAN AĞA: (*Oturmuştur. Fadime kadın çay takımlarını kaldırır içeri götürür.*) Damat olduğun zaman. Bir gelin getireceğim ki sana allı mı allı, pullu mu pullu.

YUSUF: Hep 'sana gelin getireceğim' diyorsun ama getirmiyorsun. (*Olayı bir oyun gibi algılamaktadır.*) Bıldırdan beri herzaman 'ben Yusuf'umu evereceğim' diy-

orsun: (*Öykünür.*) Ama bana bir kız bulamıyorsun. (*Anası yeniden odaya girer.*) Değil mi ana yalancı bu babam?

FADİME KADIN: (*Onun öyle konuşmasından çekinir. Baba güler.*) Yusuf ne biçim konuşuyorsun öyle?

YUSUF: (*Babasının gülmesinden yüz bulmuş.*) Doğru söylüyorum ana, bu babam yalancının biri. Bana bir kız bulamadı.

SALMAN AĞA: (*Ayağa kalkar, onunla oynuyormuş gibi boy ölçüşür eğilerek.*) Bak kırkbin kere maşallah ben kadar oldun. Arslan gibi bir delikanlısın. Git beğendiğin bir kızın önünü kes! (*Az durur aklına birşey gelmişcesine.*) Haydi Fadime suya gidiyormuş gibi yap! (*Kadın şaşkın.*)

YUSUF: (*Odada bulunan boş su kaplarını omuzluğu getirip anasına verir*) Al ana al şunu sırtına! Görelim babam ne yapacak! (*Tereddütlüdür kadın.*)

SALMAN AĞA: Al Fadime al! Bir 'kız önü kesme oyunu' çıkaralım da görsün şu oğlan!

FADİME KADIN: (*Şaşkınlıktan kurtulamamıştır, kapları sırtlar.*) Sen delirdin mi herif?

SALMAN AĞA: Haydi yürü suya gidiyormuşsun gibi. (*Kadın yürür, Yusuf güler.)* Ne biçim yürüyorsun? Şöyle, arkasını sallayarak yürüyen genç kızlar gibi yap. (*Kendisi abartılı ve gülünç bir biçimde yapmayı dener. Yusuf gülmektedir.*) Gülme ulan iyi seyret!

YUSUF: Yapamıyorsun baba yapamıyorsun.

SALMAN AĞA: Öyleyse sen yap bakalım.

YUSUF: Olmaz. Siz yapın ben gözleyeyim.

SALMAN AĞA: Pekala kızlara nasıl söz atılırmış gör sen. Haydi Fadime başlıyoruz. Varsay ki, şu anda sen onyedi-onsekizinde, ben yirmi-yirmibirindeyim.

(*Oğlan bir köşeden şaşkın ve meraklı ama gülerek izler. Ana kaplar sırtında genç bir kız yürüyüşüne öykünerek ilerler. Baba bir delikanlı böbürlenmesi içersinde sahnenin önüne doğru onu izler ıslık çalarak. İkisi de kişilik değiştirmiştir. Bir komedi başlar odada.*)

SALMAN AĞA'NIN GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Önce bir durur, ıslık çalar. Kesik kesik.*) Fadime! Fadime kıız! Bak sana ne diyeceğim? (*Heyecanlı.*)

FADİME'NİN GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Sertçe.*) Ne diyecekmişsin? Haydi var git yoluna oğlan.

SALMAN AĞA'NIN GENÇ KİŞİLİĞİ: Fadimeee! (*Heyecanlı.*) Sana diyeceğim o ki.. Acaba...

FADİME'NİN GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Hala sert.*) Arkamda öyle vır vır ötüp durma! Dersem babama seni poh tepeler gibi tepeler, git yoluna.

SALMAN AĞA'NIN GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Daha heyecanlı.*) Dursana kız. (*Çevresine bakınıp kovasından tutar.*) Bak sana diyeceklerim var. Acaba ...(*Gerisini getiremez.*)

FADİME KADININ GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Daha atak.*) Sal bakracımı oğlan. Şimdi omuzluğu çevirdim mi kırılmaz yerlerini kırarım. Beni sana söyletme! Nedir acaba, macaba?

SALMAN AĞA'NIN GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Birden*

sertleşir.) Kız Fadime! (*Önüne geçer.*) Dur dedim sana! Sana diyeceklerim var dedim! (*Bu sırada Yusuf onlara çaktırmadan dışarı çıkar.*) Dur deyince durulur kız! (*Daha sert, bıçak çeker.*) Söyle kız beni alacak mısın almıyacak mısın? (*Öbürü korkuyla susar.*) Sana konuş dedim Fadime! (*Omuzluktan tutup sarsar.*) Ağzından bir çift söz istiyorum, alacak mısın beni?

FADİME KADININ GENÇ KİŞİLİĞİ: (*Yumuşak.*) Yiğidim beni rahat bırak n'olursun! Bir gören olur sonra! Babam duyarsa beni öldürür sonra. Bıçağını koy yerine beni korkutuyorsun! (*Bıçağı kor ve yanyana yürür.*) Eğer babam verirse alırım seni!

SALMAN AĞA'NIN GENÇ KİŞİLİĞİ: Bırak şimdi babanı, sen söyle! Hep düşlerimde seni görüyorum. Seninle karşılaştıkça eriyip bitiyorum. Alacak mısın beni! Ağzından bir 'he!' çıksın istiyorum. (*Bu sırada Yusuf çıktığı yerden bir yaşlı adam kılığına girmiş, içeri dalar ve çaktırmadan arkalarından yaklaşır.*)

FADİME KADININ GENÇ KİŞİLİĞİ: Senin o sert bakışların yüreğimi bir ok gibi yaraladı. Deminki yüzvermeyişim bir nazdı, sana sınak saldım. İşte 'he' dedim. 'Hee' alırım seni.

YUSUF'UN ÖYKÜNDÜĞÜ YAŞLI KİŞİLİK: (*Birden.*) Kıız! Fadimeee! Kim bu oğlan? Ne konuşuyorsunuz burda haa? (*Sopasını kaldırıp vurur gibi yapar. Şaşırmışlardır, onlar, kendilerine gelmelerine fırsat vermeden.*) Kim bu oğlan? Senin önünü mü kesti? Ne burada oynaşıp durursunuz? (*Babasına yaklaşır sopayla vurur gibi yaparak.*)

FADİME KADININ GENÇ KİŞİLİĞİ: Baba valla

benim kabahatim yook! Bu oğlan...

SALMAN AĞA: (*Gerçek kişiliğinde kahkaha atar.*) Tamam Fadime kadın! Oyun bitti! (*Oğlan güler.*) Hele bak sen! Bu nereden aklına geldi ulan Yusuf?

YUSUF: Nereden gelecek? Dün biz üç arkadaş küllükte bunun gibi bir oyun oynamıştık. Ben baba olmuştum.

FADİME KADIN: (*Kapları yerine korken.*) Yusuf oğlum, birdenbire gerçek saydım. Öyle bir babama benzemiştin ki...Karşıma babam çıktı sandım.

SALMAN AĞA: (*Oturur.*) Gördün mü delikanlı nasıl kız önü kesilirmiş? Anladın değil mi?

YUSUF: Hey baba! Ben senin yaptıklarını az önce yukarı çeşmenin önünde yaptım. Hem de senden iyi.

ÖBÜRLERİ: Ne yaptın, ne yaptın?

YUSUF: (*Böbürlenerek.*) Kız beğendim, kız! Öyle bir kız ki.. Hem de her dediğimi yapacak bir kız!

ÖBÜRLERİ: (*Pek inanmış görünmezler.*) Kim ola ki o? Kimin önünü kestin?

YUSUF: (*Güler.*) Ben onun değil, o benim önümü kesti. 'Beni alacak mısın ulan Yusuf?' dedi. Tıpkı senin anama dediğin gibi..

ÖBÜRLERİ: Peki sen ne dedin?

YUSUF: Anamın dediği gibi. Kabul ettim alırım dedim. (*Yalvarır.*) E mi baba, bana o kızı al. O kocaman o! Söz

verdi beni kışın bacaklarının arasına alıp iyice ısıtacak yatakta. (*Şaşkın dururlar.*)

ÖBÜRLERİ: (*İkisi de şaşkın.*) Yusuf kim o adını söyle!

YUSUF: Gel kulağına söyleyeyim. 'Babana söyle ki, beni istesin'demişti. (*Babasının kulağını birşeyler fısıldar.*)

SALMAN AĞA: (*Neşeyle.*) Gördün mü Fadime kadın, gördün mü? Ben sana demedim mi? Zeynep kollarını açıp, oynaya oynaya gelip alacak, oğlumu. Elbettte eşek değil, bilir ağzının tadını. Kim zengin gelini (*Şişerek.*) olmak istemez ha?

FADİME KADIN: (*Sevince katılır.*) Demek Zeynep ha?

YUSUF: Elbette ya! İşte o dedi bana, 'Yusuf beni alır mısın?' diye. (*Sesi ve çağrışımla ilgisi değişir.*) Baba kilerde mercimek çok mu?

SALMAN AĞA: Ben doğru oraya gidiyorum. (*Kalkar.*) Mercimeği ne yapacaksın ulan? Güvercinlerine mi atacaksın? Onlara darı ya da arpa kırmasından yem ver, mercimek pahalı oğlum.

YUSUF: (*Babası çıkarken arkasından, anasının şaşkınlık dolu bakışlıkları arasında bağırır*) Kuşlara vermeyeceğim. Fırına atacağım, fırına!

SAHNE 10

Kör İhsan ve Satı bacının Hacı Omuş'un o ana dek anlattıklarından etkilenmiş ve yüzü asıktır. İstemsiz görürler işlerini.

HACI OMUŞ: (*Tesbihini hızla çeker.*) Bak İhsan efendi, adamın adama bir işi daha düşer. *(Pişmanlık gösterisi yapar.*) Ne yapayım? Seni böyle sık boğmaya getirmezdim ama benim de paraya ihtiyacım var, evim eskidi, oturalacak gibi değil. (*Az durur.*)

KÖR İHSAN: (*Ağırdan ve ölgün.*) Hacı baba senin ev yapılalı, hatırladığıma göre daha 7 yıl oldu ,olmadı . Ne çabuk eskidi?

HACI OMUŞ: (*Yalanını bastırmak için söz yetiştirmek güçsüzlüğü içinde.*) Vallah şey İhsan efendi hepsini yıkıp, yeniden yaptırmayacağım. Yalnız damını yenileteceğim, hezenler iyiden çürüdü.

SATI BACI: (*Aynı sıkıntı içinde.*) Hacı baba n'olur bizi sıkıştırma. Elimizde avucumuzdaki herşeyi satıp savdık biliyorsun. İnan evde yiyeceğimizin bile sonu geldi..

HACI OMUŞ: Vallah, Allah'ın adı Satı bacı, gerekmese adını bile ağzıma almazdım bu paranın. Altı bin liranın sözümü olur? Üç yıldır hiç sözünü ettim mi?

KÖR İHSAN: (*Köpürür birden.*) Hacı baba! Hacı baba sen adamı eşşek yerine koyuyorsun!

HACI OMUŞ: (*Yağcı.*) Haşa İhsan efendi haşa!

KÖR İHSAN: (*İyiden parlamış.*) Haşası maşası yok Hoca efendi. Gözlerim görmez ama adamın içini okurum sözlerinden. Üç yıldır niçin istemiyorum diyorsun! İstemezsin elbette her yıl iki binden fazla fayız ödüyor oğlum sana.

SATI BACI: İhsan sen sus!

HACI OMUŞ: İhsan efendi bu ne biçim konuşma böyle? Ben kimseye para-mara verir miydim borç. Salt sana iyilik olsun diye vermiştim. Zorla benden fayızlı para sen istedin. (*Az kırgın.*) İyilikse yeter üç yıl. Ne yapalım? Oğlun gurbette, çalışkan ve tutumlu olsaydı, şimdi çoktan ödemişti. (*Susmalarından cesaret alır.*) Ben altı binimi isterim, hem de tıkır tıkır son fayızıyla birlikte. Benden para alırken fayızın günahı benim boynuma dedin. Ben fayızla para verdim mi, günahını da yüklerim borç alanın üstüne! (*Kalkar.*) İyilik etmek doğru değilmiş kimseye. Ama yine insanlık bende kalsın İhsan efendi, bir-iki-üç değil tam on gün müsade ediyorum. Onuncu gün paramı noksansız alırım. Aksi halde önce muhtara, arkasından karakola giderim...

SATI BACI: (*Yalvarır*) Yapma hocam, hele otur! Hacı baba kızma! Celallanma hemen. Biliyorsun İhsan çok sinirli.(*El işareti ile yaka silkerek, kendisinin bile bıktığını anlatır.*)

KÖR İHSAN: (*Ayağa kalkmaya davranır*) Doğru söylüyor Satı, Hacı baba (*Birdenbire değişmiş.*) otur. Kusura bakmayın sinirliyim ben! Otur, konuşup bir çaresine bakalım. (*Hacı Omuş kasten kalktığı için bunu bahane edip oturur.*) Ben hep senin iyilikseverliğinden bahsederim her zaman... Değil mi Satı?

SATI BACI: (*Kör İhsan'ın böyle konuşmasından şaşkınlığa düşer.*) Şey, şey elbette. Kaç kez söylemiştir İhsan!

HACI OMUŞ: Pekala İhsan efendi yine dediğin olsun. Oturup hep birlikte bir yargıya varalım.

KÖR İHSAN: Hacı baba oğlana bir mektup yazdırsam.

Desem ki, Hacı babanın parasını altı aya dek ne yap yap yolla! Ne dersin?

HACI OMUŞ: Yok İhsan efendi, yok Satı bacı on günden fazla bekleyemem. Bir haftaya kalmadan evin damını açacağım. Vallah elimde yok bozuk para. Birkaç tane kötü yatı altın var ama bozduramam ki. Bozdurmağa gitsem, nereden aldın, kimden aldın, cinsini cibilliyetini karıştırırlar. Sorar da sorarlar.

KÖR İHSAN: Hacı baba inanın ki yok başka hal çaremiz, vallah yok!

SATI BACI: (*Yalvarır.*) Sen bilirsin Hacı baba! Ha hocamızsın, ha babamızsın! Ocağına düştük.

KÖR İHSAN: (*Sinirli.*) Bizim iki ayağımızı bir pabuca koydun Hoca efendi. Kala kala elimde iki parça tarla kaldı. (*O sırada Zeynep içeri girer, elindekileri bir yana koyar.*) Onları satsam yine ödeyemem.

HACI OMUŞ: (*Değişir, yumuşak.*) Yok İhsan efendi yok, benim için tarlanı tumunu niçin satasın! (*Öbürleri umutlu.*)
Satılacak başka şeyler bulunur!

ZEYNEP: (*Elini öper.*) Hacı baba hoşgeldiniz!

HACI OMUŞ: Hoş bulduk kızım, hoşbulduk. Zeynep mi bu? Kırk bin kere maşallah! Büyümüş artık gelin olma vakti gelmiş. (*Hep kızı süzer.*)

ZEYNEP: Ana tam otuz tezek çıktı üç günlük mayıstan. Evin arkasında dünden kazılmamış yer vardı. Gidip orayı bitireyim.

SATI BACI: Git kızım! Git de kaz! (*Çıkar.*)

HACI OMUŞ: (*Sinsi.*) İhsan efendi maşallah kızın yetişmiş. Artık zamanı gelmiş, niçin bekletirsin? İhsan efendi kız dediğin en pahalı maldır. Seninki gibi güzel olursa, çalışkan, eli işe yatkın olursa paha biçilmez acem ipeğidir.

KÖR İHSAN: (*Hava yumuşamıştır.*) Hacı baba öyle ama herkes ipeğin değerini bilmez. İpek ipekli giyebilenindir.

HACI OMUŞ: Ama seninki has ipek? Yedi-sekiz binden aşağı verirsen, doğrusu herkes seni kınar. (*Usuna birşey gelmişcesine.*) Sen delisin İhsan efendi, iki parça tarlanı satacağına zamanı gelmiş kızını sat! Değmiş kavun saklanır mı evde?

Hem borcunu verir kurtulursun, hem de bir-iki bin sana el harçlığı kalır.

KÖR İHSAN-SATI BACI: Kimin kapısından içeri atalım?

HACI OMUŞ: (*Şeytanca.*) Siz iman edin, Allah büyüktür kul dara düşünce yetişir. Belli mi olur bir bakarsınız kapı çalınır. Zaten sığırcı mı davarcı mı? Birisi Zeynep'i istermiş diye duydum. Sizin kızınız satılır, benim işim olur. Hem günahtan hem borçtan kurtulursunuz. Çünkü büyük kız saklamak günahların en günahıdır. Siz de rahat edersiniz ben de. (*Yalancıktan kalkar.*) Eeeh! Artık ne yapalım, ben gideyim! Ne yapın edin, on güne kadar paramı ayarlayın!

ÖBÜRLERİ: (*Yalvarırlar, kadın ayağına kapanır.*) Yapmayın kıymayın bize Hacı baba! Allah aşkına bizi salma dertlere!

HACI OMUŞ: (*Acımasız.*) Ne yapayım, eğer şansınız varsa kızınıza bir hayırlı müşteri gelir bu on gün içinde! Yoksa bir gün fazla bekliyemem doğru muhtarlığa, oradan da hükümet kapısına. Ondan sonrasını siz düşünün.

ÖBÜRLERİ: (*Başka umutları kalmamıştır.*) Zeynep kutlu günde doğmuştu. Evliliği de hayır getirir inşallah... (*Sözlerini tamamlamadan Salman Ağa girer.*)

SAHNE 11

SALMAN AĞA: O, Hacı baba, sen de mi burdasın? Ne o çıkıyor musun? Hele gel hele gel, gitme. İhsan efendiye büyük bir işim düştü.

KÖR İHSAN: (*Kalkmaya davranır.*) Buyurun buyurun, Salman Ağa hoşgeldiniz! Satı hele birşey ser! Salman Ağa'nın altına! (*Bir kalın minder atar.*)

SALMAN AĞA: Hoşbulduk İhsan komşu, hoş bulduk. Hadi otur hele Hacı baba! (*Otururlar*) Sağolasın Satı bacı! Ee nasılsın İhsan iyi misin? Durmadan sepet örersin sen de..

KÖR İHSAN: Sağolasın Salman Ağa! Sen de iyi misin, Fadime ana nasıl? Bizim sepet işi, boş durmadan boş çalışmak! Boş olursam çok canım sıkılıyor.

SALMAN AĞA: Hacı baba benim tüm üzüm sepetlerimi İhsan komşu yapmıştır. Ödünç ekin yerine sayarım çok kere.

SATI KADIN: Allah senden razı olsun Salman Ağa! Bugünlerde Zeynep'le ben size bağ kazmağa geleceğiz.

Üzerimizde büyük bir yük! Bir-iki güne değgin geliriz inşallah!

SALMAN AĞA: Zararı yok! Gelmeseniz de olur. Gönüller birlik olsun! Zeynep evin arkasında çalışıyordu, gördüm şimdi. Kırk bin kere maşallah! İki erkeğin gördüğü işi görüyor. Doğrusu Zeynep şu köyde tek! (*Az durur.*) Sorması ayıp olmasın Hacı baba ne işin vardı benim İhsan komşuda?

HACI OMUŞ: (*Güya çaktırmadan 'söylemiyelim' anlamında kadına göz eder. O da kocasının kulağına eğilip birşeyler söylerken.*)
Hiç canım. Komşu komşuya niçin gelir? Hoş beş etmeğe hal hatır sormağa. Ya sen?

SALMAN AĞA: (*Az çekingen.*) Vallah ben bir hayır iş için geldim! (*Hacı Omuş'un yapmacıktan ve kadının gözleri parlar*)

EV SAHİPLERİ: Hoş geldin safa geldin!

SALMAN AĞA: (*Aynı çekingenlikle.*) Doğrusu ne zamandır gelmek istiyordum. Ya da hiç değilse Satı bacının kulağına bir çıtlatayım dedim, cesaret edemedim. (*Sahte*)

SATI BACI: Şimdi söyle, anlayalım..

SALMAN AĞA: (*Bayağı heyecanlı.*) Şu köyde en yakın komşuyuz. Dedim ki bir de hısım olalım, canciğer olalım. Acaba dedim İhsan komşum razı gelir mi?

KÖR İHSAN: (*Nazlanmalı. Kadının suratı değişir, başka biri için görücü geldi sanmıştır.*) Hep komşu kalsak daha iyi değil mi Salman Ağa?

SATI BACI: (*Oldukça ciddi.*) Biz komşu olarak şaha kadar razıyız!

HACI OMUŞ: (*Telaşlı.*) Ne demek İhsan efendi, Satı bacı böyle bir fırsat kaçırılır mı? Salman Ağa gibi bir altın ağası, afyon ağası ve de köy ağası sizinle hısım olmak istiyor. Ver elini Salman Ağa! Kalk gel bakalım. (*Tutup, elini Kör İhsan'ın eliyle birleştirir.*) Haydi İhsan efendi. (*O susar.*)

SALMAN AĞA: En baştan şunu söylüyeyim. Yusuf'umun küçüklüğünü hiç düşünmeyin. O çok çabuk büyür. Hem de Zeynep, kendisi Yusuf'la konuşmuş.

EV SAHİPLERİ: Ne? Konuşmuş mu?

SALMAN AĞA: Zamane ne yaparsın! Bizim oğlan yamandır. Başından büyük işler karıştırır. Zeynep'in önünü kesmiş.

ORADAKİLER: (*Hepbirden.*) Önünü mü kesmiş?

SALMAN AĞA: He ya, 'al beni' demiş Zeynep de 'alırım baban gelip istesin' demiş. Hem de bu sabah! Yusuf az önce bana dedi.

HACI OMUŞ: İki gönül bir olunca ayıramaz padişah! Haydi iste isteyeceğini (*Ellerini sallar*) İhsan!

KÖR İHSAN: Satı, demek bu sabahki ağlayışları, benimle öyle konuşmaları ondanmış. Aslında bize bir düzen hazırlıyormuş hınzır kız! On bin isterim Hacı baba, benim kızım ağırlığınca altın!

HACI OMUŞ: (*Ellerini sallar.*) Ver Salman Ağa bir

fiyat da sen ver!

SALMAN AĞA: On bin çok! Altı bin..

HACI OMUŞ: İhsan efendi az daha in hatırımız için.

KÖR İHSAN: Dokuz bin.

SALMAN AĞA: Altı bin beşyüz.

KÖR İHSAN: Sekizbinbeşyüz. Daha aşağı inmem.

HACI OMUŞ: Beşyüz Allah hakkı için sen çıkacaksın Salman Ağa! Sen de Peygamber hakkı için beşyüz ineceksin İhsan efendi. Tamam yedibin beşyüz de karar kılıyoruz. Haydi hayırlısı!

HACI OMUŞ VE EV SAHİPLERİ: Allah! Allah! Var bunda bir hikmet! *(Böyle derken, çaktırmadan gözeder Salman Ağa'ya.)*

SALMAN AĞA: Ne hikmeti canım, neden bahsediyorsunuz.

HACI OMUŞ: Nene gerek senin Salman Ağa, bizim aramızdaki iş o. (*Otururlar, ağırdan ağırdan.*) Kız gelin etmenin iki bölümü vardır, birinde mal gibi satılır, öbüründe insan gibi verilir. Şimdi birinci işlem bitti.

Yarın Cuma akşamı Salman Ağa sen parayı getirirsin. Bu kere kadınlarla birlikte geliriz. Allah'ın emri Peygamber'in kavliyle ister başlığı verir Zeynep'in başını bağlarız. Nikah yapar duasını ederiz. Düğün ne zaman olsun?

KÖR İHSAN: Salman Ağa bilir.

SALMAN AĞA: Sen ne dersin Satı bacı?

SATI BACI: Siz bilirsiniz Ağa.

SALMAN AĞA: Peki öyleyse onbeş gün sonra gelini kaldıracağım. Düğün hazırlığını yaparız bu süre içinde. Gidelim şimdilik.

HACI OMUŞ: Haydi hayırlı olsun, ikinize de. (*Salman Ağa ile çıkarlarken.*) İhsan efendi on günü üçe indirdim.

KÖR İHSAN: (*İçtenlikle.*) Hayır hayır, üç değil iki olsun. Yarın akşama avucunda.

SALMAN AĞA: (*Sinsi güler.*) Sizin aranızda bir takım işler dönüyor yaa hayrola! (*Gülerler, sahne kararır.*)

İKİNCİ BÖLÜM

Düğün günü damat oynar
Gelin at üstünde ağlar

SAHNE 1

Onbeşinci gün ıssız bir duvar dibine sabahın ilk ışıkları vurmaktadır. Sığırtmaç Ali ve Güdük Osman. Arka planda davul ve klarnet sesleri, düğün kalabalığından 'hey hey!'ler gelir kesik aralıklarla.

*SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Sopaları elinde darmadağınık bir ruh hali içinde duvar dibinde yavaş yavaş yürürler. Konuşmaları pek sinirli, güvensiz-korkulu-fısıltılı olur*) Kahroluyorum Osman, kahroluyorum °u davulun sesini duydukça...*

GÜDÜK OSMAN: Ama bak sen böyle sinirli oldukça, *işimizin başarılması güçleşecek. Sabırlı olman gerek. Gündüzü ve gecesiyle koca bir gün bizim. Nasıl olsa davarı sığırı analarımız yayıyor. (*İşiyi şakaya vurur.*) Değil mi ya, ancak düğün bayram oldu mu köyde, şu kara tabanlarımız dağı taşı tepmekten kurtulur:.*

*SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Hep sinirli.*) Ne biçim şeysin sen be adam! Kurtuluş için cebelleştiğimiz şu günde konuştukların, doldurur mu yani fındık kabuğunu ? Galiba unutuyorsun görevinin ne olduğunu?*

GÜDÜK OSMAN: (Aldırmaz, güven dolu.*) Sen de planı benim kurduğumu unutuyorsun.*

SIĞIRTMAÇ ALİ: Sen de herhalde, uygulamanın düşünmekten zor olduğunu biliyorsun.

GÜDÜK OSMAN: Bırakalım şimdi tartışmayı. Herşey tamam kız evinde. Bu duvarın öte yüzünde beni bekleyen var. Ben gidiyorum. Düğüncüler oraya varmadan yeti°meliyim. (*Gülerek göz kırpar.*)

Birkaç dakika sonra beni bir daha karşında göreceksin. Ve ardımdan koşarak Çanaklı Dere'yi geçeceksin...Gece yarısına doğru, Dikme Taş'ın dibinde gene beni bekliyeceksin.(*Gülerek sağdan çıkar!*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Dizinin birini yere koyar, diktiği sopasına yaslanır. Gözleri bir noktada BEKLEYİŞ VE UMUDUN ŞİİRİ'ni okur.*)

Umut diyoruz ya, umut etmek
bir°eyden olumlu sonuç beklemek

Benim için umut etmek
Yağmurun pıtır pıtır düştüğü damlarda
Ve o damların kapattığı dört duvar içinde
Tufan dü°ünmek
Ya da kış aylarının sımsıcak buzullarında üşümek.

Umut
Varlıksıza ekmek
Varlıklıya hoş vakit geçirmek...
Umut demek
Yaşamı sevmek mi, acaba?

Güdük Osman'ın düzenlediği bu oyun
Zavallılığın-çaresizliğin yitikliğin
Kırık dallara sarılması
Ya da hiçliğe bağlanmasına benziyor

Umut diyorum ya, umut etmek;
Olaylardan olumlu sonuç beklemek daha çok...
Beklemek varolmaktır...
Upuzun bir varolmak!
Bizdeki tüm umut
Sırrımız ortaya çıkıncaya dek zaman kazanmak

(Şiir bittiğinde soldan ürkek adımlarla, Güdük Osman kılığında Zeynep girer. Seyirciler anlamıyacak denli hızlı yürür. O gelince Sığırtmaç Ali hemen peşinden koşarak çıkarlar.)

GÜDÜK OSMAN'IN SESİ: (*Sığırtmaç bu sesi duyar gibi olur sağdan çıkarlarken.*) Çanaklı Dere'yi geçeceksin. Gece yarısına doğru Dikme Taş'ın dibinde, gene beni bekliyeceksin! (*Sahne kararır.*)

SAHNE 2

Erkek giysileri içinde kirve gelin ve bir köylü damat kılığında Yusuf, sahnenin ortasındaki kapalı bir kapının üzerinde ileri taşan sundurma (örtme) üstünde ayakta beklemektedirler. Klarnet (ya da zurna) ve davul arkada uzaklarda 'yol havası' çalmaktadır.

YUSUF: (Heyecanlı ve sağ eliyle tuttuğu dürülmüş mendille ağzı kapalıdır. Boğulur gibi konuşur) *Kirve vallah ben senin, kirvemiz olduğunu bilmiyordum.*

KİRVE GELİN: Senin kirven benim kocam. O burada yok, kayınlarım da evli değil. Aha o sebepten kocamın urbalarını giymiş, ben sana kirvelik etmekteyim.

YUSUF: Peki ben şimdi ne yapacağım?

KİRVE GELİN: Kirvenin görevi bunları anlatmak, damada evliliğin girdisini çıktısını öğretmek..

YUSUF: Öööf! İyice soluğum tükendi bu mendili ağzımda tutmaktan. (*Kaldırmak ister gelin engel olur.*)

KİRVE GELİN: Sakın kaldırayım deme! O damatlığın belliği o. Hem damatların çok konuşması gelenekten değildir. Damatların gelinin koynuna girip sabahı edinceye dek yapacakları bazı şeyler vardır ki bunu evli olmayanlar bilmezler.

YUSUF: (*Boğuk sesle.*) Anladım sen evlisin. Kocan senin fırına mercimek vermiş.

*KİRVE GELİN: (*Onu duymaz.*) Bak şimdi kız evinden gelini bindiriyorlar. Çalgıcılar 'gelin ağlatma' havası çalmaya başladılar. (*Arkada bu havayı çalmaya başlamıştır çalgılar.*) Birazdan çalgıyla buraya getirecekler gelini. Aha bu sizin kapının önüne getirdiler mi attan indirecekler. Ama attan inmeden şu cebine koyduğun elmaları (*Şalvarının ceplerini yoklar.*) kafasına kafasına atacaksın tüm gücünle. Bu gelinin yediği ilk sopa olacak.*

YUSUF: Kuvvetli vurursam Zeynep bacının kafası acır.

KİRVE GELİN: Acısın acısın. Bu erkeğin sözünün evlilik boyunca geçeceğini gösterir.

YUSUF: Ya elma değmezse?

KİRVE GELİN: O da erkeğin söz geçirmeyeceğine işarettir.

YUSUF: Peki kuru üzüm niçin serpilir? 'Önce elma

çalıp sonra kuru üzüm serpeceksin' demiştin.

KİRVE GELİN: 'Her ne kadar elma çalıp kafanı acıttımsa da, işte kuru üzüm serpiyorum, haydi barışalım' demek herhalde. (*Arzu dolu.*) Benim kocam kafama üç elma çaldı ama üçler aşkına, ben de beğendim.

YUSUF: Acımadı mı senin kafan?

KİRVE GELİN: Kurnazlık yaptım. Hiç canımı acıttırır mıyım? Çubuklu kutnu kumaştan duvağımın altında kafama bir taç taktım. Elmalar ona çarptıkça parça parça olup dağıldılar. Ama eğer kocam değdiremeseydi kafama, hiç çekinmezdim ondan. Şimdi kendisi gurbet ellerde olduğu halde, onun korkusunu ben burada çekiyorum.

YUSUF: Bak kirve sana ne diyeceğim? Ben Zeynep bacının kafasını acıtmak istemiyorum.. Ama madem ki öyle, ben de tam tepesine yapıştıracağım elmaları. (*Acımalı.*)
Keşki o da senin yaptığın gibi yapsa! N'olur kendisine söyleseydin!

KİRVE GELİN: Benim söylememden ne çıkar, düşünüp yapsın o da... Neyse sen de yavaş vurursun.

YUSUF: Olur yavaş vururum.

KİRVE GELİN: Bu gece yüzündeki örtüyü sen kaldıracaksın. Ona hiç kimse el değdiremez seninle yatıncaya dek. Hatta konuşamaz bile kimse onunla. Bunlar töredendir, bozulamaz.

YUSUF: Yani Zeynep bacının yüzünü benden başka kimse göremez mi bugün?

KİRVE GELİN: Senin yanına gelinceye dek ağızsız, dilsiz, suspus olacak. Gelinliğin içinde, her yanı kapalı, tutsaklar gibi bekleyecek. Bunlar töredendir bozulmaz. Sen yüzünü açınca, hem ağzı-dili çözülecek hem de uçkuru...

YUSUF: Senin öyle mi oldu?

KİRVE GELİN: (*Tutkuyla, yaşıyor gibi.*) Ne geceydi o gece! Her yerimi, herşeyimi çözdü erkişim. Elleri çıplak çıplak etime değince nasıl da ürpermiştim. (*Yusuf anlamaz, alıkça yüzüne bakar konuştukça.*) O geceyi bir daha yaşamak için nelerimi vermezdim. (*Mırıldanarak duygularını dışavurur.*) Köyde erkeklerimiz evlenmişliğin çilesini dolduruyorlar uzak illerde. Gelinler taş basıyoruz yüreklerimize, yastıklar sırılsıklam kesiliyor kollarımızda. Bir Zeynep eksikti aramızda; O da bu gece kavuşacak, ama ne kavuşma! O başka türlü bir yaşantıyla savaşacak. (*Sesini yükseltir.*) Zavallı Zeynep, sekiz-on yıl tırnak kadar çocukla yatıp kalkacak!

YUSUF: He ya, ben tırnak kadar mıyım? (*Komikçe kabarır.*) Arslan gibiyim, arslan gibi. Babam öyle söyledi. 'Arslan gibi delikanlı oldun' dedi.

KİRVE GELİN: (*Şeytansı gülerken mırıldanır.*)
Ben olmalıyım onun yerinde, kıl takarım kaynatamın burnuna.. Ye yiyebildiğince, giy giyebildiğince varlık diz boyunca. Erkişim küçükmüş harcım değilmiş, olmasın. Bulurum köyde birini huyumca boyumca, satarım anasını. Gizli bir aşk oyununa girişirim. (*Arzuyla.*) Ben olsam, ben olsam yapacağımı bilirim. Hoş, sanki şimdi boş duruyorum ?

YUSUF: (*Bıkkınlık içinde.*) Sen neler mırıldanıyorsun? Ben hiçbirşey anlamıyorum senin dediklerinden.

KİRVE GELİN: (*Tutkuyla.*) Hiç Yusuf kirve hiiç, kendikendime masal anlatıyorum.

YUSUF: (*İlgiyle.*) Ben de masal biliyorum anlatayım mı sana? Güdük Osman'dan öğrendim. O öyle çok masal biliyor ki...

KİRVE GELİN: (*Güler.*) Kalsın, masalları kendine sakla. Sakla bu gece Zeynep'e anlatırsın. Zaten başka birşey yapmak elinden gelmez. (*Bu sırada çalgılar yeniden 'yol havası' çalarak yaklaşmaktadırlar.*)

YUSUF: He ya gelmezmiş! Hani sen dedin ya, aha böyle parmağınla... (*Öbürü susmasını betimler.*) Ama ben ne yapacağımı biliyorum. Herşeyi unutmayayım diye bir hafta önceden hazırladım, yatağımın altında bekliyor...

HATİCE KİRVE: Hazırlan düğüncüler gelini getiriyorlar. (*Çalgı sesleri ve hey hey'ler arasında at kişner.*) Gelinin atı aygır galiba. Üstündekinin güzel gelin olduğunu nasıl da anlamış!

SAHNE 3

İkisi dışında oyunun tüm kişileri girer. Klarnet ve davul yol havası çalmaktadır. Birkaç tane de oyuncu delikanlı vardır. Neşe içindedirler. Kör İhsan karısının koluna girmiştir. Gelin at kafası geçirilmiş uzunca bir sopa üstünde ve alaca basmadan ya da kutnudan duvak içinde sıkıya kapalıdır. Ayrıca yüzünde bir siyah örtü vardır. Oyunculardan biri önde bayrak tutar, gelin arkasındaki atın üstündedir. Diğer oyuncu atın yularını tutar. Hemen kapının önünde durur at. Çalgılar oyun havasını bırakıp, 'gelin ağlatma' havasına geçerler. Davulcu davulu yatay

dikey ve ters çalarak numaralar yaparken, ' Maşallah!' diye bağırır. Yusuf örtmenin üstünde kirvenin bir betimiyle şalvarının cebindeki elmaları gelinin kafasına fırlatır. Omuzuna başına değer elmalar. Arkasından mendille kuru üzüm serper. Oradakiler 'yaşaa! Maşallah!' diye bağırırlar ve alkış sesleri arasında klarnet tiz perdeden 'gelin ağlatma'yı sürdürür. Satı bacı ve Fadime kadının gözleri yaşlı. Gelini kapıdan içeri sokarlar birlikte ve geri gelirler. Damadı kirve gelin aşağı indirir kapının yanındaki merdivenden. Bu arada bayrağı sundurmaya dikerler. Çalgılar az susar.)

SALMAN AĞA: (*Coşkuyla.*) Çalın çalgılar! Oynayın gençler, kocalar! Tutun halay tutun! Düğün var bugün düğün! Yusuf'umun düğünü!! Hey he he heey! (*Herkes bağırır.*) Hey! He hee heeeyy! Gel bakalım İhsan efendi! Bırak Satı bacı hısımımı bana bırak (*Koluna girer.*) Çocuklarımızın onuruna oynayalım. Haydi Delilo'yu çal, Lorke'yi çal!

SATI BACI ve FADİME KADIN: Biz yaşlandık gayri! Gençler oynasın gençler! (*Çalgı susar.*)

HACI OMUŞ: Bana kalırsa önce güveği oynasın. Hep birlikte bu sırayı savalım.

KÖR İHSAN: Doğru der Hacı dayı, önce güveği oynasın. Gel bakayım benim damadım gel! Gel küçük damadım benim! (*Sıyrılıp halaydan onu yakalıyacakmış gibi çıkar. Öbürleri şaşkınlık içinde Yusuf'a ona gitmesini betimlerler. O da kaynatasına ilerleyip elini öper. Bir elinden Kör İhsan, öbüründen Kirve gelin tutar, halaya girerler. Güveği havası çalınır. Ağır bir tempo ile oynarlar. Gençlerden biri bir tas bal ile gelip damadın yüzüne sürer. Gözleri yumuktur damadın. Babası anası öbür yaşlılar*

para yapıştırırlar. Her keresinde davulcu 'maşallaah!' diye bağırır ve halay bitince paraları alıp cebine kor.)

SALMAN AĞA: Şimdi gençlerin sırası. (*Çalgı susmuştur. Damat, Kirve gelin kapıdan girerler arkasından kadınlar girer. Çalgılar sıra ile Delilo, Malatya Berde ve Diyarbakır Lorke'yi çalar.Oyuncu gençler bu oyunlar oynar ve gösteri yaparlar.*) Haydi oynayarak köy meydanına gidelim. Orada köylüler bizi bekliyor. Davetli ağalar var, başka köylüler var. Bitti işimiz, düğüncüyü bekletmeyelim orada. (*Çalgılar Berde'yi çalarak, oyuncular da oynayarak soldan çıkar.*)

HACI OMUŞ: (*Üçü kolkola çıkarlarken.*) Hava da kararıyor ha, galiba yağmur yağacak!

KÖR İHSAN: Benim yavrumun kısmeti boldur.

SALMAN AĞA: Benim Yusuf'umun da elleri kısmet doludur.

HACI OMUŞ: İkisinin kısmeti bu gece birleşecek, rahmet düşecek.
Otlar ekinler göcek göcek yeşerecek! (*Çıkarlar. Hava yavaş yavaş kararır. Davul sesi gittikçe söner. Gök gürler arada bir.*)

SAHNE 4

Yusuf dış giysileri soyunuk uzun don gömlekle odada yalnız gelini beklemekte. Yüzünde çocukluğun verdiği ilgi değişmesiyle bazen üzüntü, bazen sevinç dalgaları dolaşır. Ayakta, yatarak, oturarak kendikendine söylenir.

YUSUF: (*Çevresine bakınır, kimse olmadığını iyice belirler. Kendikendisine konuşur.*) Düğünüm yapıldı. Evleniyorum. Bu gece, aha bu gece evleneceğim. (*Aklı ermez.*) Acaba ne demek evlenmek? Babam dedi, ' anan gibi bir kadın olacak. Yok yok bir kadın kızı olacak? Başka ne demişti. (*Dalar. Belleğinde ansıyabildikleri sahibinin sesiyle yinelenir. Geçmişte söylenip bir takım çağrışımlarla bilinçüstüne çıkan bu sözleri sahiplerinden dinlerken şimdi yanıtlar.*)

SALMAN AĞA'NIN SESİ: Sana alacağım kadın kızı seni hem geceleri dışarı çıkaracak, hem de yatakta ısıtacak.

YUSUF: Elbette ya, onun °eyi var. Güdük Osman demi°ti.

GÜDÜK OSMAN'IN SESİ: Ulan Yusuf, ulan Salman Ağa'nın oğlu demek evleneceksin?

SIĞIRTMAÇ ALİ'NİN SESİ: Evlenecekmiş. Kadın kızıyla mı? Haa! Başkalarının kızı.
(*Gülme.*)

GÜDÜK OSMAN'IN SESİ: Oğlum evlenince kani kuni yapacaksınız, kani-kuni.
(*Sığırtmaç'ın gülmesi.*)

YUSUF: Kani-kuni yapacakmışım, kani-kuni. He ya kani-kuni yapacağım bu gece. Ama nasıldı? Hıı!

GÜDÜK OSMAN'IN SESİ: (*Fısıltılı.*) Aha orası mağara gibi yutar seni. Orada bir ateş yanar, onunla ısınırsın. Ha tamam fırın gibi... yook ekmek fırını değil..

YUSUF: (*Başka şeyler çağrışım yapar.*) Fırınlar hep kasabalarda oluyor, yok köyde. Anam ekmeği saçta pişiriyor.

FADİME KADIN'IN SESİ: Haydi Yusuf sacın altına az daha odun koy! Ah bir büyüseydin. Büyüseydin de seni everseydim. O günleri bir görecek miydim? Şöyle allı pullu bir gelin önüm sıra yel-yeperek dönecek miydi acaba?

YUSUF: (*Güler.*) Göreceksin ana görecek. Ben daha küçüğüm ama bir gelinin olacak bundan geri...

SALMAN AĞA'NIN SESİ: Fadime kadın, oğlum Yusuf arslan gibi arslan! Ona öyle bir gelin getireceğim ki... Bak Yusuf, delikanlı olan gidip bir kızın önünü keser. Haydi gel Fadime kadın, al şu sopayı, suya gider gibi yap! Ben senin önünü keseyim de görsün şu oğlan.

YUSUF: (*Yattığı yerden kahkaha atarak doğrulur.*) Hıı! Babam da ne söylerdi. Ben öyle bir küçük delikanlıyım ki kızlar benim önümü kesiyor!

ZEYNEP'İN SESİ: Ula Yusuf hangimizi alırsın? Beni mi? Öyleyse söyle babana gelsin beni istesin sana!

YUSUF: Babam bunu duyunca nasıl da sevinmişti.

SALMAN AĞA'NIN SESİ: (*Sevinçli.*) Gördün mü Fadime kadın gördün mü? Kim ağzının tadını bilmez? Zeynep Yusuf'la bana haber salmış. Gelsin babam beni istesin demiş.

FADİME KADIN'IN SESİ: Ne Zeynep mi? Şu Kör İhsan'ın kızı! Aah! Buna çok sevindim. Keşki alsa Yusuf'umu alsa o...

YUSUF: (*Güler.*) Aldı bile. Şimdi getirecek kivrem onu. (*Kirve gelinin konuştuklarını çağrışım yapar.*)

KİRVE GELİN'İN SESİ: Bak ha Yusuf! Gelini içeri sokar sokmaz ayağına basacaksın. Eğer basmazsan...

YUSUF: Hıı ya, ben basmazsam o benimkine basacak. Sonra da ondan korkarmışım. Ben hiç korkar mıyım ondan!

SALMAN AĞA'NIN SESİ: Senin alacağın kız ana değil sana karı olacak, benim de gelinim. Karın sözünü dinlemedi mi basarsın sopayı. Karı kısmı kocasına el kaldıramaz, elleri kesilir. Ama onu baştan korkutmak gerekli.

YUSUF: Ben onu gündüzün nasıl korkuttum. (*Öykünür.*) Şöyle kocaman iki, yok üç elmayı kafasına hayladım. Nasıl parçaladım elmaları. Öyle siniyordu ki... korkmazmış! Hele gelsin bir ona daha neler yapacağım! (*Çağrışım yapar.*)

ZEYNEP'İN SESİ: Peki evlenirsen ne yapacaksın? Ne fırını ula? (*Tutkulu.*) He ya, hem su çıkar hem ateş. Yakar seni vallah! Dumanını tependen çıkarır. Ne? Söndürür müsün? Neyle?

YUSUF: Ne ile olacak? Ateş küreği ile... Küreği doldurup haylıyacağım içeriye. İşte hazırladım. (*Yatağın altından çıkarır. Kafası seyircilerden yana yüzüstü yatar.*) Bu da bir torba mercimek. (*Ağzını söker.*) Şuradan bir avuç mercimek koyayım küreğe.(*Kor.*) Hazır beklesin. Şimdi Zeynep bacı geldi mi onun fırınında kavuracağım bu mercimeği. (*Yumar gözünü.*)

GÜDÜK OSMAN'IN SESİ: Evlendiğin gece mercimeği fırına vereceksin. Ama bir kürek gerek! Sen de ne gezer oğlum o kürekten!

YUSUF: (*Uyur-uyanık*) He ya, ne gezermiş! Elimde sımsıkı tutuyorum. Hele bir gelsin... Zeynep ba...(*Uyur. Dışarıda yağmur yağıyordur. Yusuf'un odası kararır.*)

SAHNE 5

Kör İhsan'la Satı bacı ocağın başında karşılıklı oturmuş düşünmektedirler. Önlerinde yatak serilidir.

SATI BACI: (*Ocağı karıştırmayı bırakır.*) Gün batımından beri yağmur yağıyor. Sanki tufan kopmuş. Dağ ta° inil inil inildiyor. (*Yağmur sesi hızlanır.*) Dağlarda bellerde kurt kuş ne yapıyor acaba? Tanrı kimseyi kapıdan dışarı çıkmaya zorunlu kılmaya... Sanki gökler yarılmış...

KÖR İHSAN: (*O yanı boş verir.*) Ne yapalım canım! Yağıyorsa mülküne yağıyor. Benim yağmuru mağmuru düşündüğüm yok. Hey gidi Satı! Ne zor değil mi? Bir köroğlu bir Ayvaz kaldık!

SATI BACI: Onu gel de sen şu yüreğimin içine sor! Hiç açmak istemiyordum...

Yavrum Zeynep'im. Analar kız doğurur el oğlu, oğlan doğurur el kızı için.

KÖR İHSAN: Böyle kurulmuş dünyanın binası...

SATI BACI: Ama biliyor musun şu yağmur yağdıkça, içimde ılgıt ılgıt bir depreşme oluyor. Sanki onca sağnak, onca tufan şu göğsümün içinde kopuyor. Sanki onca yağmur Zeynep'imin üzerine boşanıyor.

KÖR İHSAN: Ne yalan söylüyeyim şu ağır yağmurlu gece zihnimi bulandırıyor Satı! Kafamda kötü şimşekler çakıyor! Acaba diyorum kötü bir iş mi yaptım? (*Teselli arar.*) Üstelik kendisinin niyeti varmış.

SATI BACI: Doğru ya, oğlanla babasına haber salmış. Köyde eniğin-cücüğün dilindeydi bu. Ama bir bit yeniği var bu işte. Zeynep Sığırtmaç Ali'ye tutkundu, birbirlerini bir gün görmeseler deli oluyorlardı.

KÖR İHSAN: Ama niye hiç karşıkoymadı? Hatta memnun bile oldu.Yoksa varlığa mı kandı?
Yoksa bizim için mi kendini yaktı? Ah, ah! O Hacı Omuş, öyle şeytan gibi nereden çıktı?

SATI BACI: Ben diyorum ya bunda bir bityeniği vardı. Onun için böyle ateş bacayı sardı.
Onun için Zeynep'im bir karış çocuğa vardı. Yoksa kızım bunu dünyada yapar mıydı?

KÖR İHSAN: Yapmazdı ya, niçin yaptı?

SATI BACI: Mutlaka, mutlaka o yaşamayası, hacılar çiyninde gidesi Hacı Omuş büyü yaptı.
Kızımın aklını cin gibi çarptı.

KÖR İHSAN: Böylesine bir akıl çarpacak kadar güçlüymüş ki o hocanın nefesi, kızı sekizlik oğlana bağladı.

SATI BACI: Sence bu tufanın bir anlamı yok mu? Neden sicim gibi yağıyor yağmur?
Neden başka gün değil de bugüne rastladı bu sağnak?

KÖR İHSAN: Bilmem, Tanrı'nın bir hikmeti olacak! Topraklar susayınca, Tanrı bereket gönderdi...

SATI BACI: Yok İhsan'ım yok! Düğün günü, hele geceleyin yağmur yağarsa, gelinin gözü yaşlı olur.
Gözünün yaşlı olması, gelinin dertlerinin çok olması demektir.Yavrum, Zeynep'im! Muradını alamadı kuzum! (*Ağlamaklı.*)

KÖR İHSAN: Sızıldama Satı sızıldama! Beni de ağlatacaksın şimdi. Alınyazısı bu, önüne geçilir mi hiç?

SATI BACI: Bula bula gelip benim yavrumu buldu? Ne alınyazısı? Bu Salman Ağa ile Hacı Omuş'un oyunu! Bu büyü işi hiç aklıma gelmedi. Ben böyle bileydim o büyüyü söküp attırırdım kızımın başından. Hemen Yukarıköy'deki Halil hocaya koşardım...

KÖR İHSAN: Peki ama borcu nereden, nasıl verirdik?

SATI BACI: Onu altı ay beklemeye razı ederdik.

KÖR İHSAN: Hacı Omuş ayağını köke verdi. Hükümet kapısını gösterdi.

SATI BACI: Şimdi düşünüyorum da İhsan'ım, o adam bize gözdağı verdi.
Oyuna getirdi bizi.

KÖR İHSAN: Öyle de olsa, Zeynep artık 'ne yapayım kaderim kusurum!' deyip oturacak.

SATI BACI: Doğru, yok başka bir yolu. Ama herif bir düşün. Dal boylu çiğdem piri gibi kız, parmak kadar çocukla, nasıl yıllar boyu bir yastığa başkoyacak?

KÖR İHSAN-SATIBACI: (*İkisi de ellerini havaya kaldırıp duaya geçer.*) Tanrım sen ne yaparsan güzel yaparsın! Sen kızımızın alnına yazdın, biz yerine getirdik emrini. Ya birbirine hoş göster geçinip gitsinler, ya da bir yol göster, birbirini terketsinler! Amiiin!(*Susarlar.*)

KÖR İHSAN: Haydi Satı kadınım yatalım. Ne kadar da yalvarsak, Tanrı bildiğini yapar!(*Soyunmaya başlarlar, sahne kararır. Dağ silüetleri ve kayalık panosu iner. Yağmur sesi artar!*)

SAHNE 6

Gök gürler. ªimşek çakar. Sığırtmaç Ali ve Güdük Osman kılığında Zeynep güçlükle yürümektedirler. Birer karartı halinde görünürler. Arada şimşek çaktığında iyiden farkına varılabilir. Sırılsıklamdırlar.

SIĞIRMAÇ ALİ: (*Zeynep'in koluna girmiº.*) Ah Tanrım, neden böyle bu? Neden öksüz hırsızlığa çıkınca ay akşamdan doğar hep? Tanrım, yoksa sen de mi razı değilsin bu kaçışa, bu umutlanışa?Haydi Zeynep, haydi yavrum az daha dayan! Yaz yağmurudur gelip geçer...

ZEYNEP: (*Kesik kesik zorla.*) Ali'm başaramayacağız galiba. Kesildim iyiden. İliklerime işledi yağmur. Sırılsıklamım...

SIĞIRTMAÇ ALİ: Çok yol geldik. İstersen dinlenelim. Biraz daha gayret yavrum! Tanrım nasıl da karanlık gözgözü görmüyor. Ayaklarımı nereye atacağımı kestiremiyorum. Ama umudumuzu kırmayalım. Epey zaman kazandık. Farkına bile varsalar, yetişemezler bize. Ah! Bu yağmur olmasaydı şimdi Çanaklı Dere'yi çoktan geçmiş, Dikme Taş'a ulaşmıştık.

İKİSİ BİRDEN: Oraya bir varsak top bile kar etmez artık bize.

SIĞIRTMAÇ ALİ: (*Dururlar.*) Buralarda bir mağaraya benzer taş oyuğu vardı. Bir bulsak orayı.

ZEYNEP: (*Güçlükle.*) Yok, yok gidelim Ali'm. Kaçıp uzaklaşalım. Korkuyorum. Bizi yakalayacaklar diye korkuyorum. Farkına varacaklar diye ödüm kopuyor kaçtığımızın.

SIĞIRTMAÇ ALİ: Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın derler ya. Artık daha dönemeyiz geri. İleri daima ileri doğru. Az yol gelmedik sabahtan beri... (*Zeynep dü°er.*) Ayaklarını sıkı bas Zeynep! Öööf! Dönüp dönüp aynı yere geliyoruz.

İKİSİ BİRDEN: Tanrım sen bize yardım et! Ya bizi kurtar ya da bir taş kesilelim. (*Birden şimşek çakar ve sol yanda bir taş oyuğu gözükür.*) Tamam tamam tam oyuğun önüne gelmişiz. İki adım daha attık mı yetiştik demektir. (*Karartılar yiter sahneden. Şimşek çakar oyukta çömelmiş gözükürler. Zeynep'in başı Ali'nin omuzundadır.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: Kapkara bir karanlığın ortasında yağmurla çamurla savaşıyoruz. Gönlümüz kırık, içimiz buruk. Karanlık, ıpıslak bir karanlık içinde titrek bir umut

peşindeyiz. Umudumuz gökyüzünü yere bağlıyan yağmur sicimlerine düğümlenmiş...O görünmezlik öteleri bizim.

ZEYNEP: Karanlığın kapkara olmuş orta yerinde, yüreğim coşkuyla doluyor korkuları iterek.
Ve üşümüşlüğün de üstesinden gelerek aşk doluyor. Ama umuda koşuş bizi yoruyor sevgilim. (*Sağnak azalır.*)

SIĞIRTMAÇ ALİ: Yağmur yavaşladı Zeynep'im. Aşkı, şiiri, yorgunluğu ve umudu bile sonraya bırakalım! Seller azmadan Çanaklı Dere'ye varalım. Dikmetaş'ın dibinde Osman'ı bekliyelim. (*Kalkar yürürler, karartılar soldan çıkarken şimşek çakar.)*

SAHNE 7

Salman Ağa ile karısı yatmağa hazırlanırlar lamba ışığının altında.

SALMAN AĞA: (*Çoraplarını ve şalvarını karısına çektirirken sevinçli.*) Nasıl Fadime iyi yaptım değil mi? Düğün de güzel oldu hani! Tüm davetliler memnun ayrıldılar.

FADİME KADIN: Herşey bir yana, Kör İhsan'ın kızını aldığımız iyi oldu. Beş parmağında beş hüneri var. Bana iyi yardımcı olur!

SALMAN AĞA: Ev işini bitirdi mi dağa, dağ işini bitirdi mi eve koşacak!

FADİME KADIN: Sana birşey diyeyim mi ağam? Bu iş...

SALMAN AĞA: (*Sözünü keser.*) Ne i°i? Ben yaptığım

her işi başarırım. Saman altından yürütür, suları istediğimin altına bağlarım...

FADİME KADIN: (*O da soyunmuştur.*) Ben onları demedim. Salman'ım benim güçlü ağam. Gücünden kuşkum yok elbette. Sende kaba kuvvetle iş yürütmek yok bilirim. Ne var ki şu durumu hatırdan çıkarmamak gerekli derim.

SALMAN AĞA: (*Doğrulur-kuşkulu.*) Ne yani beni tongaya bastıracak biri mi var dersin. (*Güvenç dolu.*) Beni aldatacak kimse daha anasının karnından doğmamıştır.

FADİME KADIN: Her zaman derim. El elden üstündür arşa çıkana dek! Elde bulunan beyde bulunmaz. Yine de tedbirli olmalı. Hani derler ya, tedbir takdiri bozar.

SALMAN AĞA: Senin dilinin altında bir bakla var. Hele çıkar şunu çıkaar!

FADİME KADIN: (*Tereddütlü.*) Ben derim ki Yusuf'um her ne denli arslan gibi olduysa da yaşıtları arasında. Ama...

SALMAN AĞA: (*Eski durumunu alır.*) Aması maması yok kadınım. Kirvesi öğretmiştir ona yapacaklarını. Zaten özellikle ben öğütledim Hatçe gelini. Biriki utandı mutandı ama, 'olur' dedi, 'olur ağam gerekeni yaparım, herşeyi öğretirim Yusuf'a, kız çıkarmaz onu odasından...'

FADİME KADIN: O daha kötü ya..

SALMAN AĞA: Neden kötü oluyormuş?
Öyle olursa hiç kimse birşeye yeltenemez. Yani kaçırmaya, maçırmaya!

FADİME KADIN: Ağam, Salman'ım öyle dersin. Ama bir de öbür yanı var işin. Duygu, kadınlığını doyurma yanı. Kapısı açık olan hana, sahibi olmazsa girip çıkan çok olur.

SALMAN AĞA: Ne yani dağda-belde gelinime askıntılık mı ederler dersin? (*Ayağa kalkar.*) Adamın aha şöyle alnını karışlarım! Gelinime askıntılık edenin karnına kurşun doldururum. Mavzerim o günler için namus için doldurulmuş bekliyor. Ben erkeğim erkek. Böyle birşey olursa yapanı şişlerim. (*Ilımlı.*) Hem sonra niçin böyle konuşuyoruz ki? Gözü kör değildi ya niçin 'baban gelsin istesin!' diye haber salmış?

FADİME KADIN: Aha bunda bir bit yeniği var ya! Hacı Omuş yaptı bu işi!

SALMAN AĞA: Bit yeniği dediğin bu mu? Elbette onun yardımı oldu.

FADİME KADIN: Benim dediğim o biçim yardım değil. Zeynep'in oğlana 'he alırım!' demesi hakkında. O Hacı Omuş büyü yapmıştır. Yok yoğusam Zeynep gibi bir kız, gelip de bizim Yusuf'u almazdı Salman! Parasını hemen çıkartmak için bu yola başvurdu...

SALMAN AĞA: (*Kahkaha atar.*) Ondan kolay ne var yani? Hacı Omuş avucumun içinde artık. Onun kurnazlıkları para etmez benim yanımda! Oğlumuza gelinin ilgisinin azalmaması, etkinin sürekli olması için sık sık yeniletiriz muskayı. Üstelik muskanın karşılığında birşey de isteyemez benden, muskacı hoca diye karakola bildirdim mi, gözlerini hapishane damında açar.

FADİME KADIN: (*Daha ku°kulu*) İyi ama böyle ne zamana kadar sürer? Sonu ne olacak?

SALMAN AĞA: Ne mi olacak? Sonunda oğlan büyüyecek. Büyüyünce de Hacı Omuş'a da, muskasına da gerek kalmayacak artık. (*Sahne kararır, Yusuf'un odası aydınlanır.*)

SAHNE 8

Yusuf ateş küreği sağ elinde sol elinin avucundan dışarı fışkırmış küçük mercimek yığınıyla seyircilere doğru yüzüstü uyumaktadır. Bir süre horuldar. Çok komik gelin bekleme sahnesidir bu! Dışarıda hala yağmur yağışı sürmektedir. Kapı açılır yavaşça Kirve gelin ile Zeynep kılığında gelinlikle yüzü kapalı Güdük Osman girer.

KİRVE GELİN: Vah ki vah sana Zeynep! Bak bak uyumuş kalmış. Tanrı sana sabırlar vere! Aha bu uşağın koynuna gireceksin. (*Zeynep donunda Güdük Osman bir aldırmazlık içinde ve konuşmaz.*)

Ama sen mutlu görünüyorsun. Demek köyde söylenenler doğru. Sen haber salmışsın. (*Yusuf bir iki depreşir.*) Ben gideyim. Sen de damadın koynuna gir. Seni sabırsızlıkla bekliyor.

(*Bir kahkaha atar ve kapıyı hızla çeker ve çıkar. Güdük Osman yanıbaşında yanan lambayı az kısar, oda loş bir ışığa bürünür. Yusuf kapı gürültüsüyle uyanır. Çevresine şaşkın bakar. Elindekileri yatağın altına gizler. Kendini toparlıyarak ayağa kalkar.*)

YUSUF: (*Erkeklik taslayarak ilerler.*) Zeynep bacı niye tez gelmedin? Ne zamandır seni bekliyorum?

GÜDÜK OSMAN: (*Suskun, boynunu büker.*)

YUSUF: Sözümü dinliyeceksin değil mi?

GÜDÜK OSMAN: (*Kafasını sallar.*)

YUSUF: Beni sıçmaya götüreceksin?

GÜDÜK OSMAN: (*Kafasını sallar.*)

YUSUF: Benim gördüğüm işleri hep sen göreceksin. (*Bunları söylerken G.Osman'ın çevresini dolanır.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Başını sallar.*)

YUSUF: Irgatlara ekmek götürmezsem beni taş elinde kovalıyacak mısın anam gibi?

GÜDÜK OSMAN: (*'Yok' anlamında kafasını sallar.*)

YUSUF: Ya gece beni dışarı ya götürdüğünde ağlarsam seni öcüye veririm diyecek misin?

GÜDÜK OSMAN: (*'Hayır' anlamında başını sallar.*)

YUSUF: Anamın yaptıklarının hepsini yapacaksın? O, babam beni dövdüğü zaman elinden alıyor. Yoksa babam sopadan çürütür. O zaman sen de; 'Yapma herif, dövme Yusuf'umu! Onun zati bir sıkımlık canı var. Pohun-işeğin yiyem vurma!' diyeceksin, değil mi?

GÜDÜK OSMAN: (*Gülmemek için kendini güç zaptetmektedir ama zorunlu olarak 'evet' anlamında kafasını sallar.*)

YUSUF: (*Erkeklenip karşısına dikilir.*) Eğer dediklerimi yapmazsan seni döverim.(*Babasına özenir.*)
Babamın dediği gibi, gökten Allah inse seni elimden alamaz!

GÜDÜK OSMAN: (*'Yaparsın elbette', anlamında kafasını sallar.*)

YUSUF: (*Pencereye gider, şimşek çakar, korkuyla gidip G.Osman'a sarılır.*) Korkuyorum Zeynep bacı, dışarıda çok yağmur yağıyor. Üşüyorum. (*Kollarını çözer.*) Hani sen beni ısıtacaktın yatakta, hadi gelsene! (*Elinden tutar.*) Hem sen benimle niçin konuşmuyorsun? Hıı! Anladım şimdi senin yüzünü açacağım. Açarken de ayağına basacağım. (*Yüzünü açmak için uzanır. G.Osman ayağına basınca bağırır ve bir süre tek ayakla ağlamaklı odayı sekerek dolaşır.*) Sen benim ayağımı acıttın görürsün. (*Oturur yatağın üstüne.*) Seni babama diyeceğim. Yok yok ne diyeyim! Hele sabah olsun sopalayacağım seni. Şimdi uykum geliyor. Üşüyorum gel de beni ısıtsana! (*Güdük yanına oturur.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Zeynep'in sesine öykünür.*) Aha geldim ben senin karınımi Ne yaparsan yap!

YUSUF: (*Eğilip yatağın altından küreği çıkarır.*) Ben ne yapacağımı biliyorum. Haydi soyun!

GÜDÜK OSMAN: Onu ne yapacaksın Yusuf?

YUSUF: (*Az şaşkın.*) Haydi soyun ki diyeyim. Bak burada bir avuç mercimeğim var.
(*Küreğe boşaltır.*)
Aha bunu fırına vereceğim. Senin fırınına. Haydi soyun dedim sana!

GÜDÜK OSMAN: Yusuf insanda hiç fırın olur mu?

YUSUF: (*Kendinde göstererek.*) Senin karnının ağzı yok mu aha burada?

GÜDÜK OSMAN: (*Gülmemek için kendini zor tutar.*) He ya var.

YUSUF: Hani sen demiştin, oradan hem su çıkar hem ateş! (*Evet anlamında kafa sallar Güdük.*) İyi ya o ateşi söndürmek bana düşer. Kirvem dedi ki, orayı yüzük takar gibi parmağına takacaksın! Ama ben önce, bu kürek dolusu mercimeği fırına vereceğim ki ateş sönsün. Ondan sonra parmak takarım. (*O sırada Güdük Osman bacağının birini Yusuf'un önüne uzatmıştır çıplak. Yusuf kıllarla oynar!*) Sönsün ki ateş parmağımı yakmıya! (*Yeni farkına varmış.*) Aa! Zeynep bacı senin de bacağın kıllanmış. Ben bir kere, sen çamaşır yıkarken görmüştüm derede, bacağın hem kılsız hem de beyazdı.

GÜDÜK OSMAN: (*Birden değişir, ağlamaklı.*) Yusuf başıma bir iş geldi, kötü bir iş!

YUSUF: Ne işi Zeynep bacı?

GÜDÜK OSMAN: Başıma gelen iş beni değiştirdi. Sen biliyor musun Yusuf 'Padişahın oğlan-kızı masalı'nı?

YUSUF: (*İlgiyle.*) Elbette biliyorum. Bir kere bana Güdük Osman anlatmıştı. O öyle çok masal biliyor ki... İstersen anlatayım. Önce şu yorganı başıma çekeyim, üşüyorum.(*Çeker ve tam yaşlı görünüşü alır.*)

GÜDÜK OSMAN: Bak şimdi tam bir masalcı nineye döndün, hadi anlat bakalım!

YUSUF: Bir varmış bir yokmuş. Allahın kulu çokmuş. Çok söylemesi de çok günahmıış! Bir yerde bir padişah varmıış!
(*Az durur.*)

GÜDÜK OSMAN: (*O alır masalı.*) Zengin mi zengin bir padişahmış! Hazinesi altın doluymuş. Hiçbirşeye ihtiyacı yokmuş.

YUSUF: Herşeyi varmış ama onun dünya malında gözü yokmuş. Sadece bir oğul istermiş.

GÜDÜK OSMAN: Dünyayı dolaşmış da bir derman bulamamış. Onca karısı varmış da biri oğlan doğurmamış.

YUSUF: Birgün yaşlı mı yaşlı bir anakarı gelmiş padişahın yanına. Bu anakarı cadıymış. Küplere biner uçarmış, dağı tepeyi aşarmış.

GÜDÜK OSMAN: Sarayın penceresinden girmiş.. Çünkü kapıdaki askerler bir kuş bile sektirmiyorlarmış saraya.

YUSUF: Padişah demiş: 'İn misin cin misin? Nasıl girdin sarayıma?' Anakarı demiş: 'Ne inim, ne cinim ben de senin gibi bir insanım. Adıma anakarı derler, küpe biner uçarım.'

GÜDÜK OSMAN: 'Dertlilere derman olurum. Duydum ki derdin varmış, hiç oğlun olmazmış. Yemen padişahının kızıyla evlen. Ondan bir oğlun olacak' Demiş ama ondan da oğlu değil kızı olmuş.

YUSUF: Padişahın karısı, ebeler ne yapacaklarını şaşırmış dururken; anakarı yine vuvurayarak binmiş küpüne gelmiş. (*Yusuf'un masal anlatmaya dalmasından yararlanan G.Osman kalkıp pencereden bakar ve gelir arkasında durur. Yağmur iyiden artmıştır.*) Ana karı demiş niye ağlar şivan edersiniz bacılar! En büyük ebe der ki: 'Anakarı anakarı padişahın yine kızı oldu, Padişah anasını da kızını

da kesecek. Belki bizleri de asacak! Nasıl kurtulalım diye ağlaşırız. Anakarı der ki: 'Ebe karı, ebe karı! Git padişaha oğlunun olduğunu muştula. Sünnet düğününe kadar padişahı oyalayın, görmesin. O zamana dek ben gelir yetişirim darınıza. Şimdi kaf dağında işim var benim. Eğer on beş yıl içinde gelmezsem...

GÜDÜK OSMAN: (*Sözü alır ve öykünmeyi tamamen bırakır, kendi sesiyle.*) Verirsiniz genç kızın sırtına bir heybe altın. Elinde demir değnek, ayağında demir çarık düşsün yollara...

YUSUF: (*Masalın seyrine kaptırmıştır kendini hiçbir şeyin farkına varmaz.*) Gel zaman git zaman, kız büyümüş. Padişah her ne zaman oğlunu görmek istemişse de bir bahane ile göstermemişler. Derken sünnet olma zamanı gelmiş. (*Çağrışım yapar.*) Zeynep bacı ben de daha sünnet olmadım. (*Ona doğru bakar, Güdük yüzünü çevirir.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Yüzü öbür yana dönük.*) Sünnet düğünü tutulmuş. Tam otuz dokuz gün geceli gündüzlü çalgı çalmışlar. Sünnetçiler, hekimler sıra sıra dizilmişler sünnet etmek için padişahın oğlunu beklerlermiş.

YUSUF: (*Yine dalgın.*) Beklemişler, beklemişler gelmemiş. Padişahın kızı kırkıncı gün anakarının dediği gibi yapmış ayağına demir çarık giymiş, eline demir değnek almış, sırtına atmış bir heybe, altın yola düşmüş...

GÜDÜK OSMAN: Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş. Altı ay gece altı ay gündüz gitmiş. Gelmiş iki dağın arasına. Yağmur yağmış seller kopmuş. Sonra da güneş çıkmış yer gök durulmuş. Bir gökkuşağı doğmuş, yalbır yalbır yalbırdamış. Al dermiş ben güzelim, mor dermiş ben güzelim.

YUSUF: (*Birşeyler ansımış gibi olur.*) Zeynep bacı sen tıpkı G.Osman gibi anlatıyorsun masal. Sesin de ona benziyor. N'oldu sana? Demin 'bana bir oyun oldu' demiştin.

GÜDÜK OSMAN: He ya Yusuf bana bir oyun oldu. (*Ağlamaklı.*) Tıpkı padişahın kızı gibi...

YUSUF: Ne yoksa sen de mi ebemkuşağının altından geçtin? (*G.Osman yüzünü açmıştır.*)

GÜDÜK OSMAN: (*Yüzünü elleriyle kapatıp yalancıktan ağlayarak anlatır.)* İki gün önce hani bir yağmur yağmıştı. (*Yusuf ilgiyle, şaşkınlıkla dinler.Hatta gerekirse masalın bu bölümü canlandırılır.*) Ot biçmeden geliyordum. Sırtımda bir heybe elimde bir orak vardı. Türlü renkleriyle yalbır yalbır bir gökkuşağı doğmuştu. İçimden şunları geçirdim (*Zeynep'in sesiyle dışavurumunu yapar.*):

Ebemkuşağı doğmuş, balkıyor renk renk.
Sanki göğün belini sarmış,
Doğayı ışıtan güneşe denk.
Derler altından geçene sorgu-sual olmazmış öte dünyada.
Derler ki altından geçenin her dileği olurmuş içinden geçirdiği.
Bir denesem, ben de bir dilek sunsam
İsteğim yerine gelir mi acaba?
Aha karşıdan Güdük Osman geliyor.
Ona benzer bir erkek olur muyum acaba?

GÜDÜK OSMAN: (*Kendi sesiyle ağlayarak.*) Dedim demedim, birden bana birşeyler oldu. Sarsıldım, titredim düştüm yere. Bayılmışım. Ayıldığımda, bir baktım ki Güdük Osman olmuşum. (*Güdük Osman tamamen yüzünü açmış ve örtüyü yarı çıkarmış yanyana oturmakta ve ağlamaktadır.*) Yusuf ben ne yapacağım şimdi? İki gündür yaş-

mak bağlayıp yüzümü herkesten sakladım. Ne yapacağım Allahım ben ne yapacağım? Beni böyle görürlerse öldürürler.

YUSUF: (*O da ağlamaklı.*) Ağlama Zeynep bacı ağlama! Benim şimdi karım kim olacak? Sen artık kız değilsin! Adın Zeynep ama Güdük Osman olmuşsun.

GÜDÜK OSMAN: (*Yusuf'un ellerine sarılır.*) Yusuf, yardım et bana. Ben artık kız değilim, senin karın olamam. Bırak gideyim. Yilim yilim yiteyim bu ellerden. Başımı alıp çok uzaklara bilinmedik diyarlara gideyim.

YUSUF: (*O da birlikte ağlar.*) Peki Zeynep bacı sen bilirsin. Ama kapıdan çıkarsan görürler seni. Yakalayıp döverler.

GÜDÜK OSMAN: Yalnız dövseler, iyi. Öldürürler beni. (*Yağmur kesilmiştir.*) Bana yardım et! (*Kalkmış ve alaca gelinliği bir yana bırakmıştır.*)

YUSUF: (*Fısıltıyla.*) Zeynep bacı. Ama sen kız değilsin. Sana Zeynep dayı diyeyim mi? (*G.Osman kafasını sallar.*) Bak bu pencereden git! (*Hemen Güdük Osman pencereden sessizce iner. Sahnenin önünden yavaşça geçer ver karanlıkta yiter.*) Gitti, gitti Zeynep bacı. (*Pencereden bakarken.*) Yok yok Zeynep dayı. Yok artık karım! Yalnız kaldım yine. (*Döner ve yatağa düşer, öylece uyur sahne kararır. Sonra yavaş yavaş gün doğar ışıklanır sahne. Yusuf hala uyumakta. Kapı yumruklanır. Sesler dışarıdan gelir.*)

SAHNE 9

Kapalı kapının önü, sundurmanın altı.Salman Ağa, Fadime Kadın, Kör İhsan, Satı Bacı, sonra birkaç köylü.

SALMAN AĞA: (*Dışarıdan.*) Yusuuf! Kalksanıza ulaaann! Ne yatarsınız?

FADİME KADIN: Kalkın yavrularım kalkın. Gün döndü iyiden. Neredeyse öğle olacak!

KÖR İHSAN: Salman Ağa bize haber gelmedi gece. Uşaklar daha uyuyorlar mı?

SALMAN AĞA: Bilmem ki herhalde uykuda kalmışlar. (*Kapıyı yumruklar.*)

FADİME KADIN: Herif kapıyı yumruklama. Kendiliklerinden uyansın gelsinler uşaklar...

KÖR İHSAN: Olur mu canım, biz ihtiyarlar erkenden kalktık. O gençler yatsınlar mı? Hem kirvenin göreviydi bize haber vermek.

SALMAN AĞA: Haydi oğlum! Zeynep kızım kalkın haydi! (*Kapıyı vurur. Yusuf uyanır. Şaşkın çevresine bakar. Kapıya doğru koşar.*)

YUSUF: (*Bağırarak.*) Ne vuruyorsunuz kapıyı? Zeynep bacı gitti. Gitti o, yok artık benim *karım.*
(*Anında kapı açılır dördü birden girer içeri.*)

SALMAN AĞA: N'oldu Yusuf? Nereye gitti Zeynep?

KÖR İHSAN: (*El yordamıyla öbürlerinin şaşkınlığı arasında Yusuf'a ilerler.*) Zeynep'im nereye gitti Yusuf? Zeynep! Zeynep!

SATI BACI: (*Gidip kocasını tutar.*) Yusuf kızım nereye gitti söyle!

YUSUF: (*Çok şaşkın, delice.*) Zeynep bacı, yoo yoo! Zeynep dayı aha bu pencereden gitti.

SALMAN AĞA: Hey Tanrım bu oğlan delirmiş mi ne? Zeynep dayı diyor.

YUSUF: Elbette ya o artık, Zeynep bacı değil! Zeynep dayı oldu. (*Öbürleri iyiden şaşırır.*)

FADİME KADIN: Haydi babam, haydi Yusuf'um söyle bana kadaların canıma n'oldu Zeynep?

SATI BACI: Yusuf'um, söyle arslanım söyle! Zeynep bacın nereye gitti? Biz onu sana vermiştik.

KÖR İHSAN: Bugüne bugün senin karın olmuştu Allahın emriyle.

YUSUF: (*Gidip anasına sarılır.*) Ana ana artık benim karım yok. Yine sen yapacaksın her işimi. (*Ağlamaklı.*) Babam evlendirdi ama gitti bana kadın kızı değil, oğlan kızı getirdi.

SALMAN AĞA: Ne oğlan kız mı? O da ne demek ulan? Doğrusunu söylesene şunun!(*Kızgın.*) Karına bile sahip çıkamazsın! (*Kendine gelmi°tir.*) Sen Salman Ağa'nın dölü değil misin ulan? Söyle eşşoğlu eşşek! Kim kaçırdı karını? (*Üstüne üstüne yürür.*)

YUSUF: (*Ağlayarak.*) Kimse kaçırmadı baba vallah kimse kaçırmadı ben yolladım. Zeynep dayıyı ben yolladım.

HEPSİ BİRDEN: (*Şaşkınlar.*) Ne sen mi yolladın?

FADİME KADIN: (*Oğlunu acıyarak okşar.*) Aman Tanrım delirmiş bu oğlan, aklını kaçırmış! (*Salman Ağa kızmakla şaşkınlık arasında oda da dolaşmakta. Kör İhsan kıpırdamadan durmakta. Kadınlar tümüyle şaşkınlar.*)

YUSUF: (*Satı bacıya gider.*) Satı bacı, Satı bacı bu anamla babam bana deli diyorlar. Ben deli değilim ki.. Zeynep dayıyı aha bu pencereden ben yolladım, kendim. Yağmurun içinde geçip gitti. Yok benim karım artık. (*Yeniden ağlar.*)

SATI BACI: (*Daha anlayışlı, Fadime kadın için için ağlamakta.*) Elbette deli değilsin Yusuf. Ama niye Zeynep dayı diyorsun? Bugüne kadar hep Zeynep bacı derdin?

YUSUF: (*Oldukça ciddi.*) Ama ona daha Zeynep bacı denilmez ki...

HEPSİ BİRDEN: Ya ne denir, Zeynep bacı denilmez de?

YUSUF: Dayı ya da amca, abi..

SATI BACI: (*Söyletmeye çalışır.*) Ama Yusuf oğlum, dayı, amca, abi erkeklere denir Zeynep kız idi. Allahın emriyle sana verdik. Senin karın oldu.

YUSUF: Çünkü kız değildi kız...(*Satı bacı bu sözü duyunca Kör İhsan'a tutunup ağlar. Salman Ağa köpürmüş. Fadime kadın hala şaşkın, Yusuf tümüyle alıklaşmış.*)

SALMAN AĞA: (Olayı *çözmü°gibi, öfkeli.*) Ulan! Kör İhsan! Kız Satı kadın siz böyle mi kız yeti°tirirsiniz? (*Üstlerine yürür.)* Delik tavayı benim oğlumun kafasına mı geçirecektiniz ha? Küçük oğlan dediniz, işini yapamaz dediniz.

FADİME KADIN: (*Durumu kendince kavramıştır, kocasının yanına geçer. Yusuf ortada tek kalmış.*) Elbette ya, benim oğlum küçük diye birşeyden anlamaz dediniz. Hiç utanma arlanma yok mu sizde? Nasıl oğlumun başına sardınız?

SALMAN AĞA: (*Alaca gelinliği eline alır.*) Bak korkusundan nasıl da gelinliği çıkarıp kaçmış. Kız değilmiş kaltak. Kimbilir kiminle yedi o boku?

FADİME KADIN: Kiminle olacak Sığırtmaç'la...

KÖR İHSAN: (*Ağır ağır kafasını kaldırır.*) Bana bak Salman Ağa ben körüm ama kızımı iyi tanırım. Eğer o benim kızımsa, o boku yememiştir o. Tanrının emri olmadan kimsenin altına yatmaz. (*Çok kızgındır. Anında karısının saçlarından tutup yere atar ve tekmelemeğe başlar.*) Söyle Satı! Söyle kız! Onu başkasından mı aldın, benim mi? Söyle kaltak, söyle öldüreceğim seni! İnsan namusuyla yaşar. (*Öbürleri seyirci, Yusuf şaşkın.*)

SATI BACI: İhsan vurma! Öz be öz senin kızın o! Eğer bir hile varsa Tanrı canımı alsın! Eğer harama uçkur çözdümse, erler evliyalar beni kötürüm yapa! Leşim dağlarda kala! Vurma İhsan'ım vurma! Kızım öyle şey yapmaz. Bu oğlan delirmiş! Neden Zeynep dayı diyor, önce onu öğrenelim.

SALMAN AĞA: Ne delirmesi? Seni kahpe seni!

Yetiştirdiğin kız bunca olur senin!

KÖR İHSAN: (*Vurmayı birden bırakır.*) Dur Salman Ağa, ileri gitme! Ne kadar ağa olursan ol, namusumla oynayamazsın. Benim leşim çıkar şuradan eğer öyleyse! Yalnız benim değil, karımın da ... (*Yusuf'a*) Söyle Yusuf, oğlum niçin dayı diyorsun Zeynep'e?

(*Eski şaşkınlık yine kendini gösterir.*) Şunu bir anlat oğul!

YUSUF: İhsan dayı, Zeynep dayı kız değildi, oğlan olmuş oğlan!

HEPSİ BİRDEN: Oğlan mı olmuş. (*Çevresini sararlar.*)

YUSUF: He ya oğlan olmuş. Tıpkı padişahın kızı gibi.

HEPSİ BİRDEN: Padişahın kızı gibi?

YUSUF: Onun gibi ebemkuşağının altından geçmiş.

HEPSİ BİRDEN: (*Çıldıracakmışcasına şaşkın.*) Ebemkuşağının altından geçmiş.

YUSUF: Daha iki gün önce. Demiş içinden, ebemkuşağının altından geçenin her dileği olurmuş.

HEPSİ BİRDEN: Ebemkuşağının altından geçenin her dileği olurmuş. (*Hepsi olayın büyüsüne kapılmış, hipnotize olmuşlardır sanki...*)

YUSUF: Öyle deyip yürümüş. Karşıdan Güdük Osman geliyormuş...

HEPSİ BİRDEN: Karşıdan Güdük Osman geliyormu°...

YUSUF: Demi° °una bir benzesem n'olur? Birdenbire bir titreme. (*Hepsi irkilir titrer.*) Gözlerinin önünde şimşekler çakmış. Yıldızlar uçmuş. Düşmüş yere bayılmış, bir ayılmış ki.

HEPSİ BİRDEN: Düşmüş yere bayılmış, bir ayılmış ki...

YUSUF: (*Tüm bunları yaşıyormuş gibi anlatır.*) Bir ayılmış ki ne ayıla. Başkalaşmış, değişmiş. Artık kız değil, oğlan olmuş.

HEPSİ BİRDEN: Artık kız değil, oğlan olmuş.

YUSUF: Hemi de tıpkı Güdük Osman'a benzemiş.

HEPSİ BİRDEN: Güdük Osman'a benzemiş.
(*Kadınlar uuuy! diye bağırır. Kör İhsan dalgın.*)

SALMAN AĞA: (*Birden kurtulur şaşkınlıktan.*) Kız Fadime, İhsan, Satı kadın kendinize gelin! Zeynep'i kaçırmışlar, kaçırmışlar! Yakalayalım onu.(*Kızgın.*) Güdük Osman denilen çoban parçası onun kılığına girmiş anlamıyor musunuz? (*Çıldırmış gibi.*) Kimbilir ne zaman kaçırmışlardır kızı? Salman Ağa'nın elinden gelin kaçırmak ha! (*Öfkeli.*) Uçan kuşlar kurtulamaz onun elinden. Satı kadın senin elin yok mu yani bu işte?

SATI BACI: Yok Salman Ağa yok! Vallah billah yok. Sor Fadime anaya. Dün bütün gün boyunca birlikteydik...

FADİME KADIN: Doğru ağam onun günahı yok. Zeynep sevgilisiyle kaçmıştır. Bu gece kaçmıştır onlar bu gece! Yağmurda kimsenin dışarı çıkmamasından da faydalanmışlar...

SALMAN AĞA: (*Çok kızgın, köpürmüş, korkunçlaşmış bağırır. Kalabalık artmıştır.*) Öyle, öyle olmuş. Onlar iyiden zaman kazandı. Tek başıma gideceğim onların peşinden.(*Kızgınlıktan ağlamaklı.*) Salman Ağa bu da mı başına gelecekti? Bir çoban artığı mı senin gelinini kaçıracaktı ha? (*Çıldırmış gibi.)* Defolun defolun çıkın dışarı hepiniz. Fadime korucuya git. Kasabada karakola haber salsın! Yoo yok! Ben kendim yaparım, kendim bitiririm kendi işimi. Çabuk mavzeri mi de getir! Hep yumuşak davrandım bu köylüye, bu hayvan oğlu hayvanlara! (*Kadınlar ayağına kapanır.*) Defolun gidin diyorum size! Yoksa önce sizi temizlerim. Fadime çabuk mavzerimle fişekliğimi getir. *(Satı bacı, Kör İhsan ve diğerleri çıkarlar, kadın da çıkar silah için.*) Tek başıma gideceğim onların peşinden. Jandarmadan önce ikisini, üçünü de Güdük Osman'ı da temizleyeceğim. Yok yok elimi niye kana batırayım? Jandarmaya, karakolda Yüksel başçavuşa haber ulaştırayım. Az mı afyon avantası aldı. Sayemde zengin oldu deyyus! Salman Ağa bu da mı başına gelecekti, bu da mı? Gelinini elinden kaçıracaklardı ha? (*Kadın girer. Mavzer ve fişekliği kuşanır. Yusuf bir köşede sinip kalmıştır.*) Yusuf, oğlum üzülme! Senin karını, benim gelinimi kaçırmanın ne demek olduğunu soracağım onlara. Karını geri getireceğim, gelinimi ellerinden alacağım. O iki çoban parçasını deliğe tıktırmazsam bana Salman Ağa demesinler! (*Kapıyı hızla çarpıp çıkar.*)

PERDE İNER

İSMAİL KAYGUSUZ, İSTANBUL-1978/LONDRA-1998)

TİYATRO

İsmail Kaygusuz'un Silvanlı Kadınlar adlı oyunu, konusu, içeriği ve işleniş biçimiyle bizleri ulusal ve geleneksel tiyatromuzun kaynaklarına doğru yolculuğa çıkartacak bir çalışma. Silvanlı Kadınlar'a bilinen ve Avrupa Tiyatrosu'nda yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip "dramatik yazın" geleneği açısından bakmak pek mümkün değil. Oyunu, dramatik yazının anlatım olanaklarından yararlanan, yer yer öyküsel anlatımın öne çıktığı bir metin olarak tanımlamak bizleri daha doğru sonuçlara götürecek gibi... Çünkü, Diyarbakır söylenceleri, gelenek ve görenekleri, töreleri üzerine kurgulanan oyun, sahne üstü insanlarına geniş olanaklar tanıyan malzemeyi de içinde barındırmakta.

Hilmi Zafer Şahin
Dramaturg

ALEV YAYINLARI

Alev Yayınları Yeniçarşı Cad. Çelebi İşhanı
No: 26/5 Galatasaray/İstanbul
Tel/Fax: (0212) 292 10 16

975-335-029-5